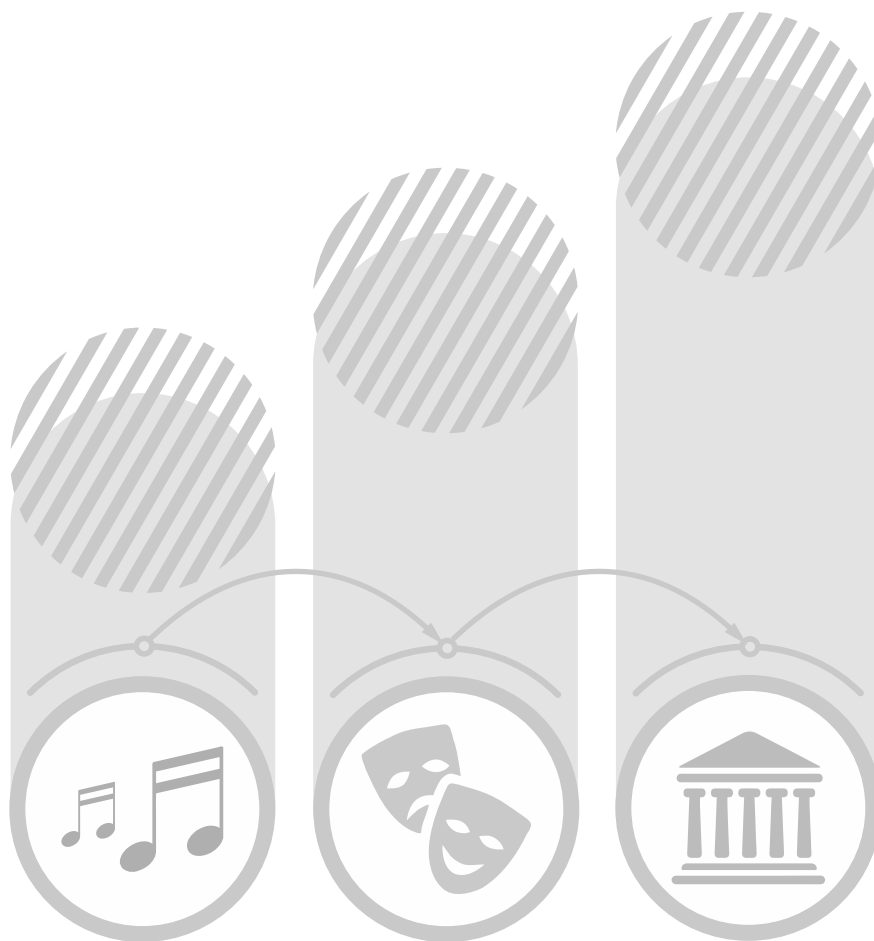

Kultura i dziedzictwo narodowe w 2024 r.

Culture and national heritage in 2024

Kultura i dziedzictwo narodowe w 2024 r.

Culture and national heritage in 2024

Główny Urząd Statystyczny Statistics Poland

Urząd Statystyczny w Krakowie Statistical Office in Kraków

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Główny Urząd Statystyczny, Departament Badań Społecznych i Rynku Pracy
Statistics Poland, Social Surveys and Labour Market Department

Urząd Statystyczny w Krakowie, Ośrodek Statystyki Kultury
Statistical Office in Kraków, Centre for Cultural Statistics

pod kierunkiem
supervised by

Piotr Łysoń, Agnieszka Szlubowska

Zespół autorski

Editorial team

Główny Urząd Statystyczny:
Statistics Poland:

Izabela Jakubowska, Wacława Kraśniewska, Marek Więckowski

Urząd Statystyczny w Krakowie:
Statistical Office in Kraków:

Grzegorz Ruta, Ewa Bińczycka, Mariusz Cembruch-Nowakowski, Agnieszka Czeka, Magdalena Czwartkowska, Magdalena Gielowska, Łukasz Jagła, Bożena Jędrychowska, Małgorzata Kajzer, Sabina Kluza, Małgorzata Kolczyk, Laura Korzeniowska, Anna Kowacka, Dorota Maćkowska-Cichosz, Elżbieta Nogalska, Joanna Sanetra-Szeliga, Dominika Skrzypek, Klaudia Więzik, Marcin Wiśniewski, Maria Zygmunt-Rola

Narodowy Instytut Dziedzictwa:
National Institute of Cultural Heritage:

Anna Borkowska-Kniołek, Barbara Furmanik, Karolina Grabowska-Garczyńska, Anna Hanaka, Ligia Kwiatkowska, Agnieszka Makowska, Anna Marconi-Betka, Zbigniew Misiuk, Katarzyna Sadowska-Mazur, Joanna Piotrowska, Piotr Porowski, Grzegorz Urbański, Hanna Zaborowska

Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych:
State Archives Head Office:

Kamila Pawełczyk-Dura, Katarzyna Budnik

Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi:
National Institute of Culture and Rural Heritage:

Małgorzata Jaszczółt, Aleksandra Szymańska

Prace redakcyjne

Editorial works

Departament Badań Społecznych i Rynku Pracy GUS, Wydział Statystyki Dziedzictwa Narodowego i Analiz Przekrojowych
Statistics Poland, Social Surveys and Labour Market Department, National Heritage Statistics and Cross Sectional Analyses Section

Urząd Statystyczny w Krakowie, Ośrodek Statystyki Kultury
Statistical Office in Kraków, Centre for Cultural Statistics

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics
Marcin Marosz

Publikacja dostępna na stronie internetowej

Publications available on website

<http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/kultura-turystyka-sport/kultura>

ISSN 2956-3305 (wersja drukowana printed version)

ISSN 2956-3798 (wersja elektroniczna online version)

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data — please indicate the source

Przedmowa

Przekazujemy Państwu kolejną edycję publikacji „Kultura i dziedzictwo narodowe”, w której zamieszczono wybrane informacje dotyczące działalności podmiotów funkcjonujących w obszarze kultury i dziedzictwa narodowego w Polsce oraz uczestnictwa ludności w wydarzeniach kulturalnych.

W opracowaniu przedstawiono syntetyczne ujęcie najważniejszych zjawisk oraz pogłębioną analizę danych, uzupełnioną uwagami metodologicznymi oraz aneksem tabelarycznym. Zaprezentowano m.in. dane dotyczące ochrony zabytków, funkcjonowania archiwów państwowych, działalności bibliotek i instytucji wystawieni-
niczych, szkolnictwa artystycznego, aktywności centrów kultury i instytucji artystycznych, mediów, imprez masowych, a także wydatków na kulturę – zarówno ze środków publicznych, jak i gospodarstw domowych. Uwzględniono również informacje opisujące ekonomiczny wymiar kultury, obejmujące wyniki finansowe instytucji kultury, funkcjonowanie przemysłów kultury i kreatywnych w 2023 r. oraz podstawowe wyniki satelitarnego rachunku kultury za 2020 r. Dodatkowo, analiza przestrzenna zawarta w publikacji umożliwia identyfikację regionalnego zróżnicowania działań kulturalnych i stanu dziedzictwa narodowego.

Prezentowane dane pochodzą przede wszystkim z badań Głównego Urzędu Statystycznego oraz z informacji udostępnionych przez różne instytucje publiczne, m.in. Ministerstwo Finansów, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Bibliotekę Narodową, Narodowy Instytut Dziedzictwa, Polski Instytut Sztuki Filmowej, Naczelną Dyрекcję Archiwów Państwowych, Dyрекcję Generalną Poczty Polskiej i Urzędu Komunikacji Elektronicznej, Instytut Statystyki Kościoła Katolickiego SAC im. Ks. W. Zdaniewicza oraz urzędy gmin.

W opracowaniu wykorzystano analizy przygotowane przez instytucje merytorycznie właściwe dla omawianych obszarów, m.in. dotyczące archiwów państwowych (Naczelna Dyрекcja Archiwów Państwowych), ochrony zabytków i dziedzictwa narodowego (Narodowy Instytut Dziedzictwa) oraz działalności związanej z kulturą wsi (publikowane przy współudziale Narodowego Instytutu Kultury i Dziedzictwa Wsi).

Serdecznie dziękujemy wszystkim respondentom, gestorom danych oraz przedstawicielom instytucji współpracujących za ich zaangażowanie i wkład w przygotowanie niniejszego opracowania.

Wszystkich użytkowników zachęcamy do dzielenia się uwagami i sugestiami, które pomogą nam doskonalić kolejne wydania tej publikacji. Zapraszamy również do zapoznania się z innymi opracowaniami dostępnymi na stronie internetowej **Głównego Urzędu Statystycznego**, które pozwolą pogłębić wiedzę w obszarze kultury i dziedzictwa narodowego w Polsce.

Dyrektor
Departamentu Badań Społecznych i Rynku Pracy

dr inż. Agnieszka Zgierska

Dyrektor
Urzędu Statystycznego
w Krakowie

Agnieszka Szlubowska

Prezes
Głównego Urzędu Statystycznego

dr hab. Marek Cierpiat-Wolan

Preface

We would like to present to you the latest edition of the 'Culture and National Heritage' publication, which presents selected information on the activities of entities operating in the field of culture and national heritage in Poland and on the public participation in cultural events.

The publication offers a synthetic overview of the most important phenomena and an in-depth data analysis, complemented by methodological notes and a tabular annex. It contains data on the protection of historical monuments, the functioning of state archives, the activities of libraries and exhibition institutions, artistic education, the activities of cultural centres and art institutions, media, mass events, and additionally on the expenditure on culture, both from public and household funds. Information showing the economic dimension of culture is also provided, including financial results of cultural institutions, the functioning of cultural and creative industries in 2023, and the basic results of the Cultural Satellite Account for 2020. The geographical analysis makes it possible to spot differences in cultural activity across regions and learn about the condition of the national heritage.

The presented data has been sourced from Statistics Poland's annual reporting and from various public institutions, e.g. the Ministry of Finance, the Ministry of National Education, the Ministry of Science and Higher Education, the National Library of Poland, the National Institute of Cultural Heritage, the Polish Film Institute, the State Archives Head Office, the Polish Post, the Office of Electronic Communications, the Institute for Catholic Church Statistics and local government offices.

The publication draws on analyses prepared by relevant institutions, including those operating in the realm of state archives (State Archives Head Office), the protection of monuments and national heritage (the National Institute of Cultural Heritage), and the culture of rural areas (published in collaboration with the National Institute of Culture and Rural Heritage).

We would like to thank all the respondents, data providers, and representatives of the collaborating institutions for their commitment and contribution to the preparation of this publication.

We would also like to encourage all our Readers to share their comments and suggestions that might help improve the future editions, and to consult other studies on culture and national heritage in Poland available on **Statistics Poland's** website.

Director
Social Surveys and Labour
Market Department

Agnieszka Zgierska, Ph.D.

Director
Statistical Office in Krakow

Agnieszka Szlubowska

President
Statistics Poland

Marek Cierpiat-Wolan, Assoc. Prof.

Spis treści

Contents

Przedmowa	3
Preface	4
Objaśnienia znaków umownych i ważniejsze skróty	27
Symbols and major abbreviations	27
Synteza	28
Executive summary	35
1. Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego	42
1. Expenditure on culture and protection of national heritage	42
1.1. Wydatki publiczne na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego	42
1.1. Public expenditure on culture and protection of national heritage	42
1.2. Wydatki i wyposażenie związane z kulturą w gospodarstwach domowych	45
1.2. Expenditures and equipment related to culture in households	45
2. Ochrona zabytków i dziedzictwo kulturowe	51
2. Protection of monuments and cultural heritage	51
2.1. Rejestr zabytków	51
2.1. Register of monuments	51
2.2. Zabytki nieruchome	51
2.2. Immovable monuments	51
2.3. Zabytki ruchome	60
2.3. Movable monuments	60
2.4. Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków	63
2.4. Archaeological monuments entered in the register of monuments	63
2.5. Pomniki historii	69
2.5. Monuments of history	69
2.6. Polskie wpisy na Liście światowego dziedzictwa UNESCO	71
2.6. Polish entries on the UNESCO World Heritage List	71
2.7. Konkurs Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Generalnego Konserwatora Zabytków „Zabytek Zadbane”	72
2.7. Competition of the Minister of Culture and National Heritage and General Conservator of Monuments “Well-protected monument”	72
2.8. Dziedzictwo niematerialne	75
2.8. Intangible heritage	75
2.9. Nieruchome zabytki sakralne na terenie parafii katolickich	79
2.9. Immovable religious monuments in Catholic parishes	79
2.10. Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami w samorządzie gminnym	83
2.10. Monument protection and care in local government	83
3. Działalność Narodowego Instytutu Kultury i Dziedzictwa Wsi w 2024 r.	95
3. Activities of the National Institute of Culture and Rural Heritage in 2024	95
3.1. Historia i misja	95
3.1. History and mission	95
3.2. Działalność merytoryczna	95
3.2. Substantive activity	95

3.3. Wsparcie	97
3.3. Support	97
3.4. Działalność Staromiejskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku im. Marii Skłodowskiej-Curie (SUTW).	98
3.4. Activities of the Old Town University of the Third Age named after Maria Skłodowska-Curie (SUTW)	98
3.5. Centralna Biblioteka Rolnicza im. M. Oczapowskiego, Oddział NIKiDW w Puławach	98
3.5. Central Library of Agriculture named after Michał Oczapowski, a branch in Puławy	98
3.6. System Informacji Gospodarki Żywnościowej	98
3.6. Food Economy Information System.	98
3.7. Biura Regionalne NIKiDW	99
3.7. Regional Offices of the NIKiDW.	99
4. Archiwa państwowe	100
4. State archives	100
4.1. Podstawy prawne i organizacja archiwów państwowych	100
4.1. Legal basis and organisation of state archives	100
4.2. Infrastruktura sieci archiwów państwowych	101
4.2. State archives infrastructure	101
4.3. Informatyzacja i infrastruktura IT archiwów państwowych	102
4.3. Computerisation and IT infrastructure of state archive.	102
4.4. Kadra i finanse archiwów państwowych	103
4.4. Personel and finances of state archives	103
4.5. Kształtowanie narastającego zasobu archiwalnego	105
4.5. Shaping the national archival fond	105
4.6. Zasób archiwów państwowych	109
4.6. State archives holding	109
4.7. Udostępnianie zasobu archiwów państwowych	112
4.7. Access to the state archives holdings.	112
4.8. Infrastruktura archiwów państwowych	114
4.8. State archives infrastructures.	114
4.9. Działalność popularyzacyjna i edukacyjna archiwów państwowych	116
4.9. Popularisation and education activity of state archives	116
4.10. Współpraca międzynarodowa oraz wspieranie działań archiwalnych w kraju i za granicą.	117
4.10. International cooperation and support for archival activities in Poland and abroad	117
5. Działalność bibliotek.	120
5. Activity of libraries	120
5.1. Sieć placówek bibliotecznych.	121
5.1. Network of libraries	121
5.2. Czytelnicy i wypożyczenia	123
5.2. Library users and loans.	123
5.3. Dostęp do usług elektronicznych oferowanych przez biblioteki.	129
5.3. Access to electronic services offered by libraries	129
5.4. Digitalizacja zbiorów	130
5.4. Digitisation of library collections	130
6. Działalność placówek społeczno-kulturalnych	131
6. Activity of socio-cultural institutions	131
6.1. Centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice	131
6.1. Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres	131
6.2. Placówki wychowania pozaszkolnego	137
6.2. Extracurricular education establishments.	137

7. Działalność sceniczna i wystawiennicza	140
7. Stage and exhibition activity	140
7.1. Teatry i instytucje muzyczne	140
7.1. Theatres and music institutions	140
7.2. Muzea i instytucje paramuzealne	145
7.2. Museums and institutions related to museums	145
7.3. Galerie sztuki	159
7.3. Art galleries	159
8. Rynek dzieł sztuki i antyków	162
8. Market of the works of art and antiques	162
9. Kinematografia	164
9. Cinematography	164
9.1. Produkcja filmowa	164
9.1. Film production	164
9.2. Działalność kin	165
9.2. Activity of cinemas	165
10. Środki komunikacji masowej	170
10. Means of mass communication	170
10.1. Działalność wydawnicza	170
10.1. Publishing activity	170
10.2. Radiofonia i telewizja	176
10.2. Radio and television	176
11. Imprezy masowe	178
11. Mass events	178
12. Szkolnictwo artystyczne	180
12. Artistic education	180
12.1. Szkoły artystyczne	180
12.1. Art schools	180
12.2. Szkolnictwo wyższe artystyczne	183
12.2. Higher artistic education	183
13. Ekonomiczny wymiar kultury	187
13. Economic aspects of culture	187
13.1. Wyniki finansowe instytucji kultury	187
13.1. Financial results of cultural institutions	187
13.2. Przemysł kultury i kreatywne w 2023 r.	191
13.2. Culture and creative industries in 2023	191
13.3. Satelitarny rachunek kultury w 2020 r.	198
13.3. Culture satellite account for 2020	198
14. Rozkład terytorialny podmiotów kultury	205
14. Territorial dissemination of cultural entities	205
Aneksy	208
Annexes	208
Uwagi metodologiczne	228
Methodological notes	236

Spis tablic

List of tables

	Tablica Table	Strona Page
Obiekty nieruchome wpisane do rejestru zabytków na podstawie decyzji wojewódzkich konserwatorów zabytków	1	52
Immovable monuments entered in the register of monuments on the basis of the decision of voivodship conservators of monuments	1	52
Zabytki architektury wpisane do rejestru zabytków w podziale na kategorie i województwa.	2	56
Architectural monuments entered in the register of monuments by category and voivodship	2	56
Zabytki przestrzenne/Założenia/Zespoły wpisane do rejestru zabytków w podziale na kategorie i województwa	3	57
Layouts/Complexes entered in the register of monuments by category and voivodship	3	57
Zabytki nieruchome wpisane do rejestru według czasu powstania i województw.	4	58
Immovable monuments entered in the register of monuments by time of creation and voivodship	4	58
Zabytki ruchome według województw	5	61
Movable monuments by voivodship	5	61
Zabytki ruchome techniki według województw	6	62
Movable technical monuments by voivodship	6	62
Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków	7	63
Archaeological monuments entered in the register of monuments	7	63
Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków	8	66
Archaeological monuments entered in the register of monuments	8	66
Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków w podziale na chronologię i województwa	9	67
Archaeological monuments entered in the register of monuments by chronology and voivodship	9	67
Powiaty lub miasta na prawach powiatu z co najmniej dwoma pomnikami historii w 2024 r.	10	71
Poviats or cities with powiat status with at least two monuments of history in 2024	10	71
Wnioski oceniane w konkursie „Zabytek Zadbane” według kategorii i województw	11	73
Applications rated in the competition “Well-protected Monument” by category and voivodship	11	73
Liczba nieruchomych zabytków sakralnych na terenie parafii katolickich według województw w 2024 r.	12	80
Number of immovable religious monuments in Catholic parishes by voivodship in 2024	12	80
Liczba nieruchomych zabytków sakralnych wpisanych do rejestru zabytków według województw w 2024 r.	13	81
Number of immovable religious monuments entered in the register of monuments by voivodship in 2024	13	81
Liczba nieruchomych zabytków sakralnych udostępnionych do zwiedzania według województw w 2024 r.	14	82
Number of immovable religious monuments open to visitors by voivodship in 2024	14	82
Gminy posiadające i nieposiadające obowiązującego programu opieki nad zabytkami według rodzajów gmin w 2023 r.	15	86
Gminas with and without a valid monument care program by type of gmina in 2023	15	86
Wykonanie wydatków w podziale na grupy w 2024 r.	16	104
Expenditure performance by group in 2024	16	104
Zasób archiwalny ogółem wg rodzajów materiałów archiwalnych w 2024 r.	17	109
Total state archives holdings by type of archival materials in 2024	17	109
Placówki biblioteczne według województw	18	121
Libraries by voivodship	18	121
Biblioteki publiczne (łącznie z filiami) według województw	19	124
Public libraries (including branches) by voivodship	19	124
Księgozbiór, czytelnicy i wypożyczenia w placówkach biblioteczno-informacyjnych	20	127
Collection, library users and loans in libraries and information units	20	127
Odsetek bibliotek publicznych oferujących usługi elektroniczne	21	129
Percentage of public libraries offering electronic services	21	129

	Tablica Table	Strona Page
Materiały zdigitalizowane przez placówki biblioteczne w 2024 r.	22	130
Materials digitised by libraries in 2024	22	130
Wybrane informacje o centrach kultury, domach kultury, ośrodkach kultury, klubach i świetlicach	23	134
Selected data on activity of centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres	23	134
Placówki wychowania pozaszkolnego oraz uczestnicy zajęć	24	138
Extracurricular education establishments and participants of classes	24	138
Działalność teatrów i instytucji muzycznych według siedziby	25	142
Activity of theatres and music institutions by locality	25	142
Muzea według województw	26	152
Museums by voivodship	26	152
Instytucje paramuzealne według województw	27	154
Institutions related to museums by voivodship	27	154
Galerie sztuki według województw	28	161
Art galleries by voivodship	28	161
Kina według województw	29	167
Cinemas by voivodship	29	167
Kina należące do Sieci Kin Studyjnych według województw w 2024 r.	30	169
Cinemas belonging to the Arthouse Cinemas Network by voivodship in 2024	30	169
Produkcja wydawnicza książek i broszur wydań pierwszych i wznowień	31	170
Publishing production of books and pamphlets, first and resumed editions	31	170
Tytuły książek i broszur według tematyki	32	170
Titles of book and pamphlets by subject	32	170
Książki i broszury wydane według działów klasyfikacji UNESCO	33	171
Books and pamphlets published by UNESCO classification division	33	171
Czasopisma wydane według działów klasyfikacji UNESCO	34	173
Magazines published by UNESCO classification divisions	34	173
Tytuły książek i broszur, gazet i czasopism wydanych w 2024 r. według województw	35	175
Titles of books and pamphlets, newspapers and magazines published in 2024 by voivodship	35	175
Szkoły artystyczne według województw	36	180
Art schools by voivodship	36	180
Absolwenci szkół artystycznych	37	182
Graduates of art schools	37	182
Studenci uczelni artystycznych	38	184
Students of higher schools of arts	38	184
Absolwenci uczelni artystycznych	39	185
Graduates from higher schools of arts	39	185
Podstawowe dane o finansach instytucji kultury	40	187
Basic data on the finances of cultural institutions	40	187
Przychody ogółem i koszty ogółem według wybranych działów i klas PKD 2007 w 2024 r.	41	189
Total revenues and total costs according to selected divisions and classes of PKD 2007 classification in 2024	41	189
Podmioty zaliczane do przemysłów kultury i kreatywnych według dziedzin kultury i klas PKD 2007 w 2023 r.	42	192
Cultural and creative industries according to cultural domains and PKD 2007 classes in 2023	42	192
Miesięczne wynagrodzenie brutto na 1 zatrudnionego (w zł) w 2023 r.	43	195
Gross monthly wages and salaries per paid employee in 2023 (in PLN)	43	195
Handel międzynarodowy dobrami i usługami kulturalnymi i kreatywnymi według dziedzin kultury w 2023 r. (mln zł)	44	197
Foreign trade turnover in cultural and creative goods and services according to cultural domains in 2023 (PLN millions)	44	197

	Tablica Table	Strona Page
Główne transakcje w satelitarnym rachunku kultury według dziedzin kultury w 2020 r.	45	203
Main transactions in the culture satellite account by cultural domains in 2020	45	203
Podmioty kultury według województw w 2024 r.	46	206
Cultural entities by voivodship in 2024.	46	206

Spis wykresów i map Charts and maps

	Wykresy i mapy Charts and maps	Strona Page
Wydatki jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2024 r. (mapa)	1	42
Expenditure of local government units on culture and protection of national heritage in 2024 (map)	1	42
Wydatki jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (wykres)	1	43
Expenditure of local government units on culture and protection of national heritage (chart)	1	43
Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w jednostkach samorządu terytorialnego (wykres). ...	2	44
Expenditure on culture and protection of national heritage in local government units (chart)	2	44
Wydatki budżetu państwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2024 r. (wykres)..	3	44
State budget expenditure on culture and protection of national heritage in 2024 (chart)	3	44
Wydatki jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2024 r. (wykres)..	4	45
Local government units expenditure on culture and protection of national heritage in 2024 (chart)	4	45
Wydatki gospodarstw domowych na wybrane artykuły i usługi kulturalne w 2024 r. (wykres)	5	46
The households' expenditure on selected cultural goods and services in 2024 (chart)	5	46
Wydatki na kulturę na 1 osobę w gospodarstwie domowym w miastach i na wsi w 2024 r. (wykres)..	6	47
Expenditure on culture per 1 person in a household in urban and rural areas in 2024 (chart)	6	47
Przeciętne wydatki w gospodarstwie domowym w ciągu roku na 1 osobę na usługi internetowe według typów gospodarstw domowych w zł (wykres)	7	47
Average expenditure per year per 1 person in a household (by household type) on Internet services in PLN (chart) .	7	47
Odsetek gospodarstw domowych wyposażonych w wybrany sprzęt audiowizualny w 2024 r. (wykres)	8	48
Percentage of households equipped with selected audio-visual equipment in 2024 (chart)	8	48
Wyposażenie gospodarstw domowych w sprzęt komputerowy w miastach i na wsi (wykres)	9	49
Households equipped with computer in urban and rural area (chart)	9	49
Odsetek gospodarstw domowych wyposażonych w komputery osobiste oraz dostęp do Internetu według grup społeczno-ekonomicznych w 2024 r. (wykres)	10	50
Percentage of households equipped with personal computers and Internet access by socioeconomic groups in 2024 (chart)	10	50
Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków według powiatów w 2024 r. (mapa)	2	53
Immovable monuments entered in the register of monuments by powiat in 2024 (map)	2	53
Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków na 100 km ² według powiatów w 2024 r. (mapa)	3	53
Immovable monuments entered in the register of monuments per 100 km ² by powiat in 2024 (map)	3	53
Zabytki nieruchome z okresu do XVIII w. włącznie, wpisane do rejestru zabytków według powiatów w 2024 r. (mapa) .	4	54
Immovable monuments from the period up to 18th century entered in the register of monuments by powiat in 2024 (map)	4	54
Zabytki nieruchome z okresu do XV w. włącznie, wpisane do rejestru zabytków według powiatów w 2024 r. (mapa)	5	54
Immovable monuments from the period up to 15th century entered in the register of monuments by powiat in 2024 (map)	5	54
Zabytki nieruchome wpisane do rejestru w podziale na czas powstania i województwa w 2024 r. (mapa)	6	59
Immovable monuments entered in the register of monuments by voivodship and time of creation in 2024 (map)	6	59
Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków w podziale na powiaty w 2024 r. (mapa)	7	65
Archaeological monuments entered in the register of monuments by powiat in 2024 (map)	7	65

	Wykresy i mapy Charts and maps	Strona Page
Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków w podziale na funkcje i województwa w 2024 r. (mapa) ..	8	65
Archaeological monuments entered in the register of monuments by function and voivodship in 2024 (map) .	8	65
Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków w podziale na chronologię i województwa w 2024 r. (mapa)	9	69
Archaeological monuments entered in the register of monuments by chronology and voivodship in 2024 (map)	9	69
Prowadzenie gminnej ewidencji zabytków według województw w 2023 r. (wykres)	11	84
Keeping the gmina's monuments register in 2023 (chart)	11	84
Zabytki ujęte w gminnej ewidencji zabytków w 2023 r. (wykres)	12	85
Monuments included in the gmina's register of monuments in 2023 (chart)	12	85
Program opieki nad zabytkami w gminach w 2023 r. (wykres)	13	86
Monument care program in gminas in 2023 (chart)	13	86
Odsetek gmin posiadających gminny program opieki nad zabytkami w powiatach w 2023 r. (mapa)	10	87
Percentage of gminas with a monument care program in powiats in 2023 (map)	10	87
Powiaty wg liczby zabytków, o których dofinansowanie się ubiegano w 2023 r. (mapa)	11	88
Powiats by number of monuments for which funding was applied for in 2023 (map)	11	88
Zabytki, o których dofinansowanie się ubiegano i objęte dofinansowaniem w ramach gminnych dotacji na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków oraz przy zabytkach ujętych w gminnej ewidencji w 2023 r. (wykres)	14	89
Monuments for which funding was applied for and covered by funding under gmina's subsidies for co-financing conservation, restoration or construction works at monuments entered in the register of monuments and at monuments included in the gminas register in 2023 (chart)	14	89
Odsetek gmin, w których udzielono dotacji na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków oraz przy zabytkach ujętych w gminnej ewidencji zabytków w 2023 r. (wykres)	15	89
Percentage of gminas in which subsidies were granted to co-finance conservation, restoration or construction works on monuments entered in the register of monuments and on monuments included in the gmina's register of monuments in 2023 (chart)	15	89
Zabytki objęte dofinansowaniem w ramach udzielonych dotacji według własności w 2023 r. (wykres)	16	90
Monuments covered by funding under granted grants by ownership in 2023 (chart)	16	90
Finansowanie opieki na zabytkami w gminach poprzez finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, do których gminy posiadają tytuł prawny w 2023 r. (wykres)	17	91
Financing the care of monuments in gminas by financing conservation, restoration and construction works on monuments to which the gminas have legal title in 2023 (chart)	17	91
Gminy posiadające porozumienie o samorządowym konserwatorze zabytków według lat zawarcia porozumienia w 2023 r. (wykres)	18	92
Gminas with an agreement on the local government conservator of monuments, according to the years of conclusion of the agreement in 2023 (chart)	18	92
Powiaty według odsetka gmin mających sporządzony gminny lub lokalny program rewitalizacji w 2023 r. (mapa) ..	12	93
Powiats by the percentage of gminas that have prepared a revitalisation program in 2023 (map)	12	93
Lokalizacja archiwów państwowych w Polsce (mapa)	13	101
Location of state archives in Poland (map)	13	101
Przeciętne zatrudnienie w sieci archiwów państwowych w 2024 r. według rodzaju działalności i liczby zatrudnionych osób (wykres)	19	103
Average employment in the network of state archives in 2024 by type of activity and number of people employed (chart)	19	103
Stan wykształcenia pracowników sieci archiwów państwowych w 2024 r. (liczba osób) (wykres)	20	103
Education status of employees of the state archives network in 2024 (number of people) (chart)	20	103
Główne źródła dochodów sieci archiwów państwowych w 2024 r. (wykres)	21	105
Main sources of income of the state archives network in 2024 (chart)	21	105

Materiały archiwalne w postaci tradycyjnej w podmiotach nadzorowanych ogółem i materiały archiwalne do przejęcia w m.b. w 2024 r. (wykres)	22	106
Total archival materials in traditional form in supervised organisations and archival materials to be transferred in linear meters in 2024 (chart)	22	106
Materiały archiwalne w postaci elektronicznej w podmiotach nadzorowanych ogółem i materiały archiwalne do przejęcia w 2024 r. (wykres)	23	106
Total archival materials in electronic form in supervised organisations and archival materials to be transferred in 2024 (chart)	23	106
Struktura przepisów uzgodnionych dla jednostek nadzorowanych w 2024 r. (wykres)	24	107
Structure of regulations stated for supervised organisations in 2024 (chart)	24	107
Struktura przepisów uzgodnionych dla jednostek nienadzorowanych w 2024 r. (wykres)	25	107
Structure of regulations stated for unsupervised organisations in 2024 (chart)	25	107
Struktura zasobu archiwów państwowych w postaci tradycyjnej w 2024 r. w tys. j.a. (wykres)	26	110
Structure of the state archives holdings in traditional form in 2024 in thousand archival units (chart)	26	110
Struktura zasobu archiwów państwowych w postaci elektronicznej w 2024 r. w tys. j.a. (wykres)	27	110
Structure of the state archives holdings in electronic form in 2024 in thousand archival units (chart)	27	110
Rozmiar zasobu archiwów państwowych w 2024 r. w j.a. (wykres)	28	111
Size of state archives holdings in 2024 in archival units (chart)	28	111
Rozmiar zasobu archiwów państwowych w 2024 r. w m. b. (wykres)	29	111
Size of state archives holdings in 2024 in linear meters (chart)	29	111
Struktura tematyczna kwerend wykonanych przez archiwa państwowe w 2024 r. (wykres)	30	113
Structure of archival research by subject conducted by state archives in 2024 (chart)	30	113
Liczba jednostek archiwalnych poddanych zabiegom konserwatorskim i profilaktycznym w 2024 r. (wykres) ..	31	115
Number of archival units under conservation and preventive treatments in 2024 (chart)	31	115
Ludność na 1 bibliotekę publiczną w 2024 r. (mapa)	14	122
Population per 1 public library in 2024 (map)	14	122
Czytelnicy bibliotek publicznych na 1 000 ludności w 2024 r. (mapa)	15	123
Library users in public libraries per 1,000 population in 2024 (map)	15	123
Wypożyczenia w bibliotekach publicznych na 1 000 ludności w 2024 r. (mapa)	16	125
Loans of collection in public libraries per 1,000 population in 2024 (map)	16	125
Biblioteki publiczne i filie oraz czytelnicy w 2024 r. (mapa)	17	125
Public libraries with branches and library users in 2024 (map)	17	125
Placówki biblioteczne według rodzajów w 2024 r. (wykres)	32	126
Library units by type in 2024 (chart)	32	126
Centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice w 2024 r. (mapa)	18	131
Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres in 2024 (map)	18	131
Centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice w 2024 r. (wykres)	33	132
Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres in 2024 (chart)	33	132
Ludność na 1 placówkę (centrum kultury, dom kultury, ośrodek kultury, klub, świetlica) w 2024 r. (mapa)	19	133
Population per 1 entity (centre of culture, cultural centre, establishment, club, community centre) in 2024 (map) ..	19	133
Imprezy i ich uczestnicy w centrach kultury, domach kultury, ośrodkach kultury, klubach i świetlicach według rodzajów w 2024 r. (wykres)	34	135
Events and their participants in centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by type in 2024 (chart)	34	135
Członkowie grup artystycznych działających w centrach kultury, domach kultury, ośrodkach kultury, klubach i świetlicach w 2024 r. (wykres)	35	136
Members of artistic groups operating in centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres in 2024 (chart)	35	136

	Wykresy i mapy Charts and maps	Strona Page
Uczestnicy zajęć w placówkach wychowania pozaszkolnego w roku szkolnym 2024/2025 (wykres)	36	139
Participants in extracurricular education institutions in 2024/2025 school year (chart)	36	139
Uczestnicy zajęć pozalekcyjnych w szkołach dla dzieci i młodzieży w roku szkolnym 2024/2025 (wykres)	37	139
Participants of extracurricular education in schools for children and youth in 2024/2025 school year (chart) ...	37	139
Przedstawienia i koncerty oraz widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych według rodzajów instytucji w 2024 r. (wykres)	38	141
Performances and concerts, audience in theatres and music institutions by type of institution in 2024 (chart) ..	38	141
Przedstawienia i koncerty oraz widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych w 2024 r. (mapa) ..	20	143
Performances and concerts, audience in theatres and music institutions in 2024 (map)	20	143
Widzowie i słuchacze według rodzajów instytucji w 2024 r. (wykres)	39	143
Audience by type of institution in 2024 (chart)	39	143
Ludność na 1 miejsce w stałych salach w teatrach i instytucjach muzycznych w 2024 r. (mapa)	21	144
Population per 1 seat in a permanent hall in theatres and music institutions in 2024 (map)	21	144
Muzea i instytucje paramuzealne w 2024 r. (mapa)	22	146
Museums and institutions related to museums in 2024 (map)	22	146
Muzea i zwiedzający w 2024 r. (wykres)	40	147
Museums and visitors in 2024 (chart)	40	147
Rozkład geograficzny muzeów (łącznie z oddziałami) w 2024 r. (mapa)	23	148
Geographical distribution of museums and their branches in 2024 (map)	23	148
Muzea i oddziały muzealne według sektorów własności oraz zwiedzający w 2024 r. (mapa)	24	148
Museums and their branches by ownership sectors and visitors in 2024 (map)	24	148
Wystawy stałe i czasowe organizowane przez muzea w 2024 r. (wykres)	41	149
Permanent and temporary exhibitions organised by museums in 2024 (chart)	41	149
Struktura działalności kulturalnej, naukowej i edukacyjnej muzeów i oddziałów muzealnych w 2024 r. (wykres) ..	42	150
The structure of cultural, scientific and educational activities of museums and branches in 2024 (chart)	42	150
Zwiedzający muzea i wystawy muzealne według rodzajów muzeów w 2024 r. (wykres)	43	151
Attendance in museums and museum exhibitions by type of museum in 2024 (chart)	43	151
Powiaty i miasta na prawach powiatu z piątej grupy kwintylowej zestawienia według liczby zwiedzających muzea i oddziały muzealne w 2024 r. (mapa)	25	151
Powiats and cities with powiat status from the fifth quintile group of ranking by number of museum visitors in 2024 (map)	25	151
Instytucje paramuzealne i zwiedzający w 2024 r. (wykres)	44	155
Institutions related to museums and visitors in 2024 (chart)	44	155
Wystawy stałe i czasowe organizowane przez instytucje paramuzealne w 2024 r. (wykres)	45	155
Permanent and temporary exhibitions organised by institutions related to museums in 2024 (chart)	45	155
Struktura zwiedzających instytucje paramuzealne według ponoszonych opłat w 2024 r. (wykres)	46	156
The structure of visitors in institution related to museums according to payment in 2024 (chart)	46	156
Struktura zwiedzających instytucje paramuzealne w 2024 r. (wykres)	47	157
The structure of visitors in institution related to museums in 2024 (chart)	47	157
Powiaty i miasta na prawach powiatu z piątej grupy kwintylowej zestawienia według liczby zwiedzających instytucje paramuzealne w 2024 r. (mapa)	26	158
Powiats and cities with powiat status from the fifth quintile group of ranking by number of institution related to museums visitors in 2024 (map)	26	158
Galerie sztuki według sektorów własności oraz zwiedzający w 2024 r. (mapa)	27	159
Art galleries by ownership sectors and visitors in 2024 (map)	27	159
Wystawy w galeriach sztuki w 2024 r. (wykres)	48	160
Exhibitions in art galleries in 2024 (chart)	48	160
Sprzedaż dzieł sztuki i antyków własnych oraz komisowych według rodzajów w 2024 r. (wykres)	49	162
Sales of works of art and antiques (own or on a commission basis) by type in 2024 (chart)	49	162

Sprzedaż dzieł sztuki i antyków własnych oraz komisowych według kanałów dystrybucji w 2024 r. (wykres)	50	163
Sales of works of art and antiques (own or on a commission basis) by distribution channels in 2024 (chart)	50	163
Filmy wyprodukowane w 2024 r. (wykres)	51	164
Films produced in 2024 (chart)	51	164
Filmy wyprodukowane według rodzajów w 2024 r. (wykres)	52	164
Films produced by type in 2024 (chart)	52	164
Ludność na 1 kino stałe w 2024 r. (mapa)	28	165
Population per 1 indoor cinema in 2024 (map)	28	165
Kina stałe i miejsca na widowni w 2024 r. (wykres)	53	166
Indoor cinemas and seats in indoor cinemas in 2024 (chart)	53	166
Kina stałe i miejsca na widowni według liczby sal projekcyjnych w 2024 r. (wykres)	54	167
Indoor cinemas and seats in indoor cinemas by number of screens in 2024 (chart)	54	167
Widzowie w kinach stałych oraz na filmach produkcji polskiej (wykres)	55	168
Audience at indoor cinemas and on Polish production films (chart)	55	168
Filmy i widzowie na premierowych produkcjach pełnometrażowych według krajów produkcji w 2024 r. (wykres)	56	168
Films and audience at full-length films premiere screenings by country of production in 2024 (chart)	56	168
Książki i broszury wydane w 2024 r. (mapa)	29	173
Books and pamphlets published in 2024 (map)	29	173
Czasopisma i gazety wydane w 2024 r. (mapa)	30	175
Newspapers and magazines published in 2024 (map)	30	175
Abonenci radiowi na 1 000 ludności w 2024 r. (mapa)	31	176
Radio subscribers per 1,000 population in 2024 (map)	31	176
Abonenci telewizyjni i telewizji kablowej na 1 000 ludności w 2024 r. (wykres)	57	177
Television and cable television subscribers per 1,000 population in 2024 (chart)	57	177
Imprezy artystyczno-rozrywkowe w 2024 r. (wykres)	58	178
Art and entertainment mass events in 2024 (chart)	58	178
Imprezy masowe i uczestnicy w 2024 r. (mapa)	32	179
Mass events and participants in 2024 (map)	32	179
Studenci kierunków artystycznych według typów kierunków (łącznie z cudzoziemcami) w roku akademickim 2024/2025 (wykres)	59	183
Students (together with foreigners) of art fields by type of fields of study in 2024/2025 academic year (chart) ..	59	183
Studenci publicznych uczelni artystycznych według typów uczelni w roku akademickim 2024/2025 (wykres) ..	60	184
Students of public higher schools of arts by type of school in 2024/2025 academic year (chart)	60	184
Przychody ogółem w instytucjach kultury w 2024 r. (wykres)	61	188
Total revenues of cultural institutions in 2024 (chart)	61	188
Koszty ogółem w instytucjach kultury w 2024 r. (wykres)	62	188
Total costs of cultural institutions in 2024 (chart)	62	188
Aktywa obrotowe instytucji kultury w 2024 r. (wykres)	63	190
Current assets of cultural institutions in 2024 (chart)	63	190
Pasywa instytucji kultury w 2024 r. (wykres)	64	190
Liabilities of cultural institutions in 2024 (chart)	64	190
Liczba podmiotów zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych (wykres)	65	191
The number of entities belonging to the cultural and creative industries (chart)	65	191
Podmioty zaliczane do przemysłów kultury i kreatywnych według dziedzin kultury w 2023 r. (wykres)	66	192
Entities belonging to the cultural and creative industries by domains of culture in 2023 (chart)	66	192

Udział obszaru kultury w tworzeniu wartości dodanej brutto na tle poszczególnych sekcji PKD 2007 w 2020 r. (wykres)	67	199
Share of the culture area in generating gross value added as compared to sections of national economy in 2020 (according to PKD 2007) (chart)	67	199
Wartość dodana brutto obszaru kultury według dziedzin kultury w 2020 r. (wykres)	68	201
Gross value added in the area of culture by cultural domains in 2020 (chart)	68	201
Rodzaje podmiotów kultury w 2024 r. (wykres)	69	205
Types of cultural entities in 2024 (chart)	69	205
Terytorialne zróżnicowanie liczby podmiotów kultury według powiatów w 2024 r. (mapa)	33	207
Territorial differentiation in number of cultural entities by powiat in 2024 (map)	33	207

Spis tablic (w Internecie)

List of Tables (on the Internet)

Dział I. Wydatki publiczne na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2024 r. – wybrane dane

Chapter I. Public expenditure on culture and protection of national heritage in 2024 – selected data

Wydatki publiczne na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego według źródła finansowania	1
Public expenditure on culture and protection of national heritage by source of finance	1
Wydatki budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego według wybranych rozdziałów klasyfikacji budżetowej	2
Expenditure from the state and local government units budgets on culture and protection of national heritage according to selected sections of the budget classification	2
Wydatki bieżące budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego według wybranych rozdziałów klasyfikacji budżetowej	3
Current expenditure from the state and local government units budgets on culture and protection of national heritage according to selected sections of the budget classification	3
Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego według wybranych rozdziałów klasyfikacji budżetowej i województw	4
Expenditure from the local government units budgets on culture and protection of national heritage according to selected sections of the budget classification and by voivodship	4
Udział wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego na wybrane formy działalności kulturalnej w wydatkach na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego według województw	5
The share of expenditure on selected forms of cultural activity in the local government units budgets expenditure on culture and protection of national heritage by voivodship	5
Struktura wydatków jednostek samorządu terytorialnego poszczególnych województw na wybrane formy działalności kulturalnej z budżetów jednostek samorządu terytorialnego	6
The structure of voivodship expenditure on selected forms of cultural activity from the local government units budget	6

Dział II. Wybrane dane o gospodarstwach domowych

Chapter II. Selected data on households

Przeciętne wydatki na kulturę na 1 osobę rocznie w gospodarstwach domowych według grup społeczno-ekonomicznych	1(7)
Average per capita expenditure on culture in households by socio-economic groups	1(7)
Udział wydatków na wybrane artykuły i usługi kulturalne w przeciętnych wydatkach na kulturę na 1 osobę rocznie w gospodarstwach domowych według grup społeczno-ekonomicznych	2(8)
The share of expenditure on selected cultural goods and services as compared with the average per capita expenditure on culture in households by socio-economic groups	2(8)

Przeciętne wydatki na kulturę na 1 osobę rocznie w gospodarstwach domowych według grup społeczno-ekonomicznych i klasy wielkości miejscowości.	3(9)
Average per capita expenditure on culture in households by socio-economic groups and class of locality.	3(9)
Przeciętne wydatki na wybrane artykuły użytku kulturalnego na 1 osobę rocznie w gospodarstwach domowych według klasy wielkości miejscowości.	4(10)
Average per capita expenditure on selected cultural goods in households by class of locality.	4(10)
Gospodarstwa domowe wyposażone w wybrany sprzęt audiowizualny według grup społeczno-ekonomicznych	5(11)
Households equipped with selected audio-visual articles by socio-economic groups	5(11)
Gospodarstwa domowe wyposażone w wybrany sprzęt audiowizualny według klasy wielkości miejscowości.	6(12)
Households equipped with selected audio-visual articles by class of locality	6(12)

Dział III. Biblioteki

Chapter III. Libraries

Sieć i działalność bibliotek publicznych w 2024 r.	1(13)
Network and activity of public libraries in 2024	1(13)
Sieć i działalność bibliotek publicznych w miastach w 2024 r.	2(14)
Network and activity of public libraries in urban areas in 2024.	2(14)
Sieć i działalność bibliotek publicznych na wsi w 2024 r.	3(15)
Network and activity of public libraries in rural areas in 2024.	3(15)
Biblioteki publiczne. Stan w dniu 31 grudnia	4(16)
Public libraries. As of 31 December	4(16)
Biblioteki publiczne w miastach. Stan w dniu 31 grudnia	5(17)
Urban public libraries. As of 31 December.	5(17)
Biblioteki publiczne na wsi. Stan w dniu 31 grudnia	6(18)
Rural public libraries. As of 31 December	6(18)
Zbiory bibliotek publicznych. Stan w dniu 31 grudnia	7(19)
Collections of library materials in public libraries. As of 31 December	7(19)
Zbiory bibliotek publicznych w miastach. Stan w dniu 31 grudnia	8(20)
Collections of library materials in urban public libraries. As of 31 December	8(20)
Zbiory bibliotek publicznych na wsi. Stan w dniu 31 grudnia.	9(21)
Collections of library materials in rural public libraries. As of 31 December	9(21)
Czytelnicy zarejestrowani w bibliotekach publicznych według wieku.	10(22)
Library users of public libraries by age	10(22)
Czytelnicy zarejestrowani w bibliotekach publicznych według zajęcia	11(23)
Library users of public libraries by occupation	11(23)
Czytelnicy i wypożyczenia na zewnątrz w bibliotekach publicznych.	12(24)
Library users and out-of-library loans in public libraries	12(24)
Czytelnicy i wypożyczenia na zewnątrz w bibliotekach publicznych w miastach.	13(25)
Library users and out-of-library loans in urban public libraries.	13(25)
Czytelnicy i wypożyczenia na zewnątrz w bibliotekach publicznych na wsi.	14(26)
Library users and out-of-library loans in rural public libraries.	14(26)
Udostępnianie zbiorów na miejscu w bibliotekach publicznych.	15(27)
Loans to library users in reading rooms of public libraries.	15(27)
Udostępnianie zbiorów na miejscu w bibliotekach publicznych w miastach.	16(28)
Loans to library users in reading rooms of urban public libraries	16(28)
Udostępnianie zbiorów na miejscu w bibliotekach publicznych na wsi	17(29)
Loans to library users in reading rooms of rural public libraries	17(29)
Punkty biblioteczne.	18(30)
Library service points	18(30)

Komputeryzacja bibliotek publicznych	19(31)
Computerisation of public libraries	19(31)
Komputeryzacja bibliotek publicznych w miastach	20(32)
Computerisation of public libraries in urban areas	20(32)
Komputeryzacja bibliotek publicznych na wsi	21(33)
Computerisation of public libraries in rural areas	21(33)
Inne formy działalności bibliotek publicznych	22(34)
Other forms of public libraries activities	22(34)
Inne formy działalności bibliotek publicznych w miastach	23(35)
Other forms of public libraries activities in urban areas	23(35)
Inne formy działalności bibliotek publicznych na wsi.	24(36)
Other forms of public libraries activities in rural areas	24(36)
Biblioteki publiczne według makroregionów (NUTS 1), regionów (NUTS 2) i podregionów (NUTS 3) – wybrane dane	25(37)
Selected data on public libraries by macroregion (NUTS 1), region (NUTS 2) and subregion (NUTS 3)	25(37)
Biblioteki naukowe. Stan w dniu 31 grudnia	26(38)
Scientific libraries. As of 31 December	26(38)
Zbiory bibliotek naukowych. Stan w dniu 31 grudnia	27(39)
Collections of library materials in scientific libraries. As of 31 December.	27(39)
Wypożyczenia na zewnątrz czytelnikom aktywnie wypożyczającym w bibliotekach naukowych	28(40)
Out-of-library loans to library users actively borrowing items in scientific libraries	28(40)
Udostępnianie zbiorów na miejscu czytelnikom aktywnie wypożyczającym w bibliotekach naukowych	29(41)
Loans to library users actively borrowing items in reading rooms of scientific libraries	29(41)
Inne formy działalności bibliotek naukowych	30(42)
Other forms of activity of scientific libraries.	30(42)
Komputeryzacja bibliotek naukowych	31(43)
Computerisation of scientific libraries	31(43)
Biblioteki pedagogiczne. Stan w dniu 31 grudnia	32(44)
Pedagogic libraries. As of 31 December	32(44)
Wypożyczenia na zewnątrz czytelnikom aktywnie wypożyczającym w bibliotekach pedagogicznych.	33(45)
Out-of-library loans to library users actively borrowing items in pedagogic libraries.	33(45)
Udostępnianie zbiorów na miejscu czytelnikom aktywnie wypożyczającym w bibliotekach pedagogicznych	34(46)
Loans to library users actively borrowing items in reading rooms of pedagogic libraries	34(46)
Zbiory bibliotek pedagogicznych. Stan w dniu 31 grudnia	35(47)
Collections of library materials in pedagogic libraries. As of 31 December	35(47)
Inne formy działalności bibliotek pedagogicznych	36(48)
Other forms of activity of pedagogic libraries	36(48)
Komputeryzacja bibliotek pedagogicznych.	37(49)
Computerisation of pedagogic libraries	37(49)
Biblioteki fachowe. Stan w dniu 31 grudnia	38(50)
Specialised libraries. As of 31 December	38(50)
Wypożyczenia na zewnątrz czytelnikom aktywnie wypożyczającym w bibliotekach fachowych.	39(51)
Out-of-library loans to library users actively borrowing items in specialised libraries.	39(51)
Udostępnianie zbiorów na miejscu czytelnikom aktywnie wypożyczającym w bibliotekach fachowych.	40(52)
Loans to library users actively borrowing items in reading rooms of specialised libraries	40(52)
Zbiory bibliotek fachowych. Stan w dniu 31 grudnia	41(53)
Collections of library materials in specialised libraries. As of 31 December	41(53)
Komputeryzacja bibliotek fachowych	42(54)
Computerisation of specialised libraries	42(54)

Ośrodki informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej (INTE). Stan w dniu 31 grudnia	43(55)
Centres of scientific, technical and economic information (INTE). As of 31 December	43(55)
Wypożyczenia na zewnątrz czytelnikom aktywnie wypożyczającym w ośrodkach INTE	44(56)
Out-of-library loans to library users actively borrowing items in INTE centres	44(56)
Udostępnianie zbiorów na miejscu czytelnikom aktywnie wypożyczającym w ośrodkach INTE	45(57)
Loans to library users actively borrowing items in reading rooms of INTE centres.	45(57)
Zbiory ośrodków INTE. Stan w dniu 31 grudnia	46(58)
Collections of library materials of INTE centres. As of 31 December	46(58)
Komputeryzacja ośrodków INTE	47(59)
Computerisation of INTE centres	47(59)
Biblioteki fachowo-beletrystyczne. Stan w dniu 31 grudnia	48(60)
Fiction and specialised libraries. As of 31 December	48(60)
Zbiory bibliotek fachowo-beletrystycznych. Stan w dniu 31 grudnia.	49(61)
Collections of library materials in fiction and specialised libraries. As of 31 December	49(61)
Wypożyczenia na zewnątrz czytelnikom aktywnie wypożyczającym w bibliotekach fachowo-beletrystycznych	50(62)
Out-of-library loans to library users actively borrowing items in fiction and specialised libraries	50(62)
Udostępnianie zbiorów na miejscu czytelnikom aktywnie wypożyczającym w bibliotekach fachowo-beletrystycznych.	51(63)
Loans to library users actively borrowing items in reading rooms of fiction and specialised libraries	51(63)
Komputeryzacja bibliotek fachowo-beletrystycznych	52(64)
Computerisation of fiction and specialised libraries	52(64)
Biblioteki towarzystw naukowych. Stan w dniu 31 grudnia.	53(65)
Libraries of scientific societies. As of 31 December	53(65)
Zbiory bibliotek towarzystw naukowych. Stan w dniu 31 grudnia	54(66)
Collections of library materials in libraries of scientific societies. As of 31 December	54(66)
Wypożyczenia na zewnątrz czytelnikom aktywnie wypożyczającym w bibliotekach towarzystw naukowych	55(67)
Out-of-library loans to library users actively borrowing items in libraries of scientific societies	55(67)
Udostępnianie zbiorów na miejscu czytelnikom aktywnie wypożyczającym w bibliotekach towarzystw naukowych	56(68)
Loans to library users actively borrowing items in reading rooms of libraries of scientific societies	56(68)
Komputeryzacja bibliotek towarzystw naukowych	57(69)
Computerisation of scientific societies libraries	57(69)

Dział IV. Wydawnictwa

Chapter IV. Publications

Książki i broszury wydane	1(70)
Books and pamphlets published	1(70)
Książki i broszury według języka wydania.	2(71)
Books and pamphlets by language of publication	2(71)
Książki i broszury wydane według działów klasyfikacji UNESCO.	3(72)
Published books and pamphlets by UNESCO classification divisions	3(72)
Książki i broszury wydane według miejsca wydania – tytuły	4(73)
Books and pamphlets published by place of edition – titles	4(73)
Gazety (periodyki informacji ogólnej) i czasopisma (inne periodyki) wydane	5(74)
Newspapers (containing general information) and magazines (other periodicals) published	5(74)
Czasopisma wydane według działów klasyfikacji UNESCO	6(75)
Published magazines by UNESCO classification divisions	6(75)
Gazety i czasopisma wydane według miejsca wydania – tytuły.	7(76)
Newspapers and magazines published by place of issue – titles	7(76)

Dział V. Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice

Chapter V. Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres

Działalność centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic w 2024 r.	1(77)
Activity of centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres in 2024	1(77)
Działalność centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic w miastach w 2024 r.	2(78)
Activity of urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres in 2024	2(78)
Działalność centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic na wsi w 2024 r.	3(79)
Activity of rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres in 2024	3(79)
Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice według organizatorów i województw. Stan w dniu 31 grudnia	4(80)
Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs, community centres by organiser and voivodship. As of 31 December.	4(80)
Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w miastach według organizatorów i województw. Stan w dniu 31 grudnia	5(81)
Urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs, community centres by organiser and voivodship. As of 31 December	5(81)
Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na wsi według organizatorów i województw. Stan w dniu 31 grudnia	6(82)
Rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs, community centres by organiser and voivodship. As of 31 December.	6(82)
Odrębny budynek użytkowany przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice według województw. Stan w dniu 31 grudnia	7(83)
Stand-alone building used by centres of culture, cultural centres and establishments, clubs, community centers by voivodship. As of 31 December	7(83)
Odrębny budynek użytkowany przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w miastach według województw. Stan w dniu 31 grudnia	8(84)
Stand-alone building used by urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship. As of 31 December	8(84)
Odrębny budynek użytkowany przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na wsi według województw. Stan w dniu 31 grudnia	9(85)
Stand-alone building used by rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship. As of 31 December	9(85)
Całkowita powierzchnia centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic w m ² według województw. Stan w dniu 31 grudnia	10(86)
Gross floor area of centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres in m ² by voivodship. As of 31 December	10(86)
Całkowita powierzchnia centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic w m ² w miastach według województw. Stan w dniu 31 grudnia	11(87)
Gross floor area of urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres in m ² by voivodship. As of 31 December.	11(87)
Całkowita powierzchnia centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic w m ² na wsi według województw w 2024 r. Stan w dniu 31 grudnia	12(88)
Gross floor area of rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres in m ² by voivodship in 2024. As of 31 December.	12(88)
Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w obiektach przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych według województw w 2024 r. Stan w dniu 31 grudnia	13(89)
Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres situated in buildings adapted to the needs of the disabled people by voivodship in 2024. As of 31 December.	13(89)
Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w obiektach przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych w miastach według województw w 2024 r. Stan w dniu 31 grudnia	14(90)
Urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres situated in buildings adapted to the needs of the disabled people by voivodship in 2024. As of 31 December	14(90)

Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w obiektach przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych na wsi według województw w 2024 r. Stan w dniu 31 grudnia	15(91)
Rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres situated in buildings adapted to the needs of the disabled people by voivodship in 2024. As of 31 December	15(91)
Pracownie specjalistyczne według województw. Stan w dniu 31 grudnia.	16(92)
Specialised workshops by voivodship. As of 31 December	16(92)
Pracownie specjalistyczne w miastach według województw. Stan w dniu 31 grudnia.	17(93)
Urban specialised workshops by voivodship. As of 31 December	17(93)
Pracownie specjalistyczne na wsi według województw. Stan w dniu 31 grudnia	18(94)
Rural specialised workshops by voivodship. As of 31 December	18(94)
Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice posiadające salę widowiskową według województw. Stan w dniu 31 grudnia	19(95)
Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres with performance hall by voivodship. As of 31 December	19(95)
Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w miastach posiadające salę widowiskową według województw. Stan w dniu 31 grudnia	20(96)
Urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres with performance hall by voivodship. As of 31 December	20(96)
Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na wsi posiadające salę widowiskową według województw. Stan w dniu 31 grudnia	21(97)
Rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres with performance hall by voivodship. As of 31 December	21(97)
Imprezy zorganizowane przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice według województw.	22(98)
Events organised by centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship	22(98)
Imprezy zorganizowane przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w miastach według województw	23(99)
Events organised by urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship	23(99)
Imprezy zorganizowane przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na wsi według województw	24(100)
Events organised by rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship	24(100)
Uczestnicy imprez zorganizowanych przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice według województw	25(101)
Participants of events organised by centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship.	25(101)
Uczestnicy imprez zorganizowanych przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w miastach według województw	26(102)
Participants of events organised by urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship.	26(102)
Uczestnicy imprez zorganizowanych przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na wsi według województw	27(103)
Participants of events organised by rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship	27(103)
Grupy artystyczne w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach według województw. Stan w dniu 31 grudnia	28(104)
Artistic groups in centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship. As of 31 December	28(104)
Grupy artystyczne w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach w miastach według województw. Stan w dniu 31 grudnia	29(105)
Artistic groups in urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship. As of 31 December	29(105)

Grupy artystyczne w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach na wsi według województw. Stan w dniu 31 grudnia	30(106)
Artistic groups in rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship. As of 31 December	30(106)
Członkowie grup artystycznych w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach według województw. Stan w dniu 31 grudnia	31(107)
Members of artistic groups in centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship. As of 31 December	31(107)
Członkowie grup artystycznych w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach w miastach według województw. Stan w dniu 31 grudnia	32(108)
Members of artistic groups in urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship.	32(108)
Członkowie grup artystycznych w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach na wsi według województw. Stan w dniu 31 grudnia	33(109)
Members of artistic groups in rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship. As of 31 December	33(109)
Koła/kluby/sekcje w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach według województw. Stan w dniu 31 grudnia	34(110)
Groups (clubs/sections) in centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship. As of 31 December	34(110)
Koła/kluby/sekcje w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach w miastach według województw. Stan w dniu 31 grudnia	35(111)
Groups (clubs/sections) in urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship. As of 31 December	35(111)
Koła/kluby/sekcje w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach na wsi według województw. Stan w dniu 31 grudnia	36(112)
Groups (clubs/sections) in rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship. As of 31 December	36(112)
Członkowie kół/klubów/sekcji w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach według województw. Stan w dniu 31 grudnia	37(113)
Members of groups (clubs/sections) in centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship. As of 31 December	37(113)
Członkowie kół/klubów/sekcji w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach w miastach według województw. Stan w dniu 31 grudnia	38(114)
Members of groups (clubs/sections) in urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship. As of 31 December	38(114)
Członkowie kół/klubów/sekcji w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach na wsi według województw. Stan w dniu 31 grudnia.	39(115)
Members of groups (clubs/sections) in rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship. As of 31 December	39(115)
Kursy zorganizowane przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice według województw	40(116)
Courses organised by centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship.	40(116)
Kursy zorganizowane przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w miastach według województw	41(117)
Courses organised by urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship	41(117)
Kursy zorganizowane przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na wsi według województw	42(118)
Courses organised by rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship	42(118)

Absolwenci kursów zorganizowanych przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice według województw	43(119)
Graduates of courses organised by centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship	43(119)
Absolwenci kursów zorganizowanych przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w miastach według województw	44(120)
Graduates of courses organised by urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship	44(120)
Absolwenci kursów zorganizowanych przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na wsi według województw	45(121)
Graduates of courses organised by rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship	45(121)
Działalność wydawnicza centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic według województw	46(122)
Publishing activity of centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship	46(122)
Działalność wydawnicza centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic w miastach według województw	47(123)
Publishing activity of urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship	47(123)
Działalność wydawnicza centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic na wsi według województw	48(124)
Publishing activity of rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship	48(124)
Wybrane dane o działalności centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic według makroregionów (NUTS 1), regionów (NUTS 2) i podregionów (NUTS 3)	49(125)
Selected data on activity of centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by macroregion (NUTS 1), region (NUTS 2) and subregion (NUTS 3)	49(125)
Wybrane wskaźniki charakteryzujące działalność centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic według makroregionów (NUTS 1), regionów (NUTS 2) i podregionów (NUTS 3)	50(126)
Selected indicators describing activity of centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by macroregion (NUTS 1), region (NUTS 2) and subregion (NUTS 3)	50(126)
Wybrane wskaźniki charakteryzujące działalność centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic w miastach według makroregionów (NUTS 1), regionów (NUTS 2) i podregionów (NUTS 3)	51(127)
Selected indicators describing activity of urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by macroregion (NUTS 1), region (NUTS 2) and subregion (NUTS 3)	51(127)
Wybrane wskaźniki charakteryzujące działalność centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic na wsi według makroregionów (NUTS 1), regionów (NUTS 2) i podregionów (NUTS 3)	52(128)
Selected indicators describing activity of rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by macroregion (NUTS 1), region (NUTS 2) and subregion (NUTS 3)	52(128)

Dział VI. Szkolnictwo artystyczne w roku szkolnym 2024/2025

Chapter VI. Artistic education in 2024/2025 school year

Szkoły podstawowe – artystyczne według województw	1(129)
Primary art schools by voivodship	1(129)
Szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe według województw	2(130)
Art schools leading to professional certification by voivodship	2(130)
Uczniowie ogólnokształcących szkół artystycznych według klas	3(131)
Students of general art schools by grade	3(131)
Szkoły artystyczne niedające uprawnień zawodowych według województw	4(132)
Art schools not leading to professional certification by voivodship	4(132)
Policealne szkoły artystyczne według województw	5(133)
Post-secondary art schools by voivodship	5(133)

Studenci uczelni artystycznych według województw. Stan w dniu 31 grudnia	6(134)
Students of higher schools of arts by voivodship. As of 31 December	6(134)
Absolwenci uczelni artystycznych według województw	7(135)
Graduates of higher schools of arts by voivodship	7(135)
Studenci kierunków artystycznych. Stan w dniu 31 grudnia	8(136)
Students of art fields of education. As of 31 December	8(136)
Absolwenci kierunków artystycznych	9(137)
Graduates of art fields of education	9(137)

Dział VII. Wystawiennictwo
Chapter VII. The art of exhibition

A. MUZEA
A. MUSEUMS

Muzea.	1(138)
Museums	1(138)
Sieć i działalność muzeów według organizatorów i województw.	2(139)
Network and activity of museums by organiser and voivodship	2(139)
Sieć i działalność muzeów w miastach według województw.	3(140)
Network and activity of urban museums by voivodship	3(140)
Sieć i działalność muzeów na wsi według województw	4(141)
Network and activity of rural museums by voivodship	4(141)
Muzea według rodzajów i województw w 2024 r. Stan w dniu 31 grudnia	5(142)
Museums by type and voivodship in 2024. As of 31 December	5(142)
Zbiory w muzeach według rodzajów muzeów i województw w 2024 r. Stan w dniu 31 grudnia	6(143)
Collection in museums by type of museum and voivodship in 2024. As of 31 December	6(143)
Zwiedzający muzea i wystawy muzealne według rodzajów muzeów i województw w 2024 r.	7(144)
Attendance in museums and museum exhibitions by type of museum and voivodship in 2024	7(144)
Wystawy za granicą zorganizowane przez muzea według krajów	8(145)
Exhibitions organised by museums abroad by country	8(145)
Działalność kulturalna, naukowa i edukacyjna muzeów według województw w 2024 r.	9(146)
Cultural, scientific and educational activity of museums by voivodship in 2024.	9(146)
Lekcje muzealne i warsztaty zrealizowane według rodzajów muzeów i województw w 2024 r..	10(147)
Museums lessons and workshops realised by type of museum and voivodship in 2024.	10(147)
Działalność wydawnicza muzeów według województw w 2024 r.	11(148)
Publishing activity of museums by voivodship in 2024.	11(148)
Muzea samorządów terytorialnych według rodzajów muzeów i województw w 2024 r.	12(149)
Museums of local government units by type of museum and voivodship in 2024	12(149)
Wybrane dane o działalności muzeów według makroregionów (NUTS 1), regionów (NUTS 2) i podregionów (NUTS 3)	13(150)
Selected data on activity of museums by macroregion (NUTS 1), region (NUTS 2) and subregion (NUTS 3)	13(150)

B. INSTYTUCJE PARAMUZEALNE
B. INSTITUTIONS RELATED TO MUSEUMS

Instytucje paramuzealne.	14(151)
Institutions related to museums	14(151)
Zbiory w instytucjach paramuzealnych według województw i rodzajów instytucji w 2024 r. Stan w dniu 31 grudnia	15(152)
Collection in institutions related to museums by voivodship and type of institution in 2024. As of 31 December.	15(152)
Sieć i działalność instytucji paramuzealnych według organizatorów i województw	16(153)
Network of institutions related to museums and their activity by organiser and voivodship	16(153)
Rodzaje instytucji paramuzealnych – sieć i zwiedzający według województw	17(154)
Institutions related to museums by type – network and visitors by voivodship	17(154)

Działalność kulturalna, naukowa i edukacyjna instytucji paramuzealnych według województw w 2024 r.	18(155)
Cultural, scientific and educational activity of institutions related to museums by voivodship in 2024	18(155)
Działalność wydawnicza instytucji paramuzealnych według województw w 2024 r.	19(156)
Publishing activity of institutions related to museums by voivodship in 2024	19(156)

C. GALERIE SZTUKI

C. ART GALLERIES

Galerie sztuki według organizatorów. Stan w dniu 31 grudnia.	20(157)
Art galleries by organiser. As of 31 December	20(157)
Zbiory własne galerii sztuki państwowych i samorządowych. Stan w dniu 31 grudnia	21(158)
Collection of state and local government art galleries. As of 31 December	21(158)
Działalność wystawiennicza w Polsce	22(159)
Exhibition activity in Poland	22(159)
Działalność wystawiennicza galerii sztuki	23(160)
Exhibition activity of art galleries	23(160)
Działalność wydawnicza galerii sztuki	24(161)
Publishing activity of art galleries	24(161)
Inne formy działalności galerii sztuki	25(162)
Other forms of activity of art galleries	25(162)
Wybrane dane o działalności galerii sztuki według makroregionów (NUTS 1), regionów (NUTS 2) i podregionów (NUTS 3)	26(163)
Selected data on activity of art galleries in by macroregion (NUTS 1), region (NUTS 2) and subregion (NUTS 3)	26(163)

Dział VIII. Teatry, instytucje muzyczne i rozrywkowe

Chapter VIII. Theatres, music institutions and entertainment enterprises

Działalność teatrów i instytucji muzycznych według siedziby	1(164)
Activity of theatres and music institutions by locality	1(164)
Teatry i instytucje muzyczne według siedziby. Stan w dniu 31 grudnia	2(165)
Theatres and music institutions by locality. As of 31 December	2(165)
Sceny w teatrach i instytucjach muzycznych według siedziby	3(166)
Stages in theatres and music institutions by locality	3(166)
Miejsca na widowni w stałych salach w teatrach i instytucjach muzycznych według siedziby. Stan w dniu 31 grudnia.	4(167)
Seats for audience in permanent halls of theatres and music institutions by locality. As of 31 December	4(167)
Przedstawienia i koncerty w teatrach i instytucjach muzycznych według siedziby	5(168)
Performances and concerts in theatres and music institutions by locality	5(168)
Widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych według siedziby	6(169)
Audience in theatres and music institutions by locality	6(169)
Przedstawienia i koncerty oraz widzowie i słuchacze w stałych salach teatrów i instytucji muzycznych według siedziby	7(170)
Performances and concerts, audience in permanent halls of theatres and music institutions by locality	7(170)
Teatry dramatyczne według siedziby	8(171)
Dramatic theatres by locality	8(171)
Teatry lalkowe według siedziby	9(172)
Puppet theatres by locality	9(172)
Teatry muzyczne według siedziby	10(173)
Music theatres by locality	10(173)
Filharmonie, orkiestry oraz chóry według siedziby	11(174)
Philharmonics, orchestras and choirs by locality	11(174)
Przedstawienia i koncerty oraz widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych według siedziby	12(175)
Performances and concerts, audience in theatres and music institutions by locality	12(175)
Działalność wydawnicza teatrów i instytucji muzycznych według siedziby	13(176)
Publishing activity of theatres and music institutions by locality	13(176)

Inne formy działalności organizowanej przez teatry i instytucje muzyczne według siedziby	14(177)
Other forms of activity organised by theatres and music institutions by locality.	14(177)
Uczestnicy innych form działalności organizowanej przez teatry i instytucje muzyczne według siedziby	15(178)
Participants of other forms of activity organised by theatres and music institutions by locality	15(178)
Przedstawienia i koncerty zespołów i artystów zagranicznych w teatrach i instytucjach muzycznych według siedziby	16(179)
Performances and concerts by foreign ensembles and artists in theatres and music institutions by locality	16(179)
Widzowie i słuchacze na przedstawieniach zespołów i artystów zagranicznych w teatrach i instytucjach muzycznych według siedziby.	17(180)
Audience on performances by foreign ensembles and artists in theatres and music institutions by locality	17(180)
Działalność przedsiębiorstw (agencji) estradowych	18(181)
Activity of entertainment enterprises (agencies)	18(181)
Wybrane wskaźniki dotyczące teatrów, instytucji muzycznych i rozrywkowych	19(182)
Selected indicators concerning theatres, music institutions and entertainment enterprises	19(182)
Działalność za granicą teatrów, instytucji muzycznych i estradowych według krajów.	20(183)
Activity of Polish theatres, music institutions and entertainment enterprises abroad by country	20(183)
Przedstawienia zrealizowane za granicą według rodzajów instytucji i województw.	21(184)
Performances realised abroad by type of institution and voivodship	21(184)
Wybrane dane o działalności teatrów i instytucji muzycznych według makroregionów (NUTS 1), regionów (NUTS 2) i podregionów (NUTS 3)	22(185)
Selected data on activity of theatres and music institutions by macroregion (NUTS 1), region (NUTS 2) and subregion (NUTS 3)	22(185)

Dział IX. Kina

Chapter IX. Cinemas

Kina i miejsca w kinach stałych. Stan w dniu 31 grudnia	1(186)
Cinemas and seats in indoor cinemas. As of 31 December	1(186)
Kina i miejsca w kinach stałych w miastach. Stan w dniu 31 grudnia	2(187)
Urban cinemas and seats in indoor cinemas. As of 31 December	2(187)
Kina i miejsca w kinach stałych na wsi. Stan w dniu 31 grudnia	3(188)
Rural cinemas and seats in indoor cinemas. As of 31 December	3(188)
Kina stałe według liczby sal projekcyjnych w 2024 r. Stan w dniu 31 grudnia.	4(189)
Indoor cinemas by number of screens in 2024. As of 31 December	4(189)
Kina według form własności. Stan w dniu 31 grudnia	5(190)
Cinemas by type of ownership. As of 31 December	5(190)
Działalność kin ruchomych	6(191)
Activity of mobile cinemas	6(191)
Seanse w kinach	7(192)
Screenings in cinemas	7(192)
Seanse w kinach stałych	8(193)
Screenings in indoor cinemas	8(193)
Widzowie w kinach	9(194)
Attendance in cinemas	9(194)
Widzowie w kinach stałych	10(195)
Attendance in indoor cinemas	10(195)
Inne formy działalności w kinach	11(196)
Other forms of cinemas' activity	11(196)
Wybrane dane o działalności kin według makroregionów (NUTS 1), regionów (NUTS 2) i podregionów (NUTS 3)	12(197)
Selected data on cinemas' activity by macroregion (NUTS 1), region (NUTS 2) and subregion (NUTS 3)	12(197)

Dział X. Abonenci radiowi i telewizyjni według województw

Chapter X. Radio and television subscribers by voivodship

Abonenci radiowi. Stan w dniu 31 grudnia	1(198)
Radio subscribers. As of 31 December	1(198)
Abonenci telewizyjni. Stan w dniu 31 grudnia	2(199)
Television subscribers. As of 31 December	2(199)

Dział XI. Imprezy masowe

Chapter XI. Mass events

Imprezy masowe według rodzaju organizatora i województw	1(200)
Mass events by organiser and voivodship	1(200)
Uczestnicy imprez masowych według województw	2(201)
Mass events participants by voivodship	2(201)
Rodzaje imprez artystyczno-rozrywkowych według województw	3(202)
Art and entertainment events by type and voivodship.	3(202)

Dział XII. Digitalizacja

Chapter XII. Digitisation

Digitalizacja w 2024 r.	1(203)
Digitisation in 2024	1(203)

Objaśnienia znaków umownych i ważniejsze skróty

Symbols and major abbreviations

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
„w tym” „of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all the components of the sum are given
Kropka (.)	oznacza: brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub, że wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe data not available, classified data (statistical confidentiality) or providing data impossible or purposeless

Ważniejsze skróty

Major abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning	Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
tys.	tysiąc thousand	GB	gigabajt gigabyte
mln	milion million	MB	megabajt megabyte
tabl.	tablica table	AP	Archiwum Państwowe State Archive
cd. cont.	ciąg dalszy continued	AGAD	Archiwum Główne Akt Dawnych Central Archives of Historical Records
dok. cont.	dokończenie continued	AAN	Archiwum Akt Nowych Archives of Modern Records
p. proc. pp.	punkt procentowy percentage point	NAC	Narodowe Archiwum Cyfrowe National Digital Archives
r.	rok year	m ²	metr kwadratowy square meter
j.a.	jednostka archiwalna archival units	zł PLN	złoty zloty
m.b.	metrów bieżących linear metres	vol.	wolumen volume

Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego

Wydatki publiczne, tj. wydatki z budżetu państwa i samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (pomniejszone o dotacje i subwencje z budżetu państwa dla samorządów i o transfery pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego) w 2024 r. zwiększyły się w porównaniu z rokiem poprzednim o 20,1% i wyniosły 21 430,1 mln zł, co w odniesieniu do PKB stanowiło 0,59%.

Wydatki z budżetu państwa wyniosły 6 883,2 mln zł. Największą część wydatków z budżetu państwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2024 r. przeznaczono na działalność radiową i telewizyjną (32,1%). Ponadto na inwestycje i funkcjonowanie muzeów – 22,2%, na teatry – 5,2%, centra kultury i sztuki – 5,0% oraz na archiwa – 4,7%.

Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego z budżetów samorządów terytorialnych (łącznie z dotacjami i subwencjami z budżetu państwa oraz transferami pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego) wzrosły o 16,7% i wyniosły 16 229,7 mln zł, co stanowiło 3,8% ogólnych wydatków z budżetów samorządowych.

Przeciętne roczne wydatki na zakup artykułów i usług kulturalnych w 2024 r. wyniosły 481,68 zł (wobec 395,52 zł w 2023 r.) na 1 osobę w gospodarstwie domowym i zwiększyły się nominalnie o 86,16 zł (tj. o 21,8%) w porównaniu z rokiem poprzednim. Udział wydatków na kulturę w łącznych wydatkach gospodarstw domowych wyniósł 2,1%. Udział tych wydatków wahał się od 1,2% (w gospodarstwach rolników) do 3,1% (w gospodarstwach pracujących na własny rachunek).

Ochrona zabytków i dziedzictwo kulturowe

W rejestrze zabytków do końca 2024 r. znajdowało się 79 935 zabytków nieruchomych (w porównaniu z 2023 r. przybyło 578 obiektów). Na 100 km² przypadało 25,5 zabytków nieruchomych wobec 25,4 w roku poprzednim.

Największa liczba zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków znajduje się w województwach: dolnośląskim (9 047 zabytków stanowiących 11,3% całego zasobu), mazowieckim (8 325 zabytków – 10,4%), wielkopolskim (8 010 zabytków – 10,0%), warmińsko-mazurskim (6 479 zabytków – 8,1%) i małopolskim (6 353 zabytki – 7,9%); łącznie stanowią one blisko połowę (47,7%) wszystkich zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru.

Spośród 278 897 zabytków ruchomych wpisanych do rejestru zabytków, podobnie jak w przypadku zabytków nieruchomych, najbardziej obfitującymi w zabytkowe wyposażenie ruchome są zachodnie i południowo-wschodnie tereny Polski. Najwięcej zabytków ruchomych znajduje się w województwie podkarpackim (54 580) oraz w województwie dolnośląskim (43 426).

Najcenniejsze stanowiska archeologiczne objęto wpisem do rejestru zabytków, w sumie jest to 7 830 stanowisk w całej Polsce (25 zabytków archeologicznych na 1 000 km²). Najwięcej takich obiektów znajduje się w województwach: dolnośląskim (1 480 – 18,9% całości zasobu), opolskim (1 267 – 16,2%) oraz wielkopolskim (681 – 8,7%).

Pierwsze pomniki historii zostały ustanowione w 1994 r. Do końca 2024 r. lista obiektów uznanych przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za pomniki historii liczyła 131 pozycji, przy czym w 2024 r. przybyło 5 nowych obiektów.

W Polsce w 2024 r. na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO znajdowało się 17 wpisów. Są to miejsca kulturowe i przyrodnicze o wybitnych, unikalnych w skali światowej wartościach.

Inwentaryzacja zjawisk niematerialnego dziedzictwa kulturowego z terenu Polski na Krajowej liście rozpoczęła się w 2013 r., a pierwszego wpisu dokonano w 2014 r. Lista służy nie tylko identyfikacji, promocji i wzmacnianiu dziedzictwa, ale stanowi też podstawę do wnioskowania o dokonanie wpisu na jedną z list międzynarodowych prowadzonych przez UNESCO. Krajowa lista jest prowadzona przez ministra właściwego ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego we współpracy z Narodowym Instytutem Dziedzictwa. Na liście tej znajduje się 107 pozycji (stan w dniu 31 grudnia 2024 r.).

Do krajowego rejestru dobrych praktyk w ochronie niematerialnego dziedzictwa kulturowego do końca 2024 r. zostało wpisane 11 działań.

Zabytki sakralne

W 2024 roku liczba nieruchomości zabytków sakralnych na terenie parafii wynosiła łącznie 41,6 tys. obiektów. Najliczniejszą kategorię z grupy zabytków sakralnych stanowiły krzyże przydrożne, których było 9 036, następnie kościoły (8 443) i kapliczki przydrożne (7 536).

Najwięcej zabytków sakralnych znajdowało się w województwie wielkopolskim (4 347), małopolskim (4 265) i mazowieckim (4 097).

Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami w samorządzie gminnym

Gminna ewidencja zabytków jest podstawą do tworzenia gminnego programu opieki nad zabytkami. Według stanu w dniu 31 grudnia 2023 r. spośród 2 477 gmin w Polsce gminną ewidencję zabytków (GEZ) prowadzono w 2 139 gminach - 86,4% (w 2019 r. w 1 875 - 75,7%).

Według stanu w dniu 31 grudnia w gminnych ewidencjach zabytków ujęto 700 224 zabytki (w 2019 r. 573 941), w tym: 464 839 zabytków nieruchomości, 229 233 zabytki archeologiczne oraz 6 152 układy urbanistyczne lub ruralistyczne (w 2019 r. odpowiednio: 409 773, 158 247 i 5 921). Zabytki nieruchome stanowiły 66,4% ogółu zabytków, archeologiczne – 32,7%, a układy urbanistyczne lub ruralistyczne – 0,9%.

Obowiązujący program opieki nad zabytkami według stanu na koniec 2023 r. posiadało 40,2% gmin, 33,5% gmin nie rozpoczęło jego przygotowania, a 26,3% posiadało program w trakcie przygotowania. W 93,1% gmin, które posiadały obowiązujący program opieki nad zabytkami podstawą do jego sporządzenia była gminna ewidencja zabytków.

W 769 gminach, tj. 31,0%, spośród 2 477 gmin w Polsce (w 2019 r. było to odpowiednio 871; 35,2%), organ stanowiący gminy deklarował udzielanie dotacji na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków oraz przy zabytkach ujętych w gminnej ewidencji zabytków. Dotacji udzielono w 685 gminach tj. w 27,7% wszystkich gmin (w 2019 r. dotacji udzielono w 807 gminach, tj. w 32,6% wszystkich gmin)

Według stanu w dniu 31 grudnia 2023 r. spośród 2 477 gmin w Polsce, 846 gmin (1 315 w 2019 r.) miało sporządzony gminny lub lokalny program rewitalizacji, co stanowiło 34,2% wszystkich gmin w Polsce.

Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi

Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi (NIKiDW) ma za zadanie wspieranie i ochronę kultury wsi oraz jej dziedzictwa w wymiarze historycznym i współczesnym oraz promocję tego dziedzictwa wśród społeczeństwa polskiego. Prowadzi działania, mające na celu zachęcanie społeczności lokalnych do poznawania i kontynuowania elementów własnej tradycji, związanych z pokoleniowym przekazem dziedzictwa w zakresie kultury materialnej i niematerialnej, a poprzez programy stypendialne wspiera twórców ludowych. Z kolei promocja dziedzictwa wsi oraz kultury tradycyjnej i ludowej poprzez organizację i wspieranie różnorodnych wydarzeń prezentujących folklor, jest skierowana do mieszkańców dużych i małych miast. Ważną rolę odgrywa także działalność wydawnicza, skierowana do grup odbiorców w różnym wieku oraz segment popularyzatorski i edukacyjny.

Jednym z filarów działalności merytorycznej NIKiDW jest Centralna Biblioteka Rolnicza im. Michała Oczapowskiego, Oddział NIKiDW w Puławach oraz Staromiejski Uniwersytet Trzeciego Wieku im. Marii Skłodowskiej-Curie o profilu humanistyczno-przyrodniczym. Według stanu w dniu 31 grudnia 2024 r. zasoby Centralnej Biblioteki Rolniczej (CBR) w Puławach liczyły 353 644 egzemplarze (w tym: 216 381 – książki, 137 263 – czasopisma); 8 619 zbiorów specjalnych, w tym: 833 starodruki, 4 056 materiałów elektronicznych oraz 1 182 obiekty zdigitalizowane (w 2024 r.); Centralna Biblioteka Rolnicza posiada łącznie 1 871 zdigitalizowanych obiektów.

Według stanu w dniu 31 grudnia 2024 r. funkcjonowały 3 Biura Regionalne NIKiDW.

Archiwa państwowe

Archiwa państwowe tworzą sieć 32 placówek, składającą się z 3 archiwów o charakterze centralnym oraz 29 archiwów o regionalnym zasięgu działania. Zasób archiwów, obejmujący archiwalia od XII w. do czasów współczesnych w 2024 r. wynosił 46,2 mln jednostek archiwalnych (390,4 tys. metrów bieżących) dokumentów w postaci tradycyjnej oraz 44,6 tys. GB dokumentacji elektronicznej.

Wśród dokumentacji tradycyjnej, najwięcej – 32,3 mln jednostek archiwalnych – stanowi dokumentacja aktowa, 11,0 mln jednostek archiwalnych to fotografie. W odniesieniu do dokumentacji elektronicznej większość jednostek archiwalnych – 74,3 tys. – stanowi dokumentacja fotograficzna w postaci cyfrowej.

W 2024 r. pod nadzorem archiwów państwowych znajdowało się 10,3 tys. jednostek państwowych i samorządowych, będących twórcami państwowego zasobu archiwalnego. W podmiotach nadzorowanych według stanu na koniec 2024 r. znajdowało się 820,3 tys. metrów bieżących i 8,0 mln jednostek materiałów archiwalnych.

Archiwa państwowe mieściły się w 96 obiektach, których łączna powierzchnia wynosiła ok. 215 tys. m², w tym ponad 96 tys. m² powierzchni magazynowej.

W 2024 r. czytelnie i pracownie naukowe archiwów państwowych odwiedziło 18,3 tys. użytkowników, składając w nich 45,0 tys. wizyt i korzystając z 467,0 tys. j.a.

W 2024 r. przeciętne zatrudnienie w sieci archiwów państwowych (z uwzględnieniem Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych) wynosiło 1 578,76 etatu – 1 625 osób.

Działalność bibliotek

W 2024 r. w Polsce działały 8 822 placówki biblioteczne (w 2023 r. – 8 876; spadek o 54). Wśród wszystkich bibliotek i placówek biblioteczno-informacyjnych większość stanowiły biblioteki publiczne.

W 2024 r. funkcjonowało 7 541 bibliotek publicznych, w tym 4 925 filii bibliotecznych. Biblioteki publiczne prowadziły 864 oddziały dla dzieci i młodzieży oraz 690 punktów bibliotecznych. Większość bibliotek publicznych i ich filii prowadziło swoją działalność na wsi (64,0%). Najwięcej bibliotek publicznych (łącznie z filiami) działało w województwie mazowieckim (12,5% ogólnej liczby bibliotek publicznych).

Na 1 bibliotekę publiczną lub filię w 2024 r. przypadało przeciętnie 4 971 osób (w roku poprzednim – 4 972 osoby), w mieście 8 211, a na wsi 3 151. W ujęciu według województw najwięcej ludności przypadało na 1 bibliotekę publiczną (łącznie z filiami) w województwie pomorskim (7 587), a najmniej w województwie opolskim (3 154).

W 2024 r. odnotowano 5,4 mln zarejestrowanych użytkowników aktywnie wypożyczających w bibliotekach publicznych (łącznie z filiami). Najwięcej czytelników, podobnie jak w roku poprzednim, skorzystało w 2024 r. z zasobów bibliotek w dwóch największych pod względem liczby ludności województwach – mazowieckim (908,8 tys.) i małopolskim (648,6 tys.), a na trzecim miejscu uplasowało się województwo śląskie (642,4 tys.).

Działalność placówek społeczno-kulturalnych

W 2024 r. w Polsce funkcjonowało 3 911 centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic. Najwięcej było ośrodków kultury (32,8% wszystkich podmiotów), a najmniej klubów (7,3%). W 2024 r. w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach funkcjonowało 6,9 tys. pracowni specjalistycznych. Wszystkie placówki zorganizowały łącznie 276,6 tys. imprez, w których uczestniczyło 35,2 mln osób. Według stanu na koniec 2024 r. w centrach kultury, domach kultury, ośrodkach kultury, klubach i świetlicach działało 14,7 tys. grup artystycznych oraz 25,8 tys. różnego rodzaju kół/klubów/sekcji. Zgromadziły one 256,1 tys. członków grup artystycznych oraz 534,7 tys. członków kół/klubów/sekcji. Ponadto wszystkie placówki zorganizowały 5,2 tys. kursów, które ukończyło 70,9 tys. absolwentów.

Działalność sceniczna i wystawiennicza

W 2024 r. działalność sceniczną prowadziło 206 teatrów i instytucji muzycznych, z których 180 posiadało własny zespół artystyczny. Teatry i instytucje muzyczne zorganizowały 60,5 tys. przedstawień i koncertów, w których uczestniczyło 12,2 mln widzów i słuchaczy. W porównaniu z 2023 r. liczba przedstawień i koncertów wzrosła o 2,3%, natomiast liczba widzów i słuchaczy zmniejszyła się o 0,8%.

Według stanu w dniu 31 grudnia 2024 r. teatry i instytucje muzyczne posiadały 378 scen i 102,9 tys. miejsc na widowniach w stałych salach. Najwięcej widzów i słuchaczy odnotowano w teatrach i instytucjach muzycznych województwa mazowieckiego (3,8 mln osób), a najmniej – w teatrach i instytucjach muzycznych województwa opolskiego (145,2 tys.). Najwyższy wskaźnik liczby widzów i słuchaczy na 1 000 ludności odnotowano w teatrach i instytucjach muzycznych z województwa mazowieckiego (695), a najniższy – z województwa lubelskiego (75).

Prowadzenie działalności muzealnej w 2024 r. na sprawozdaniu K-02 potwierdziło 686 muzeów (982 razem z oddziałami). Największa grupa z nich (licząc razem z oddziałami) reprezentuje województwa: mazowieckie, małopolskie, pomorskie, wielkopolskie i śląskie – i są one siedzibą ponad 50% muzeów w Polsce, co wskazuje na nierównomierne rozłożenie geograficzne jednostek muzealnych w Polsce.

Muzea w 2024 r. wykazały w swoim posiadaniu łącznie 21,7 mln sztuk muzealiów. Muzea eksponowały łącznie 2 817 wystaw stałych i dodatkowo zorganizowały 4 575 wystaw czasowych w kraju oraz 97 wystaw czasowych za granicą.

W 2024 r. muzea odwiedziło 44,4 mln osób, z czego blisko 795,1 tys. osób w trakcie „Nocy Muzeów”. Spośród wszystkich osób odwiedzających muzea w 2024 r. w zorganizowanych grupach wizytę odbyło 20,1%, a 32,3% wszystkich wizyt odbyło się w ramach wejść bezpłatnych.

W 2024 r. zarejestrowano działalność 359 instytucji paramuzealnych (20 ogrodów zoologicznych, 42 ogrody botaniczne oraz 297 pozostałych instytucji), z których 64,1% należało do sektora publicznego, a 35,9% do sektora prywatnego.

Zbiory tych instytucji (muzealia, okazy żywe w sztukach) liczyły 4,8 mln eksponatów (bez okazów przyrody eksponowanych w ogrodach botanicznych) i prezentowane były w ramach wystaw stałych oraz poprzez organizowanie wystaw czasowych. Najwięcej muzealiów i okazów żywych zlokalizowanych było w województwie małopolskim – 2,7 mln (56,1%). W 2024 r. instytucje paramuzealne odwiedziło 20,1 mln osób, w tym 15,6 mln w sektorze publicznym i 4,5 mln w sektorze prywatnym.

Ogrody zoologiczne odwiedziło 8,0 mln osób (39,6% ogółu zwiedzających instytucje paramuzealne), ogrody botaniczne 2,8 mln osób (13,8% zwiedzających instytucje paramuzealne), a 9,4 mln osób – pozostałe instytucje paramuzealne (46,5%).

W 2024 r. w Polsce działało 310 galerii sztuki prowadzących działalność wystawienniczą. Większość podmiotów (66,1%) należała do sektora publicznego, w ramach którego dla 84,9% galerii organizatorem były jednostki samorządu terytorialnego.

W 2024 r. galerie sztuki zorganizowały w Polsce łącznie 4 140 wystaw: 3 770 krajowych (3 353 w 2023 r.), 248 międzynarodowych (237 w 2023 r.) oraz 122 zagraniczne (141 w 2023 r.). Ponadto 25 galerii sztuki zaprezentowało 59 wystaw poza granicami kraju.

Wystawy w Polsce zwiedziło 4,5 mln osób (o 12,0% więcej niż w 2023 r.), w tym wystawy plenerowe – 1,4 mln osób. Państwowe i samorządowe galerie sztuki zgromadziły 92,3% ogólnej liczby zwiedzających.

Rynek dzieł sztuki i antyków

Z informacji otrzymanych od 188 podmiotów działających na rynku dzieł sztuki i antyków (m.in. domów aukcyjnych, galerii sztuki i antykwariatów) wynika, że 59,6% z nich zajmowało się wyłącznie sprzedażą dzieł sztuki i antyków, natomiast pozostałe prowadziły również działalność wystawienniczą. W 2024 r. wartość sprzedaży dzieł sztuki i antyków własnych oraz komisowych wyniosła 656,9 mln zł i była wyższa o 15,7% niż w 2023 r.

Najwięcej podmiotów działających na rynku dzieł sztuki i antyków miało siedzibę w województwach mazowieckim (25,5%) oraz małopolskim (18,1%). Ponad dwie trzecie (69,1%) podmiotów zajmujących się sprzedażą dzieł sztuki i antyków miało swoje siedziby w stolicach województw, w tym 21,3% w Warszawie, a 16,0% w Krakowie.

Największą część łącznej kwoty ze sprzedaży dzieł sztuki i antyków podmioty uzyskały poprzez aukcje – 403,8 mln zł, co stanowiło 61,5% ogólnej wartości sprzedaży (o 15,2% więcej niż w 2023 r.), w tym aukcje internetowe – 57,9 mln zł (o 116,8% więcej niż w 2023 r.).

Kinematografia

W 2024 r. w Polsce wyprodukowano 92 filmy pełnometrażowe oraz 170 średniometrażowych i krótkometrażowych przeznaczonych do prezentacji w kinach i telewizji (w 2023 r. odpowiednio: 106 i 256). Większość (67,4%) wyprodukowanych filmów pełnometrażowych stanowiły filmy kinowe, natomiast filmy średnio- i krótkometrażowe w większości (81,8%) miały charakter filmów telewizyjnych.

Według stanu na koniec 2024 r. w Polsce działało 539 kin (535 kin stałych i 4 kina ruchome). Kina stałe posiadały 1,6 tys. sal projekcyjnych, wyposażonych w 290,4 tys. miejsc na widowni. W kinach stałych wyświetlono 2,2 mln seansów (o 2,9% więcej niż w 2023 r.). Obejrzało je 49,5 mln widzów (o 0,4% mniej niż w 2023 r.).

Wśród kin stałych największy udział miały placówki jednosalowe – 316 (59,1%). Minipleksy (kina posiadające od 3 do 7 sal) stanowiły 20,7% ogólnej liczby kin stałych, multipleksy (kina posiadające 8 lub więcej sal) – 11,2%, natomiast kina posiadające dwie sale projekcyjne – 9,0%. W multipleksach wyświetlono 49,4% wszystkich seansów, które obejrzało 48,9% ogólnej liczby widzów. W minipleksach wyświetlono 37,5% seansów, które obejrzało 36,0% widzów.

Środki komunikacji masowej

Na rynku wydawniczym książek i broszur w 2024 r. odnotowano spadek liczby wydawanych tytułów. Liczba tytułów wydawnictw nieperiodycznych osiągnęła 30,7 tys. tytułów i w stosunku do 2023 r. zmniejszyła się o 9,5%. Zmniejszyła się również, w porównaniu z rokiem poprzednim, liczba tytułów wydań pierwszych – 27,6 tys. tj. o 7,8%, które stanowiły 90,0% wszystkich wydanych pozycji.

W 2024 r. wydawano 44 tytuły gazet (45 tytułów w roku poprzednim), w tym 37 tytułów ukazywało się od 4 do 6 razy w tygodniu.

Według stanu w dniu 31 grudnia 2024 r. liczba abonentów radiowych wyniosła 4,7 mln, a telewizyjnych 4,5 mln. Wskaźnik liczby abonentów radiowych przypadających na 1 000 ludności wyniósł 126 osób, a telewizyjnych – 120 osób.

Imprezy masowe

W 2024 r. odbyło się w Polsce 6,9 tys. imprez masowych (o 8,7% więcej niż w 2023 r.), które zgromadziły 28,2 mln uczestników. Najwięcej imprez masowych zorganizowano w województwie śląskim (1 078), a najmniej w województwie podlaskim (143). Najwięcej uczestników zgromadziły imprezy masowe w województwie mazowieckim (4,6 mln osób), natomiast najmniej w województwie opolskim (399,1 tys.).

W 2024 r. imprezy artystyczno-rozrywkowe stanowiły 45,7% ogólnej liczby imprez masowych i łącznie uczestniczyło w nich 12,1 mln osób (10,3 mln w 2023 r.). Większość imprez artystyczno-rozrywkowych stanowiły koncerty (68,4%).

Szkolnictwo artystyczne

Edukacja kulturalna składa się z dwóch etapów: szkoły artystyczne I i II stopnia oraz studia na wyższych uczelniach artystycznych.

W Polsce w roku szkolnym 2024/2025 działalność w zakresie edukacji artystycznej prowadziły ogółem 464 szkoły artystyczne I stopnia dla dzieci i młodzieży niedające uprawnień zawodowych (465 szkół w roku szkolnym 2023/2024). W tego typu szkołach kształciło się łącznie 68,3 tys. uczniów (o 3,8% więcej niż w roku szkolnym 2023/2024), w tym 43,4 tys. dziewcząt (o 4,5% więcej). W klasach pierwszych naukę rozpoczęło 16,6 tys. uczniów (o 2,2% więcej niż w roku szkolnym 2023/2024), w tym 10,8 tys. dziewcząt (o 2,3% więcej).

W szkołach ponadpodstawowych edukacja artystyczna jest realizowana przez szkoły artystyczne II stopnia dające uprawnienia zawodowe, w tym szkoły kształcące wyłącznie w zakresie artystycznym oraz ogólnokształcące szkoły artystyczne. W roku szkolnym 2024/2025 działalność artystyczną prowadziło ogółem 225 placówek tego typu, w tym 115 szkół kształcących wyłącznie w zakresie artystycznym oraz 110 ogólnokształcących szkół artystycznych. W szkołach artystycznych II stopnia dających uprawnienia

zawodowe kształciło się łącznie 23,7 tys. uczniów (o 2,5% mniej niż w roku szkolnym 2023/2024), w tym 18,1 tys. kobiet (o 3,0% mniej niż w roku szkolnym 2023/2024).

W roku akademickim 2024/2025 na kierunkach artystycznych, prowadzonych przez różne typy uczelni studiowało 42,7 tys. osób, w tym 30,1 tys. kobiet (więcej niż w roku akademickim 2023/2024 odpowiednio o: 40,6 tys. i 28,3 tys.). Studiujący na kierunkach artystycznych stanowili 3,3% wszystkich studiujących studentów na różnych typach uczelni, podobnie jak w poprzednim roku akademickim.

Ekonomiczny wymiar kultury

W 2024 r. wśród 4 708 badanych instytucji kultury przeważały podmioty o liczbie pracujących do 49 osób; instytucje o liczbie pracujących poniżej 10 osób stanowiły 58,3% ogólnej liczby jednostek (2 747), a podmioty o liczbie pracujących od 10 do 49 osób – 34,1% (1 603). Według stanu w dniu 31 grudnia 2024 r. w instytucjach kultury pracowało 88,4 tys. osób (87,2 tys. osób w 2023 r.), z czego 12,7% (11,2 tys. osób) w instytucjach państwowych oraz 87,3% (77,2 tys. osób) w samorządowych. Podobnie jak w latach poprzednich, najwięcej osób pracowało w instytucjach kultury prowadzących działalność twórczą związaną z kulturą i rozrywką – 55,7% ogólnej liczby pracujących.

Przychody ogółem instytucji kultury w 2024 r. wyniosły 16 666,2 mln zł i były o 13,9% wyższe w porównaniu z 2023 r. Przychody ogółem samorządowych instytucji kultury wyniosły 13 439,7 mln zł (80,6%), a państwowych 3 226,5 mln zł (19,4%). Ponad 25% wszystkich przychodów instytucji kultury stanowiły przychody ogółem podmiotów mających siedzibę w województwie mazowieckim. W przychodach ogółem największy udział miały dotacje do działalności podstawowej (75,6%), następnie przychody netto ze sprzedaży produktów (14,2%), pozostałe przychody operacyjne (9,0%), przychody netto ze sprzedaży towarów i materiałów (0,8%) oraz przychody finansowe (0,4%). Koszty ogółem badanych instytucji kultury wyniosły 16 504,3 mln zł i były wyższe o 13,6% niż w roku poprzednim. Największy udział miały koszty własne sprzedanych produktów, towarów i materiałów (98,1%). W strukturze rodzajowej kosztów działalności operacyjnej 49,6% stanowiły wynagrodzenia, a 19,9% usługi obce. W ramach województw, największy udział w kosztach ogółem miały instytucje kultury z województwa mazowieckiego (ponad 25%). Wynik finansowy netto instytucji kultury ukształtował się na poziomie 159,7 mln zł (wobec 104,7 mln zł w 2023 r.). Z ogólnej liczby badanych instytucji kultury 43,1% osiągnęło zysk netto, a 39,9% zanotowało stratę netto. W 2024 r. wartość aktywów (pasywów) badanych instytucji kultury wyniosła 28 418,4 mln zł i była wyższa o 8,8% w porównaniu z 2023 r. Najwięcej aktywów (pasywów) razem odnotowano w bibliotekach, archiwach, muzeach oraz pozostałej działalności związanej z kulturą, tj. 17 484,3 mln zł (61,5% ogólnej wartości).

W obszarze kultury, oprócz instytucji kultury (publicznych i działających nie dla zysku), funkcjonują także podmioty gospodarcze zajmujące się masową produkcją i sprzedażą dóbr i usług kulturalnych i kreatywnych, które zaliczamy do przemysłów kultury i kreatywnych. W 2023 r. po raz drugi z rzędu odnotowano spadek liczby podmiotów zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych. W porównaniu z 2022 r. liczba podmiotów zmniejszyła się o 4,7% i wyniosła 124,1 tys., tym samym wracając do stanu z 2020 r. Najwięcej podmiotów prowadziło działalność związaną ze *Sztukami wizualnymi* (27,0%), z czego ponad połowa (52,6%) prowadziła działalność w zakresie specjalistycznego projektowania, a ponad jedna trzecia (34,4%) zajmowała się działalnością fotograficzną. Większość podmiotów zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych stanowiły mikroprzedsiębiorstwa (do 9 osób pracujących) – 99,1% ogółu podmiotów. Wraz ze spadkiem liczby podmiotów zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych, nastąpił spadek liczby pracujących oraz przeciętnego zatrudnienia. Według stanu na koniec 2023 r. liczba pracujących w przedsiębiorstwach zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych wyniosła 236,7 tys. osób (o 7,6% mniej niż w 2022 r.), a przeciętne zatrudnienie w ciągu roku – 92,5 tys. etatów (o 8,9% mniej niż rok wcześniej). Wysokość miesięcznego wynagrodzenia brutto na jednego zatrudnionego w 2023 r. wyniosła 8 868 zł brutto, tj. o 11,1% więcej niż w 2022 r. Przeciętne wynagrodzenia wzrosły niezależnie od klasy wielkości przedsiębiorstw zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych, przy czym najwyższy wzrost zanotowano w przypadku małych przedsiębiorstw – o 11,8% (do 9 280 zł). Przedsiębiorstwa należące do przemysłów kultury i kreatywnych wytworzyły wartość dodaną w wysokości 32,6 mld zł (o 1,5 mld zł więcej niż w 2022 r.), co stanowiło 1,6% wartości dodanej wytworzonej przez wszystkie przedsiębiorstwa niefinansowe. Podmioty zaliczane do przemysłów kultury i kreatywnych osiągnęły w 2023 r. przychody ogółem w wysokości 104,3 mld zł, przy kosztach ogółem wynoszących 87,5 mld zł. Podobnie jak w la-

tach poprzednich, odnotowano nadwyżkę przychodów nad kosztami ogółem w wysokości 16,8 mld zł (o 1,1 mld zł więcej niż w 2022 r.). Wskaźnik poziomu kosztów (relacja kosztów ogółem do przychodów ogółem) dla przedsiębiorstw zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych wyniósł 83,9% (spadek o 0,3 p. proc. w porównaniu z 2022 r.) i był o 8,0 p. proc. niższy w porównaniu ze wskaźnikiem poziomu kosztów dla ogółu przedsiębiorstw niefinansowych.

W 2023 r. sprzedano za granicę dobra kulturalne i kreatywne o wartości 13,8 mld zł (o 2,7 mld zł, tj. 16,4% mniej niż w 2022 r.). Import zmniejszył się o 1,3 mld zł (tj. o 12,0%) osiągając kwotę 9,2 mld zł. Saldo obrotu zagranicznego towarami było dodatnie i wyniosło 4,6 mld zł (o 1,5 mld zł mniej niż w 2022 r.). Wartość usług kulturalnych i kreatywnych dostarczonych za granicę wyniosła 17,7 mld zł (o 2,2 mld zł więcej niż w 2022 r.), natomiast usług nabytych za granicą – 20,7 mld zł (o 2,9 mld zł więcej niż rok wcześniej). Saldo obrotów było więc ujemne i wyniosło minus 3,0 mld zł. W strukturze handlu zagranicznego Polski udział zarówno eksportu, jak i importu dóbr oraz usług kulturalnych i kreatywnych był stosunkowo niewielki i zbliżony do poziomu notowanego w poprzednich latach. Udział dóbr kulturalnych i kreatywnych w eksporcie dóbr w 2023 r. wyniósł 0,9%, natomiast w imporcie – 0,6%. Udział usług kulturalnych i kreatywnych w handlu usługami był wyższy niż w przypadku dóbr kulturalnych i kreatywnych: udział eksportu wyniósł 3,9%, a importu – 7,5%.

Satelitarny rachunek kultury, w porównaniu z przemysłami kultury i kreatywnymi, przyjmuje szerszą perspektywę, uwzględniającą nie tylko podmioty należące do przemysłów kultury i kreatywnych, ale także działalność samorządowych i państwowych instytucji kultury oraz organizacji pozarządowych działających w obszarze kultury. Dzięki temu pozwala oszacować wkład obszaru kultury w gospodarkę narodową. Udział kultury w gospodarce narodowej – mierzony relacją wartości dodanej brutto wytworzonej przez kulturę do wartości dodanej brutto obserwowanej dla całej gospodarki – wyniósł w 2020 r. 2,9%. Największy wkład w tworzenie wartości dodanej brutto w obszarze kultury miały podmioty zaliczane do dziedziny *Reklama* (17,8%). Znaczący udział miały także *Sztuki audiowizualne i multimedia* (17,3%), *Edukacja artystyczna* (14,5%) oraz *Książki i prasa* (10,8%).

Udział podmiotów działających w ramach klas PKD 2007 związanych z kulturą w tworzeniu wartości dodanej brutto gospodarki w 2020 r. był o 1,4 p. proc. większy niż udział podmiotów zaliczanych do sekcji B – górnictwo i wydobywanie. Udział ten był również porównywalny z wartością dodaną brutto generowaną przez podmioty zaliczane do sekcji A – grupującej podmioty z sektora rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa. W 2020 r. wartość produkcji globalnej w obszarze kultury wyniosła 128 694,5 mln zł, wartość zużycia pośredniego 69 600,9 mln zł, a w efekcie łączna wartość dodana brutto dla całego obszaru kultury wyniosła 59 093,6 mln zł. W 2020 r. koszty związane z zatrudnieniem wyniosły 26 080,1 mln zł. Nadwyżka operacyjna brutto wyniosła 38 115,5 mln zł. W 2020 r. łączne spożycie wyniosło 50 347,2 mln zł, z czego 65,7% dotyczyło gospodarstw domowych.

Rozkład terytorialny podmiotów działających w obszarze kultury

W 2024 r. w Polsce działało 15,1 tys. podmiotów prowadzących działalność w obszarze kultury. Biblioteki i placówki informacyjno-biblioteczne stanowiły ponad połowę (58,3%) ogólnej liczby podmiotów, a centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice – ponad 1/4 (25,9%). Niemal 1/3 wszystkich podmiotów działających w obszarze kultury była zlokalizowana w trzech województwach: mazowieckim, małopolskim i śląskim. Najwięcej podmiotów kultury w przeliczeniu na 10 km² zlokalizowanych było, podobnie jak w latach ubiegłych, w miastach na prawach powiatu – średnio 5 podmiotów. Najwyższy wskaźnik, tak jak w latach poprzednich, odnotowano w Warszawie (13 podmiotów na 10 km²), a niewiele mniejszy wskaźnik był w Krakowie (12) oraz Lublinie i Zamościu (po 9). W 2024 r., tak jak rok wcześniej, na jeden podmiot działający w obszarze kultury przypadało średnio 2,5 tys. mieszkańców. Najwyższą wartość tego wskaźnika zanotowano w województwie mazowieckim i śląskim (po 3,0 tys. osób), natomiast najniższą – w województwie opolskim (1,7 tys. osób).

Executive summary

Expenditure on culture and protection of national heritage

Public expenditure, i.e. expenditure from the state budget and local government on culture and protection of national heritage (reduced by grants and subsidies from the state budget to local governments and transfers between local government units) in 2024 increased by 20.1% compared to the previous year and amounted to PLN 21,430.1 million, which in relation to GDP accounted for 0.59%.

Expenditure of the state budget amounted to PLN 6,883.2 million. The largest part of expenditure from the state budget on culture and protection of national heritage in 2024 was allocated to radio and television activities (32.1%). In addition, 22.2% to investments and the operation of museums, 5.2% to theatres, 5.0% to cultural and art centres and 4.7% to archives.

Expenditures on culture and protection of national heritage from local government budgets (including grants and subsidies from the state budget and transfers between local government units) increased by 16.7% and amounted to PLN 16,229.7 million, which represented 3.8% of total expenditure from local government budgets.

The average annual expenditure on the purchase of cultural goods and services in 2024 amounted to PLN 481.68 (compared to PLN 395.52 in 2023) per 1 person in a household and increased in nominal terms by PLN 86.16 (i.e. by 21.8%) compared to the previous year. The share of expenditure on culture in total household expenditure amounted to 2.1%. The share of these expenses ranged from 1.2% (households of farmers) to 3.1% (in households of the self-employed).

Protection of monuments and cultural heritage

In the register of monuments by the end of 2024, there were 79,935 entries of immovable monuments (578 objects added in comparison to 2023). There were 25.5 immovable monuments per 100 km² compared to 25.4 in the previous year.

The largest number of immovable monuments entered in the register of monuments was in the following voivodships: Dolnośląskie (9,047 monuments constituting 11.3% of the total stock), Mazowieckie (8,325 monuments - 10.4%), Wielkopolskie (8,010 monuments - 10.0%), Warmińsko-mazurskie (6,479 monuments - 8.1%) and Małopolskie (6,353 monuments - 7.9%); in total, they account for almost a half (47.7%) of all immovable monuments entered in the register.

Of the 278,897 movable monuments entered in the register of monuments, as in the case of immovable monuments, the most abundant in movable historical equipment are the western and south-eastern areas of Poland. Most movable monuments are located in Podkarpackie (54,580) and Dolnośląskie (43,426) voivodships.

The most valuable archaeological sites have been entered into the register of monuments, a total of 7,830 sites throughout Poland (25 archaeological sites per 1,000 km²). The largest number of such facilities is located in Dolnośląskie (1,480 - 18.9% of the total stock), Opolskie (1,267 - 16.2%) and Wielkopolskie (681 - 8.7%) voivodships.

The first monuments of history were established in 1994. By the end of 2024, the list of objects recognised as historical monuments by the President of the Republic of Poland numbered 131 items, with 5 new objects added in 2024.

In Poland, in 2024, there were 17 sites inscribed on the UNESCO World Heritage List. These are cultural or natural sites of outstanding, unique in the world values.

The inventory of intangible cultural heritage phenomena from Poland on the national list began in 2013, and the first entries to the National List of Intangible Cultural Heritage were made in 2014. The List not only serves to identify, promote and strengthen heritage, but also constitutes the basis for applying for entry on one of the international lists maintained by UNESCO. The national list is kept by the minister responsible for culture and protection of national heritage in cooperation with the National Institute of Cultural Heritage. There are 107 items on this list (as of 31 December, 2024).

By the end of 2024, eleven activities have been included in the National Register of good practices for the protection of intangible cultural heritage.

Sacred monuments

In 2024, the number of immovable sacred monuments in the parish was a total of 41.6 thousand objects. The largest category among sacred monuments consisted of wayside crosses, of which there were 9,036, followed by churches (8,443) and wayside chapels (7,536). The most sacred monuments were located in Wielkopolskie voivodship (4,347), Małopolskie voivodship (4,265), and Mazowieckie voivodship (4,097).

Monument protection and care in local government

Gmina's register of monuments is the basis for developing gmina's monument care program. As of 31 December 2023, out of the 2,477 gminas in Poland, gmina's register of monuments (GEZ) was maintained in 2,139 gminas – 86.4% (compared to 1,875 in 2019 – 75.7%).

As of 31 December, the data collected showed a total of 700,224 monuments (573,941 in 2019) recorded in gminas registers of monuments, including: 464,839 immovable monuments, 229,233 archaeological monuments, and 6,152 urban or rural layouts (compared to 409,773; 158,247 and 5,921 respectively in 2019). Immovable monuments accounted for 66.4% of all monuments, archaeological monuments for 32.7% and urban or rural layouts for 0.9%.

In 2023, 40.2% of gminas had a valid monument protection program, 33.5% had not initiated preparation and 26.3% had a program in progress. In 93.1% of gminas with a valid monument protection program, the gmina's register of monuments served as the basis for its preparation.

In 769 gminas (31.0%) of the 2,477 gminas in Poland (in the previous year, it was 871 and 35.2% respectively), the gmina's decision-making body declared grants to finance conservation, restoration or construction works on listed monuments and on monuments included in the gmina's register of monuments. Grants were awarded in 685 gminas (27.7%) of all gminas (in 2019, grants were awarded in 807 gminas - 32.6% of all gminas).

As of 31 December 2023, of the 2,477 gminas in Poland, 846 gminas (1,315 in 2019) had a gmina's or local revitalisation program, representing 34.2% of all gminas in Poland.

National Institute of Culture and Rural Heritage

The National Institute of Culture and Rural Heritage (NIKiDW) supports and protects rural culture and its heritage in the historical and contemporary dimension, as well as promotes this heritage among Polish society. It conducts activities aimed at encouraging local communities to learn about and continue elements of their own tradition related to the generational transmission of heritage in the field of material and non-material culture, and through scholarship programs supports folk artists. In turn, the promotion of rural heritage as well as traditional and folk culture by organising and supporting various events presenting folklore is aimed at residents of large and small towns. Publishing activities also play an important role, addressed to groups of recipients of different ages. The popularisation and educational segment plays an important role in NIKiDW's activities. One of the pillars of NIKiDW's substantive activities is the Central Library of Agriculture named after Michał Oczapowski, a branch in Puławy, and the Old Town University of the Third Age named after Maria Skłodowska-Curie with a humanities and natural sciences profile. As of 31 December, 2024, the resources of the Central Library of Agriculture in Puławy numbered 353,644 items (including: 216,381 – books, 137,263 – periodicals); 8,619 special collections, including: 833 old prints, 4,056 electronic materials and 1,182 digitized items (in 2024); the Central Library of Agriculture has a total of 1,871 digitized items.

As of 31 December, 2024, there were 3 Regional Offices of the National Institute of Culture and Rural Heritage.

State Archives

In 2024, the State Archives formed a network of 32 institutions, consisting of 3 central archives and 29 archives with a regional scope of activity. The archives' resources, covering archives from the 12th century to the present day, in 2024 amounted to 46.2 million archival units (390.4 thousand running meters) of documents in traditional form and 44.6 thousand GB of electronic documentation.

Among traditional documentation, the largest – 32.3 million archival units - are file documentation, 11.0 million archival units are photographic archives. As far as electronic documentation is concerned, the majority of archival units – 74.3 thousand - are photographic documentation in digital form.

In 2024, 10.3 thousand state and local government units, which were the creators of the state archival resources, were under the supervision of the state archives. In the supervised entities as of the end of 2024, there were 820.3 thousand running meters and 8.0 million units of archival materials.

The state archives were located in 96 buildings with a total area of approximately 215,000 square meters, including over 96,000 square meters of storage space.

In 2024, the reading rooms and research rooms of the state archives were visited by 18.3 thousand users, who made 45.0 thousand visits and used 467.0 thousand units of information.

In 2024, the average employment in the network of State Archives (including State Archives Head Office) was 1,578.76 full-time positions - 1,625 people.

Library activities

In 2024, 8,822 libraries and other library and information institutions operated in Poland (in 2023 - 8,876; a decrease by 54). Among all libraries and library and information centres, the majority were public libraries. In 2024, there were 7,541 public libraries, including 4,925 library branches. Public libraries ran 864 branches for children and youth and 690 library service points. Most of the public libraries and their branches operated in rural areas (64.0%). The largest number of public libraries (including branches) operated in Mazowieckie voivodship (12.5% of the total number of public libraries).

There were 4,971 people per 1 public library or branch in 2024 (in the previous year - 4,972 people), 8,211 people in urban areas, and 3,151 in rural areas. The largest number of people per 1 public library (including branches) was in Pomorskie voivodship (7,587) and the lowest in Opolskie voivodship (3,154).

In 2024, the number of registered users actively borrowing in public libraries (including branches) amounted to 5.4 million. The most library users, similarly to the previous year, used the resources of libraries in the two voivodships largest in terms of population: Mazowieckie (908.8 thousand) and Małopolskie voivodship (648.6 thousand), and in third place was Śląskie (642.4 thousand).

Activities of socio-cultural institutions

In 2024, there were 3,911 centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres in Poland. The largest number were cultural centres (32.8% of all entities), and the smallest number were clubs (7.3%). In 2024, there were 6.9 thousand specialised workshops in centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres. All entities organised a total of 276.6 thousand events, which were attended by 35.2 million people. As of the end of 2024, there were 14.7 thousand artistic groups and 25.8 thousand different types of groups/clubs/sections operating in centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres. They gathered 256.1 thousand members of artistic groups and 534.7 thousand members of groups/clubs/sections. In addition, all institutions organised 5.2 thousand courses, which were completed by 70.9 thousand graduates.

Stage and exhibition activities

In 2024, 206 theatres and music institutions were operating on stage, 180 of which had their own artistic ensemble. Theatres and music institutions organised 60.5 thousand performances and concerts, which were attended by 12.2 million audience. Compared to 2023, the number of performances and concerts increased by 2.3%, while the number of audience decreased by 0.8%.

As of 31 December 2024, theatres and music institutions had 378 stages and 102.9 thousand seats in the auditoriums in permanent halls. The largest number of audience was recorded in theatres and music institutions in Mazowieckie voivodship (3.8 million people), and the fewest – in theatres and music institutions in Opolskie voivodship (145.2 thousand). The highest number of audience per 1,000 population was recorded in theatres and music institutions from Mazowieckie voivodship (695), and the lowest – from Lubelskie voivodship (75).

Conducting museum activities in 2024 on the K-02 report was confirmed by 686 museums (982 together with branches). The largest group of them (with branches) represents the following voivodships: Mazowieckie, Małopolskie, Pomorskie, Wielkopolskie and Śląskie – and they are the seat of over 50% of museums in Poland, which indicates an uneven geographical distribution of museums in Poland.

In 2024, museums reported having a total of 21.7 million museum objects. Museums exhibited a total of 2,817 permanent exhibitions and additionally organised 4,575 temporary exhibitions in Poland and 97 temporary exhibitions abroad.

In 2024, museums were visited by 44.4 million people, of which nearly 795.1 thousand people during the „Night of Museums“. Organised groups constituted 20.1% of all visitors to museums in 2024. Moreover 32.3% of all visits in museums took place as part of free admission.

In 2024, 359 institutions related to museums were registered (20 zoos, 42 botanical gardens and 297 other institutions), of which 64.1% belonged to the public sector and 35.9% to the private sector.

In 2024, the collections of institutions related to museums included 4.8 million pieces of exhibits (excluding natural specimens presented in botanical gardens) and were presented as part of permanent exhibitions and by organising temporary exhibitions. The largest number of museum objects and living specimens (in pieces) were located in Małopolskie voivodship – 2.7 million (56.1% of the total collections of institutions related to museums). In 2024, institutions related to museums were visited by 20.1 million people, including 15.6 million in the public sector and 4.5 million in the private sector.

Zoological gardens were visited by 8.0 million people (39.6% of all institutions related to museums visitors), botanical gardens by 2.8 million people (13.8% of all institutions related to museums visitors), and 9.4 million people visited other institutions related to museums (46.5%).

In 2024, there were 310 art galleries operating in Poland. The majority of entities (66.1%) belonged to the public sector, within which 84.9% of these galleries were organised by local government units.

In 2024, art galleries organised a total of 4,140 exhibitions in Poland: 3,770 domestic exhibitions (3,353 in 2023), 248 international (237 in 2023) and 122 from abroad (141 in 2023). In addition, 25 galleries presented 59 exhibitions abroad.

Exhibitions in Poland were visited by 4.5 million people (12.0% more than in 2023), including outdoor exhibitions – 1.4 million people. State and local government art galleries gathered 92.3% of the total number of visitors.

Market of works of art and antiques

The information received from 188 entities operating on the market of works of art and antiques (including auction houses, art galleries and antique shops) shows that 59.6% of them were engaged exclusively in the sale of works of art and antiques, while the rest were also engaged in exhibition activities. In 2024, the value of sales of own and commission works of art and antiques amounted to PLN 656.9 million and was 15.7% higher than in 2023.

The largest number of entities operating on the market of works of art and antiques operated in Mazowieckie (25.5%) and Małopolskie (18.1%) voivodships. More than two-thirds (69.1%) of entities selling works of art and antiques had their headquarters in the capitals of the voivodships, including 21.3% in Warszawa and 16.0% in Kraków.

The largest share of the total amount from the sale of works of art and antiques was obtained by entities through auctions – PLN 403.8 million, which accounted for 61.5% of the total sales value (15.2% more than in 2023), including online auctions – PLN 57.9 million (116.8% more than in 2023).

Cinematography

In 2024, 92 full-length films and 170 medium-length and short films were produced in Poland for cinema and television (in 2023: 106 and 256, respectively). The majority (67.4%) of the full-length films produced were films produced for cinemas, while medium length and short films were mostly (81.8%) television films.

As of the end of 2024, there were 539 cinemas in Poland (535 indoor cinemas and 4 mobile cinemas). Indoor cinemas had 1.6 thousand projection rooms, equipped with 290.4 thousand seats for the audience. Indoor cinemas screened 2.2 million films (2.9% more than in 2023). They were watched by

49.5 million audience (0.4% less than in 2023).

Among indoor cinemas, single-screen cinemas had the largest share – 316 (59.1%). Miniplex cinemas (cinemas with 3 to 7 screens) accounted for 20.7% of the total number of indoor cinemas, multiplexes (cinemas with 8 or more screens) – 11.2%, and cinemas with two screening rooms – 9.0%. Multiplexes showed 49.4% of all screenings, which were watched by 48.9% of the total number of audience. 37.5% of screenings were shown in miniplexes, which were watched by 36.0% of audience.

Means of mass communication

The book and brochure publishing market saw a decrease in the number of titles published in 2024. The number of non-periodical publications reached 30.7 thousand titles, which is 9.5% less than in 2023. Compared to the previous year, the number of first edition titles also decreased – 27.6 thousand, i.e. by 7.8%, which accounted for 90.0% of all published items.

In 2024, 44 newspaper titles were published (45 titles in the previous year), including 37 titles published 6 to 4 times a week.

As of 31 December 2024, the number of radio subscribers was 4.7 million and television subscribers 4.5 million. The number of radio subscribers per 1,000 population was 126 people, and television subscribers was 120 people.

Mass events

In 2024, 6.9 thousand mass events took place in Poland (8.7% more than in 2023), which gathered 28.2 million participants. The largest number of mass events took place in Śląskie voivodship (1,078), and the fewest in Podlaskie voivodship (143). The largest number of participants was gathered at mass events in Mazowieckie voivodship (4.6 million people), while the smallest number in Opolskie voivodship (399.1 thousand).

In 2024, artistic and entertainment events accounted for 45.7% of the total number of mass events and were attended by a total of 12.1 million people (10.3 million in 2023). The majority of artistic and entertainment events were concerts (68.4%).

Artistic education

Artistic education consists of two stages: first- and second-level arts schools and studies at higher schools of art.

In Poland, in the school year 2024/2025, activities in the field of artistic education were conducted by a total of 464 first degree art schools for children and youth not leading to professional certification (465 schools in the 2023/2024 school year). There were 68.3 thousand students (3.8% more compared to the school year 2023/2024), of which 43,4 thousands girls (4.5% more). 16.6 thousand students started their education in first grade (2.2% more than in the 2023/2024 school year), including 10.8 thousand girls (2.3% more).

In secondary schools, artistic education is provided by second-level arts schools offering vocational qualifications, including schools offering exclusively artistic education and general arts schools. In the 2024/2025 school year, 225 secondary art schools were operating, including 115 schools offering exclusively artistic education and 110 general arts schools. A total of 23.7 thousand students (2.5% less than in the 2023/2024 school year) were enrolled in second-level art schools offering professional qualifications, including 18.1 thousand women (3.0% less than in the 2023/2024 school year).

In the 2024/2025 academic year, 42.7 thousand people studied arts subjects at various types of higher education institutions, including 30.1 thousand women (more than in the 2023/2024 academic year by 40.6 thousand and 28.3 thousand respectively). Students enrolled in arts programmes accounted for 3.3% of all students enrolled at various types of higher education institutions, similar to the previous academic year.

The economic dimension of culture

In 2024, among the 4,708 cultural institutions surveyed entities with up to 49 employees prevailed; in-

stitutions with fewer than 10 employees accounted for 58.3% of the total number of entities (2,747) and entities with 10 to 49 employees accounted for 34.1% (1,603). As of 31 December, 2024, 88.4 thousand people worked in cultural institutions (87.2 thousand people in 2023), including 87.3% (77.2 thousand people) working in local government cultural institutions and 12.7% (11.2 thousand people) in state cultural institutions. As in previous years, the largest number of people worked in cultural institutions conducting creative activity related to culture and entertainment – 55.7% of the total number of employees. The total revenue of cultural institutions in 2024 amounted to PLN 16,666.2 million and was 13.9% higher than in 2023. The total revenue of local government cultural institutions amounted to PLN 13,439.7 million (80.6%), and that of state cultural institutions to PLN 3,226.5 million (19.4%). Over 25% of the total revenue of cultural institutions was generated by entities based in Mazowieckie voivodship. Subsidies to the main activities accounted for the largest share of total revenue (75.6%), followed by net revenue from the sale of products (14.2%), other operating revenue (9.0%), net revenue from the sale of goods and materials (0.8%) and financial revenue (0.4%). The total costs of the cultural institutions surveyed amounted to PLN 16,504.3 million and were 13.6% higher than in the previous year. The largest share was accounted for by the own costs of products, goods and materials sold (98.1%). In the structure of operating costs, 49.6% was accounted for by salaries and 19.9% by external services. Within the voivodships, cultural institutions from Mazowieckie voivodship had the largest share in total costs (over 25%). The net financial result of cultural institutions amounted to PLN 159.7 million (compared to PLN 104.7 million in 2023). Of the total number of cultural institutions surveyed, 43.1% achieved a net profit and 39.9% recorded a net loss. In 2024, the value of assets (liabilities) of the surveyed cultural institutions amounted to PLN 28,418.4 million, which was 8.8% higher than in 2023. The highest total assets (liabilities) were recorded in libraries, archives, museums and other activities related to culture, i.e. PLN 17,484.3 million (61.5% of the total value). In the area of culture, in addition to cultural institutions (public and not for profit), there are also economic entities dealing with mass production and sale of cultural and creative goods and services, which are classified as cultural and creative industries. In 2023, for the second consecutive year, there was a decline in the number of entities classified as cultural and creative industries. Compared to 2022, the number of entities decreased by 4.7% to 124.1 thousand, thus returning to the 2020 level. The largest number of entities operated in the in *Visual Arts* domain (27.0%), of which more than half (52.6%) operated in the field of specialised design, and over one third (34.4%) dealt with photography. The majority of entities belonging to cultural and creative industries were micro-enterprises (up to 9 employed persons) – 99.1%. Along with the decrease in the number of entities, the total number of persons employed and average employment also decreased. As of the end of 2023 the total number of persons employed in cultural and creative industries amounted to 236.7 thousand people (7.6% less than in 2022) and the average employment – 92.5 thousand full-time jobs (8.9% less than a year ago). The gross monthly salary per one employee in 2023 amounted to PLN 8,868, i.e. 11.1% more than in 2022. The average monthly gross remuneration increased regardless of the size class of the company belonging to the cultural and creative industries, the highest increase was recorded in the case of small enterprises – by 11.8% (to PLN 9,280).

Value added generated by the entities belonging to cultural and creative industries amounted to PLN 32.6 billion (1.5 billion more than in 2022), which accounted for 1.6% of the value added generated by all non-financial enterprises. Entities classified as cultural and creative industries generated total revenues of PLN 104.3 billion, with total costs amounting to PLN 87.5 billion. A surplus, as in the previous years, of total revenues over total costs of PLN 16.8 billion was recorded (PLN 1.1 billion more than in 2022). The cost level ratio (the ratio of total costs to total revenues) for enterprises classified as cultural and creative industries was 83.9% (a decrease of 0.3 percentage points compared to 2022) and was 8.0 percentage points lower than the cost level ratio for all non-financial enterprises.

In 2023 the export of cultural and creative goods amounted to PLN 13.8 billion (2.7 billion, i.e. 16.4% less than in 2022). Imports of cultural and creative goods also decreased by PLN 1.3 billion (i.e. by 12.0%), reaching PLN 9.2 billion. The foreign trade balance was positive and amounted to PLN 4.6 billion (PLN 1.5 billion less than in 2022). The value of cultural and creative services provided abroad amounted to PLN 17.7 billion (PLN 2.2 billion more than in 2022), while the value of purchased services amounted to PLN 20.7 billion (PLN 2.9 billion more). The balance of trade was therefore negative and amounted to minus PLN 3.0 billion. The share of both exports and imports of cultural and creative goods and services was relatively small and similar to the level recorded in previous years. The share of cultural and creative goods in exports in 2023 was 0.9%, while in imports it was 0.6%. The share of cultural and creative services in trade in services was higher than that of cultural and creative goods: the share of exports was 3.9%

and that of imports was 7.5%.

The culture satellite account, as compared to the cultural and creative industries, takes a more broader perspective taking into account not only the entities belonging to the cultural and creative industries but also the activity of local government and state cultural institutions as well as non-governmental organisations operating in the field of culture. It makes it possible to estimate the contribution of the area of culture to the national economy. The share of culture in the national economy - measured by the relation of gross value added generated by culture in relation to gross value added observed for the whole economy - amounted in 2020 to 2.9%. The largest contribution to gross value added in culture was made by entities classified in the domain of *Advertising* (17.8%). *Audio-visual arts and multimedia* (17.3%), *Artistic education* (14.5%) and *Books and press* (10.8%) also had a significant share. The share of entities operating within PKD 2007 classes related to culture in the creation of gross value added of the economy in 2020 was 1.4 percentage points higher than the share of entities classified in section B – mining and quarrying. This share was also comparable to the gross value added generated by entities classified in section A, which groups entities from the sector agriculture, forestry, hunting and fishery. In 2020, the value of gross output in the area of culture amounted to PLN 128,694.5 million, the value of intermediate consumption to PLN 69,600.9 million, and as a result, the total gross value added for the entire area of culture amounted to PLN 59,093.6 million. In 2020, compensation of employees amounted to PLN 26,080.1 million. The gross operating surplus amounted to PLN 38,115.5 million. In 2020, final consumption expenditure amounted to PLN 50,347.2 million, of which 65.7% related to households.

Territorial distribution of entities operating in the field of culture

In 2024, there were 15.1 thousand entities operating in the field of culture. Libraries and library and information centres constituted more than half (58.3%) of all entities, and centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres – more than quarter (25.9%). Almost 1/3 of all entities operated in three voivodships: Mazowieckie, Małopolskie and Śląskie. As in previous years, the largest number of entities operating in the field of culture located within an area of 10 km² were in cities with powiat status – with average 5 entities. The highest rate was recorded in Warszawa (13 entities per 10 km²), and slightly lower in Kraków (12), also in Lublin and Zamość (9 each). In 2024, as in previous years, there were on average 2.5 thousand inhabitants per entity operating in the field of culture. The highest value of the indicator was recorded in Mazowieckie and Śląskie voivodships (3.0 thousand people each), while the lowest in Opolskie voivodship (1.7 thousand people).

1. Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego

1. Expenditure on culture and protection of national heritage

1.1. Wydatki publiczne na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego¹

1.1. Public expenditure on culture and protection of national heritage²

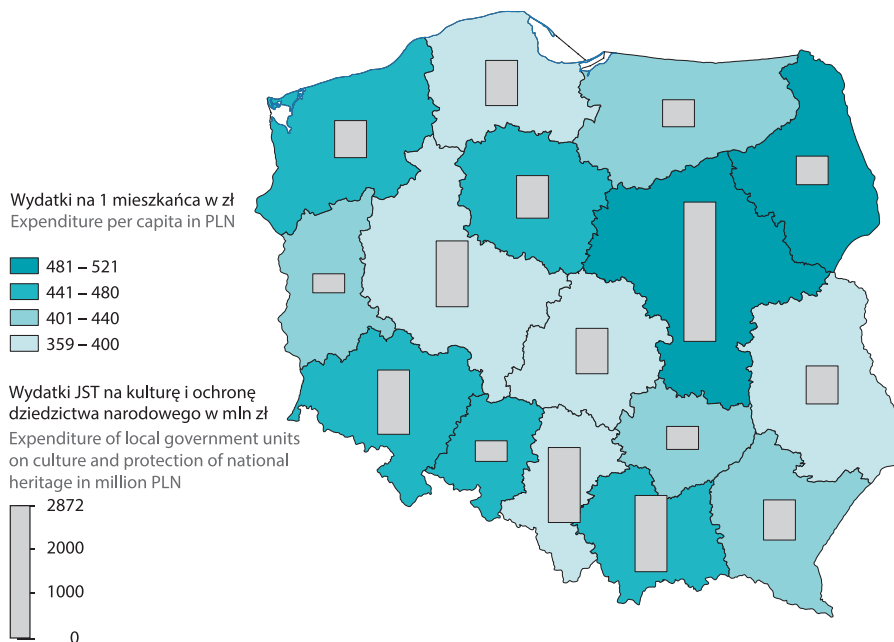
Wydatki publiczne, tj. wydatki z budżetu państwa i samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (pomniejszone o dotacje i subwencje z budżetu państwa dla samorządów i o transfery pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego) w 2024 r. zwiększyły się w porównaniu z rokiem poprzednim o 20,1% i wyniosły 21 430,1 mln zł, co w odniesieniu do PKB³ stanowiło 0,59% (w roku poprzednim – 17 846,3 mln zł i 0,52%).

Wydatki z budżetu państwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2024 r. wzrosły w porównaniu z rokiem poprzednim (zwiększył się także ich udział w strukturze wydatków z budżetu państwa), zwiększyły się także wydatki jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego, ale spadł ich udział w wydatkach ogółem jednostek samorządu terytorialnego.

Wydatki z budżetu państwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego wzrosły o 54,8% i wyniosły 6 883,2 mln zł⁴ (w 2023 r. – 4 447,1 mln zł), a ich udział w wydatkach publicznych na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego stanowił 32,1% (w 2023 r. – 24,9%).

Mapa 1. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2024 r.

Map 1. Expenditure of local government units on culture and protection of national heritage in 2024

1 Źródło: dane Ministerstwa Finansów.

2 Source: data of Ministry of Finance.

3 PKB – dane wstępne.

4 Po odjęciu transferów do jednostek samorządu terytorialnego.

Wydatki z budżetów jednostek samorządu terytorialnego zwiększyły się o 8,6% i wyniosły 14 546,9 mln zł⁵ (w 2023 r. – 13 399,2 mln zł), a ich udział w wydatkach publicznych na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego spadł do 67,9% (w 2023 r. – 75,1%). Największy udział w samorządowych wydatkach publicznych miały samorządy gminne – 48,5%, następnie samorządy miast na prawach powiatu, województw i powiatów – odpowiednio: 28,4%, 21,3% i 1,8%.

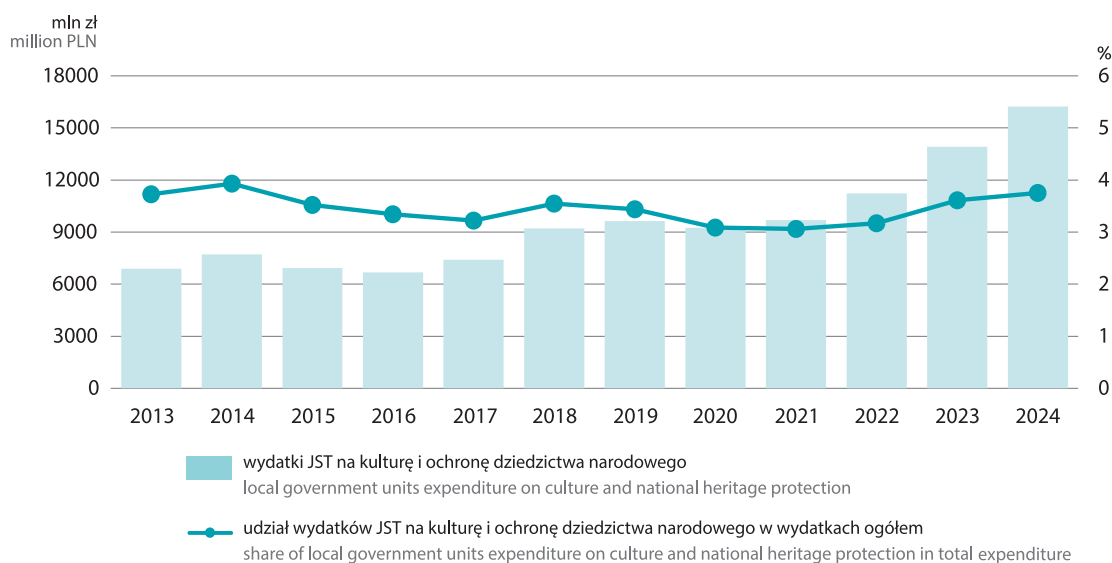
Publiczne wydatki bieżące na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego wzrosły o 32,5% i wyniosły 17 151,8 mln zł (w roku poprzednim 12 945,3 mln zł) i stanowiły 80,0% wydatków publicznych na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego ogółem (w 2023 r. – 72,5%).

Wydatki z budżetu państwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (łącznie z dotacjami i subwencjami dla jednostek samorządu terytorialnego) wzrosły o 49,9% i wyniosły 7 335,7 mln zł⁶ (w roku poprzednim – 4 892,7 mln zł). Ich udział w ogólnych wydatkach z budżetu państwa wyniósł 0,88% (w roku poprzednim – 0,74%). W przeliczeniu na 1 mieszkańca dało to kwotę 195,29 zł (w 2023 r. – 129,79 zł). Dotacje i subwencje dla jednostek samorządu terytorialnego wyniosły 452,5 mln zł (w roku poprzednim – 445,6 mln zł).

Wydatki bieżące z budżetu państwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego wzrosły o 74,9% i wyniosły 6 155,0 mln zł¹⁰ (w roku poprzednim – 3 519,8 mln zł). Wydatki bieżące na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego stanowiły 89,4% wydatków ogółem z budżetu państwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (w roku poprzednim 79,1%).

Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego z budżetów samorządów terytorialnych (łącznie z dotacjami i subwencjami z budżetu państwa oraz transferami pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego) wzrosły o 16,7% i wyniosły 16 229,7 mln zł⁷, co stanowiło 3,75% ogólnych wydatków z budżetów samorządowych (w 2023 r. odpowiednio – 13 909,3 mln zł i 3,61%). W przeliczeniu na 1 mieszkańca dało to przeciętnie kwotę 432,07 zł (w poszczególnych województwach – od 359,20 zł w województwie śląskim do 521,18 zł w województwie mazowieckim). Wydatki samorządów gminnych na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego wyniosły 8 096,0 mln zł¹⁰ (6 736,7 mln zł w 2023 r.) i stanowiły 49,9% (48,4% w 2023 r.).

Wykres 1. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego
Chart 1. Expenditure of local government units on culture and protection of national heritage

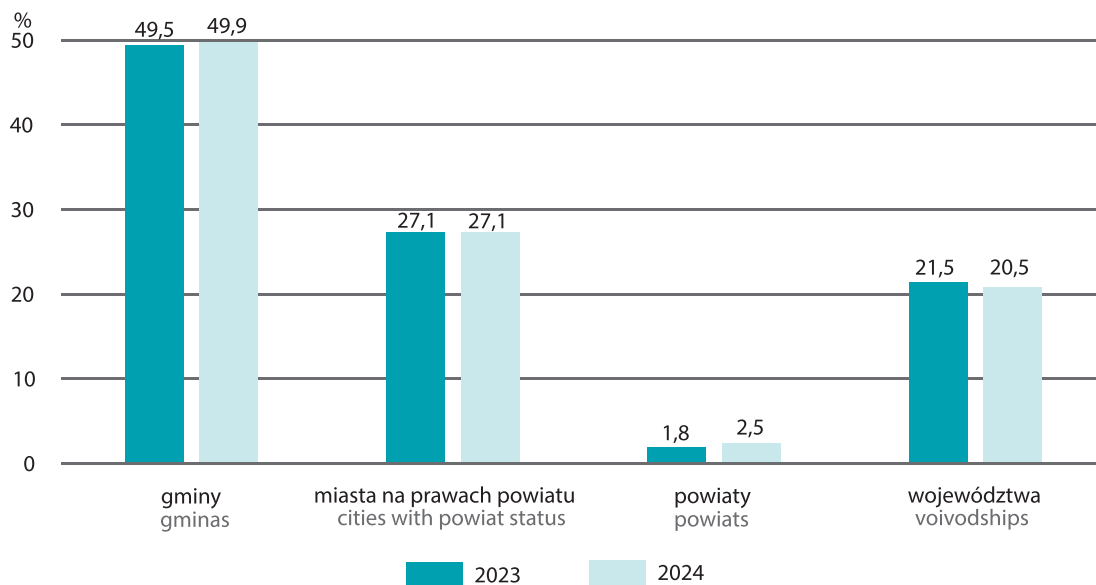

5 Po wyeliminowaniu transferów pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego.

6 Łącznie z transferami do jednostek samorządu terytorialnego.

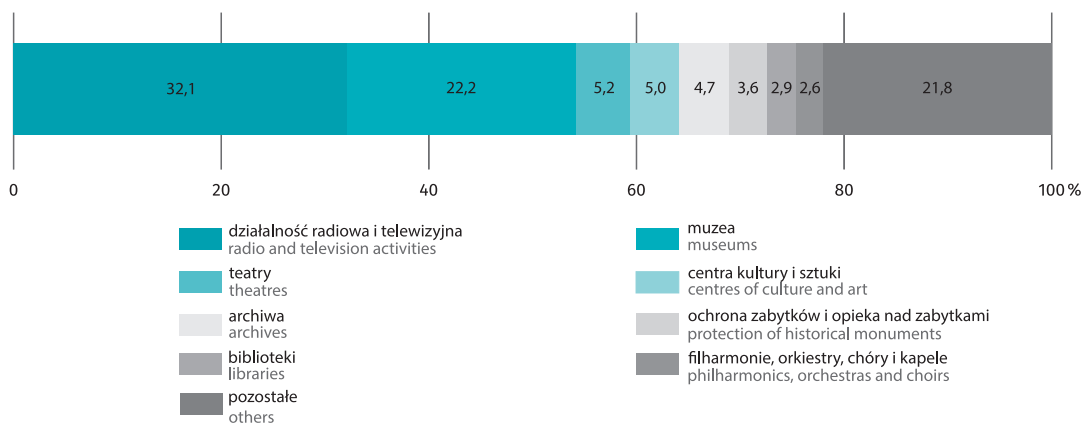
7 Łącznie z transferami pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego.

Wykres 2. Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w jednostkach samorządu terytorialnego
 Chart 2. Expenditure on culture and protection of national heritage in local government units

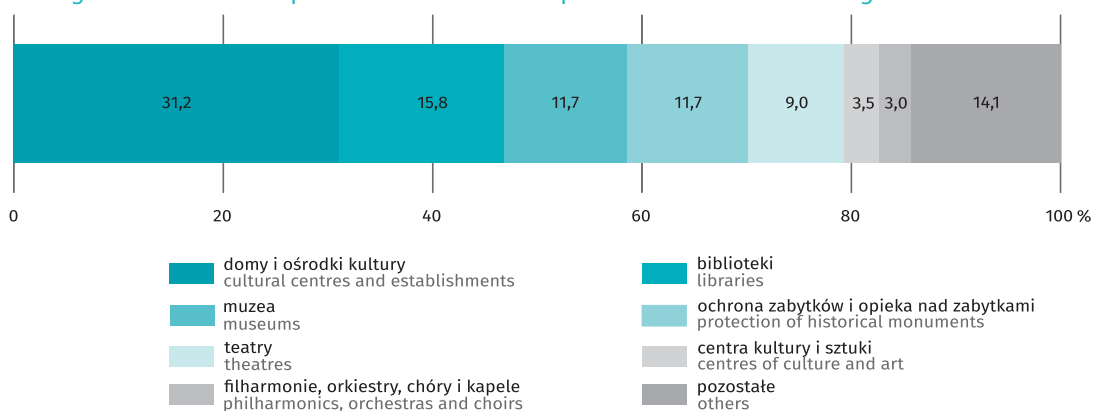
Wydatki bieżące z budżetów samorządów terytorialnych na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2024 r. zwiększyły się o 16,4% i wyniosły 11 405,2 mln zł (w roku poprzednim – 9 802,1 mln zł), co stanowiło 70,3% wydatków jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (w 2023 r. – 70,5%).

Wykres 3. Wydatki budżetu państwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2024 r.
 Chart 3. State budget expenditure on culture and protection of national heritage in 2024

Największą część wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2024 r. z budżetu państwa przeznaczono na działalność radiowo-telewizyjną 32,1% (w 2023 r. – 3,7%). Na inwestycje i funkcjonowanie muzeów przeznaczono 22,2%; (w 2023 – 34,5%), inną działalność na rzecz ochrony zabytków – 5,6%, na teatry – 5,2%, na centra kultury i sztuki – 5,0%, archiwa – 4,7%, na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami – 3,6%, (w 2023 r. odpowiednio: 5,9%, 7,5%, 6,9%, 6,1%, 7,1%).

Wykres 4. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2024 r.
Chart 4. Local government units expenditure on culture and protection of national heritage in 2024

Z budżetów samorządowych najwięcej wydano na działalność domów, ośrodków kultury, klubów i świetlic – 31,2% oraz bibliotek – 15,8%, a także funkcjonowanie muzeów oraz na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami – po 11,7% i teatrów – 9,0% (w roku poprzednim odpowiednio: 34,3%, 16,2%, 11,3%, 6,1% oraz 9,7%).

Na różne formy ochrony zabytków i opiekę nad zabytkami oraz działalność ośrodków ochrony i dokumentacji zabytków, jak również wojewódzkich urzędów ochrony zabytków w 2024 r. wydano z budżetu państwa (łącznie z transferami do jednostek samorządu terytorialnego) 673,1 mln zł (w 2023 r. – 635,6 mln zł). Udział wydatków budżetu państwa na działalność związaną z ochroną zabytków w 2024 r. wyniósł 9,2% wydatków budżetu państwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (w roku poprzednim – 13,0%). Natomiast wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego (łącznie z dotacjami z budżetu państwa oraz transferami pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego) na ochronę zabytków wyniosły 1 895,0 mln zł (w 2023 r. – 848,5 mln zł). Udział wydatków związanych z ochroną zabytków z budżetów samorządowych w 2024 r. wyniósł 11,7% wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (w roku poprzednim – 6,1%).

1.2. Wydatki i wyposażenie związane z kulturą w gospodarstwach domowych

1.2. Expenditures and equipment related to culture in households

Wszystkie dane przedstawione w tym podrozdziale dotyczą **przeciętnych rocznych wydatków na 1 osobę w gospodarstwie domowym**⁸. Dane za lata 2023 i 2024 zostały uogólnione w oparciu o wstępne wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 i nie są wprost porównywalne z danymi za lata wcześniejsze, które zostały uogólnione w oparciu o wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011.

Przeciętne roczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwie domowym na zakup artykułów i usług kulturalnych⁹ w 2024 r. wyniosły 481,68 zł (wobec 395,52 zł w 2023 r.) i zwiększyły się nominalnie o 86,16 zł

⁸ Źródłem danych jest badanie budżetów gospodarstw domowych, które stanowi podstawowe źródło informacji o poziomie i strukturze wydatków oraz dochodów badanych gospodarstw domowych, spożyciu podstawowych artykułów żywnościowych, warunkach mieszkaniowych oraz subiektywnej ocenie sytuacji materialnej.

⁹ Zeszyt metodologiczny Badanie budżetów gospodarstw domowych <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/warunki-zycia/dochody-wydatki-i-warunki-zycia-ludnosci/zeszyt-metodologiczny-badanie-budzetow-gospodarstw-domowych,10,3.html>

(tj. o 21,8%) w porównaniu z rokiem poprzednim. Udział wydatków na kulturę w łącznych wydatkach gospodarstw domowych wyniósł 2,1% (2,0% w 2023 r.). Udział tych wydatków wahał się od 1,2% (w gospodarstwach rolników) do 3,1% (w gospodarstwach pracujących na własny rachunek).

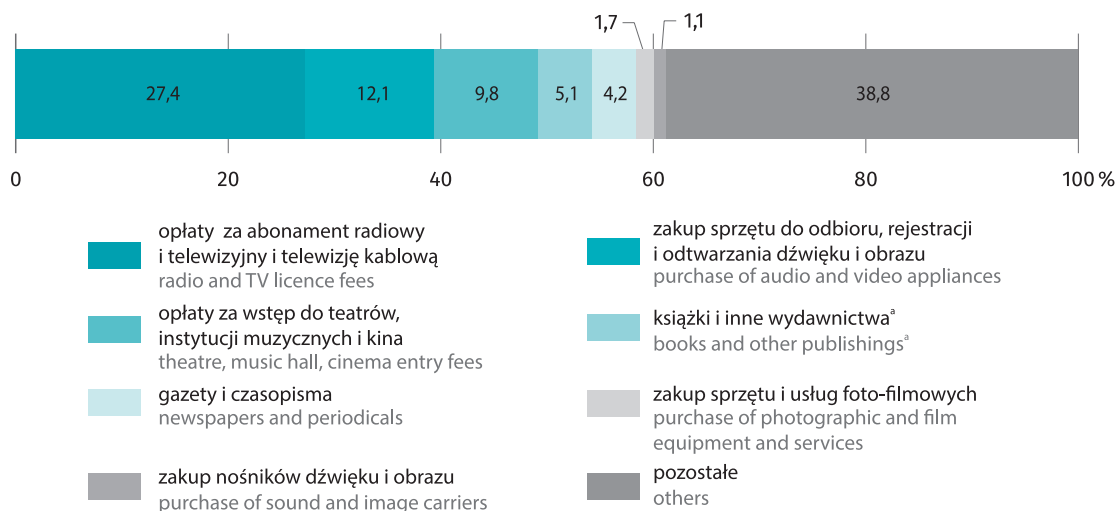
W 2024 r. – podobnie jak w latach poprzednich – najwyższe wydatki związane były z korzystaniem z mediów, szczególnie elektronicznych. Opłaty za korzystanie z urządzeń odbiorczych (abonament radiowy i telewizyjny) oraz za telewizję cyfrową i kablową (bez opłat za telewizję kablową w ramach pakietu usług telekomunikacyjnych¹⁰) wyniosły w ciągu roku 131,9 zł przeciętnie na 1 osobę w gospodarstwie domowym (o 10,2% więcej w porównaniu z 2023 r.) i stanowiły 27,4% średnich rocznych wydatków na kulturę w gospodarstwach domowych (wobec 30,2% w roku poprzednim).

Roczne przeciętne wydatki na zakup sprzętu do odbioru, rejestracji i odtwarzania dźwięku i obrazu wzrosły o 55,1% w porównaniu z 2023 r. (z 37,44 zł do 58,08 zł) i stanowiły 12,1% rocznych wydatków na kulturę (9,5% w roku poprzednim).

Kolejną pozycję stanowiły wydatki na opłaty za wstęp do teatrów, instytucji muzycznych, kin, muzeów, bibliotek czy ogrodów zoologicznych – 47,16 zł przeciętnie w ciągu roku na 1 osobę w gospodarstwie domowym (o 39,9 % więcej w porównaniu z 2023 r.) i stanowiły 9,8% rocznych wydatków na kulturę (8,5% w roku poprzednim).

Na książki i inne wydawnictwa (bez podręczników szkolnych oraz innych wydawnictw przeznaczonych do nauki) wydano przeciętnie rocznie na 1 osobę 24,36 zł – (o 4,6% więcej w porównaniu z 2023 r.), a ich udział w wydatkach na kulturę wyniósł 5,1% (5,9% w 2023 r.).

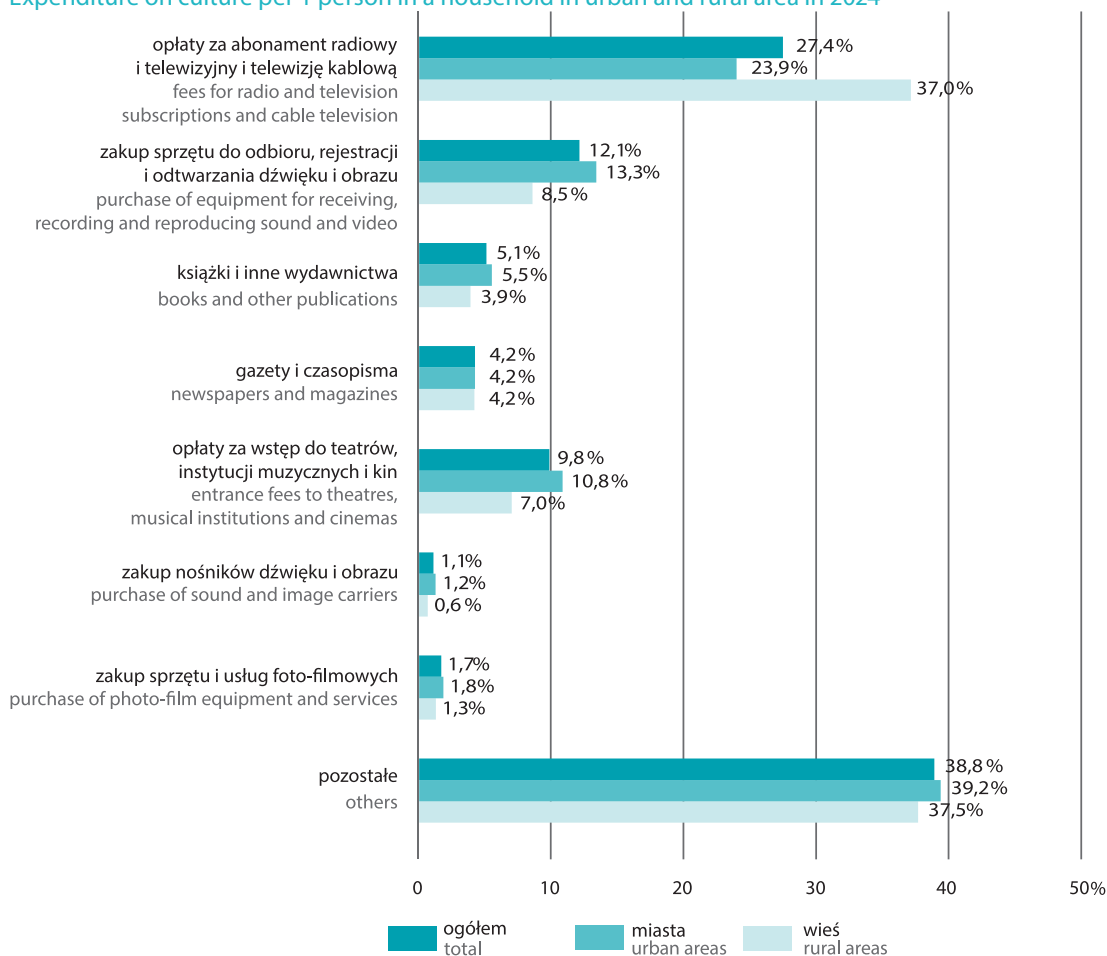
Wykres 5. Wydatki gospodarstw domowych na wybrane artykuły i usługi kulturalne w 2024 r.
Chart 5. The households' expenditure on selected cultural goods and services in 2024

a Bez opłat za usługi w pakiecie telekomunikacyjnym. b Bez podręczników szkolnych oraz innych książek i czasopism do nauki.
a Without charges for services in the telecommunications package. b Without student's books and other books and periodicals for studying.

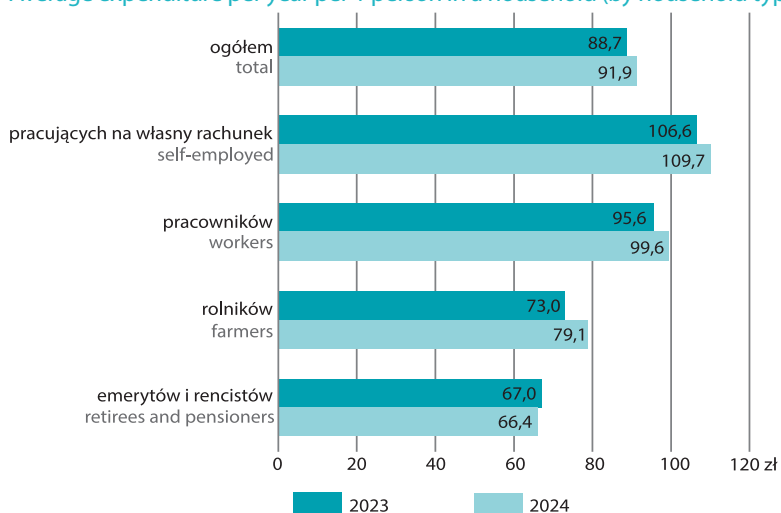
¹⁰ W klasyfikacji przychodów i rozchodów pakiet usług telekomunikacyjnych zaliczono do działu „Łączność”, bez możliwości wyodrębnienia opłat za telewizję kablową.

Wykres 6. Wydatki na kulturę na 1 osobę w gospodarstwie domowym w miastach i na wsi w 2024 r.
 Chart 6. Expenditure on culture per 1 person in a household in urban and rural area in 2024

Wykres 7. Przeciętne wydatki w gospodarstwie domowym w ciągu roku na 1 osobę na usługi internetowe według typów gospodarstw domowych w zł

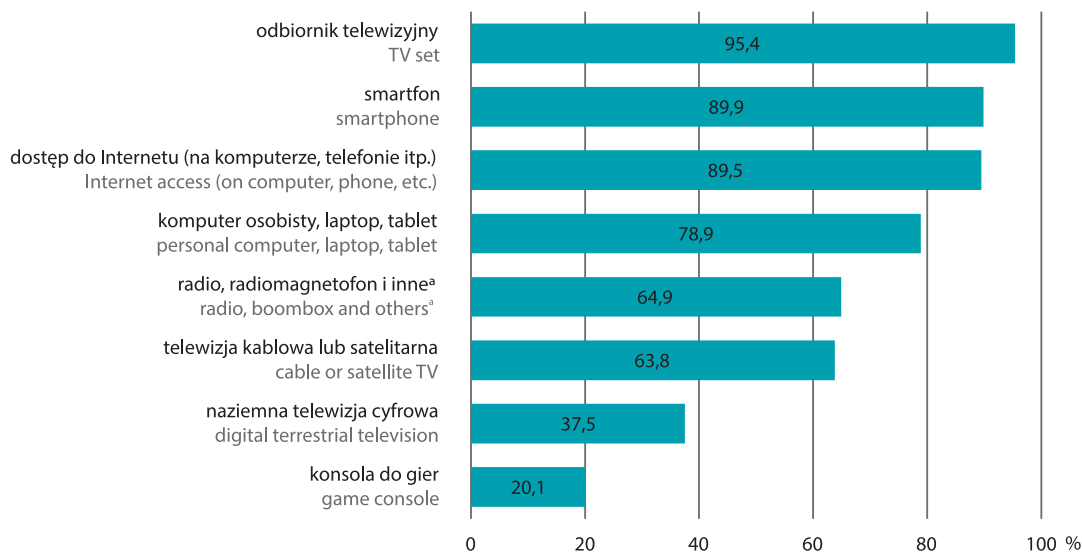
Chart 7. Average expenditure per year per 1 person in a household (by household type) on Internet services in PLN

W 2024 r. na gazety i czasopisma gospodarstwa domowe wydały przeciętnie rocznie na 1 osobę 20,28 zł (o 1,2 % mniej niż w roku poprzednim), a ich udział w wydatkach na kulturę wyniósł 4,2% (w 2023 r. – 5,2%).

Nadal obserwować można zróżnicowanie między miastem a wsią. Przeciętne roczne wydatki w miastach na zakup artykułów i usług kulturalnych na 1 osobę w gospodarstwie domowym w 2024 r. wyniosły 594,48 zł (464,40 zł w 2023 r.) i 316,44 zł (293,88 zł w 2023 r.) na wsi. W miastach średnie roczne wydatki na zakup gazet i czasopism wyniosły przeciętnie 24,96 zł, a na wsi – 13,20 zł, (w 2023 r. odpowiednio: 25,92 zł, oraz 12,72 zł). Na zakup książek i innych wydawnictw wydano przeciętnie na 1 osobę 32,52 zł w gospodarstwach domowych mieszkających w miastach, a 12,24 zł na wsi (w roku poprzednim odpowiednio: 31,08 zł oraz 11,76 zł).

Wykres 8. Odsetek gospodarstw domowych wyposażonych w wybrany sprzęt audiowizualny w 2024 r.
Chart 8. Percentage of households equipped with selected audio-visual equipment in 2024

a Radio, radiomagnetofon, radio z odtwarzaczem płyt kompaktowych lub radiomagnetofon z odtwarzaczem płyt kompaktowych, wieża, gramofon
a Radio, radio cassette recorder, radio with a compact disc player or radio cassette recorder with a compact disc player, stereo, record player

W 2024 r. w gospodarstwach domowych na bilety wstępu do teatrów i instytucji muzycznych, kin, muzeów, bibliotek czy ogrodów zoologicznych przeciętnie na 1 osobę wydano 47,16 zł (o 39,9% więcej niż w roku poprzednim). Tu również zaznaczyły się wyraźne różnice między miastem i wsią, wynikające głównie z ograniczonego dostępu mieszkańców wsi do instytucji kultury. Na bilety wstępu do tych instytucji, gospodarstwa domowe w miastach wydały 64,20 zł przeciętnie w ciągu roku na 1 osobę w gospodarstwie domowym (o 53,3% więcej niż w 2023 r.), tj. 10,8% łącznych wydatków na kulturę w miastach (w roku poprzednim 9,0%), a na wsi – 22,08 zł (o 0,5% więcej niż w roku poprzednim), tj. 7,0% łącznych wydatków na kulturę na wsi (7,5% w 2023 r.).

W 2024 r. nastąpił wzrost ogółu przeciętnych rocznych wydatków na kulturę na 1 osobę gospodarstw domowych z 395,52 zł w 2023 r. do 481,68 zł w 2024 r. (wzrost o 21,8%). Największy wzrost wydatków na kulturę zanotowano w gospodarstwach pracujących na własny rachunek poza gospodarstwem rolnym z 566,64 zł w 2023 r. do 807,00 zł w 2024 r. (wzrost o 42,4%). Największy spadek wydatków na kulturę w 2024 r. zanotowano w gospodarstwach rolników o 34,8% (z 294,36 zł w 2023 r. do 191,88 zł w 2024 r.).

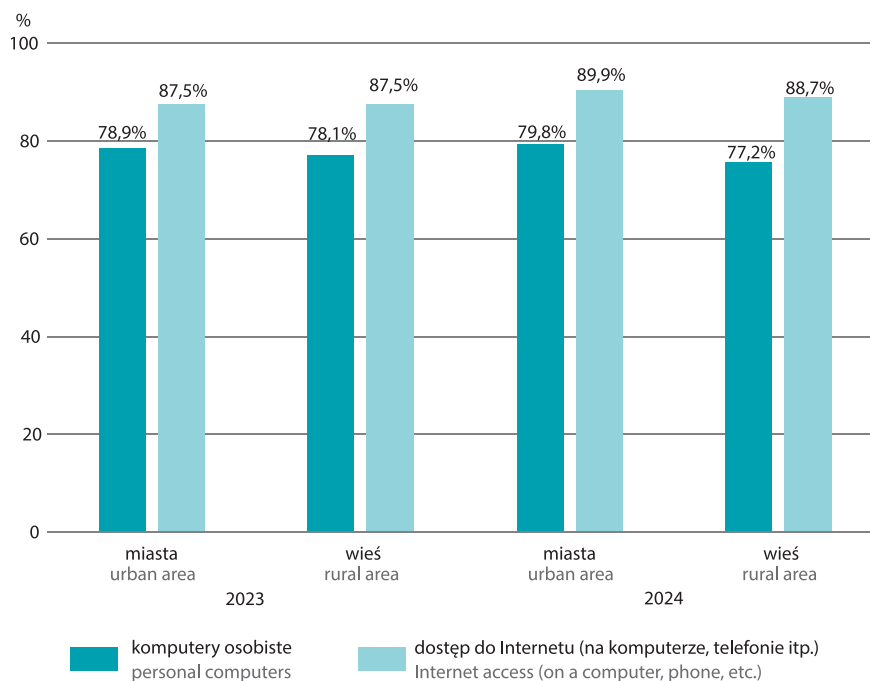
Odbiornik telewizyjny w 2024 r. posiadało 95,4% gospodarstw domowych, a 63,8% gospodarstw dysponowało urządzeniem do odbioru telewizji satelitarnej lub korzystało z usług operatora sieci telewizji kablowej (w 2023 r. odpowiednio: 95,1% i 64,4%). W co najmniej jeden smartfon wyposażonych było 89,9% (88,2% w 2023 r.) gospodarstw domowych, a dostęp do Internetu poprzez komputer lub telefon zadeklarowało 89,5% (87,5% w 2023 r.) gospodarstw domowych. Wyposażenie w komputer, laptopa lub tablet odnotowano w 78,9% gospodarstw domowych (78,6% w 2023 r.).

Odsetek gospodarstw domowych wyposażonych w tradycyjny sprzęt audiowizualny taki jak radio, magnetofon, odtwarzacz płyt kompaktowych pozostał bez zmian 64,9% w 2023 r. i taki sam w 2024 r. Przy najmniej jeden telefon komórkowy w 2024 r. posiadało 98,9% gospodarstw domowych (98,8% w 2023 r.), w tym 89,9% smartfon; 90,3% w miastach i 89,1% na wsi (w 2023 r. odpowiednio 88,2%, 88,3% i 87,9%). Wzrosła liczba telefonów komórkowych posiadanych przez gospodarstwa domowe, oraz wzrosła liczba smartfonów. W 2024 r. na 1 000 gospodarstw domowych przypadało 2 437 telefonów komórkowych, w tym 2 163 smartfony (w 2023 r. odpowiednio 2 388 i 2 083), zastępujących często urządzenia rejestrujące obraz i dźwięk, np. aparaty fotograficzne czy kamery. Te urządzenia multimedialne pozwalają obecnie na wiele sposobów odbioru i przetwarzania obrazu i dźwięku, tak że gospodarstwa domowe często rezygnują z posiadania innego sprzętu audiowizualnego zajmującego wiele miejsca i powielającego funkcje komputera lub smartfona. Korzystając z odpowiednich aplikacji zainstalowanych w telefonie komórkowym możemy np. słuchać muzyki, audycji radiowych czy oglądać TV, nie mówiąc już o połączeniu z portalami internetowymi.

Stopień wyposażenia w sprzęt audiowizualny wykorzystywany na użytek kulturalny był najwyższy w grupie gospodarstw domowych rolników, a następnie gospodarstw emerytów i rencistów.

W 2024 r. komputer osobisty, laptop lub tablet posiadało 78,9% gospodarstw domowych (w 2023 r. – 78,6%), a 89,5% dysponowało dostępem do Internetu (87,5% – w 2023 r.). Zauważyć można zacierające się różnice w wyposażeniu w sprzęt komputerowy gospodarstw domowych mieszkających w miastach i na wsi. W miastach 79,8% gospodarstw domowych posiadało komputer osobisty lub laptop, tablet, na wsi 77,2% (w 2023 r. odpowiednio 78,9% i 78,1%). Dostęp do Internetu (na komputerze, telefonie itp.) posiadało 89,9% gospodarstw mieszkających w miastach i 88,7% gospodarstw wiejskich (w 2023 r. po 87,5%).

Wykres 9. Wyposażenie gospodarstw domowych w sprzęt komputerowy w miastach i na wsi
Chart 9. Households equipped with computer in urban and rural area

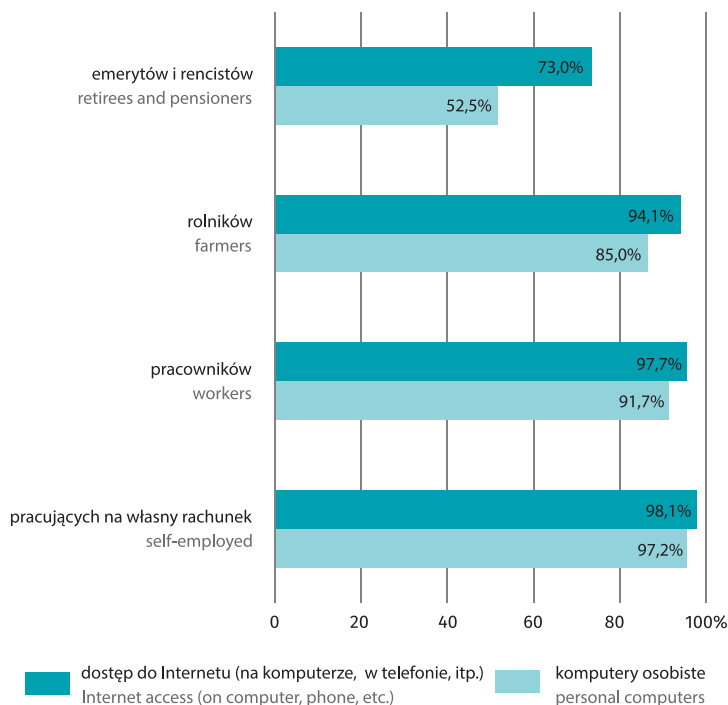
W 2024 r. zanotowano zauważalny wzrost odsetka gospodarstw wyposażonych w smartfony posiadające wiele funkcjonalności komputera. W porównaniu z 2023 r., w 2024 r. nastąpił wzrost wyposażenia gospodarstw domowych w smartfony o 1,7 p. proc. (2023 r. – 88,2% i 2024 r. – 89,9%).

Komputer osobisty, laptop, tablet w 2024 roku posiadało 78,9% gospodarstw domowych, w 2023 r. – 78,6%. Na 1 000 gospodarstw domowych w miastach przypadały 1 304 komputery przenośne, podczas gdy na wsi – 1 230 (w 2023 r. odpowiednio 1 235 i 1 198).

Warto też zwrócić uwagę na znaczne zróżnicowanie w 2024 r. według grup społeczno-ekonomicznych odsetka gospodarstw domowych posiadających komputery osobiste, tablety lub laptopy, odpowiednio: gospodarstwa pracujących na własny rachunek – 97,2%, gospodarstwa pracowników – 91,7%, gospodarstwa rolników – 85,0%, a gospodarstwa emerytów i rencistów – 52,5%. Mniejsze różnice odnotowano w dostępie do Internetu: gospodarstwa pracujące na własny rachunek – 98,1%, gospodarstwa pracowników – 97,7%, gospodarstwa rolników – 94,1% i gospodarstwa emerytów i rencistów – 73,0%.

Wykres 10. Odsetek gospodarstw domowych wyposażonych w komputery osobiste oraz dostęp do Internetu według grup społeczno-ekonomicznych w 2024 r.

Chart 10. Percentage of households equipped with personal computers and Internet access by socioeconomic groups in 2024

Różnice te widać wyraźnie także w wydatkach gospodarstw domowych związanych z korzystaniem z Internetu¹¹. W 2024 r. przeciętnie w ciągu roku na 1 osobę w gospodarstwie domowym wydano na usługi internetowe 91,92 zł wobec 88,68 zł w 2023 r. (bez opłat za Internet w ramach pakietu usług telekomunikacyjnych), natomiast w poszczególnych typach gospodarstw średnie roczne wydatki na 1 osobę związane z opłatami za usługi internetowe wyniosły: w gospodarstwach pracujących na rachunek własny – 109,68 zł, w gospodarstwach pracowników – 99,60 zł, w gospodarstwach rolników – 79,08 zł, a w gospodarstwach emerytów i rencistów – 66,36 zł (w roku poprzednim odpowiednio: 106,56 zł, 95,64 zł, 72,96 zł oraz 66,96 zł). W 2024 r. wydatki gospodarstw domowych na usługi w ramach pakietów telekomunikacyjnych wyniosły średnio na 1 osobę w ciągu roku 383,40 zł i wzrosły o 12,2% w porównaniu z rokiem poprzednim.

¹¹ Wydatki te stanowią w rozchodach gospodarstw domowych wyodrębnioną kategorię „Usługi Internetowe”, która nie została zobrazowana na wykresach.

2. Ochrona zabytków i dziedzictwo kulturowe¹²

2. Protection of monuments and cultural heritage¹³

2.1. Rejestr zabytków

2.1. Register of monuments

Podstawowe zasady ochrony zabytków określa obecnie Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2024, poz. 1292). Wymienia ona kilka form ochrony zabytków, a jedną z nich jest wpis do rejestru zabytków. Jako najstarsza i główna forma ochrony zabytków, został utworzony na podstawie rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 17 lipca 1928 r. o prowadzeniu rejestru zabytków (Dz. U. z 1928 r. nr 76, poz. 675)¹⁴.

Należy przypomnieć, że rejestr dla zabytków, znajdujących się na terenie województwa, prowadzi wojewódzki konserwator zabytków w formie ksiąg dla zabytków nieruchomości (Księga A), ruchomych (Księga B) i archeologicznych (Księga C).

Narodowy Instytut Dziedzictwa (NID) na podstawie zarządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 31 maja 2024 r. (poz. 68) zmieniające zarządzenie w sprawie nadania statutu Narodowemu Instytutowi Dziedzictwa, gromadzi i zarządza zasobem dokumentacji rejestru zabytków i Krajowej Ewidencji Zabytków (§ 5, p. 13). Zarządzenie to wprowadziło zmiany organizacyjne związane z połączeniem dwóch instytucji (Narodowy Instytut Konserwacji Zabytków i NID), jednak misja gromadzenia, przetwarzania i udostępniania danych o zabytkach jest realizowana przez NID nieprzerwanie od wielu lat. W ramach tej działalności Instytut prowadzi analizy, sporządza statystyki, a zasoby rejestru i ewidencji stanowią podstawę do wydawania opinii oraz opracowywania standardów w ochronie zabytków.

2.2. Zabytki nieruchome

2.2. Immovable monuments

W oparciu o zebrane przez NID dane należy stwierdzić, że w 2024 r. zostało wydanych ponad 749 dokumentów dotyczących rejestru zabytków nieruchomości. Do NID wpłynęło 285 nowych decyzji o wpisie do rejestru zabytków nieruchomości, 54 decyzje skreślające z tegoż rejestru obiekty indywidualne lub obiekty znajdujące się w zespołach zabytkowych. Przyjęto także 77 decyzji odmawiających skreślenia z rejestru, jak również 333 postanowienia zmieniające lub wyjaśniające treść wcześniej wydanych decyzji, informacji urzędowych dotyczących zmian numeru rejestru zabytków czy też decyzji dotyczących utrzymania w mocy zaskarżonych wpisów. Do końca 2024 r. ochroną prawną poprzez wpis do rejestru było objętych 79 935 zabytków nieruchomości, przy czym niektóre wraz z ich otoczeniem.

W porównaniu z 2023 r. w rejestrze zabytków nieruchomości przybyło 578 obiektów. Na 100 km² przypadało 25,5 zabytków nieruchomości w 2024 r. wobec 25,4 w roku poprzednim.

¹² Źródło: dane Narodowego Instytutu Dziedzictwa; obliczenia własne.

¹³ Source: data of National Institute of Cultural Heritage; own calculations.

¹⁴ Obecnie w zakresie prowadzenia rejestru, Ustawę z 2003 roku, doprecyzowuje Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem.

Tabl. 1. Obiekty nieruchome wpisane do rejestru zabytków na podstawie decyzji wojewódzkich konserwatorów zabytków

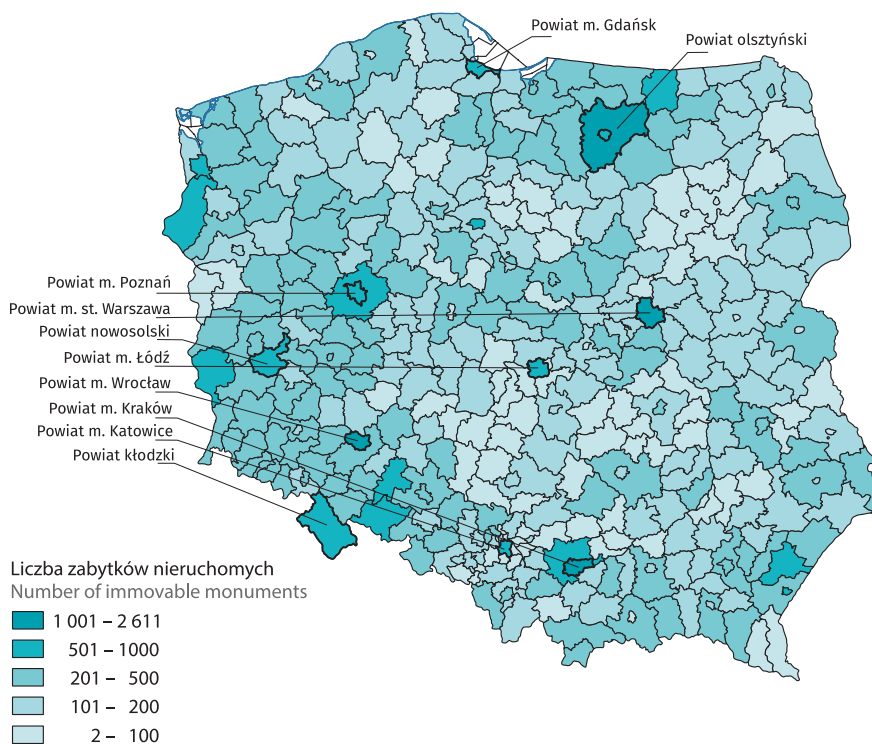
Stan w dniu 31 grudnia

Table 1. Immovable monuments entered in the register of monuments on the basis of decisions of voivodship conservators of monuments
As of 31 December

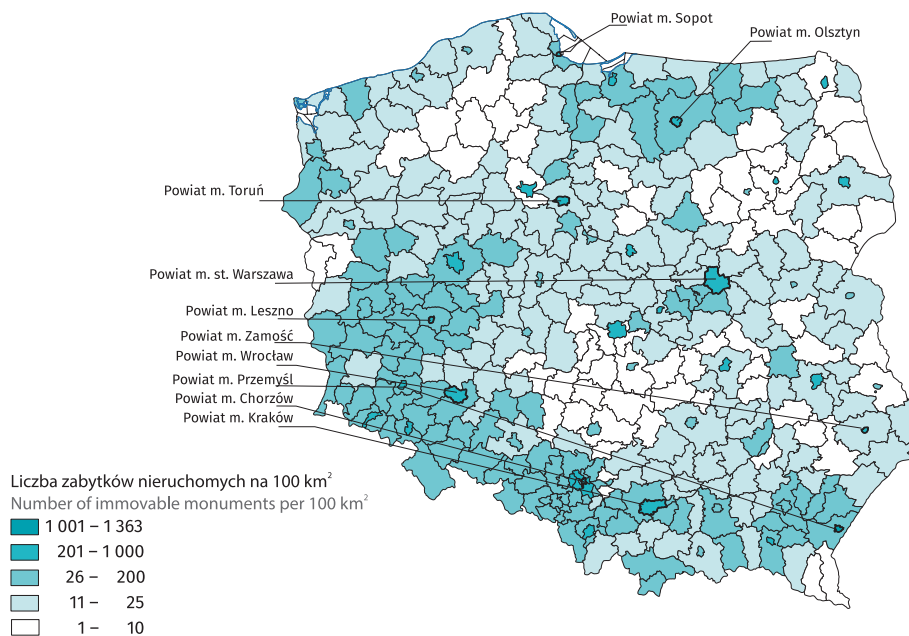
Wyszczególnienie Specification		Zabytki nieruchome Immovable monuments		
		ogółem total	w odsetkach in percentage	na 100 km ² per 100 km ²
POLSKA	2022	79 114	100,0	25,3
	2023	79 357	100,0	25,4
	2024	79 935	100,0	25,5
Dolnośląskie		9 047	11,3%	45,4
Kujawsko-pomorskie		3 677	4,6%	20,5
Lubelskie		4 311	5,4%	17,2
Lubuskie		4 437	5,6%	31,7
Łódzkie		2 978	3,7%	16,3
Małopolskie		6 353	7,9%	41,8
Mazowieckie		8 325	10,4%	23,4
Opolskie		3 360	4,2%	35,7
Podkarpackie		5 351	6,7%	30,0
Podlaskie		2 443	3,1%	12,1
Pomorskie		3 799	4,8%	20,7
Śląskie		4 957	6,2%	40,2
Świętokrzyskie		1 972	2,5%	16,8
Warmińsko-mazurskie		6 479	8,1%	26,8
Wielkopolskie		8 010	10,0%	26,9
Zachodniopomorskie		4 436	5,5%	19,4

Jak wynika z mapy, największe zagęszczenie zabytków występuje na zachodzie i południu kraju, co odzwierciedla z jednej strony natężenie zabytkowej zabudowy i jej trwałość, a z drugiej zaś stopień dotknięcia zniszczeniami wojennymi. Duża liczba zabytków nieruchomych zlokalizowana jest w większych miastach oraz na historycznym Śląsku i na Warmii.

Mapa 2. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków według powiatów w 2024 r.
 Stan w dniu 31 grudnia
 Map 2. Immovable monuments entered in the register of monuments by powiat in 2024
 As of 31 December

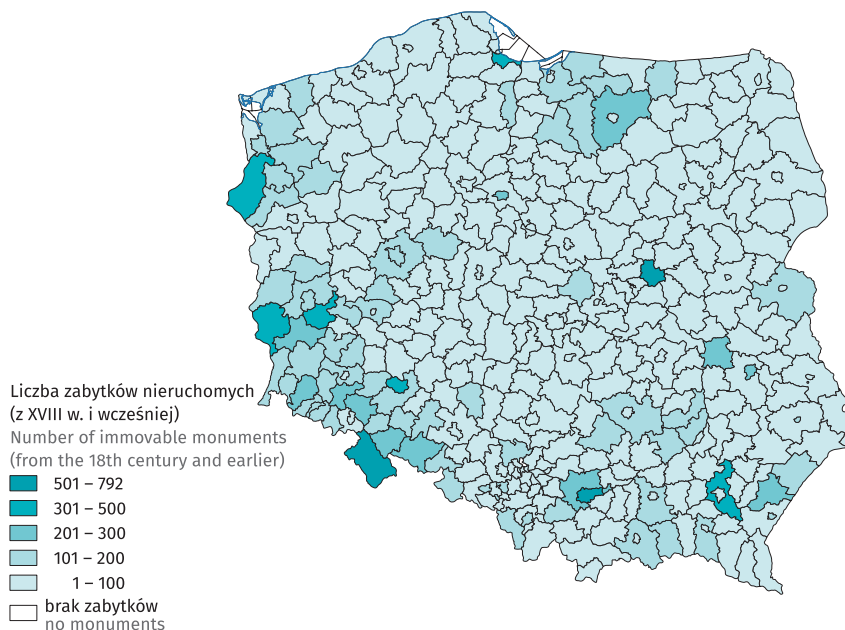
Mapa 3. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków na 100 km² według powiatów w 2024 r.
 Stan w dniu 31 grudnia
 Map 3. Immovable monuments entered in the register of monuments per 100 km² by powiats in 2024
 As of 31 December

Mapa 4. Zabytki nieruchome z okresu do XVIII w. włącznie, wpisane do rejestru zabytków według powiatów w 2024 r.

Stan w dniu 31 grudnia

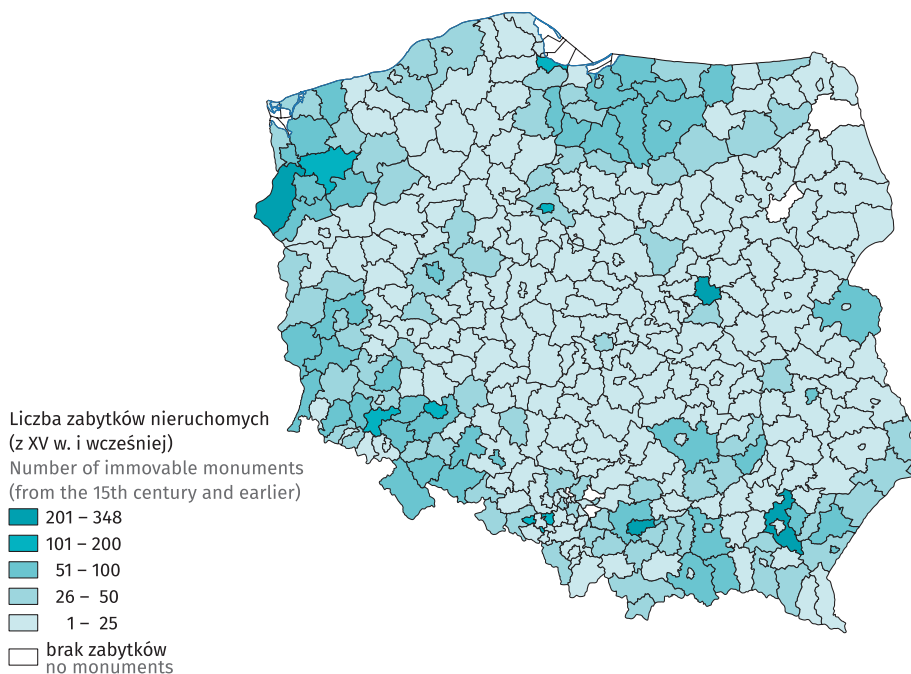
Map 4. Immovable monuments from the period up to 18th century entered in the register of monuments by powiats in 2024
As of 31 December

Mapa 5. Zabytki nieruchome z okresu do XV w. włącznie, wpisane do rejestru zabytków według powiatów w 2024 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 5. Immovable monuments from the period up to 15th century entered in the register of monuments by powiats in 2024
As of 31 December

W rejestrze zabytków nieruchomości występują zabytki o różnej funkcji. Ochroną prawną obejmowane są zarówno pojedyncze budynki i budowle, jak i obszary, gdzie chroniony jest nie tylko teren w określonych granicach, ale również znajdujące się na nim elementy zarówno architektoniczne, jak i przyrodnicze.

Dla pojedynczych zabytków architektonicznych wyróżniono następujące funkcje:

- mała architektura – to niewielkie obiekty budowlane, wznoszone w celu zagospodarowania terenu: altany, grotty, pawilony, pomniki, fontanny, studnie itp.;
- obiekty sakralne – kościoły różnych wyznań, klasztory, dzwonnice, kaplice, kaplice cmentarne, kostnice, kapliczki przydrożne;
- obiekty rezydencjonalne – pałace i dwory w zespołach rezydencjonalnych lub rezydencjonalno-folwarcznych, dwory obronne;
- obiekty budownictwa obronnego takie jak: mury obronne, bramy miejskie, fortyfikacje zamkowe, forty, arsenały;
- budynki użyteczności publicznej – siedziby władz, szkoły i internaty, banki, poczty, hotele i pensjonaty, teatry i kina, koszary i więzienia, dworce kolejowe, szpitale i zakłady opiekuńcze, budynki administracyjne zakładów przemysłowych;
- budynki mieszkalne – domy, kamienice, chałupy wiejskie, plebanie, wikariaty i organistówki, czy domy w osiedlach wyszczególnione w decyzjach przestrzennych;
- budynki gospodarcze – pojedyncze obiekty gospodarskie w zagrodach wiejskich, spichlerze, magazyny, budynki pomocnicze przy obiektach użyteczności publicznej, domach mieszkalnych i w zespołach przemysłowych;
- budownictwo przemysłowe – hale i budynki produkcyjne, parowozownie, kotłownie, kuźnie, olejarnie, młyny, urządzenia hydrotechniczne, elektrownie, gazownie, wodociągi;
- pozostałe budynki – zabytki będące budynkami o nieokreślonej, nieznannej pierwotnej funkcji;
- pozostałe budowle takie jak dzwonnice alarmowe (publiczne), bramy, mury, ogrodzenia, piwnice, pomniki, wieże ciśnień, wieże widokowe itp.

Jak wynika z poniższej tablicy, największą grupą zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru jest grupa obiektów o funkcji mieszkalnej (21 330), zlokalizowanych w miastach (kamienice, wille, domy) oraz na wsiach (domy, wille, chałupy).

Druga co do liczebności grupa to obiekty sakralne (13 381). Najwięcej zabytków sakralnych znajduje się w województwach: dolnośląskim (1 483), podkarpackim (1 192), wielkopolskim (1 172), małopolskim (1 127) oraz mazowieckim (1 095).

Tabl. 2. Zabytki architektury wpisane do rejestru zabytków w podziale na kategorie i województwa
 Table 2. Architectural monuments entered in the register of monuments by category and voivodship

Wyszczególnienie Specification		Razem Total	Mała architek- tura Small ar- chitect- ure	Sakral- ne Sacred	Rezy- den- cjonal- ne Res- iden- tial	Bu- dow- nictwa obron- nego Defen- sive struc- tures	Uży- tecz- ności pu- blicz- nej Public utility	Miesz- kalne ^a Habit- able ^a	Bu- dynki gospo- darcze House- hold build- ings	Bu- dow- nictwo prze- mysło- we Indu- strial build- ing	Pozo- stałe bu- dynki Other build- ings	Pozo- stałe bu- dowle Other struc- tures
POLSKA	2022	59 943	456	13 281	4 972	2 056	5 137	21 239	5 122	2 225	340	5 115
	2023	60 084	465	13 331	4 981	2 034	5 225	21 162	5 123	2 243	339	5 181
	2024	60 565	463	13 381	4 985	2 037	5 344	21 330	5 158	2 277	339	5 251
Dolnośląskie	7 320	62	1 483	675	265	708	2 615	651	311	46	504	
Kujawsko-pomorskie	2 623	6	538	333	156	271	645	255	130	17	272	
Lubelskie	2 873	55	883	275	104	215	666	240	75	11	349	
Lubuskie	3 871	24	579	222	163	202	2 096	263	115	10	197	
Łódzkie	2 247	23	575	283	47	188	683	153	150	15	130	
Małopolskie	4 865	49	1 127	311	167	391	1 620	376	72	14	738	
Mazowieckie	6 114	51	1 095	549	161	719	2 365	361	288	31	494	
Opolskie	2 788	10	676	160	89	161	1 139	202	75	22	254	
Podkarpackie	4 082	57	1 192	219	198	281	1 375	303	68	9	380	
Podlaskie	1 798	6	555	76	17	157	642	127	69	7	142	
Pomorskie	3 037	17	530	227	172	315	981	334	131	44	286	
Śląskie	4 232	21	667	181	111	495	1 932	302	174	21	328	
Świętokrzyskie	1 216	19	459	113	46	85	225	72	48	11	138	
Warmińsko-mazurskie	4 936	16	919	290	162	324	2 160	566	169	25	305	
Wielkopolskie	5 782	32	1 172	802	72	512	1 768	723	284	42	375	
Zachodniopomorskie	2 781	15	931	269	107	320	418	230	118	14	359	

a Bez obiektów rezydencjonalnych.
 a Without residential facilities.

Dla zabytków obszarowych¹⁵ wyróżniono następujące funkcje:

- zespół rezydencjonalny – to zespół przestrzenny, gdzie pałac lub dwór jest głównym obiektem, któremu podporządkowane były pozostałe budowle oraz otaczający teren (park);
- zespół sakralny – zespół obiektów wokół kościoła typu dzwonnica, plebania, wikarówka oraz obszar przykościelny, niekiedy z cmentarzem, drzewostanem i ukształtowaniem terenu;
- zespół przemysłowy – to zespół budynków i budowli oraz układ przestrzenny, stworzony z przeznaczeniem dla konkretnej fabryki, kopalni lub zakładu przemysłowego;
- zespół gospodarczy – zespół obiektów o funkcji gospodarczej, niekiedy stanowiący funkcję pomocniczą dla obiektu rezydencjonalnego lub mieszkalnego;
- pozostałe zabytkowe zespoły – zespoły, układy przestrzenne o innych nie wymienionych wcześniej funkcjach, mogą to być osiedla mieszkalne, zespół zabudowań sanatoryjnych, szpitalnych, zespoły koszar, lub o charakterze obronnym;
- krajobrazy kulturowe – przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze jak np. góry widokowe, parki krajobrazowe, przestrzenie miejskie, krajobrazy poprzemysłowe; zakwalifikowano tu także miejsca pamięci jak obozy zagłady, pola bitew, kopce;

¹⁵ Zabytki obszarowe są podzbiorem zbioru zabytków nieruchomości.

- otoczenia zabytku – działki, strefy ochrony krajobrazowej, strefy ochrony widokowej, strefy ochrony konserwatorskiej, tereny przykościelne, place, posesje;
- szlaki komunikacyjne – jak drogi, ulice, kanały czy linie kolejowe; mosty i wiadukty;
- układ urbanistyczny i ruralistyczny – przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznym;
- zabytkowa zieleni – to zespoły zieleni komponowanej towarzyszące obiektom rezydencjonalnym, klasztornym, sakralnym, mieszkalnym, a także parki miejskie, aleje i szpalery;
- cmentarze – zorganizowane miejsca pochówku wraz z grobami, układem przestrzennym i drzewostanem; cmentarze mogą być: wyznaniowe, komunalne, wojenne oraz przykościelne; do tej grupy wliczono również wpisane do rejestru kwatery nagrobne;
- miejsca pamięci – zespoły budynków i budowli upamiętniających lub obszar upamiętniający postaci lub wydarzenia minionych epok, takie jak pola bitewne, obozy zagłady; nie włączano do tej grupy cmentarzy wojennych, które przypisane zostały do grupy cmentarze oraz kapliczek przydrożnych zgrupowanych w obiektach sakralnych.

Tabl. 3. Zabytki przestrzenne/Założenia/Zespoły wpisane do rejestru zabytków w podziale na kategorie i województwa

Table 3. Layouts/Complexes entered in the register of monuments by category and voivodship

Wyszczególnienie Specification		Razem Total	Zespół rezydencjonalny Residential complex	Zespół sakralny Sacred complex	Zespół przemysłowy Industrial complex	Zespół gospodarczy Household complex	Pozostałe zabytkowe zespoły Other historic complexes	Krajobraz kulturowy Cultural landscapes	Otoczenie zabytku Surroundings of the monuments	Szlak komunikacyjny Communication route	Układ urbanistyczny Urban arrangement	Zabytkowa zieleni Historical greenery	Cmentarz Graveyard	Miejsca pamięci Memorial sites
POLSKA	2022	19 171	658	805	333	435	2 761	87	1 164	100	1 031	7 595	4 177	25
	2023	19 273	661	808	340	435	2 783	88	1 177	99	1 029	7 625	4 202	26
	2024	19 370	664	811	347	436	2 795	88	1 185	104	1 034	7 648	4 231	27
Dolnośląskie		1 727	93	21	36	76	149	6	32	4	135	834	341	-
Kujawsko-pomorskie		1 054	56	58	18	27	273	5	26	7	21	421	142	-
Lubelskie		1 438	64	93	6	14	218	13	48	8	43	600	327	4
Lubuskie		566	43	20	21	35	78	3	41	3	36	214	71	1
Łódzkie		731	7	10	26	4	58	4	48	3	35	393	143	-
Małopolskie		1 488	31	40	11	25	318	10	150	15	61	456	367	4
Mazowieckie		2 211	52	54	44	15	329	3	231	8	140	942	385	8
Opolskie		572	23	10	7	22	90	6	14	6	32	237	125	-
Podkarpackie		1 269	30	173	8	20	213	6	66	8	53	408	284	-
Podlaskie		645	4	46	9	4	78	3	8	2	66	111	314	-
Pomorskie		762	24	15	22	19	175	3	19	4	58	302	119	2
Śląskie		725	35	44	42	17	105	6	87	6	70	226	84	3
Świętokrzyskie		756	29	115	15	9	115	11	8	3	35	225	189	2
Warmińsko-mazurskie		1 543	28	14	26	38	130	4	173	8	63	451	607	1
Wielkopolskie		2 228	86	92	33	91	308	3	62	10	133	1 054	356	-
Zachodniopomorskie		1 655	59	6	23	20	158	2	172	9	53	774	377	2

Wśród założeń przestrzennych wpisanych do rejestru zabytków nieruchomości, najliczniejszą grupę stanowi zabytkowa zielen (7 648). Najwięcej obiektów zieleni komponowanej zostało objętych ochroną w województwach: wielkopolskim (1 054), mazowieckim (942) oraz dolnośląskim (834). Drugą co do wielkości grupą zabytków, reprezentowaną dość licznie w każdym województwie, są cmentarze. Ogółem cmentarzy wpisanych do rejestru w całej Polsce mamy 4 231, przy czym największa ich liczba odnotowana została w województwie warmińsko-mazurskim (607).

Tabl. 4. Zabytki nieruchomości wpisane do rejestru według czasu powstania i województw
Table 4. Immovable monuments entered in the register of monuments by time of creation and voivodship

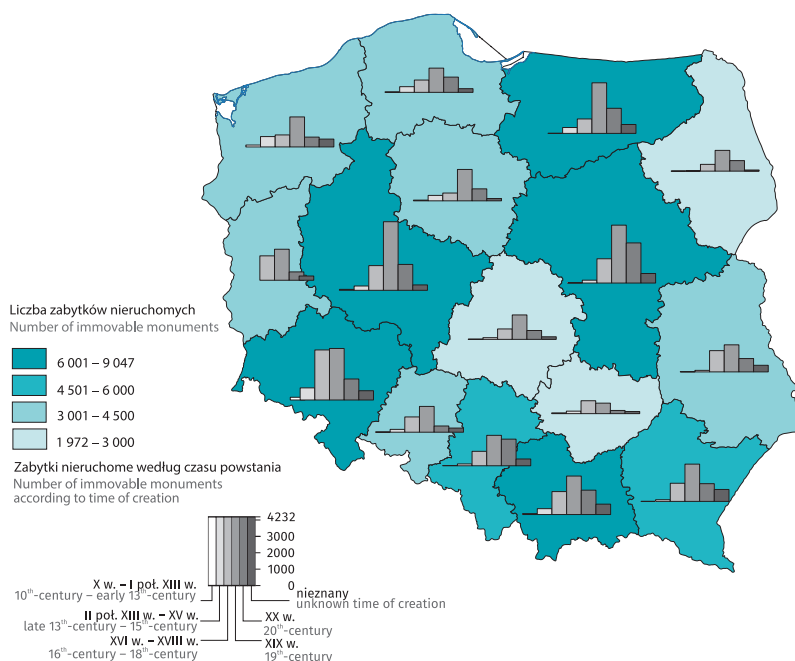
Wyszczególnienie Specification		Zabytki nieruchomości wpisane do rejestru Immovable monuments entered in the register							Udział województw w liczbie zabytków % Share of voivodships in the number of monuments %		
		razem total	od X do poł. XIII wieku from the 10th to the early 13th-century	od poł. XIII do XV wieku from the late 13th to 15th-century	od XVI do XVIII wieku from 16th to 18th-century	XIX wiek 19th-century	XX wiek 20th-century	czas powstania nieznany unknown time of creation	ogółem total	od X do XV wieku from the 10th to early 15th-century	od X do XVIII wieku from the 10th to the 18th-century
POLSKA	2022	79 114	626	4 206	17 938	34 204	15 884	6 256	100,0	100,0	100,0
	2023	79 357	626	4 201	17 977	34 370	16 212	5 971	100,0	100,0	100,0
	2024	79 935	631	4 216	18 021	34 541	16 552	5 974	100	100	100
Dolnośląskie		9 047	168	747	3 088	3 178	1 295	571	11,3	18,9	17,5
Kujawsko-pomorskie		3 677	44	335	481	1 936	739	142	4,6	7,8	3,8
Lubelskie		4 311	7	94	1 311	1 669	823	407	5,4	2,1	6,2
Lubuskie		4 437	26	217	1 505	1 913	515	261	5,6	5	7,6
Łódzkie		2 978	16	104	643	1 507	547	161	3,7	2,5	3,3
Małopolskie		6 353	58	362	1 416	2 374	1 503	640	7,9	8,7	8
Mazowieckie		8 325	18	176	1 497	3 571	2 475	588	10,4	4	7,4
Opolskie		3 360	13	175	942	1 591	383	256	4,2	3,9	4,9
Podkarpackie		5 351	1	103	1 119	2 299	1 093	736	6,7	2,1	5,3
Podlaskie		2 443	6	18	418	1 281	650	70	3,1	0,5	1,9
Pomorskie		3 799	29	350	759	1 494	940	227	4,8	7,8	5
Śląskie		4 957	16	113	891	1 877	1 642	418	6,2	2,7	4,5
Świętokrzyskie		1 972	47	154	796	647	196	132	2,5	4,1	4,4
Warmińsko-mazurskie		6 479	7	363	891	3 121	1 548	549	8,1	7,6	5,5
Wielkopolskie		8 010	59	266	1 524	4 232	1 597	332	10	6,7	8,1
Zachodniopomorskie		4 436	116	639	740	1 851	606	484	5,5	15,6	6,5

W powyższej tabeli zaprezentowany został rozkład wpisanych do rejestru zabytków nieruchomości w poszczególnych województwach, pogrupowanych według daty ich powstania. Jak wynika ze statystyk, najstarsze obiekty, powstałe w okresie pomiędzy X a XV stuleciem, stanowią stosunkowo niewielką część rejestru i składają się na nią głównie obiekty sakralne i obronne, takie jak kościoły, kaplice, klasztory, pozostałości zamków i obwarowań. Zachowało się ich najmniej, czyli 4 847 zabytków powstałych w tym przedziale czasowym – tj. 6,1% ogółu. Średniowieczne zabytki nieruchomości, które przetrwały do dziś, to najczęściej obiekty wykonane z kamienia i cegły. Natomiast zabytki architektury wykonywane z drewna, które było wówczas częstym budulcem, nie dotrwały do naszych czasów.

Z okresu pomiędzy X a XV w. najwięcej zabytków zachowało się na terenie województwa dolnośląskiego (915 – 18,9% ogółu), zachodniopomorskiego (755 – 15,6% ogółu), małopolskiego (420 – 8,7% ogółu), pomorskiego (379 – 7,8% ogółu), województwa kujawsko-pomorskiego (379 – 7,8% ogółu) oraz woje-

wództwa warmińsko-mazurskiego (370 - 7,6% ogółu) czyli w regionach wówczas najprężniej rozwijających się, posiadających ośrodki władzy świeckiej lub kościelnej, będące jednocześnie ośrodkami kultury. Natomiast najmniej zabytków z okresu do XV w. znajdziemy na terenie woj. podlaskiego (24 zabytki stanowiące zaledwie 0,5% ogółu), którego obszar, w większości obejmujący historyczne Podlasie, w okresie średniowiecza był obszarem pogranicza kilkakrotnie zmieniającym swoją przynależność do Polski, Rusi, Mazowsza czy Litwy, aż w XVI w. stało się częścią Korony Królestwa Polskiego w I Rzeczypospolitej. Ponadto w dawnych wiekach obszar na wschód od Wisły był bardziej niż zachodnie części Polski narażony na zbrojne ataki sąsiadów i zniszczenia, co zniechęcało do intensywnego osadnictwa.

Mapa 6. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru w podziale na czas powstania i województwa w 2024 r.
Stan w dniu 31 grudnia
Map 6. Immovable monuments entered in the register of monuments by voivodship and time of creation in 2024
As of 31 December

Z okresu pomiędzy XVI a XVIII w. zachowało się już znacznie więcej zabytków architektury i budownictwa, bo jest ich łącznie (18 021 - 22,5% ogółu), przy czym najwięcej w województwach: dolnośląskim (3 088), wielkopolskim (1 524), lubuskim (1 505), mazowieckim (1 497) i małopolskim (1 416). Są one znacznie bardziej zróżnicowane pod względem funkcji i wzbogacone o dużą liczbę obiektów architektury rezydencjonalnej: dworów, pałaców oraz budynków użyteczności publicznej. Również na terenie Podlasia rośnie liczba zabytków w okresie renesansu i baroku. Powstają tu pałace magnatów, ośrodki kościelne i klasztorne. Pomimo to zabytków nieruchomych wzniesionych od XVI do końca XVIII stulecia w województwie podlaskim mamy łącznie tylko 418, co stanowi 2,3% wszystkich zabytków z tego okresu.

Najliczniejszą grupę obiektów wpisanych do rejestru zabytków stanowią obiekty dziewiętnastowieczne (34 541 obiektów). Najwięcej takich zabytków znajdziemy znowu w województwie wielkopolskim (4 232), mazowieckim (3 571), dolnośląskim (3 178), a także warmińsko-mazurskim (3 121), małopolskim (2 374) oraz podkarpackim (2 299). Początek XIX stulecia to przede wszystkim dalszy rozwój architektury rezydencjonalnej. Z tego okresu pochodzi znaczna liczba tak ważnych w krajobrazie kulturowym kraju dworów ziemiańskich w otoczeniu zieleni wraz z budownictwem folwarcznym. Druga połowa XIX w. to przede wszystkim architektura przemysłowa związana z budową fabryk, kopalń, zakładów przemysłowych, której nieraz towarzyszy powstawanie całych osiedli robotniczych. W XIX stuleciu również dynamicznie rozwijają się miasta, a więc wznoszone są kamienice czynszowe, jak również obiekty użyteczności publicznej (gmachy urzędów, szkoły, teatry). Ponadto powstają także obiekty architektury militarnej (miasta-twierdze, fortece, umocnienia). Dla tego okresu znaczenie ma także fakt pozostawiania ziem polskich pod trzema zaborami i ich zróżnicowanie.

Dość licznie reprezentowane są również zabytki dwudziestowieczne (16 552). Dla tej grupy najwięcej obiektów wpisanych do rejestru odnotowano w województwach: mazowieckim (2 475), śląskim (1 642), wielkopolskim (1 597), warmińsko-mazurskim (1 548), małopolskim (1 503) oraz dolnośląskim (1 295). Tu znajdziemy dzieła architektury modernistycznej i funkcjonalistycznej, których wartość stale rośnie i jest coraz powszechniej dostrzegana zarówno w odbiorze społecznym, jak i dyskursie naukowym, podobnie zresztą jak grupa obiektów okresu socrealizmu z lat 60. i 70. XX w., stanowi cenną pamiątkę przemian w architekturze z tego okresu. Należy przypomnieć, że definicja zabytku wynikająca z ustawy o zabytkach akcentuje wartości historyczne, artystyczne, naukowe, natomiast bardzo ogólnie odnosi się do tzw. dawności obiektu, definiując ją jedynie jako dzieło minionej epoki lub zdarzenia. W związku z tym okres powstania obiektu, a ujawnieniem zabytkowego charakteru obiektu i objęciem go ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków wynosi minimum kilkadziesiąt lat. Najmłodsze wpisane do rejestru obiekty datowane są już na lata 90. XX w. i choć na razie jest ich niewiele, to świadczą o nowym spojrzeniu na dzieła architektury.

Sztandarowym przykładem takiego wpisu do rejestru zabytków, gdzie z cezurą czasową wygrały walory artystyczne, jest decyzja dla cerkwi greckokatolickiej pw. Narodzenia Przenajświętszej Bogarodzicy w Białym Borze wraz z integralnymi elementami wyposażenia. Świątynia ta została wybudowana w latach 1992-1997 według projektu Jerzego Nowosielskiego we współpracy z architektem Bogdanem Kotarbą. Za wystrój malarski tej świątyni odpowiadał również Jerzy Nowosielski. Uzasadnienie decyzji dość obszernie dowodzi walorów artystycznych i inspiracji historycznych autora-projektanta. W podsumowaniu znajdziemy stwierdzenie, że „cerkiew greckokatolicka w Białym Borze, będąc jedną z najbardziej kompletnych realizacji sakralnych prof. Jerzego Nowosielskiego, pozostaje także jednym z najwybitniejszych przykładów współczesnej architektury sakralnej w skali europejskiej.

2.3. Zabytki ruchome

2.3. Movable monuments

Obok zabytków nieruchomości, ochronie podlegają także zabytki ruchome¹⁶ (tj. rzeczy ruchome, ich części lub zespoły rzeczy ruchomych), do których należą m.in.: dzieła sztuki plastycznej, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji ich twórców, numizmaty, militaria, wytwory techniki, niektóre materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej i rękodzieła.

Należy dodać, że do rejestru zabytków ruchomych nie są wpisywane muzealia (wciągnięte do inwentarzy muzealnych), materiały biblioteczne (zaliczone do narodowego zasobu bibliotecznego), materiały archiwalne (wchodzące w skład narodowego zasobu archiwalnego). Zasady ochrony i ewidencjonowania tych obiektów regulują odpowiednie akty prawne¹⁷. W przypadku zabytku ruchomego wpisanego do rejestru, który został objęty także inną formą ochrony, poprzez wciągnięcie do inwentarza muzealnego. Wówczas następuje skreślenie z rejestru przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

W 2024 r. w NID przyjęto 241 decyzji o wpisie do rejestru zabytków ruchomych, obejmujących 2 032 obiekty sztuki i rzemiosła artystycznego oraz 28 postanowień¹⁸, informacji urzędowych oraz innych dokumentów związanych z prowadzeniem rejestru zabytków (w roku poprzednim - 257 decyzji o wpisie obejmujących 2 402 obiekty oraz 34 inne dokumenty związane z rejestrem).

W grupie zabytków stanowiących kolekcje występują duże rozbieżności pomiędzy liczbami w poszczególnych województwach. Najliczniej reprezentowana grupa kolekcji jest w województwie podkarpackim (36 364), zaś w województwie lubuskim nie wpisano żadnej kolekcji do rejestru zabytków. Nieliczne zabytki w kolekcjach znajdują się także w województwach: zachodniopomorskim (4), podlaskim i pomorskim (po 65) oraz kujawsko-pomorskim (88). W ostatnich latach zauważono spadek zainteresowania

¹⁶ Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r. poz. 840).

¹⁷ Zasady te określa: Ustawa o muzeach z dnia 21 listopada 1996 r. (Dz.U. 2022 poz. 385), Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach. (Dz. U. z 2019 r. poz. 1479, z 2022 r. poz. 1700), Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2020, poz. 164) oraz Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie wywozu zabytków za granicę z dnia 18 kwietnia 2011 r. (Dz. U. nr 89, poz. 510).

¹⁸ Dane Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

właściciele prywatnych do zgłaszania objęcia wpisem do rejestru kolekcji dzieł sztuki i rzemiosła artystycznego co oznacza stagnację w statystykach dla tej grupy zabytków. Zdarza się nawet, że w niektórych województwach spada liczba zabytków ruchomych wpisanych do rejestru jako kolekcja ze względu na przeniesienia części lub całej kolekcji do muzeum, co powoduje skreślenie tych zabytków z rejestru.

Tabl. 5. Zabytki ruchome według województw

Stan w dniu 31 grudnia

Table 5. Movable monuments by voivodship

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification		Liczba decyzji konserwatorskich Number of conservation decisions	Liczba obiektów - ogółem Number of objects - total	Wyposażenie świątyń Temple equipment	Kolekcje Collections	Inne Others
POLSKA	2022	16 900	274 476	202 776	48 433	23 267
	2023	17 200	276 865	204 640	48 433	23 792
	2024	17 441	278 897	206 130	48 434	24 333
Dolnośląskie		2 854	43 426	37 549	392	5 485
Kujawsko-pomorskie		499	11 022	10 464	88	470
Lubelskie		892	19 742	17 547	779	1 416
Lubuskie		440	7 614	6 800	-	814
Łódzkie		818	14 524	12 993	602	929
Małopolskie		1 528	27 267	22 458	1 087	3 722
Mazowieckie		2 279	23 117	14 625	3 539	4 953
Opolskie		1 150	8 673	7 427	744	502
Podkarpackie		1 413	54 580	16 458	36 364	1 758
Podlaskie		698	4 788	4 167	65	556
Pomorskie		678	6 295	6 080	65	150
Śląskie		1 236	9 569	6 475	2 193	901
Świętokrzyskie		637	14 403	11 791	1 251	1 361
Warmińsko-mazurskie		387	5 443	5 095	265	83
Wielkopolskie		1 336	26 153	24 127	996	1 030
Zachodniopomorskie		596	2 281	2 074	4	203

Podobnie jak w przypadku zabytków nieruchomości, najbardziej obfitującymi w zabytki ruchome są zachodnie i południowo-wschodnie tereny Polski. Łączna liczba zabytków ruchomych w 2024 r. wyniosła 278 897 obiektów, przy czym najwięcej ich znajduje się w województwie podkarpackim (54 580), a drugie z kolei jest województwo dolnośląskie (43 426).

Znaczną ilość zabytkowego wyposażenia znajdujemy także w dużych miastach takich jak: Wrocław, Poznań, Kraków, Warszawa, Gdańsk czy Łódź. Natomiast znacznie mniejsza liczba zabytków ruchomych jest odnotowana na terenach słabiej zaludnionych i w regionach historycznie rozwijających się mniej dynamicznie, jak w województwie podlaskim (4 788), ale także w województwie zachodniopomorskim (2 281).

Największą grupę zabytków ruchomych wpisanych do rejestru (206 130) stanowi wyposażenie świątyń różnych wyznań, z czego większość należy do wyznania rzymskokatolickiego. Grupa tych zabytków najliczniej reprezentowana jest w województwach: dolnośląskim (37 549), wielkopolskim (24 127) i małopolskim (22 458).

W grupie zabytków stanowiących kolekcje występują duże rozbieżności pomiędzy liczbami w poszczególnych województwach. Najliczniej reprezentowana grupa kolekcji jest w województwie podkarpackim (36 364), zaś w województwie lubuskim nie wpisano żadnej kolekcji do rejestru zabytków. Nieliczne zabytki w kolekcjach znajdują się także w województwach: zachodniopomorskim (4), podlaskim i po-

morskim (po 65) oraz kujawsko-pomorskim (88). W ostatnich latach zauważono spadek zainteresowania właścicieli prywatnych do zgłaszania objęcia wpisem do rejestru kolekcji dzieł sztuki i rzemiosła artystycznego, co oznacza stagnację w statystykach dla tej grupy zabytków. Zdarza się nawet, że w niektórych województwach spada liczba zabytków ruchomych wpisanych do rejestru jako kolekcja ze względu na przeniesienia części lub całej kolekcji do muzeum, co powoduje skreślenie tych zabytków z rejestru.

Jako zabytki „inne” zakwalifikowano obiekty stanowiące wyposażenie i wystrój budynków użyteczności publicznej oraz własności prywatnej, a także nagrobki na cmentarzach, figury i krzyże przydrożne. Tego typu zabytków najwięcej wpisano w województwach dolnośląskim (5 485), mazowieckim (4 953) oraz małopolskim (3 722). Natomiast najmniej zabytków „innych” objęto ochroną prawną poprzez decyzje o wpisie do rejestru w województwie warmińsko-mazurskim (83).

W odrębnym zestawieniu ujmowane są ruchome zabytki techniki. W 2024 r. przyjęto 10 nowych decyzji obejmujących 36 obiektów z dziedziny ruchomych zabytków techniki (w roku poprzednim odpowiednio 8 i 197). Według stanu na koniec 2024 r. rejestr zabytków techniki obejmował 3 627 obiektów wpisanych na podstawie 523 decyzji konserwatorskich.

Tabl. 6. Zabytki ruchome techniki według województw

Stan w dniu 31 grudnia

Table 6. Movable technical monuments by voivodship
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification		Liczba decyzji o wpisie do rejestru zabytków księga B Number of decisions about entering movable monuments to register book B	Obiekty Objects
POLSKA	2022	505	3 394
	2023	513	3 591
	2024	523	3 627
Dolnośląskie		136	449
Kujawsko-pomorskie		19	89
Lubelskie		16	81
Lubuskie		9	171
Łódzkie		22	106
Małopolskie		14	56
Mazowieckie		79	1 592
Opolskie		26	71
Podkarpackie		18	125
Podlaskie		13	13
Pomorskie		16	63
Śląskie		34	189
Świętokrzyskie		10	90
Warmińsko-mazurskie		21	103
Wielkopolskie		74	285
Zachodniopomorskie		16	144

Do rejestru zabytków ruchomych wpisywane są też ruchome zabytki techniki będące maszynami lub urządzeniami stanowiącymi wyposażenie fabryk, kopalń, zakładów produkcyjnych, a także pojazdy szynowe i kołowe, jak również zabytki zaliczane do małej architektury, jak latarnie miejskie czy pompy. Najwięcej ruchomych zabytków techniki wpisanych do rejestru znajduje się w województwie mazowieckim (1 592), najmniej w województwie podlaskim (13).

2.4. Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków

2.4. Archaeological monuments entered in the register of monuments

Zabytki archeologiczne, zgodnie z definicją ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, to zabytki nieruchome, będące powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożone z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytki ruchome, będące tym wytworem. Jako zabytki stanowią jednocześnie świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Najcenniejsze spośród nieruchomości zabytków archeologicznych wpisywane są do księgi C rejestru zabytków - w sumie jest to 7 830 stanowisk w całej Polsce (25 zabytków archeologicznych na 1 000 km²). Najwięcej takich obiektów znajduje się w województwach: dolnośląskim (1 480 – 18,9% całości zasobu), opolskim (1 267 – 16,2%) oraz wielkopolskim (681 – 8,7%), a w ujęciu powiatowym w powiatach: głubczyckim (326), strzelińskim (216), krakowskim (175), ząbkowickim (152), namysłowskim (139), wołowskim (134), nyskim (128), wrocławskim (126), kościańskim (123) i prudnickim (122).

Tabl. 7. Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków

Stan w dniu 31 grudnia

Table 7. Archaeological monuments entered in the register of monuments

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification		Zabytki archeologiczne Archaeological monuments		
		ogółem total	w odsetkach in percentage	na 100 km ² per 100 km ²
POLSKA	2022	7 813	100,0	2,5
	2023	7 818	100,0	2,5
	2024	7 830	100,0	2,5
Dolnośląskie		1 480	18,9	7,4
Kujawsko-pomorskie		193	2,5	1,1
Lubelskie		181	2,3	0,7
Lubuskie		556	7,1	3,9
Łódzkie		146	1,9	0,8
Małopolskie		488	6,2	3,2
Mazowieckie		411	5,2	1,1
Opolskie		1 267	16,2	13,5
Podkarpackie		482	6,1	2,7
Podlaskie		267	3,4	1,3
Pomorskie		561	7,2	3,1
Śląskie		245	3,1	2,0
Świętokrzyskie		210	2,7	1,8
Warmińsko-mazurskie		286	3,7	1,2
Wielkopolskie		681	8,7	2,3
Zachodniopomorskie		376	4,8	1,6

Stanowiska archeologiczne, znajdujące się w rejestrze zabytków, stanowią zaledwie niewielką część dziedzictwa archeologicznego w Polsce. Śladów związanych z działalnością człowieka w przeszłości zewidencjonowano jak dotąd ponad 470 000, a wciąż odkrywane są nowe. Większość stanowisk archeologicznych jest ukryta pod ziemią, dlatego lokalizowanie ich za pomocą nieniszczących archeologicznych metod badawczych i obejmowanie ich ochroną jest szczególnie ważne. Kluczowy dla ustaleń naukowych jest nienaruszony kontekst archeologiczny, czyli układ warstw ziemnych wraz z zabytkami ruchomymi, to dzięki temu możliwe jest m.in. datowanie stanowisk, określanie sekwencji chronologicznej czy pierwotnej funkcji.

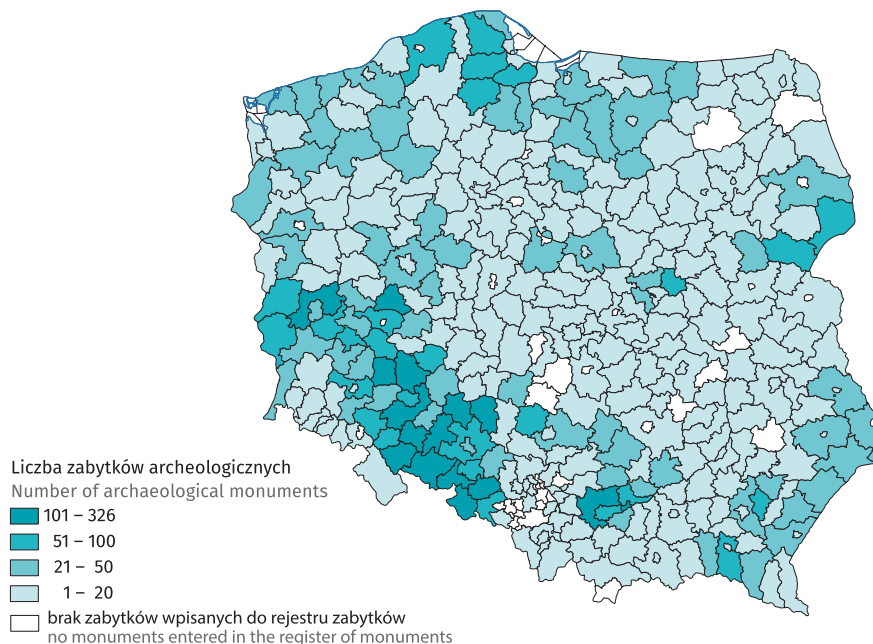
W 2024 r. w kategorii zabytków archeologicznych przyjęto oraz opracowano w NID: 14 nowych decyzji o wpisie do rejestru zabytków, 8 postanowień o wpisie do księgi C¹⁹, 2 skreślenia całkowite, 2 częściowe skreślenia, 6 decyzji odmawiających skreślenia z rejestru, 1 decyzja o umorzeniu postępowania, 8 dokumentów „innych”.

Kategorie stanowisk archeologicznych ujęte w tablicy 8 związane są z funkcją, jaką obiekty pełniły w przeszłości bądź z ich szczególnym charakterem wyrażającym się w obecnej formie terenowej:

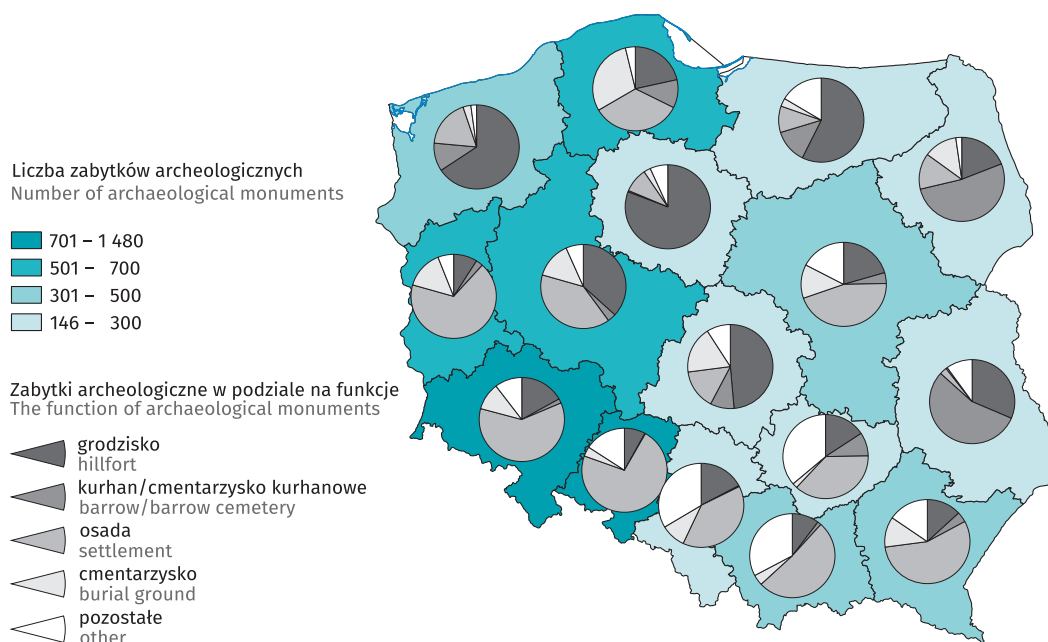
- grodzisko – pozostałość po grodzie lub gródku, czyli osadzie lub rezydencji o charakterze obronnym, otoczonej zazwyczaj wałem; we współczesnym krajobrazie zwykle w postaci kolistego wzniesienia z zachowanymi śladami wałów i fosy;
- relikt osadnictwa – stanowiska archeologiczne na obszarach pełniących niegdyś funkcję osad, czyli miejsc zamieszkałych przez ludność zajmującą się działalnością rolniczą lub rzemieślniczą, a także obozowisk czy wsi;
- kurhan – naziemna forma zaznaczenia pochówku w postaci nasypu ziemnego o kolistym obrysie i stożkowatym lub kopiastym kształcie; nasypowi ziemnemu mogą towarzyszyć inne, dodatkowe konstrukcje;
- cmentarzysko – określone przestrzennie i czasowo zgrupowanie podobnych lub różnych form pochówków (grobow); miejsce, w którym w przeszłości wielokrotnie chowano zmarłych;
- kopiec – sztucznie ukształtowane wyniesienie terenu w kształcie stożka, najczęściej ściętego; rozmiary i konstrukcja kopców są bardzo zróżnicowane, podobnie jak funkcje (miejsca pochówku, kultu, punkty graniczne, obronne lub obserwacyjne i inne);
- wał – budowla w kształcie podłużnego usypiska o różnym profilu, wznoszona z ziemi i kamieni, często wzmocniana palisadami i murami, budowana najczęściej w celach obronnych, ale także kultowych i innych;
- jaskinia – tu rozumiana jako naturalna przestrzeń w skale, w której znajdują się ślady bytowania człowieka w przeszłości;
- relikt zamku – pozostałości zamkniętego zespołu zabudowy o charakterze obronnym, łączącego elementy warowne z mieszkalnymi i gospodarczymi;
- relikt sakralne – pozostałości budowli służącej obrzędowi religijnemu bądź użytkowanej w przeszłości przez zakonników (kościół, klasztor);
- kopalnia – to miejsce odkrywkowego lub głębinowego pozyskiwania kopalin użytecznych w przeszłości;
- inny zabytek archeologiczny – bardzo szeroka kategoria, w której znajdują się m.in. miejsca pełniące w przeszłości funkcje obrzędowe (kręgi kamienne, miejsca kultu, miejsca ofiarne, założenia z rowami), komunikacyjne (mosty, groble, pomosty, porty) i gospodarcze (wodociągi, studnie, miejsca produkcji, dymarki, huty, krzemienie, młyny, mielerze, miejsca obróbki surowców).

¹⁹ Dotyczy to zabytków rejestrowych wpisanych w przeszłości, kiedy nie funkcjonowały jeszcze osobne księgi dla zabytków nieruchomych i nieruchomych archeologicznych.

Mapa 7. Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków w podziale na powiaty w 2024 r.
Map 7. Archaeological monuments entered in the register of monuments by powiat in 2024

Mapa 8. Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków w podziale na funkcje i województwa w 2024 r.
Map 8. Archaeological monuments entered in the register of monuments by function and voivodship in 2024

Tabl. 8. Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków

Stan w dniu 31 grudnia

Table 8. Archaeological monuments entered in the register of monuments

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Grodzisko Hillfort	Relikty osadnictwa Relics of settlement	Kurhan/cmentarzy-sko kurhanowe Barrow/barrow cemetery	Cmentarzy-sko (inne niż kurhanowe) Burial ground (other than barrows)	Kopiec Mound	Wał Rampart	Jaskinia Cave	Relikty zamku Relics of castle	Relikty sakralne Sacral relics	Relikty architek-tury rezyden-cjonalnej Relics of residential archi- tecture	Kopalnie Mines	Inny zaby-tek arche-ologiczny Other ar- chaeo- logical relic	
POLSKA	2022	7 813	1 785	3 704	519	787	73	13	79	53	16	13	40	731
	2023	7 818	1 786	3 705	520	787	73	13	79	53	16	13	41	732
	2024	7 830	1 794	3 706	519	789	73	13	79	53	18	12	41	733
Dolnośląskie	1 480	250	897	25	155	-	4	-	1	1	-	19	128	
Kujawsko-po-morskie	193	156	18	1	5	1	-	-	1	-	1	-	10	
Lubuskie	181	57	5	100	1	2	1	-	5	-	1	1	8	
Lubuskie	556	52	375	15	81	-	2	-	-	-	-	-	31	
łódzkie	146	71	22	13	27	1	-	-	4	1	3	-	4	
Małopolskie	488	50	251	7	20	14	-	74	8	3	-	3	58	
Mazowieckie	411	84	185	17	54	1	-	-	5	-	2	5	58	
Opolskie	1 267	101	916	3	47	2	-	-	2	-	-	1	195	
Podkarpackie	482	64	268	19	56	8	1	-	2	3	-	-	61	
Podlaskie	267	50	37	139	34	1	-	-	1	2	-	1	2	
Pomorskie	561	120	192	61	167	-	-	-	1	1	-	-	19	
Śląskie	245	42	96	1	23	2	-	4	11	1	-	1	64	
Świętokrzyskie	210	33	78	19	4	34	-	1	7	4	2	10	18	
Warmińsko-ma-zurskie	286	164	29	37	9	5	5	-	3	-	-	-	34	
Wielkopolskie	681	251	269	22	95	2	-	-	2	2	3	-	35	
Zachodniopo-morskie	376	249	68	40	11	-	-	-	-	-	-	-	8	

Tabl. 9. Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków w podziale na chronologię i województwa
Stan w dniu 31 grudnia

Table 9. Archaeological monuments entered in the register of monuments by chronology and voivodship
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification		Ogółem Total	Pradzieje Prehis- tory	Epoka kamienia The Stone age	Epoka brązu The Bronze age	Epoka żelaza The Iron age	Wczesne średnio- wecze Early Middle Ages	Późne średnio- wecze Late Middle Ages	Nowo- żytność Early modern period	Współ- czesność Late modern period/ contem- porary	Chro- nologia nieznana Un- known chronolo- gy
POLSKA	2022	7 813	209	1 429	1 426	1 620	1 973	798	85	6	267
	2023	7 818	209	1 430	1 427	1 620	1 975	799	86	6	266
	2024	7 830	208	1 430	1 427	1 621	1 980	805	87	6	266
Dolnośląskie		1 480	14	266	393	274	212	259	23	-	39
Kujawsko- pomorskie		193	3	14	12	7	89	51	2	-	15
Lubelskie		181	12	26	7	1	96	26	9	1	3
Lubuskie		556	-	83	205	178	56	26	-	-	8
Łódzkie		146	1	3	19	31	62	19	5	-	6
Małopolskie		488	11	226	52	45	110	37	1	1	5
Mazowieckie		411	5	11	9	166	160	44	7	4	5
Opolskie		1 267	4	424	317	307	103	107	-	-	5
Podkarpackie		482	18	96	120	82	100	19	13	-	34
Podlaskie		267	18	9	2	26	184	10	4	-	14
Pomorskie		561	-	51	38	256	149	20	5	-	42
Śląskie		245	1	94	56	24	25	37	3	-	5
Świętokrzyskie		210	57	35	40	19	30	19	4	-	6
Warmińsko-mazurskie		286	53	6	2	38	96	36	2	-	53
Wielkopolskie		681	11	75	115	136	260	69	7	-	8
Zachodniopomorskie		376	-	11	40	31	248	26	2	-	18

Procentowy udział zabytków archeologicznych z danej epoki w województwie w ich łącznej liczbie w Polsce
Percentage share of archaeological monuments from a given era in the voivodship in their total number in Poland

POLSKA	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Dolnośląskie	18,9	6,7	18,6	27,5	16,9	10,7	32,2	26,4	-	14,7
Kujawsko-pomorskie	2,5	1,4	1,0	0,8	0,4	4,5	6,3	2,3	-	5,6
Lubelskie	2,3	5,8	1,8	0,5	0,1	4,8	3,2	10,3	16,7	1,1
Lubuskie	7,1	-	5,8	14,4	11,0	2,8	3,2	-	-	3,0
Łódzkie	1,9	0,5	0,2	1,3	1,9	3,1	2,4	5,7	-	2,3
Małopolskie	6,2	5,3	15,8	3,6	2,8	5,6	4,6	1,1	16,7	1,9
Mazowieckie	5,2	2,4	0,8	0,6	10,2	8,1	5,5	8,0	66,7	1,9
Opolskie	16,2	1,9	29,7	22,2	18,9	5,2	13,3	-	-	1,9
Podkarpackie	6,2	8,7	6,7	8,4	5,1	5,1	2,4	14,9	-	12,8
Podlaskie	3,4	8,7	0,6	0,1	1,6	9,3	1,2	4,6	-	5,3
Pomorskie	7,2	-	3,6	2,7	15,8	7,5	2,5	5,7	-	15,8
Śląskie	3,1	0,5	6,6	3,9	1,5	1,3	4,6	3,4	-	1,9
Świętokrzyskie	2,7	27,4	2,4	2,8	1,2	1,5	2,4	4,6	-	2,3
Warmińsko-mazurskie	3,7	25,5	0,4	0,1	2,3	4,8	4,5	2,3	-	19,9
Wielkopolskie	8,7	5,3	5,2	8,1	8,4	13,1	8,6	8,0	-	3,0
Zachodniopomorskie	4,8	-	0,8	2,8	1,9	12,5	3,2	2,3	-	6,8

Jeśli chodzi o pierwotną funkcję obiektów, wśród stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków zdecydowaną większość stanowią pozostałości osad (3 706) oraz grodziska (1 794). Stosunkowo liczne są również wpisy cmentarzysk (789) i kurhanów (519). Oprócz powyższych znajdujemy relikty zamków, architektury rezydencjonalnej i sakralnej, kopce, wały, jaskinie, kopalnie oraz inne typy zabytków.

Wyraźnie rysują się różnice pomiędzy poszczególnymi województwami – w niektórych z nich wpisem do rejestru objęte są niemal tylko zabytki archeologiczne o własnej formie terenowej²⁰ jak np. w województwie kujawsko-pomorskim (grodziska stanowią 156 ze 193 obiektów w rejestrze), lubelskim (100 kurhanów lub cmentarzysk kurhanowych oraz 57 grodzisk przy łącznej liczbie 181 zabytków) czy podlaskim (139 kurhanów lub cmentarzysk kurhanowych i 50 grodzisk przy 267 wpisach).

Większa liczba zabytków rejestrowych w innych województwach wynika z liczniejszego wpisywania tzw. stanowisk płaskich (bez własnej formy terenowej), szczególnie reliktyw osadnictwa (np. 916 z 1 267 wpisów w województwie opolskim, 897 z 1 480 w województwie dolnośląskim, 375 z 556 w województwie lubuskim).

Wyjaśnienie pojęć (tablica 9.) związanych z określeniem datowania zabytków archeologicznych:

- pradzieje – ogólne określenie chronologii, stosowane dla stanowisk starszych niż okres wczesnego średniowiecza, w sytuacji gdy brakuje bardziej szczegółowych danych;
- epoka kamienia – najwcześniejsza epoka w periodyzacji archeologicznej, zaczynająca się na terenie ziem polskich ok. 500 tys. lat temu i trwająca do ok. 2400–2200 r. p.n.e.; jest to okres od pojawienia się hominidów zdolnych do wytwarzania narzędzi kamiennych do upowszechnienia się techniki wytwarzania przedmiotów metalowych; dzieli się na paleolit, mezolit i neolit, czyli starszą, środkową i młodszą epokę kamienia;
- epoka brązu – epoka nazwana od surowca, który upowszechnił się w produkcji narzędzi, ozdób i elementów stroju, w polskiej periodyzacji archeologicznej obejmująca okres od ok. 2400–2200 r. p.n.e. do ok. VII w. p.n.e.;
- epoka żelaza – epoka nazwana od surowca dominującego w produkcji narzędzi, w polskiej periodyzacji archeologicznej trwająca od VII w. p.n.e. do V/VI – VII w. n.e., zależnie od regionu Polski;
- wczesne średniowiecze – w periodyzacji archeologicznej ziem polskich okres trwający od V/VI – VII w. n.e., zależnie od regionu Polski, do poł. XIII – pocz. XIV wieku;
- późne średniowiecze – w periodyzacji archeologicznej ziem polskich okres trwający od poł. XIII – pocz. XIV wieku (zależnie od regionu Polski) do przełomu XV/XVI wieku;
- nowożytność – okres trwający od pocz. XVI wieku do roku 1815;
- współczesność – w polskiej periodyzacji archeologicznej okres po roku 1815, który podzielić można na tzw. długi wiek XIX (1815 – 1918 r.) i czasy najnowsze (po 1918 r.).

Żadna z aktualnie obowiązujących w Polsce definicji zabytku archeologicznego nie zawiera cezurы czasowej. Zdecydowana większość stanowisk objętych wpisem do rejestru zabytków, to obiekty o metryce wczesnośredniowiecznej (1 980), z epoki żelaza (1 621), epoki kamienia (1 430) i epoki brązu (1 427). Dla 208 stanowisk w treści decyzji o wpisie do rejestru chronologię określono bardzo ogólnie jako pradzieje, dla 266 datowanie jest nieznanе. Zabytki archeologiczne nowożytne i współczesne stanowią niewielką część obiektów wpisanych do rejestru zabytków archeologicznych (odpowiednio 87 i 6), choć wartość reliktyw archeologicznych z tych nieodległych okresów jest coraz częściej zauważana i doceniana. W niektórych województwach wyraźnie rysuje się przewaga obiektów wczesnośredniowiecznych (kujawsko-pomorskie – 89 ze 193, lubelskie – 96 ze 181, podlaskie – 184 z 267, co związane jest z preferencyjnym wpisywaniem do rejestru grodzisk i kurhanów, a tego rodzaju obiekty zlokalizowane na terenie Polski pochodzą z przeważającej części z tego okresu.

W województwach pomorskim i mazowieckim w rejestrze zabytków przeważają stanowiska z epoki żelaza, zaś w województwach dolnośląskim, lubuskim i podkarpackim stosunkowo duży udział mają obiekty

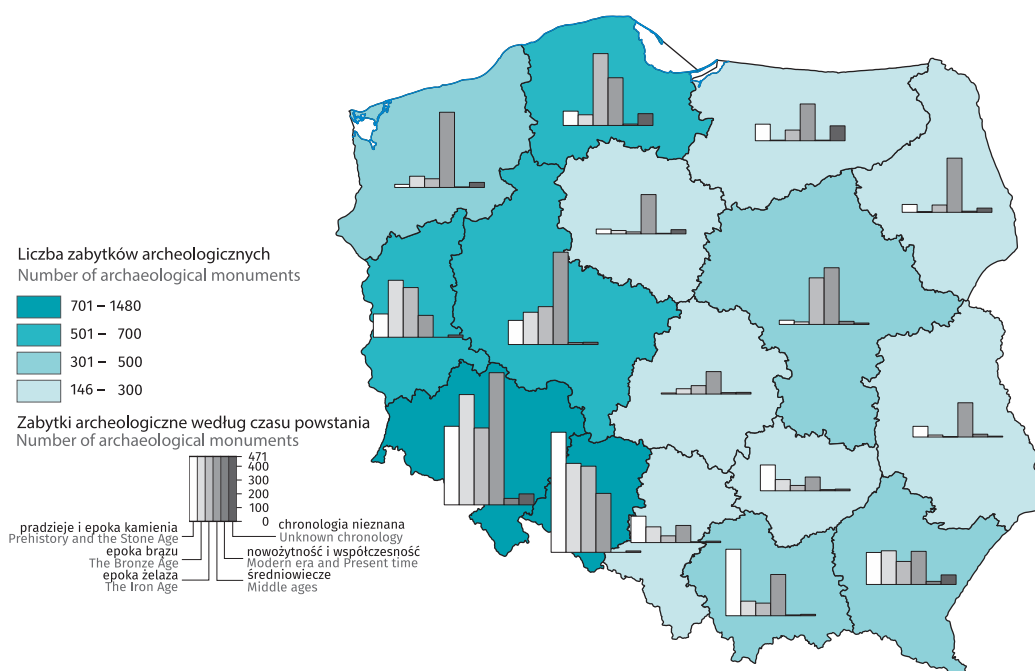
²⁰ Nieruchome zabytki archeologicznie manifestują się na powierzchni w różny sposób. Zabytki o własnej formie terenowej wyróżniają się w terenie przez obecność nasypu, wałów, konstrukcji kamiennych lub reliktyw architektury. Inaczej rozpoznaje się tzw. stanowiska płaskie, w tym m.in. pozostałości osad. Z powodu braku czytelnej formy terenowej, ich zlokalizowanie i określenie zasięgu możliwe jest tylko dzięki badaniom archeologicznym.

z epoki brązu. W województwie opolskim wyraźną przewagę mają zabytki archeologiczne z epoki kamienia (424 z 1 267). Najwięcej zabytków o metryce nowożytnej wpisano do rejestru w województwach dolnośląskim (23), podkarpackim (13) oraz lubelskim (9), w województwach lubuskim oraz opolskim zabytki nowożytne nie zostały dotąd objęte tą formą ochrony.

Należy przy tym pamiętać, że powyższe dane nie odzwierciedlają faktycznego stanu wiedzy na temat osadnictwa na ziemiach polskich w przeszłości, lecz rejestr zabytków archeologicznych, który jest wynikiem pracy kilku pokoleń konserwatorów, działających w oparciu o różne założenia, nie zawsze jednolite we wszystkich województwach.

Mapa 9. Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków w podziale na chronologię i województwa w 2024 r. Stan w dniu 31 grudnia

Map 9. Archaeological monuments entered in the register of monuments by chronology and voivodship in 2024 As of 31 December

2.5. Pomniki historii

2.5. Monuments of history

Pomnik historii jest formą ochrony zabytków obejmującą najcenniejsze obiekty i miejsca zabytkowe o pierwszorzędnej wartości artystycznej i historycznej oraz wyraźnym oddziaływaniu na powszechną świadomość społeczną. Dzieła te są wizytówką bogatego dziedzictwa kulturowego i historycznego naszego kraju, wzbudzającym poczucie dumy świadectwem wyjątkowych osiągnięć ich twórców. Uznanie zabytku za pomnik historii to zatem jego wyróżnienie, uznanie dla jego wyjątkowych walorów artystycznych lub technicznych oraz wartości historycznych i podkreślenie jego statusu w skali całego kraju. Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Prezydent RP, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury, w drodze rozporządzenia, uznaje za pomnik historii zabytek nieruchomy wpisany do rejestru lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury (art. 15.1), przy czym minister składa taki wniosek po uzyskaniu opinii Rady Ochrony Zabytków (art. 15.2). W treści prezydenckiego rozporządzenia

wyszczególnia się cechy danego zabytku świadczące o jego najwyższej wartości, określa się precyzyjnie jego granice i zamieszcza schematyczną mapę obiektu. Procedurę i kryteria wyboru pomników historii dookreśla dokument: „Kryteria i procedury uznawania obiektu za Pomnik Historii”, przyjęty w 2005 r. przez Radę Ochrony Zabytków i zarekomendowany do stosowania.

Pomniki historii odzwierciedlają bogactwo form i różnorodność zabytków w Polsce. Obiekty wyróżnione tym tytułem znajdują się we wszystkich województwach, pochodzą z różnych epok (od czasów prehistorii po wiek XX), należą do różnych kategorii zabytków (zespoły urbanistyczne, dzieła architektury i budownictwa oraz ich zespoły, zabytki sakralne, zespoły rezydencjonalne, dzieła budownictwa obronnego, zabytki techniki, krajobrazy kulturowe, parki i ogrody, cmentarze, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź związane z działalnością wybitnych osobistości lub instytucji, zabytki archeologiczne) i reprezentują wszystkie style. Pierwsze pomniki historii zostały ustanowione w 1994 r., a kolejne tytuły przyznawano od 2000 r. niemal rokrocznie. Do końca 2024 r. lista obiektów uznanych przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za pomniki historii liczyła 131 pozycji. W 2024 r. przybyło 5 nowych obiektów:

1. "Kamieniec Ząbkowicki - zespół architektoniczno-krajobrazowy" (woj. dolnośląskie, pow. ząbkowicki) – uznany za pomnik historii rozporządzeniem Prezydenta RP z dn. 6 marca 2024 r.
2. „Międzyrzecz - zamek piastowski z zespołem dworsko-parkowym” (woj. lubuskie, pow. międzyrzecki) - uznany za pomnik historii rozporządzeniem Prezydenta RP z dn. 13 listopada 2024 r.
3. „Rokitno – Sanktuarium Matki Bożej Rokitniańskiej” (woj. lubuskie, pow. międzyrzecki) - uznany za pomnik historii rozporządzeniem Prezydenta RP z dn. 20 listopada 2024 r.
4. „Ziębice - kościół parafialny pw. św. Jerzego” (woj. dolnośląskie, pow. ząbkowicki) - uznany za pomnik historii rozporządzeniem Prezydenta RP z dn. 19 lutego 2024 r.
5. „Żórawina - kościół pod wezwaniem Trójcy Świętej wraz z dziełem budownictwa obronnego" (woj. dolnośląskie, pow. wrocławski) - uznany za pomnik historii rozporządzeniem Prezydenta RP z dn. 14 marca 2024 r.

Liczba pomników historii w poszczególnych województwach (stan w dniu 31 grudnia 2024 r.):

dolnośląskie – 15
kujawsko-pomorskie – 8
lubelskie – 7
lubuskie – 6
łódzkie – 5
małopolskie – 14
mazowieckie – 10
opolskie – 7
podkarpackie – 7
podlaskie – 5
pomorskie – 9
śląskie – 7
świętokrzyskie – 10
warmińsko-mazurskie – 7
wielkopolskie – 11
zachodniopomorskie – 3.

Liczba obiektów uznanych za pomniki historii w poszczególnych latach (Aneks 1):

1994 – 15; 1995-1999 – 0; 2000 – 2; 2001 i 2002 – 0; 2003 – 1; 2004 – 7; 2005 – 5; 2006 – 0; 2007 – 3; 2008 – 2; 2009 – 2; 2010 – 2; 2011 – 7; 2012 – 8; 2013 – 0; 2014 – 4; 2015 – 2; 2016 – 0; 2017 – 21; 2018 – 24; 2019 – 0; 2020 – 4; 2021 – 5; 2022 - 5; 2023 – 7; 2024 – 5.

Tabl. 10. Powiaty lub miasta na prawach powiatu z co najmniej dwoma pomnikami historii w 2024 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Table 10. Powiats or cities with powiat status with at least two monuments of history in 2024

As of 31 December

Województwo Voivodship	Powiat Powiat	Liczba pomników historii Number of monuments of history
Małopolskie	Kraków	5
Pomorskie	Gdańsk	5
Mazowieckie	Warszawa	4
Dolnośląskie	świdnicki	3
Dolnośląskie	ząbkowicki	3
Dolnośląskie	Wrocław	2
Kujawsko-pomorskie	żniński	2
Lubelskie	białski	2
Lubelskie	puławski	2
Lubuskie	międzyrzecki	2
Lubuskie	zielonogórski	2
Łódzkie	łowicki	2
Małopolskie	bocheński	2
Małopolskie	wielicki	2
Opolskie	brzeski	2
Opolskie	nyski	2
Podkarpackie	przemyski	2
Podkarpackie	Przemyśl	2
Podlaskie	białostocki	2
Śląskie	Katowice	2
Świętokrzyskie	kielecki	2
Świętokrzyskie	opatowski	2
Warmińsko-mazurskie	lidzbarski	2
Wielkopolskie	gnieźnieński	2
Wielkopolskie	poznański	2

2.6. Polskie wpisy na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO

2.6. Polish entries on the UNESCO World Heritage List

Postępujący rozwój społeczno-gospodarczy stwarza zagrożenia dla dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego na całym świecie. Dlatego, aby ratować zabytki szczególnie cenne dla naszej cywilizacji, UNESCO w 1972 r. przyjęło Konwencję w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego (tzw. Konwencję światowego dziedzictwa). Polska ratyfikowała Konwencję w 1976 r. jako jedno z pierwszych państw. Konwencja światowego dziedzictwa, jedna z najlepiej rozpoznawalnych inicjatyw UNESCO, jest umową międzynarodową określającą obowiązki Państw - Stron oraz instrumentem współpracy międzynarodowej.

W Polsce w 2024 r. znajdowało się siedemnaście wpisów umieszczonych na Liście światowego dziedzictwa UNESCO (Aneks 2). Są to miejsca kulturowe lub przyrodnicze o wybitnych, unikalnych w skali światowej wartościach. Cztery z nich są dobrami transgranicznymi. Obecnie, polskie wpisy na Listę światowego dziedzictwa obejmują:

- 4 historyczne miasta: Kraków, Warszawa, Zamość i Toruń;
- 3 seryjne dobra będące przykładami drewnianej architektury sakralnej: Kościoły Pokoju w Jaworze i Świdnicy, Drewniane kościoły południowej Małopolski i Drewniane cerkwie w polskim i ukraińskim regionie Karpat;
- 2 krajobrazy kulturowe: park pielgrzymkowy w Kalwarii Zebrzydowskiej i Park Mużakowski;

- 2 kompleksy architektoniczne: Zamek krzyżacki w Malborku i Hala Stulecia we Wrocławiu;
- 3 obiekty przemysłowe – kopalnie: Królewskie kopalnie soli w Wieliczce i Bochni, Kopalnia rud ołowiu, srebra i cynku w Tarnowskich Górach oraz Krzemionkowski region prądziejowego górnictwa krzemienia pasiastego;
- 1 Miejsce Pamięci: Auschwitz - Birkenau, niemiecki nazistowski obóz koncentracyjny i zagłady (1940-1945);
- oraz 2 miejsca przyrodnicze: Puszcza Białowieska oraz Pradawne i pierwotne lasy bukowe w Karpatach i innych regionach Europy.

Wpis na Listę światowego dziedzictwa UNESCO stanowi formę ochrony tych miejsc. Na Liście znajdują się zarówno zabytki architektury i urbanistyki, jak i pomniki przyrody lub formacje geologiczne i ekosystemy, a także krajobrazy kulturowe – wspólne dzieła człowieka i przyrody. Lista światowego dziedzictwa jest aktualizowana każdego roku. Wniosek o wpis na Listę składa państwo, na terytorium którego znajduje się dane miejsce, a decyzję o wpisie podejmuje Komitet Światowego Dziedzictwa podczas corocznych sesji, po zasięgnięciu opinii organizacji doradczych: Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków i Miejsc Historycznych (ICOMOS – International Council on Monuments and Sites) lub Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody (IUCN – International Union for Conservation of Nature).

Każdy wniosek nominacyjny na Listę światowego dziedzictwa musi być poprzedzony wpisem na Listę informacyjną (ang. Tentative List), co najmniej rok przed jego złożeniem. Lista informacyjna jest to wykaz dóbr, które każde państwo zamierza rozważyć jako kandydaty na Listę światowego dziedzictwa UNESCO w najbliższych latach. W 2024 r. na polskiej Liście informacyjnej znajdowały się: Gdańsk – miasto wolności i pamięci (zgłoszone w 2005 r.), Kanał Augustowski (2006), Pienińska Dolina Dunajca (2006), Młyn Papierniczy w Dusznikach-Zdroju (2019) oraz Modernistyczne Śródmieście Gdyni – przykład tworzenia spójnej społeczności (2019).

W grudniu 2024 r. na Liście światowego dziedzictwa UNESCO znajdowały się 1 223 dobra z 168 krajów: 952 miejsca kulturowe, 231 miejsc przyrodniczych i 40 miejsc mieszanych.

2.7. Konkurs Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Generalnego Konserwatora Zabytków „Zabytek Zadbane”

2.7. Competition of the Minister of Culture and National Heritage and General Conservator of Monuments “Well-protected monument”

Działaniem mającym na celu promocję właściwej opieki nad zabytkami jest „Zabytek Zadbane” – ogólnopolski konkurs Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego skierowany do właścicieli, posiadaczy i zarządców obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych. Konkurs ma charakter cykliczny. Organizowany jest corocznie od 1975 r. Nadzór nad konkursem sprawuje Generalny Konserwator Zabytków (GKZ). Od 2011 r. procedury formalne konkursu realizuje Narodowy Instytut Dziedzictwa. Zgłoszeń obiektów zabytkowych mogą dokonać ich właściciele, posiadacze i zarządcy, a także wojewódzcy konserwatorzy zabytków, kierownicy delegatur wojewódzkich urzędów ochrony zabytków, a także konserwatorzy samorządowi. Konkurs rozstrzygany jest w siedmiu kategoriach:

- A. Utrwalenie wartości zabytkowej obiektu,
- B. Rewaloryzacja przestrzeni kulturowej i krajobrazu (w tym założenia dworskie i pałacowe),
- C. Adaptacja obiektów zabytkowych,
- D. Architektura i budownictwo drewniane,
- E. Zabytki techniki (w tym budownictwo przemysłowe i inżynierskie),
- F. Zabytek dostępny;
- G. Kategoria specjalna: właściwe użytkowanie i stała opieka nad zabytkiem.

Kategoria zabytek dostępny została wprowadzona po raz pierwszy, dla oceny rozwiązań służących przystosowaniu zabytków dla osób ze szczególnymi potrzebami. W każdej z kategorii możliwe jest przyznanie czterech nagród (tytułów laureata i wyróżnień), w tym maksymalnie dwóch równorzędnych tytułów laureata. W kategorii specjalnej przyznawane są jedynie tytuły laureata, bez wyróżnień. O przyznaniu nagród decyduje jury, powoływane przez GKZ na daną edycję konkursu, składające się ze specjalistów w zakresie ochrony i konserwacji zabytków.

W 2024 r. ocenie podlegało 67 zgłoszeń, jak w zestawieniu poniżej. Zestawienie to uwzględnia zmianę kategorii dwóch obiektów dokonaną w trakcie oceny przez jury konkursu.

Tabl.11. Wnioski oceniane w konkursie „Zabytek Zadbane” według kategorii i województw
Table 11. Applications rated in the competition “Well-protected monument” by category and voivodship

Wyszczególnienie Specification		Razem Total	Kategorie Category						
			A	B	C	D	E	F	G
POLSKA	2022	88	32	6	29	9	5	–	7
	2023	42	14	4	11	5	2	–	6
	2024	67	19	12	22	8	2	2	2
Dolnośląskie		6	1	2	3	–	–	–	–
Kujawsko-pomorskie		4	1	–	2	1	–	–	–
Lubelskie		2	1	–	1	–	–	–	–
Lubuskie		6	2	–	1	1	1	–	1
Łódzkie		2	1	–	1	–	–	–	–
Małopolskie		7	2	3	2	–	–	–	–
Mazowieckie		11	4	2	4	1	–	–	–
Opolskie		1	–	–	–	1	–	–	–
Podkarpackie		4	1	1	–	1	–	–	1
Podlaskie		–	–	–	–	–	–	–	–
Pomorskie		4	2	–	2	–	–	–	–
Śląskie		4	–	1	1	1	1	–	–
Świętokrzyskie		1	–	–	1	–	–	–	–
Warmińsko-mazurskie		1	–	–	1	–	–	–	–
Wielkopolskie		13	3	3	3	2	–	2	–
Zachodniopomorskie		1	1	–	–	–	–	–	–

A. Utrwalenie wartości zabytkowej obiektu. B. Rewaloryzacja przestrzeni kulturowej i krajobrazu (w tym założenia dworskie i pałacowe). C. Adaptacja obiektów zabytkowych. D. Architektura i budownictwo drewniane. E. Zabytki techniki (w tym budownictwo przemysłowe i inżynierskie). F. Zabytek dostępny G. Kategoria specjalna: właściwe użytkowanie i stała opieka nad zabytkiem.

A. Preservation of the historic value of an object. B. Revalorisation of cultural space and landscape (including manor houses and palaces). C. Adaptation of historic buildings. D. Wooden architecture and construction. E. Technical monuments (including industrial and engineering construction). F. The available monument G. Special category: proper use and constant care of the monument.

W konkursie edycji 2024 w kategorii A (Utrwalenie wartości zabytkowej obiektu) dwoma równorzędnymi laureatami zostały:

- zespół willi secesyjnej przy Alei Jana Pawła II 18 w Jeleniej Górze (województwo dolnośląskie), właściciel: Miasto Jelenia Góra,
- kasyno oficerskie w Twierdzy Modlin (województwo mazowieckie), właściciel: Miasto Nowy Dwór Mazowiecki.

Wyróżnienia otrzymały:

- kamienica rezydencjonalna przy ul. Włokienniczej 11 w Łodzi (województwo łódzkie), właściciel: Miasto Łódź,
- budynek z kaplicą baptystów przy ul. Stojsława 4 w Szczecinie (województwo zachodniopomorskie), właściciel: Zbór w Szczecinie Kościoła Chrześcijan Baptystów Rzeczypospolitej Polskiej.

W kategorii B (Rewaloryzacja przestrzeni kulturowej i krajobrazu, w tym założenia dworskie i pałacowe) laureatem został: zespół pałacowo-parkowy w Lewkowie (województwo wielkopolskie), właściciel: Muzeum w Lewkowie – Zespół Pałacowo-Parkowy.

Wyróżnienia otrzymały:

- trwała ruina pałacu w zespole pałacowo-parkowym w Goszczu (województwo dolnośląskie), właściciel: Gmina Twardogóra,
- zamek Lipowiec w Babicach (województwo małopolskie), zarządca: Muzeum Małopolski Zachodniej w Wygieszowie.

W kategorii C (Adaptacja obiektów zabytkowych) laureatem został magazyn, obecnie obiekt hotelowo-konferencyjny i gastronomiczny Montownia Lofts & Experience na terenie dawnej Stoczni Gdańskiej, przy ul. Lisia Grobla 7 w Gdańsku (województwo pomorskie), zarządca: Euro Styl Montownia Sp. z o.o.

Wyróżnienia otrzymały:

- budynki koszarowe przy ul. Franciszka Ratajczaka 1 i 3 w Poznaniu, obecnie siedziba Uniwersytetu WSB Merito (województwo wielkopolskie), właściciel: Uniwersytet WSB Merito w Poznaniu,
- budynek starostwa, piwnice kwartału królewskiego oraz piwnice ratuszowe w Olkusz – obecnie siedziba Miejskiego Ośrodka Kultury oraz trasa muzealno-turystyczna "Podziemny Olkusz" (województwo małopolskie), właściciel: Gmina Olkusz,
- zespół leśniczówki w Granicy, obecnie ośrodek dydaktyczno-muzealny Kampinoskiego Parku Narodowego (województwo mazowieckie), właściciel: Kampinoski Park Narodowy.

W kategorii D (Architektura i budownictwo drewniane) laur otrzymał kościół filialny Podwyższenia Krzyża Świętego w Lubiechni Małej (województwo lubuskie), właściciel: Parafia Rzymskokatolicka Najświętszego Serca Pana Jezusa w Rzepinie.

Wyróżnienia otrzymały:

- kościół parafialny Świętej Anny w Jaktorowie (województwo wielkopolskie), właściciel: Parafia Rzymskokatolicka Świętej Anny w Jaktorowie,
- leśniczówka przy ul. Rydzowej 1 w Warszawie (województwo mazowieckie), właściciel: Lasy Miejskie – Warszawa,
- pawilon Starej Pijalni w Goczałkowicach-Zdroju (województwo śląskie), właściciel: Uzdrowisko Goczałkowice-Zdrój Sp. z o.o.

W kategorii E (Zabytki techniki, w tym budownictwo przemysłowe i inżynierskie) laur otrzymały nadszybie i maszynownia szybu Kościuszkowski kopalni Ignacy w Rybniku (województwo śląskie), zarządca: Zabytkowa Kopalnia Ignacy w Rybniku.

W kategorii F (Zabytek dostępny) nie przyznano nagród.

W kategorii specjalnej G (Właściwe użytkowanie i stała opieka nad zabytkiem) dwa laury otrzymały równorzędnie:

- Dom Szewca w Pszczewie (województwo lubuskie), właściciel: Gminny Ośrodek Kultury w Pszczewie,
- lamus dworski – parter dawnego dworu wieżowego w Hawłowicach Górnych (województwo podkarpackie), właściciel: Marian Wołkowski-Wolski.

Wśród 18 nagrodzonych w 2024 r. zabytków 7 znajduje się pod opieką samorządów gminnych lub ich jednostek, 3 należą do muzeów (instytucji kultury samorządów miejskich i wojewódzkich), 2 – do przedsiębiorstwa w formie spółki z o.o., 2 – do parafii Kościoła rzymskokatolickiego i po 1 – do innego związku wyznaniowego, uczelni niepublicznej, parku narodowego oraz do właściciela prywatnego.

2.8. Dziedzictwo niematerialne

2.8. Intangible heritage

Dziedzictwo kulturowe, oprócz obiektów historycznych: zabytków, dzieł sztuki oraz dziedzictwa przyrodniczego zachowanego w rezerwach i stworzonego przez człowieka (parki, ogrody) obejmuje niezwykle istotną kategorię zjawisk, jakimi są zwyczaje, obrzędy czy wiedza i umiejętności związane z rzemiosłem. W celu ochrony tych wartości kulturowych UNESCO przyjęło 17 października 2003 r. w Paryżu Konwencję w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego (Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage), ratyfikowaną przez Polskę w 2011 r.

W ujęciu Konwencji (art. 2 ust. 1) „Niematerialne dziedzictwo kulturowe” oznacza praktyki, wyobrażenia, przekazy, wiedzę i umiejętności – jak również związane z nimi instrumenty, przedmioty, artefakty i przestrzeń kulturową – które wspólnoty, grupy i w niektórych przypadkach, jednostki uznają za część własnego dziedzictwa kulturowego. To niematerialne dziedzictwo kulturowe, przekazywane z pokolenia na pokolenie, jest stale odtwarzane przez wspólnoty i grupy w relacji z ich otoczeniem, oddziaływaniem przyrody i ich historią oraz zapewnia im poczucie tożsamości i ciągłości, przyczyniając się w ten sposób do wzrostu poszanowania dla różnorodności kulturowej oraz ludzkiej kreatywności. Dla celów niniejszej Konwencji, uwaga będzie skierowana wyłącznie na takie niematerialne dziedzictwo kulturowe, które jest zgodne z istniejącymi instrumentami międzynarodowymi w dziedzinie praw człowieka, jak również odpowiada wymogom wzajemnego poszanowania między wspólnotami, grupami i jednostkami oraz zasadom zrównoważonego rozwoju”.

Przejawami niematerialnego dziedzictwa kulturowego są (art. 2 ust. 2):

- a) tradycje i przekazy ustne, w tym język jako nośnik niematerialnego dziedzictwa kulturowego;
- b) sztuki widowiskowe i tradycje muzyczne;
- c) zwyczaje, rytuały i obrzędy świąteczne;
- d) wiedza i praktyki dotyczące przyrody i wszechświata;
- e) umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym.

Należy pamiętać, że niematerialne dziedzictwo kulturowe nie musi być oryginalne czy wyjątkowe, aby znaleźć się na Krajowej liście. Każdy przejaw tego dziedzictwa jest ważny i cenny dla tych, którzy go praktykują i którym zapewnia on poczucie przynależności do wspólnoty.

Konwencja nakłada na Państwa-Strony obowiązek inwentaryzacji przejawów tego dziedzictwa znajdujących się na ich terytoriach. Takie rejestry powinny być regularnie aktualizowane, a informacje o nich – zawarte w okresowych sprawozdaniach.

Jednym z międzynarodowych rejestrów jest Reprezentatywna lista niematerialnego dziedzictwa kulturowego ludzkości (the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity), która według stanu na koniec 2024 r. obejmuje 666 pozycji (w tym 60 wpisanych w 2024 r.). Na Reprezentatywnej liście znajduje się obecnie sześć zjawisk z naszego kraju: szopkarstwo krakowskie, kultura bartnicza, sokolnictwo, tradycje dywanów kwiatowych na procesje Bożego Ciała, flisackie tradycje w Ulanowie oraz Polonez - tradycyjny taniec Polski.

Listą szczególnie ważną z perspektywy podtrzymania żywotności dziedzictwa niematerialnego jest wykaz zjawisk wymagających szczególnie pilnej ochrony ze względu na zagrożenie zanikiem (Lista niematerialnego dziedzictwa kulturowego wymagającego pilnej ochrony – the List of Intangible Cultural Heritage in Need of Urgent Safeguarding). Według stanu na koniec 2024 r. obejmowała ona 81 pozycji. Polska nie ma żadnego wpisu na Liście pilnej ochrony.

Rejestr dobrych praktyk w zakresie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego (the Register of Good Safeguarding Practices) to spis inicjatyw wybieranych przez Międzyrządowy Komitet spośród nadesłanych przez Państwa-Strony propozycji programów, projektów i działań podejmowanych w celu ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, które wyróżniają się skutecznością i innowacyjnością. Wybrane projekty są upowszechniane i promowane przez Komitet jako wzorcowe rozwiązania w dziedzinie opieki nad przejawami dziedzictwa niematerialnego. Według stanu na koniec 2024 r. rejestr ten zawierał 3 740 pozycji. Polska nie ma wpisów do tego rejestru.

Konwencja UNESCO nakłada na swoich sygnatariuszy obowiązek inwentaryzacji żywych przejawów dziedzictwa niematerialnego poprzez tworzenie jednego lub wielu spisów tych zjawisk. W Polsce two-

rzony jest jeden spis gromadzący aktualne informacje o przejawach dziedzictwa niematerialnego praktykowanego na terenie naszego kraju, nazwany Krajową listą niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Listę prowadzi Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a nad formalnymi aspektami przebiegu aplikowania czuwa Narodowy Instytut Dziedzictwa. Inwentaryzacja zjawisk niematerialnego dziedzictwa kulturowego z terenu Polski na Krajowej liście rozpoczęła się w 2013 r., a pierwszego wpisu dokonano w 2014 r. Lista służy nie tylko identyfikacji, promocji i wzmacnianiu dziedzictwa, ale stanowi też podstawę do wnioskowania o dokonanie wpisu na jedną z list międzynarodowych prowadzonych przez UNESCO. Na krajowej liście (według stanu z dnia 31 grudnia 2024 r.) znajduje się 107 pozycji:

1. Rusznikarstwo artystyczne i historyczne – wyroby według tradycyjnej szkoły cieszyńskiej,
2. Szopkarstwo krakowskie,
3. Pochód Lajkonika,
4. Flisackie tradycje w Ulanowie,
5. Procesja Bożego Ciała w Łowiczu,
6. Język esperanto jako nośnik kultury esperanckiej,
7. Umiejętność wytwarzania instrumentu i gry na kozie (dudach podhalańskich),
8. Hafciarstwo kaszubskie szkoły żukowskiej (Kaszëbsczë wësziwanië żukòwsczëgò sztëlu),
9. Sokolnictwo – żywa tradycja,
10. Polskie tańce narodowe – polonez, mazur, kujawiak, oberek, krakowiak,
11. Uroczystości ku czci Św. Rocha z obrzędem błogosławieństwa zwierząt w Mikstacie,
12. Tradycyjna technika ludwisarska Felczyńskich w Taciszowie,
13. Przywołówki dyngusowe w Szymborzu,
14. Gwara warmińska jako nośnik tradycji ustnych,
15. Zabawkarstwo żywiecko-suskie,
16. Bartnictwo,
17. Perebory – nadbużańskie tradycje tkackie,
18. Tradycje wytwarzania koronki koniakowskiej,
19. Krakowska koronka klockowa,
20. Tradycje kulturowe Biskupizny (mikroregionu etnograficznego wokół Krobi w województwie wielkopolskim),
21. Kołędowanie Dziadów Noworocznych na Żywiecczyźnie,
22. „Turki” grodzkie (oddziały wielkanocnej straży grobowej, pełniące rolę przy symbolicznych grobach Chrystusa w kościołach parafialnych),
23. Tradycje weselne z Szamotoł i okolic,
24. Tradycje dudziarskie w Wielkopolsce,
25. Umiejętność wyplatania kosza „kabłącoka” w Lucimi,
26. Wyścigi kumoterek (zawody na śnieżnym torze w kumoterkach, czyli charakterystycznych dla regionu Podhala sankach),
27. Umiejętność gry na dudach żywieckich i ich wytwarzanie,
28. Procesja Bożego Ciała z tradycją kwiatnych dywanów w Spycimierzu,
29. Gajdy – umiejętność wytwarzania instrumentu i praktyka gry w Beskidzie Śląskim,
30. Barbórka górników węgla kamiennego na Górnym Śląsku,
31. Plecionkarstwo w Polsce,
32. Tradycje kulturowe Bambrów Poznańskich,
33. Kaszubska Gwiazdka na Kaszubach,
34. Umiejętność ręcznego malowania wzoru opolskiego,
35. Zwyczaj wodzenia niedźwiedzia na Śląsku Opolskim,
36. Polonez – taniec polski,

37. Kroszonkarstwo opolskie (sztuka zdobienia jaj metodą rytowniczą),
38. Wycinankarstwo kurpiowskie z Puszczy Zielonej,
39. Krzyżoki w Borkach Małych,
40. Babski comber na Śląsku Opolskim,
41. Procesja Bożego Ciała z tradycją kwiatnych dywanów w Kluczu, Olszowej, Zalesiu Śląskim i Zimnej Wódce,
42. Pisanie pisanek techniką batikową na Śląsku Opolskim,
43. Zwyczaj dunajowania w Łukowej i okolicach,
44. Tradycyjne święcenie pokarmów w Dąbrowie Chotomowskiej,
45. Wysiewanie serc i krzyży na polach w okolicach Strzelec Opolskich,
46. Wypiek byśków i nowych latek Kurpiów Puszczy Zielonej,
47. Carillonowa muzyka w Gdańsku,
48. Chodzenie z kozą na Kujawach,
49. Hafciarstwo z nadwiślańskiego Urzecza,
50. Bziuki – wielkanocny zwyczaj dmuchania ogni w Koprzywnicy,
51. Umiejętność wytwarzania czepców warmińskich,
52. Tradycyjne szkutnictwo Pucka,
53. Brodacze ze Sławatycz – zwyczaj pożegnania starego roku,
54. Tradycje kulturowe Bukówca Górnego,
55. Demoscena – kultura twórców dem,
56. Bursztyniarstwo kurpiowskie z Puszczy Zielonej,
57. Snutka golińska – hafciarstwo południowej Wielkopolski,
58. Hafciarstwo kurpiowskie z Puszczy Białej,
59. Krzyżyki z palmy wielkanocnej – zwyczaj z terenów Opolszczyzny,
60. Wielkanocne procesje konne na Górnym Śląsku,
61. Barbórka górników węgla kamiennego na Dolnym Śląsku,
62. Skubanie pierza na Śląsku Opolskim,
63. Bacowanie,
64. Tkanie rękawic furmańskich przez Czarnych Górali,
65. Koszyk wikowy – tradycja wyplatania w gminie Ciężkowice,
66. Wyplatanie z korzeni świerkowych w Beskidzie Śląskim,
67. Tradycje Barbórkowe oraz kult św. Kingi wśród górników solnych kopalni w Bochni i Wieliczce,
68. Zwyczaje związane z kultem św. Barbary oraz tradycje górników kruszcowych na ziemi tarnogórskiej,
69. Tradycje kulturowe górniczych orkiestr dętych z Górnego Śląska,
70. Bobowska koronka klockowa,
71. Plecionkarstwo na Śląsku Opolskim,
72. Zielarstwo i ziołolecznictwo na Śląsku Opolskim,
73. Tradycje hafciarskie w Dobrzeniu Wielkim,
74. Tradycja wykonywania, ubierania i noszenia żywieckiego stroju mieszczańskiego,
75. Tradycje flisackie na Dunajcu w Pieninach,
76. Tradycje rzeźbiarskie ośrodka w Kutnie,
77. Hafciarstwo kurpiowskie z Puszczy Zielonej,
78. Garncarstwo w Medyni Głogowskiej, Medyni Łańcuckiej, Pogwizdowie i Zalesiu,
79. Barabanienie wielkanocne w Iłży,
80. Hafciarstwo kaszubskie,
81. Wawrzyńcowe hudy,

82. Wyplatanie koron żniwnych w Gogolinie,
83. Cymbały – umiejętność budowania i praktyka gry w Polsce południowo-wschodniej,
84. Tkactwo dwuosnowowe powiatu węgrowskiego,
85. Tradycyjna hodowla i loty gołębi pocztowych,
86. Pochód inauguracyjny Uniwersytetu Jagiellońskiego,
87. Procesja z figurami podczas odpustu św. Rocha w Dobrzenu Wielkim,
88. Święto Ogniove w Żorach,
89. Warszawska pielgrzymka piesza na Jasną Górę,
90. Pokłony feretronów podczas pielgrzymek na Kalwarię Wejherowską,
91. Zabawkarstwo drewniane ośrodka Łączna - Ostojów
92. Tradycja wykonywania palm wielkanocnych Kurpiów Puszczy Zielonej,
93. Oklejanka kurpiowska z Puszczy Białej,
94. Pochód Gwarkowski w Tarnowskich Górach,
95. Obchody Dnia Hutnika i tradycje hutnicze,
96. Tradycje kulturowe regionu opoczyńskiego,
97. Wycinankarstwo świętokrzyskie,
98. Tradycje kulturowe Chazów/Hazów,
99. Wykonywanie krywulek łemkowskich według tradycji z Komańczy i okolic,
100. Tradycja wykonywania ozdób świątecznych z opłatka w Dolinie Liwca,
101. Tradycja kwestowania na Cmentarzu Stare Powązki w Warszawie jako element obchodów Dnia Wszystkich Świętych oraz Dnia Zadusznego,
102. Tradycyjne malarstwo Zalipia i Powiśla Dąbrowskiego,
103. Sobótka w Jastarni,
104. Rucznik/ruszynek - bielski ręcznik obrzędowy,
105. Umiejętność wykonywania pająków ze słomy, papieru i bibuły na Lubelszczyźnie,
106. Tradycje tkackie Bodzentyna i okolic,
107. Tradycje Górali Czadeckich.

W 2018 r. w Narodowym Instytucie Dziedzictwa została uruchomiona druga lista: Krajowy rejestr dobrych praktyk na rzecz ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Intencją tego spisu jest zgromadzenie i upowszechnienie wszelkich inicjatyw, programów czy projektów, które najlepiej odzwierciedlają zasady i cele Konwencji, stanowiąc źródło inspiracji do podejmowania podobnych działań.

31 grudnia 2024 w rejestrze znajdowało się 11 praktyk:

1. Sejmiki wiejskich zespołów teatralnych i ogólnopolski ruch wiejskich amatorskich zespołów teatralnych,
2. Działalność Małopolskiego Centrum Kultury SOKÓŁ w Nowym Sączu na rzecz ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego,
3. Flis Wiślany – tradycja budowy łodzi drewnianych oraz żeglugi wiślanej,
4. Ogólnopolski Festiwal Kapel i Śpiewaków Ludowych z Targami Sztuki Ludowej,
5. Tradycyjne śpiewy majowe przy kapliczkach w Żabnicy na Pomorzu Zachodnim,
6. Spotkanie Czterech Świec, czyli wieczór kolęd, w którym uczestniczą wierni czterech wyznań chrześcijańskich zamieszkujących gminę Trzebiatów,
7. Biesiada Folkloru Ziemi Kaliskiej,
8. Reaktywacja i rozwój drzeworytu płazowskiego,
9. Działalność Bukowiańskiego Centrum Kultury Dom Ludowy w Bukowinie Tatrzańskiej,
10. Misterium Męki Pańskiej na Rynku miejskim w Górze Kalwarii,
11. Konkurs „Palma Kurpiowska” w Łysych.

2.9. Nieruchome zabytki sakralne na terenie parafii katolickich²¹

2.9. Immovable religious monuments in Catholic parishes²²

Na terenie parafii katolickich w Polsce znajdują się różnego typu zabytki o charakterze sakralnym. Skala oraz różnorodność nieruchomości sakralnych znajdujących się na terenie parafii katolickich w Polsce poddana jest od 2011 r. systematycznej obserwacji dzięki współpracy Głównego Urzędu Statystycznego z Instytutem Statystyki Kościoła Katolickiego SAC im. Witolda Zdaniewicza.

Operat parafii katolickich w Polsce do badania zabytków parafialnych za 2024 r. obejmował 10 594 podmioty oraz tzw. samodzielne ośrodki duszpasterskie skupione w 41 łacińskich diecezjach terytorialnych, Ordynariacie Polowym Wojska Polskiego oraz 3 eparchiach greckokatolickich. W badaniu przyjęto ustawową definicję zabytku jako „zabytek nieruchomy to nieruchomości, jej część lub zespół nieruchomości”, „będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową”²³. Badanie obejmowało najbardziej podstawowe informacje dotyczące nieruchomości sakralnych znajdujących się na terenie parafii katolickich lub greckokatolickich w Polsce, czyli liczbę zabytków według następujących kategorii: (1) kościół, (2) klasztor, (3) dzwonnica, (4) kaplica, (5) kaplica cmentarna, (6) kostnica, (7) cmentarz, (8) kapliczka przydrożna, (9) figura przydrożna, (10) krzyż przydrożny, (11) inne. W niniejszym opracowaniu, zabytki te określone są jako „nieruchome zabytki sakralne”. Informacje o stanie liczbowym zabytków pochodzą od parafii, które wypełniły formularz sprawozdawczy. Dane dotyczą stanu na koniec 2024 r.

Łącznie uzyskano informacje dotyczące nieruchomości sakralnych z 9 248 parafii (tj. 87,3% wszystkich parafii katolickich w Polsce), co oznacza, że braki danych wystąpiły w 12,7% przypadków w badaniu za 2024 r. Następnie braki uzupełniono danymi z badania za 2021 rok, co w rezultacie pozwoliło zbudować bazę analityczną z brakami danych na poziomie 3,5%. Przy opracowywaniu tablic wyników zastosowano wagi proporcjonalne odpowiednie dla wojewódzkich warstw podziału terytorialnego. Z uwagi na niepełny poziom sprawozdawczości, prezentowane dane, co do których wystąpiły braki odpowiedzi, mają charakter szacunkowy.

W 2024 r. liczba nieruchomości sakralnych na terenie parafii wynosiła łącznie 41 569, z czego 20 624 (49,6%) zostało wpisanych do rejestru zabytków, a 25 519 (61,4%) jest dostępnych dla zwiedzających. Największą liczbę nieruchomości sakralnych ogółem odnotowano w województwach wielkopolskim (4 347), małopolskim (4 265), mazowieckim (4 097) oraz dolnośląskim (3 799), zaś najmniejszą – poniżej jednego tysiąca w województwie lubuskim (981).

W grupie nieruchomości sakralnych największy odsetek stanowiły krzyże przydrożne – 21,7%, następnie kościoły – 20,3% i kapliczki przydrożne – 18,1%. Udziały pozostałych grup nieruchomości sakralnych zawierały się w przedziale od 9,5% dla kategorii inne zabytki do 0,9% dla kategorii – kostnice.

²¹ Katolickich i greckokatolickich.

²² Catholic and Greek Catholic.

²³ Definicja zgodna z art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2024 r. poz.1292, z późn. zm.).

Tabl. 12. Liczba nieruchomości zabytków sakralnych na terenie parafii katolickich według województw w 2024 r. Stan w dniu 31 grudnia

Table 12. Number of immovable religious monuments in Catholic parishes by voivodship in 2024 As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Kościół Church	Klasztor Monastery	Dzwonnica Bell tower	Kaplica Chapel	Kaplica cmentarna Cemetery chapel	Kostnica Mortuary	Cmentarz Graveyard	Kapliczka przydrożna Roadside chapel	Figura przydrożna Roadside monument	Krzyż przydrożny Roadside cross	Inne zabytki Other monuments
POLSKA	41 569	8 443	491	2 373	1 539	1 093	364	3 001	7 536	3 759	9 036	3 934
Dolnośląskie	3 799	1088	55	206	141	130	19	364	490	281	688	337
Kujawsko-pomorskie	2 213	440	27	113	60	75	38	224	353	269	432	180
Lubelskie	2 589	380	27	219	99	71	18	186	417	202	635	335
Lubuskie	981	470	5	79	21	10	4	38	92	40	151	70
Łódzkie	2 060	350	27	140	78	62	6	173	396	223	348	257
Małopolskie	4 265	602	55	202	167	104	22	225	1 234	631	745	279
Mazowieckie	4 097	624	55	265	96	101	31	283	717	344	949	633
Opolskie	2 707	490	34	80	144	77	33	164	552	141	859	132
Podkarpackie	3 027	504	35	227	113	93	14	161	752	203	336	590
Podlaskie	1 046	180	14	64	48	61	11	118	87	21	321	121
Pomorskie	1 628	453	16	81	39	30	22	123	285	127	312	140
Śląskie	2 916	474	47	85	185	80	26	178	488	212	904	238
Świętokrzyskie	2 291	273	22	137	84	46	15	163	359	378	651	162
Warmińsko-mazurskie	2 018	408	14	75	82	28	17	158	543	102	429	162
Wielkopolskie	4 347	862	48	273	151	103	74	327	691	539	1 027	251
Zachodniopomorskie	1 586	844	8	127	32	23	11	117	80	46	250	48

Wpisane do rejestru zabytków były 20 624 nieruchomości zabytki sakralne, co stanowiło 49,6% ogółu nieruchomości zabytków sakralnych. Najczęściej do rejestru wpisane były kościoły (37,5%), następnie „inne zabytki” (13,4%) oraz dzwonnice (9,4%).

Najrzadziej wpisane do rejestru zabytków były kostnice (0,8%), klasztory (1,9%) oraz kaplice cmentarne (3,2%).

Najwięcej nieruchomości zabytków sakralnych wpisanych do rejestru znajdowało się w województwach: dolnośląskim (2 266 – 11,0% ogółu nieruchomości zabytków sakralnych znajdujących się w rejestrze), mazowieckim (2 005 – 9,7%), wielkopolskim (1 920 – 9,3%) oraz małopolskim (1 844 – 8,9%). Najmniejsza ich liczba znajdowała się w województwach: podlaskim (600 – 2,9%) i lubuskim (610 – 3,0%).

Tabl. 13. Liczba nieruchomości zabytków sakralnych wpisanych do rejestru zabytków według województw w 2024 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Table 13. Number of immovable religious monuments entered in the register of monuments by voivodship in 2024
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Kościół Church	Klasztor Monastery	Dzwonnica Bell tower	Kaplica Chapel	Kaplica cmentarna Cemetery chapel	Kostnica Mortuary	Cmentarz Graveyard	Kapliczka przydrożna Roadside chapel	Figura przydrożna Roadside monument	Krzyż przydrożny Roadside cross	Inne zabytki Other monuments
POLSKA	20 624	7 789	384	1 932	977	663	167	1 868	1 885	985	1 214	2 761
Dolnośląskie	2 266	1 038	34	160	90	62	9	204	143	127	159	240
Kujawsko-pomorskie	903	380	21	80	30	34	9	136	19	52	24	118
Lubelskie	1 592	368	26	206	77	64	12	155	170	88	114	311
Lubuskie	610	429	5	67	10	2	1	13	5	5	6	66
Łódzkie	1 084	312	24	110	54	44	2	109	100	45	82	202
Małopolskie	1 844	541	43	156	128	55	9	129	319	169	128	166
Mazowieckie	2 005	568	42	226	64	78	19	206	170	69	101	460
Opolskie	1 105	447	23	58	68	33	10	66	158	55	77	108
Podkarpackie	1 570	477	31	202	86	68	8	105	215	64	57	258
Podlaskie	600	169	13	55	33	54	7	96	31	9	29	102
Pomorskie	849	426	13	68	27	17	9	79	56	15	12	125
Śląskie	1 344	395	24	67	115	38	12	103	141	76	205	168
Świętokrzyskie	920	248	21	111	48	29	6	115	80	85	81	96
Warmińsko-mazurskie	926	386	13	63	57	15	9	95	134	31	24	101
Wielkopolskie	1 920	818	45	203	74	55	33	187	120	85	96	204
Zachodniopomorskie	1 085	785	5	100	15	15	10	71	23	7	18	35

Do zwiedzania w 2024 r. było udostępnionych 25 519 nieruchomości zabytków sakralnych, co stanowiło 61,4% ogółu nieruchomości zabytków sakralnych. W strukturze zabytków udostępnionych dla zwiedzających dominowały kościoły (26,0%), krzyże przydrożne (18,6%) oraz kapliczki przydrożne (17,3%), a najmniejszy udział miały kostnice (0,5%), klasztory (0,8%) oraz kaplice cmentarne (1,9%).

Najwięcej nieruchomości zabytków sakralnych udostępnionych w 2024 r. odnotowano w województwach: wielkopolskim (2 549 – 10,0% wszystkich nieruchomości zabytków sakralnych udostępnionych do zwiedzania), małopolskim (2 449 – 9,6%), mazowieckim (2 362 – 9,3%) i dolnośląskim (2 327 – 9,1%). Najmniejszy udział miały województwa: lubuskie (641 – 2,5%) oraz podlaskie (695 – 2,7%).

Tabl. 14. Liczba nieruchomości zabytków sakralnych udostępnionych do zwiedzania według województw w 2024 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Table 14. Number of immovable religious monuments open to visitors by voivodship in 2024
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Kościół Church	Klasztor Monastery	Dzwonnica Bell tower	Kaplica Chapel	Kaplica cmentarna Cemetery chapel	Kostnica Mortuary	Cmentarz Graveyard	Kapliczka przydrożna Roadside chapel	Figura przydrożna Roadside monument	Krzyż przydrożny Roadside cross	Inne zabytki Other monuments
POLSKA	25 519	6 629	205	1 107	885	490	137	2 093	4 416	2 168	4 739	2 647
Dolnośląskie	2 327	769	10	49	80	49	3	226	346	199	386	211
Kujawsko-pomorskie	1 235	363	10	58	23	39	15	163	180	110	167	105
Lubelskie	1 775	332	16	143	73	41	10	157	283	130	363	227
Lubuskie	641	336	4	37	11	8	0	22	54	20	93	55
Łódzkie	1 110	248	10	53	43	27	2	100	161	166	112	188
Małopolskie	2 449	481	28	84	89	26	5	147	662	386	365	175
Mazowieckie	2 362	493	23	116	54	47	11	197	390	171	419	440
Opolskie	1 839	419	14	23	91	32	16	115	408	83	541	98
Podkarpackie	2 093	409	15	153	78	42	4	114	493	119	195	471
Podlaskie	695	150	6	33	28	26	2	98	39	9	231	71
Pomorskie	1 101	378	3	48	27	13	12	93	182	59	177	108
Śląskie	1 957	377	9	32	113	44	12	138	320	140	628	143
Świętokrzyskie	1 233	221	18	66	34	25	5	122	146	215	293	88
Warmińsko-mazurskie	1 271	332	5	28	41	15	4	97	316	92	234	106
Wielkopolskie	2 549	729	29	132	88	45	26	234	397	254	473	141
Zachodniopomorskie	884	592	3	51	11	10	10	72	38	14	61	20

2.10. Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami w samorządzie gminnym

2.10. Monument protection and care in local government

Zrealizowane po raz pierwszy w 2019 r. i po raz drugi w 2024 r. (zbierano dane za 2023 r.) badanie Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami w samorządzie gminnym na zlecenie Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego (MKiDN) przez Główny Urząd Statystyczny miało m.in. za zadanie dostarczenie informacji na temat realizacji nałożonych na gminy ustawowych obowiązków i mechanizmów związanych z ochroną zabytków.

Badanie to zostało wprowadzone do programu badań statystycznych statystyki publicznej na 2019 r.²⁴ oraz na 2023 r.²⁵ przez MKiDN, a zrealizowane przez resort statystyki. Jego przeprowadzenie polegało na zgromadzeniu informacji z wykorzystaniem sprawozdania o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w samorządzie gminnym (KK-2) od wszystkich gmin w Polsce.

Wyniki badania Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami w samorządzie gminnym wg stanu w dniu 31 grudnia 2023 r. wykazały, że spośród 2 477 gmin w Polsce gminną ewidencję zabytków prowadzono w 2 139 gminach (86,4%).

Badaniem objęto 2 477 urzędów samorządu gminnego:

- gminy miejskie o statusie miast na prawach powiatu – 66 (dalej w tekście, tablicach i na wykresach opisane jako miasta na prawach powiatu);
- gminy miejskie inne niż miasta na prawach powiatu – 236 (dalej w tekście, tablicach i na wykresach opisane jako gminy miejskie);
- gminy miejsko-wiejskie – 677;
- gminy wiejskie – 1 498.

Gminna ewidencja zabytków

Wyniki badania umożliwiają analizę stanu opieki nad zabytkami, zarówno pod względem rozpoznania zasobu zabytkowego, jak i posiadania dokumentów strategicznych czy finansowania ochrony zabytków. Dane zebrane w badaniu i ich analiza pozwoli na bardziej efektywne planowanie wsparcia gmin w realizacji zadań własnych w zakresie opieki nad zabytkami.

Gminna ewidencja zabytków jest podstawą do tworzenia gminnego programu opieki nad zabytkami. Według stanu w dniu 31 grudnia 2023 r. spośród 2 477 gmin w Polsce gminną ewidencję zabytków (GEZ) prowadzono w 2 139 gminach - 86,4% (w 2019 r. w 1 875 - 75,7%). W 236 gminach taka ewidencja była w trakcie sporządzania (422 w 2019 r.), a w 102 gminach jeszcze nie przystąpiono do jej założenia (180 w 2019 r.). Odsetek gmin prowadzących gminną ewidencję zabytków w 2023 r. wahała się od 94,2%, w województwie wielkopolskim do 69,5% w województwie lubuskim.

Według stanu na koniec 2023 r. największy odsetek gmin prowadzących gminną ewidencję zabytków odnotowano w województwie wielkopolskim (94,2%), a najmniejszy w województwie lubuskim (69,5%).

Informację o formie prowadzenia gminnej ewidencji zabytków pozyskano z 2 139 urzędów gmin (w 2019 r. 1 875), które taką ewidencję już posiadały. Pamiętać jednakże należy, że w obrębie jednej gminy można było odnotować więcej niż jedną formę prowadzenia gminnej ewidencji zabytków²⁶. Dominującą formą prowadzenia GEZ był „zbiór papierowych kart adresowych” – 74,9% gmin prowadzących ewidencję, następnie „elektroniczna baza danych oraz zbiór papierowych kart adresowych” 24,8%, „zdigitalizowane karty adresowe” – 10,4%, „elektroniczna baza danych oraz zdigitalizowane karty adresowe” – 3,9% oraz „inne” 0,8%.

²⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 września 2018 r. w sprawie programu badań statystycznych statystyki publicznej na 2019 r. (Dz.U. z dnia 6 listopada 2018 r. poz. 2103; temat 1.28.11).

²⁵ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 października 2022 r. w sprawie programu badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2023 (Dz.U. z dnia 29 listopada 2022 r. poz. 2453; temat 1.28.11).

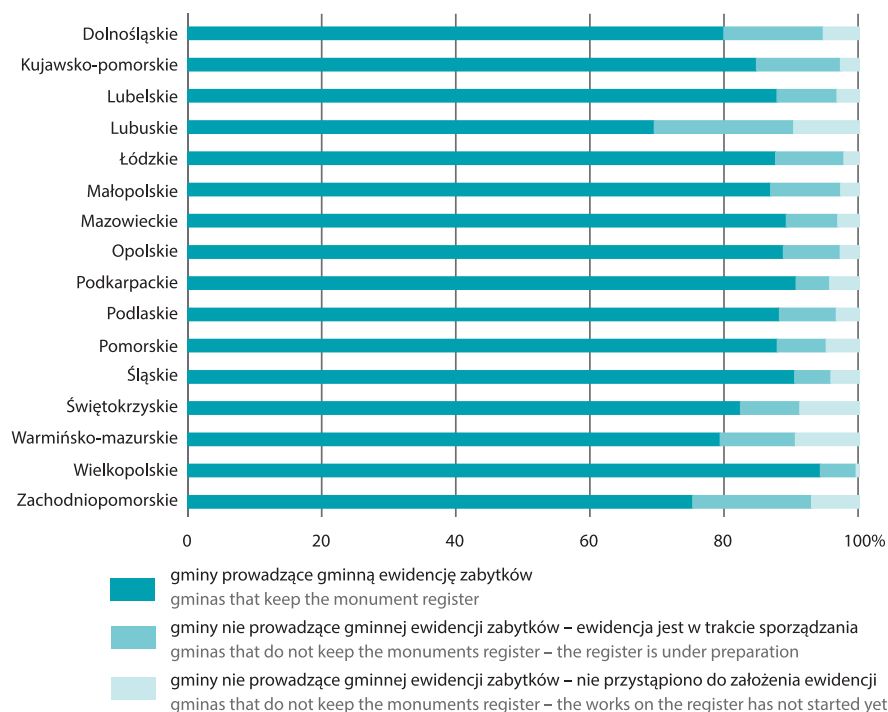
²⁶ W związku z tym, że gmina może prowadzić gminną ewidencję zabytków w różnych formach to suma form prowadzenia GEZ jest większa niż liczba gmin. Odsetki nie sumują się na 100%.

Wykres 11. Prowadzenie gminnej ewidencji zabytków według województw w 2023 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 11. Keeping the gmina's monuments register in 2023

As of 31 December

Zabytki (stan w dniu 31 grudnia 2023 r.)

Według stanu w dniu 31 grudnia pozyskane dane wykazały łącznie 700 224 zabytki (w 2019 r. 573 941) ujęte w gminnych ewidencjach zabytków w tym: 464 839 zabytków nieruchomych, 229 233 zabytki archeologiczne oraz 6 152 układy urbanistyczne lub ruralistyczne (w 2019 r. odpowiednio: 409 773, 158 247 i 5 921). Zabytki nieruchome stanowiły 66,4% ogółu zabytków, archeologiczne – 32,7%, a układy urbanistyczne lub ruralistyczne – 0,9%.

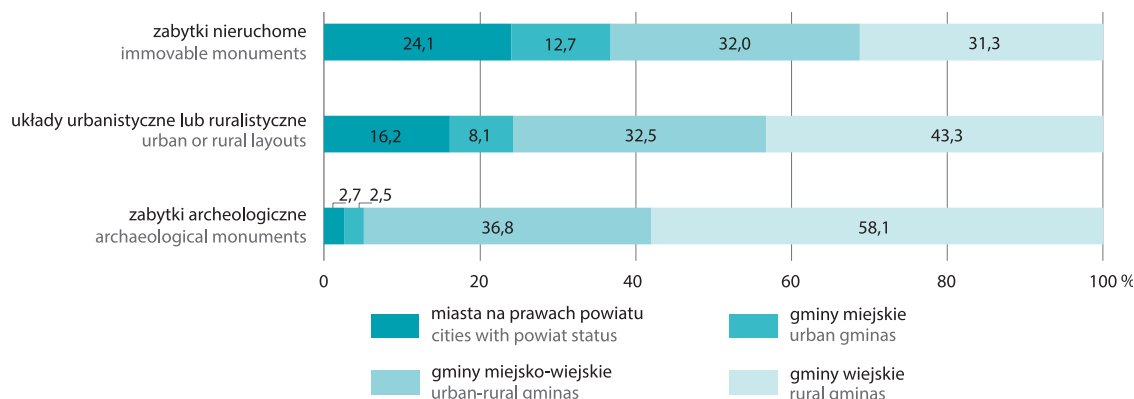
Liderem w skali kraju ze względu na liczbę zabytków nieruchomych ujętych w gminnej ewidencji zabytków jest województwo dolnośląskie – 16,9% ich łącznej liczby w Polsce, a jako drugie w kolejności odnotowano województwo wielkopolskie – 13,4%. Najwięcej zabytków archeologicznych znajduje się na terenie województwa wielkopolskiego – 16,1% ich łącznej liczby w Polsce, a następnie w województwie kujawsko-pomorskim – 11,4%. Układy urbanistyczne lub ruralistyczne najliczniej reprezentowane są także w województwie dolnośląskim – 30,1% ich liczby w całym kraju, a na drugim miejscu znalazło się województwo zachodniopomorskie – 10,6%.

Wykres 12. Zabytki ujęte w gminnej ewidencji zabytków w 2023 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 12. Monuments included in the gmina's register of monuments in 2023

As of 31 December

Gminny program opieki nad zabytkami

Ustawa o zabytkach nakłada na jednostki samorządu terytorialnego obowiązek sporządzenia programu opieki nad zabytkami (art. 87 ustawy²⁷). Jednocześnie gminny program opieki nad zabytkami jest elementem polityki samorządowej służącym podejmowaniu planowych działań dotyczących inicjowania, wspierania i koordynowania prac związanych z ochroną zabytków i krajobrazu kulturowego oraz mających na celu upowszechnianie i promowanie dziedzictwa kulturowego.

Według stanu na koniec 2023 r. obowiązujący program opieki nad zabytkami posiadało 40,2% gmin, 33,5% gmin nie rozpoczęło jego przygotowania, a 26,3% posiadało program w trakcie przygotowania. W 93,1% gmin, które posiadały obowiązujący program opieki nad zabytkami podstawą do jego sporządzenia była gminna ewidencja zabytków.

Spośród 995 gmin posiadających na koniec 2023 r. (w 2019 r. było 794) obowiązujący gminny program opieki nad zabytkami 475 gmin opracowało ww. program w latach 2022 i 2023, 431 gmin w latach 2020 i 2021, a pozostałe gminy w latach wcześniejszych.

Pod względem odsetka gmin posiadających gminny program opieki nad zabytkami można wyróżnić 3 województwa z ponad 50% udziałem tych gmin. W województwie wielkopolskim 64,6% posiadało gminny program opieki nad zabytkami, w opolskim – 57,7% a w kujawsko-pomorskim – 51,4%. Nieznacznie poniżej progu 50% uplasowały się województwa: podkarpackie – 46,3% i świętokrzyskie – 45,1% gmin posiadających gminny program opieki nad zabytkami.

²⁷ Ust. 1. Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami. Ust. 5. Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.

Tabl. 15. Gminy posiadające i nieposiadające obowiązującego programu opieki nad zabytkami według rodzajów gmin w 2023 r.

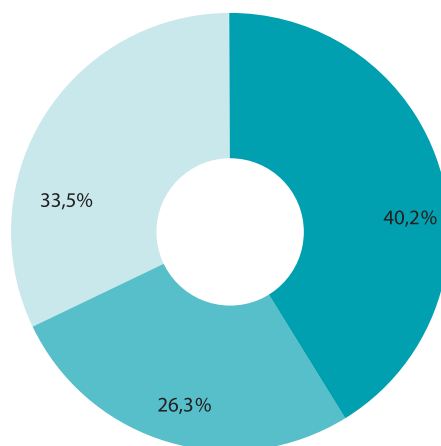
Stan w dniu 31 grudnia

Table 15. Gminas with and without a valid monument care program by type of gmina in 2023
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification A - liczba gmin number of gminas B - odsetek gmin (%) percentage of gminas	Liczba gmin ogółem Total number of gminas	Gminy posiadające obowiązujący program opieki nad zabytkami Gminas with a valid monument care program	Gminy nieposiadające obowiązującego programu opieki nad zabytkami Gminas without a valid care program over the monuments		
			program jest w trakcie sporządzania the programs is under preparation	w trakcie sporządzenia work on program has not started yet	
POLSKA	A	2 477	995	652	830
	B	100,0	40,2	26,3	33,5
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	A	66	33	23	10
	B	100,0	50,0	34,8	15,2
Gminy miejskie Urban gminas	A	236	114	50	72
	B	100,0	48,3	21,2	30,5
Gminy miejsko-wiejskie Urban – rural gminas	A	677	301	166	210
	B	100,0	44,5	24,5	31,0
Gminy wiejskie Rural gminas	A	1 498	547	413	538
	B	100,0	36,5	27,6	35,9

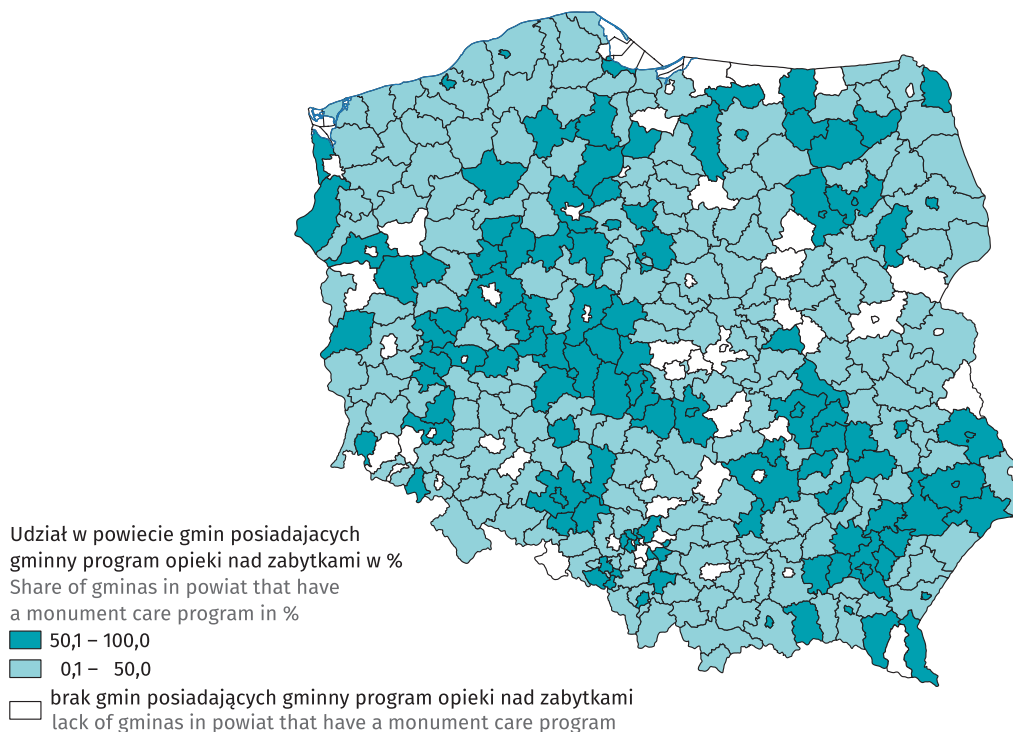
Wykres 13. Program opieki nad zabytkami w gminach w 2023 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 13. Monument care program in gminas in 2023
As of 31 December

- gminy posiadające obowiązujący program opieki nad zabytkami
gminas with a valid monument care program
- gminy nieposiadające obowiązującego programu opieki nad zabytkami - program jest w trakcie sporządzania
gminas without a valid monument care program, the programme is under preparation
- gminy nieposiadające obowiązującego programu opieki nad zabytkami - nie przystąpiono do sporządzania programu
gminas without a valid monument care program; no program was started

Mapa 10. Odsetek gmin posiadających gminny program opieki nad zabytkami w powiatach w 2023 r.
 Map 10. Percentage of gminas with a monument care program in powiats in 2023

W 2023 r. 81,3% gmin w kraju, które posiadały obowiązujący program opieki nad zabytkami, określało w tych programach konkretne cele do realizacji (w 2019 r. takich gmin było 79,0%). Zgromadzone informacje wykazały, że gminny program opieki nad zabytkami określał konkretne cele do realizacji w 93,9% miast na prawach powiatu, w 86,8% gmin miejskich innych niż miasta na prawach powiatu, w 84,4% gmin miejsko-wiejskich i w 77,7% gmin wiejskich.

W poszczególnych województwach, udział gmin, w których program opieki nad zabytkami określał konkretne cele do realizacji (w stosunku do liczby gmin posiadających obowiązujący program) wahał się od 100% w województwie zachodniopomorskim do 64,3% w województwie lubuskim, przy czym w przypadku ponad połowy województw odsetek ten był równy lub przekraczał 80%.

Natomiast spośród gmin, które w programie określiły konkretne cele, najwyższy odsetek gminnych programów zawierających wskaźniki monitorujące realizację zakładanych celów odnotowano w województwie małopolskim 71,4%, a najniższy w województwie podkarpackim 35,6%.

Finansowanie ochrony zabytków w gminie – dotacje na zabytki

Analiza wyników badania wykazała, że w 769 gminach, tj. 31,0%, spośród 2 477 gmin w Polsce (w 2019 r. było to odpowiednio 871; 35,2%), organ stanowiący gminy²⁸ deklarował udzielanie dotacji na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków oraz przy zabytkach ujętych w gminnej ewidencji zabytków. Dotacji udzielono w 685 gminach tj. w 27,7% wszystkich gmin (w 2019 r. dotacji udzielono w 807 gminach, tj. w 32,6% wszystkich gmin) - najwięcej na terenie województwa wielkopolskiego (77 gmin, tj. 34,1% gmin należą-

²⁸ Zgodnie z art.11a ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U.2024.1465 t.j.), organami gminy są:

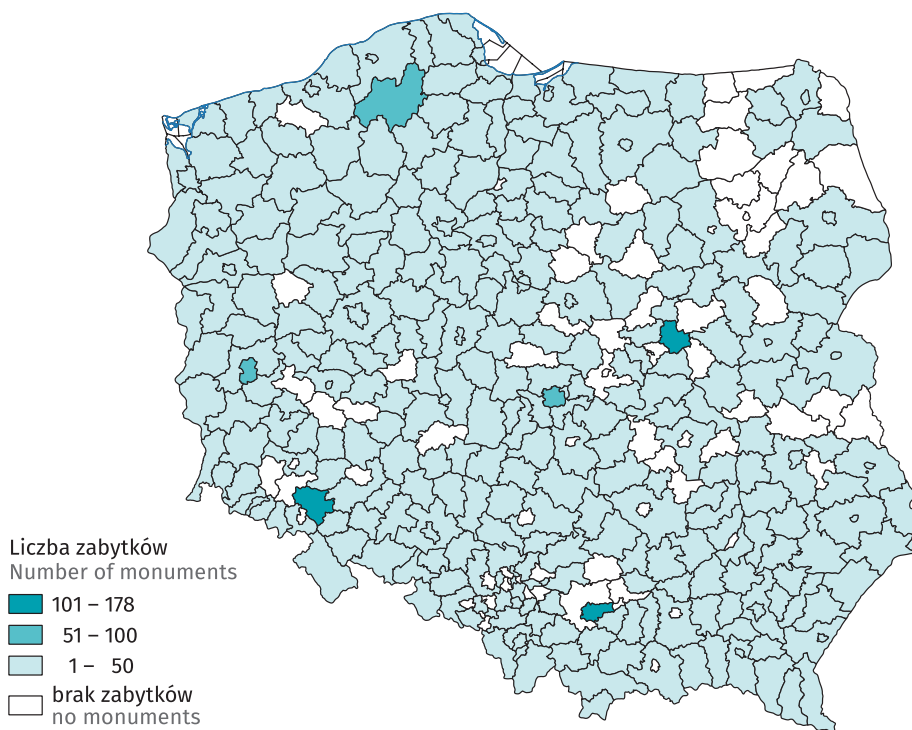
1) rada gminy;

2) wójt (burmistrz, prezydent miasta).

cych do tego województwa), dolnośląskiego (74, tj. 43,8% gmin w tym województwie) i podkarpackiego (62, tj. 38,8%). Najmniej gmin, które udzieliły w 2023 r. dotacji na ww. prace przy zabytkach znajdowało się na terenie najmniejszych województw: lubuskiego, opolskiego, świętokrzyskiego i podlaskiego – odpowiednio: 21 i po 23 gminy (dla trzech kolejnych wymienionych województw), co stanowi odpowiednio 25,6%; 32,4%; 22,5% i 19,5% gmin należących do tych województw.

W 2023 r. o dofinansowanie w ramach gminnych dotacji na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków oraz przy zabytkach ujętych w gminnej ewidencji zabytków ubiegano się dla 2 599 zabytków (w 2019 r. – 3 035). Najczęściej zwracano się o środki finansowe w województwach: dolnośląskim (dla 386 zabytków, tj. 14,9% wszystkich zabytków, dla których o dofinansowanie się ubiegano w Polsce) i mazowieckim (odpowiednio 299; 11,5%). W województwach: świętokrzyskim (36, 1,4%) i podlaskim (41, 1,6%) odnotowano najmniejszą liczbę zabytków, dla których wnioskowano o dofinansowanie. Na poziomie powiatów liderem w ubieganiu się o dofinansowanie dla zabytków było m. st. Warszawa (178 zabytków, tj. 6,8% ogółu dofinansowanych zabytków), powiat świdnicki (woj. dolnośląskie) i m. Kraków (odpowiednio 158 i 6,1% oraz 112 i 4,3%). Nie ubiegano się o dofinansowanie dla zabytków w 56 powiatach (spośród których najwięcej – 15 znajduje się w województwie mazowieckim).

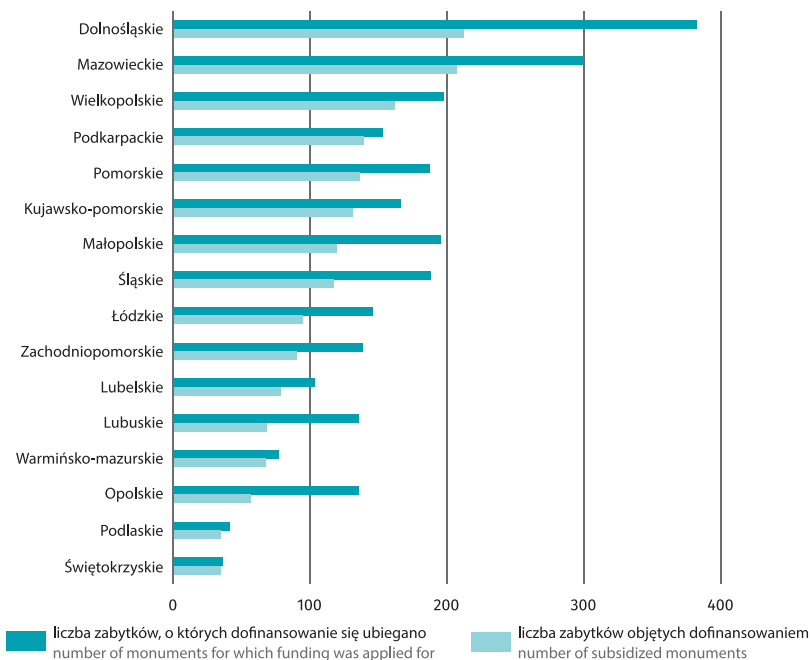
Mapa 11. Powiaty wg liczby zabytków, o których dofinansowanie się ubiegano w 2023 r.
Map 11. Powiats by number of monuments for which funding was applied for in 2023

Dofinansowaniem prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków oraz przy zabytkach ujętych w gminnej ewidencji zabytków objętych zostało 1 757 zabytków (67,6% obiektów, dla których o dofinansowanie się ubiegano); w 2019 r. było to odpowiednio 2 236 zabytków i 73,7%. Największą liczbę zabytków, dla których przyznano dofinansowanie odnotowano w województwach: dolnośląskim (211 zabytków, tj. 12,0% ogółu dofinansowanych zabytków w Polsce), a następnie w woj. mazowieckim i wielkopolskim (odpowiednio: 206 i 11,7% oraz 163 i 9,3%). Najmniej zabytków objętych dofinansowaniem w ramach udzielonych dotacji wystąpiło w województwach: świętokrzyskim i podlaskim (po 35 i 2,0%) oraz opolskim (57 i 3,2%).

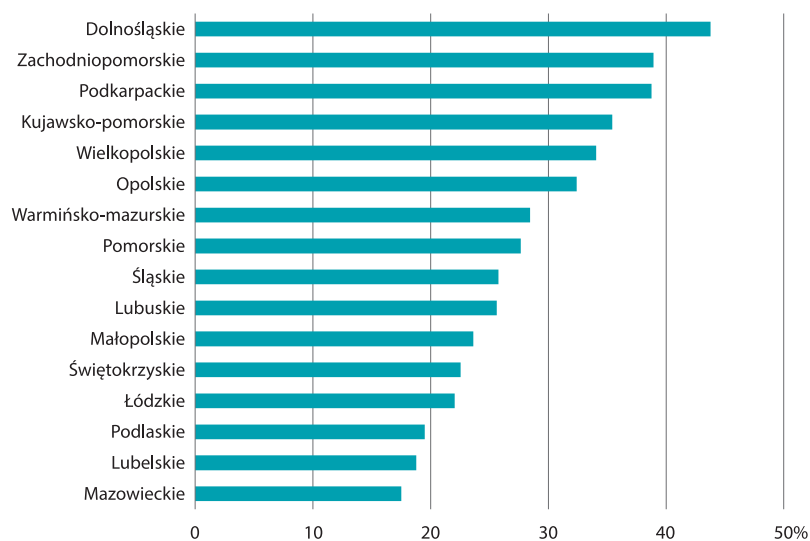
Wykres 14. Zabytki, o których dofinansowanie się ubiegano i objęte dofinansowaniem w ramach gminnych dotacji na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków oraz przy zabytkach ujętych w gminnej ewidencji w 2023 r.

Chart 14. Monuments for which funding was applied for and covered by funding under gminas subsidies for co-financing conservation, restoration or construction works at monuments entered in the register of monuments and at monuments included in the gmina's register in 2023

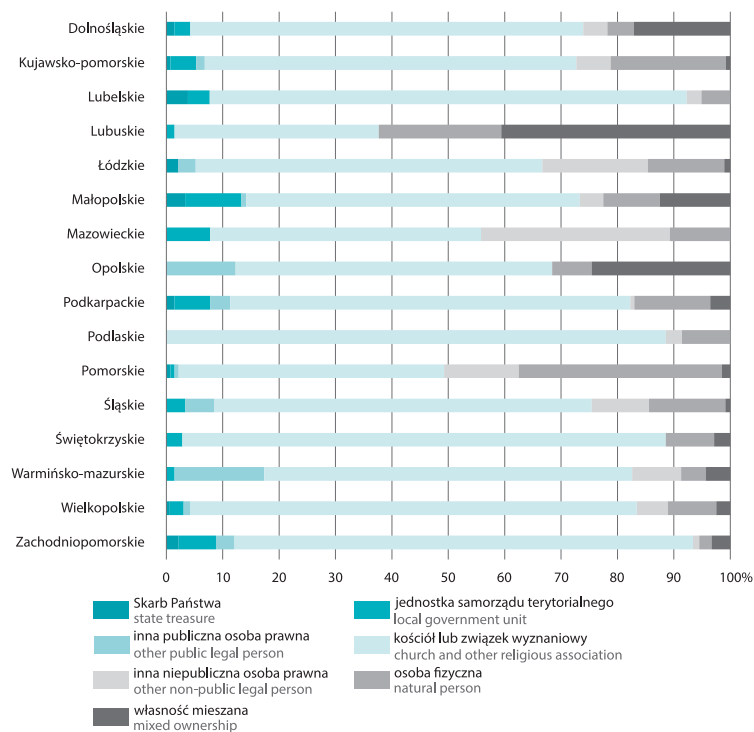
Wykres 15. Odsetek gmin, w których udzielono dotacji na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków oraz przy zabytkach ujętych w gminnej ewidencji zabytków w 2023 r.

Chart 15. Percentage of gminas in which subsidies were granted to co-finance conservation, restoration or construction works on monuments entered in the register of monuments and on monuments included in the gmina's register of monuments in 2023

Spośród analizowanych 4 rodzajów gmin²⁹, w których udzielano dofinansowania w ramach dotacji dla zabytków, największą liczbę zabytków odnotowano w gminach wiejskich (651 zabytków), nieco mniej w gminach miejsko-wiejskich (482) i miastach na prawach powiatu (451), a jedynie 173 w gminach miejskich (innych niż miasta na prawach powiatu). Pamiętać jednakże należy o liczebności poszczególnych rodzajów jednostek samorządu terytorialnego (JST) w Polsce.

Wykres 16. Zabytki objęte dofinansowaniem w ramach udzielonych dotacji według własności w 2023 r.
Chart 16. Monuments covered by funding under granted grants by ownership in 2023

Najliczniejsza grupa zabytków, o których dofinansowanie w ramach udzielonych dotacji się ubiegano, jak i objętych dofinansowaniem, była własnością kościołów lub związków wyznaniowych (1 138 zabytków objętych dofinansowaniem, tj. 64,8% ogółu zabytków), następnie osób fizycznych (216; 12,3%). Zabytki objęte dofinansowaniem, których właścicielem był kościół bądź związki wyznaniowe najczęściej występowały w województwach: dolnośląskim (12,9%), wielkopolskim (11,3%), podkarpackim i mazowieckim – odpowiednio 8,8% i 8,7% w tej grupie zabytków.

Finansowanie opieki nad zabytkami w gminie poprzez finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach, do których gmina posiadała tytuł prawny w 2023 r.

Analiza wyników badania wykazała, że w 451 gminach – 18,2% spośród 2 477 gmin w Polsce, finansowano prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach, do których gmina posiadała tytuł prawny, określony w art. 71 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. W strukturze gmin, które finansowały ww. prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane dominowały gminy wiejskie – 40,6%, nieco mniej było gmin miejsko-wiejskich (31,9%). Mniejsze udziały w strukturze takich gmin miały gminy miejskie inne niż miasta na prawach powiatu (18,0%) oraz miasta na prawach powiatu (9,5%), choć trzeba pamiętać, że miast na prawach

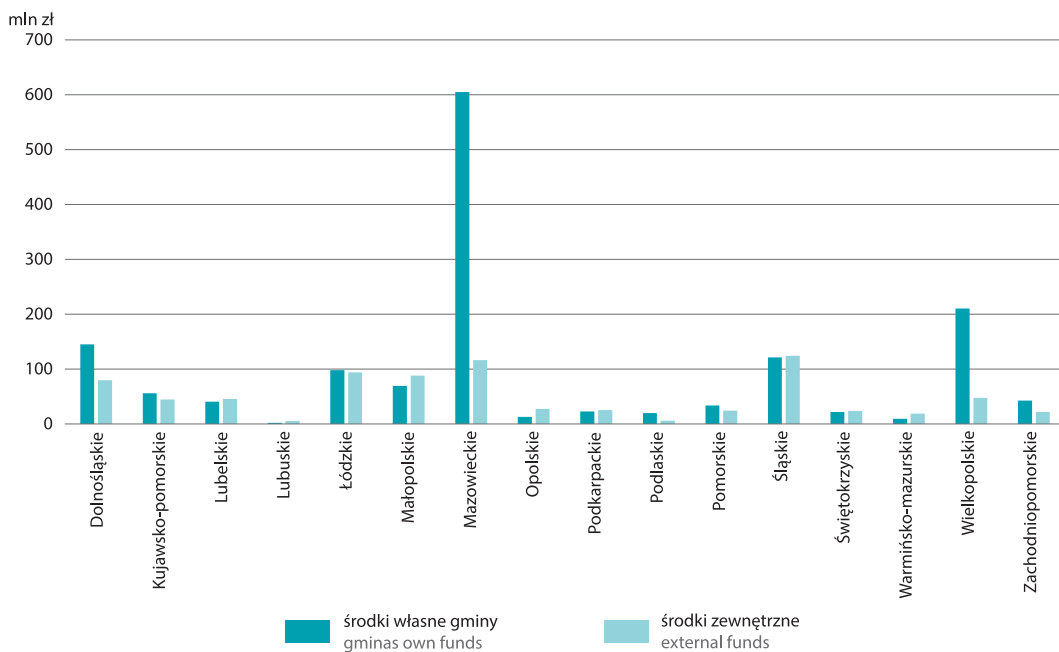
²⁹ Rodzaje gmin (liczebność):

- Miasta na prawach powiatu – 66
- Gminy miejskie – 236
- Gminy miejsko-wiejskie – 677
- Gminy wiejskie – 1 498

powiatu jest 66, a gmin miejskich innych niż takie miasta jest 913. Najwięcej gmin finansujących ww. prace przy zabytkach znajdowało się na terenie województwa małopolskiego (69 – 15,3% gmin, które w 2023 r. finansowały prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach, do których gmina posiadała tytuł prawny) i mazowieckiego (53 – 11,8%).

Wykres 17. Finansowanie opieki na zabytkami w gminach poprzez finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, do których gminy posiadają tytuł prawny w 2023 r.

Chart 17. Financing the care of monuments in gminas by financing conservation, restoration and construction works on monuments to which the gminas have legal title in 2023

W 2023 r. w gminach wysokość **środków własnych** przeznaczonych na finansowanie opieki nad zabytkami przy zabytkach, do których gminy posiadały tytuł prawny, wyniosła 1 511,5 mln zł. Najwięcej środków z łącznej puli środków wydatkowanych na te cele w kraju przeznaczyły województwa mazowieckie (604,8 mln zł – 40,0% łącznej puli) i wielkopolskie (210,7 mln zł – 13,9%).

Łączna suma **środków zewnętrznych**³⁰ przeznaczonych na finansowanie opieki nad zabytkami w gminach w 2023 r. wyniosła 795,2 mln zł. Najwięcej środków zewnętrznych na ww. zadania wydatkowano w województwach: śląskim (124,3 mln zł – 15,6% łącznej sumy środków zewnętrznych), mazowieckim (116,3 mln zł – 14,6%), a następnie łódzkim (94,3 mln zł – 11,9%), małopolskim (88,5 mln zł – 11,1%) oraz dolnośląskim (80,0 mln zł – 10,1%).

Porozumienie o samorządowym konserwatorze zabytków

Porozumienie o samorządowym konserwatorze zabytków, zawarte z wojewodą i dotyczące powierzenia prowadzenia niektórych spraw z zakresu właściwości wojewody, w tym wydawania decyzji administracyjnych, o których mowa w art. 96 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, według stanu na koniec 2023 r. posiadało 77 gmin, czyli 3,1% wszystkich gmin (4,0% w 2019 r.). Wyniki badania wykazały, że najwięcej bo aż 32,5% porozumień zostało podpisanych w latach 2020-2023. Najwięcej podpisano ich w województwach: śląskim (16 gmin), małopolskim (10 gmin) oraz pomorskim

³⁰ Do środków zewnętrznych zalicza się:

- fundusze zagraniczne,
- środki ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego,
- inne programy rządowe,
- środki Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- inne.

(9 gmin), co stanowiło łącznie 45,5% wszystkich porozumień. Aż 2 400 gmin nie posiadało porozumień o samorządowym konserwatorze zabytków, a spośród nich 31 gmin było w trakcie zawierania porozumienia.

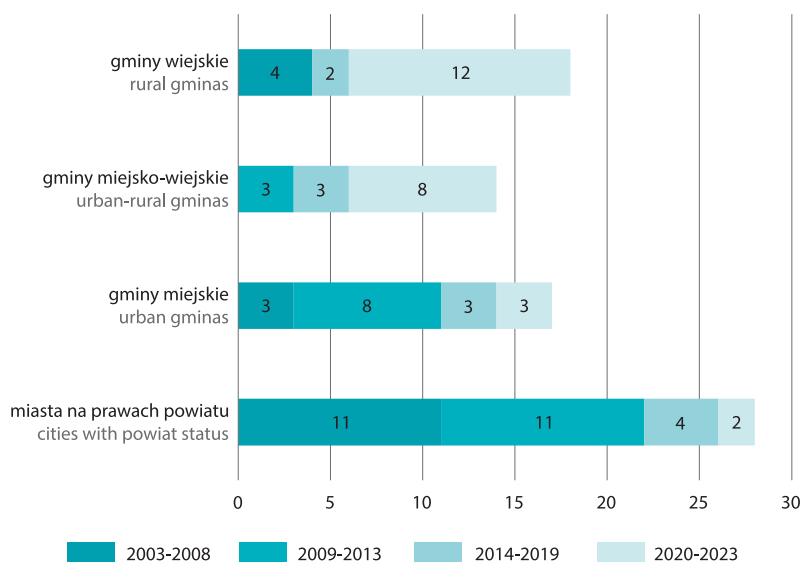
Wśród gmin posiadających porozumienie o samorządowym konserwatorze zabytków według stanu na koniec 2023 r. najczęściej było miast na prawach powiatu – 28 (36,4% wszystkich gmin posiadających podpisane porozumienie). Ponadto w zestawieniu odnotowano 18 gmin wiejskich, 17 gmin miejskich innych niż miasta na prawach powiatu i 14 gmin miejsko-wiejskich.

Wykres 18. Gminy posiadające porozumienie o samorządowym konserwatorze zabytków według lat zawarcia porozumienia w 2023 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 18. Gminas with an agreement on the local government conservator of monuments, according to the years of conclusion of the agreement in 2023

As of 31 December

Rewitalizacja

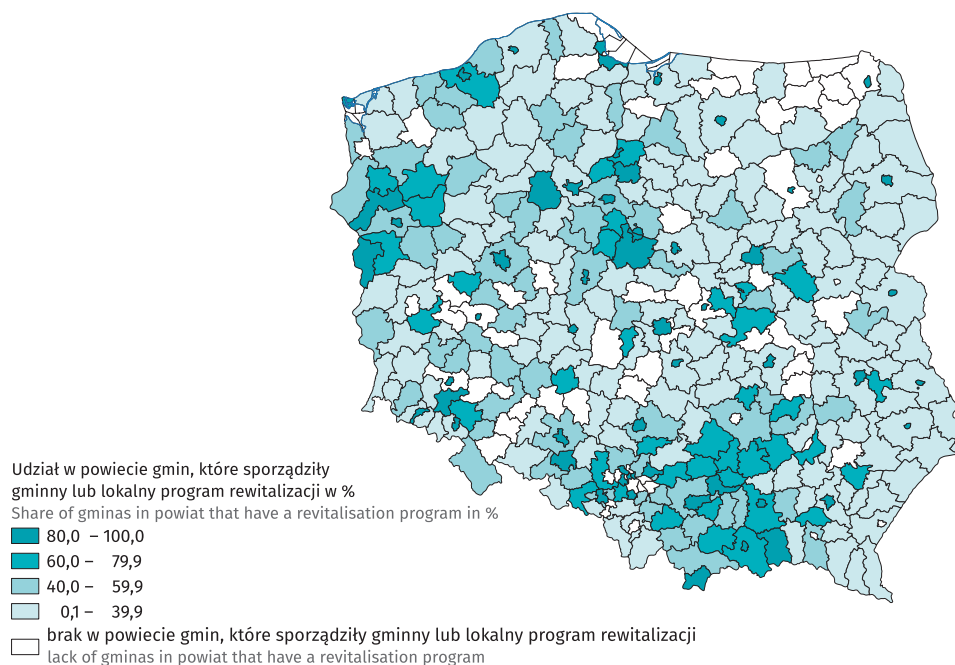
Według stanu w dniu 31 grudnia 2023 r. spośród 2 477 gmin w Polsce, 846 gmin (1 315 w 2019 r.) miało sporządzony gminny lub lokalny program rewitalizacji, co stanowiło 34,2% wszystkich gmin w Polsce.

Zgromadzone dane wykazały, że 380 gmin (w 2019 r. – 68) było w trakcie sporządzania programu rewitalizacji, w 883 gminach (w 2019 r. – 1 094) nie przystąpiono do jego sporządzania, a w 368 gminach (w 2019 r. – 401) nie planowano sporządzenia planu rewitalizacji w najbliższym czasie.

Odsetek gmin według województw, które sporządziły program rewitalizacji był znacznie zróżnicowany i najwyższy był w województwach: małopolskim (61,0%), kujawsko-pomorskim (54,2%) oraz świętokrzyskim (51,0%). Najmniejszy odsetek gmin posiadających program rewitalizacji odnotowano w województwach: warmińsko-mazurskim (14,7%), łódzkim (16,9%) oraz pomorskim (17,9%).

Mapa 12. Powiaty według odsetka gmin mających sporządzony gminny lub lokalny program rewitalizacji w 2023 r.

Map 12. Powiaty by the percentage of gminas that have prepared a revitalisation program in 2023

Zapisy odnośnie do zabytków i dziedzictwa kulturowego w gminnych lub lokalnych programach rewitalizacyjnych w gminie

Na ogólną liczbę 846 gmin, w których odnotowano gminny lub lokalny program rewitalizacji za 2023 r. stwierdzono, że w:

- 33,1% gmin wykorzystywano wskaźniki dotyczące zabytków na etapie delimitacji obszaru rewitalizacji,
- 33,7% gmin wykorzystywano analizy i badania dotyczące zabytków na etapie pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji,
- 61,3% gmin obszar rewitalizacji obejmował obszar wpisany do rejestru zabytków albo ujęty w gminnej ewidencji zabytków,
- 66,4% gmin w obszarze rewitalizacji znajdowały się obiekty wpisane do rejestru zabytków albo ujęte w ewidencji zabytków,
- 56,0% gmin w celach rewitalizacji i kierunkach działań odnoszono się do dziedzictwa kulturowego (zabytki i tradycje),
- 56,3% gmin w programie rewitalizacji przewidziano projekty rewitalizacyjne odnoszące się do zabytków,
- 37,8% gmin w programie rewitalizacji przewidziano projekty rewitalizacyjne odnoszące się do dziedzictwa niematerialnego (pamięć, tożsamość, lokalne tradycje i zwyczaje),
- 32,4% gmin program rewitalizacji jest powiązany z gminnym programem opieki nad zabytkami,
- 0,5% gmin są inne zapisy odnośnie zabytków i dziedzictwa kulturowego.

Inne narzędzia ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w samorządzie gminnym

Parki kulturowe

Na koniec 2023 r. w Polsce wykazano 43 parki kulturowe (o łącznej powierzchni 139 km²), usytuowane na terenie 38 gmin. Najwięcej parków kulturowych znajdowało się na terenach miast na prawach powiatu (13), natomiast największą powierzchnię parków kulturowych posiadały gminy miejsko-wiejskie (70 km²). Na pierwszym miejscu pod względem liczby parków kulturowych znalazło się województwo małopolskie (6). Nieco mniej, tj. po 5 parków kulturowych odnotowano w województwach: dolnośląskim, kujawsko-pomorskim i mazowieckim. Największą łączną powierzchnię parków kulturowych zanotowano w województwach świętokrzyskim (34 km²) i małopolskim (33 km²). W województwach: lubelskim i zachodniopomorskim nie wykazano parków kulturowych.

Gminny plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych

Według stanu na koniec 2023 r. ponad połowa gmin w Polsce (1 305 spośród 2 477 – 52,7%) miała przyjęty gminny plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych. Największy odsetek gmin, które przyjęły ww. plany odnotowano w miastach na prawach powiatu (83,3%). W pozostałych gminach miejskich odsetek ten wyniósł 56,8%, w gminach miejsko-wiejskich – 52,1%, a w gminach wiejskich – 50,9%. W ujęciu wojewódzkim, największy odsetek gmin, które przyjęły takie ww. plany wystąpił w województwie świętokrzyskim (75,5%), a następnie w podkarpackim (71,9%) i łódzkim (70,1%), a najmniejszy w województwie śląskim (34,1%) i zachodniopomorskim (32,7%).

Ustalenia dotyczące ochrony zabytków w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego

Według stanu na koniec 2023 r. 1 683 gminy (67,9%) wyznaczyły w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego strefy ochrony konserwatorskiej. W 482 gminach (19,5%) nie wyznaczono w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego strefy ochrony konserwatorskiej, a 312 gmin (12,6%) – nie posiadało miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Strefy ochrony konserwatorskiej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego wyznaczyło 97,0% miast na prawach powiatów, 88,6% gmin miejskich oraz 75,6% gmin miejsko-wiejskich i 59,9% gmin wiejskich. Na poziomie województw wyróżnia się województwo dolnośląskie, gdzie w 94,1% gmin odnotowano w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego strefy ochrony konserwatorskiej oraz województwo śląskie (90,4%).

3. Działalność Narodowego Instytutu Kultury i Dziedzictwa Wsi w 2024 r.

3. Activities of the National Institute of Culture and Rural Heritage in 2024

3.1. Historia i misja

3.1. History and mission

Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi³¹ (NIKiDW) został utworzony decyzją Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w 2019 r. i połączył się z Centralną Biblioteką Rolniczą im. Michała Oczapowskiego w Warszawie. Obie instytucje, na równych prawach, działają jako Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi. Nawiązuje on do tradycji Państwowego Instytutu Kultury Wsi, utworzonego w 1936 roku przez prezydenta Ignacego Mościckiego. Przed II wojną światową w obecnej siedzibie Instytutu przy Krakowskim Przedmieściu 66 mieściło się Muzeum Przemysłu i Rolnictwa³² (z oddziałem Muzeum Etnograficznego).

NIKiDW, zgodnie ze statutem, ma za zadanie wspieranie i ochronę kultury wsi oraz jej dziedzictwa w wymiarze historycznym i współczesnym oraz promocję tego dziedzictwa wśród społeczeństwa polskiego. Służą temu różnorodne działania, mające na celu zachęcanie społeczności lokalnych do poznawania i kontynuowania elementów własnej tradycji, związane z pokoleniowym przekazem dziedzictwa w zakresie kultury materialnej i niematerialnej. Ważną rolę odgrywa także szeroko pojęta promocja dziedzictwa wiejskiego oraz kultury tradycyjnej i ludowej, poprzez organizację i wspieranie różnorodnych wydarzeń prezentujących folklor. Istotnym segmentem działań NIKiDW jest działalność wydawnicza, skierowana do różnych grup odbiorców, a także współpraca przy realizacji filmów. NIKiDW prowadzi także badania etnograficzne dokumentujące współczesne zjawiska kulturowe oraz organizuje konferencje tematyczne.

3.2. Działalność merytoryczna

3.2. Substantive activity

Do działalności merytorycznej NIKiDW należy działalność programowa oraz naukowa. W 2024 r. realizowano ogólnopolski projekt naukowy „Etnomozaika. Dziedzictwo kulturowe wsi” polegający na badaniach niematerialnego dziedzictwa kulturowego współczesnej wsi³³. W 2024 r. badania obejmowały województwa podkarpackie oraz małopolskie.

3.2.1. Popularyzacja i edukacja

3.2.1. Popularisation and education

Ważną rolę w działaniach NIKiDW odgrywa segment popularyzatorski i edukacyjny, mający na celu przybliżenie elementów kultury tradycyjnej i ludowej poprzez prezentację regionów i grup etnograficznych w Polsce. Na wydarzenia zapraszani są twórcy reprezentujący różne dziedziny sztuki, rękodzieła i rzemiosła, prezentujący swoje wyroby wraz z ofertą sprzedaży oraz prowadzący warsztaty rękodzieła. Na każdym z wydarzeń obecne są również koła gospodyń wiejskich (KGW) z kulinariami i rękodziełem. Na scenie występują zespoły ludowe, które prezentują folklor muzyczny i taneczny ze swojego regionu. Odbywają się także przedstawienia grup teatrów obrzędowych oraz potańcówki, stanowiące zachętę do aktywnego uczestnictwa w spotkaniach z kulturą ludową dla różnych grup odbiorców.

31 Rozdział przygotowany przez Aleksandrę Szymańską i Małgorzatę Jaszczolt na podstawie informacji z działów NIKiDW. Korekta Agnieszka Brodowska.

32 <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Muzeum-Przemyslu-i-Rolnictwa;3944772.html> [dostęp 16.05.2025].

33 <https://nikidw.edu.pl/etnomozaika/> [dostęp 4.07.2025].

W ramach działalności edukacyjnej NIKiDW zrealizował program pilotażowy wycieczek edukacyjnych dla wszystkich klas szkół podstawowych pod nazwą „Wyprawy terenowe z Etnoekipą”. Od 1 października 2024 r. do 15 grudnia 2024 r. uczniowie szkół podstawowych mogli wziąć udział w zajęciach tematycznych i lekcjach muzealnych. Koszt zajęć pokrył Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi. Zaplanowano i zrealizowano dofinansowanie minimum 4 wypraw w każdym z 16 województw.

Było to nowe przedsięwzięcie NIKiDW, dzięki któremu uczniowie mieli okazję doświadczyć edukacji blisko natury w konkretnych gospodarstwach (zagrodach edukacyjnych) lub poznać lepiej tradycyjną kulturę ludową dzięki muzeom etnograficznym.

W siedzibie Narodowego Instytutu Kultury i Dziedzictwa Wsi w 2024 roku odbyło się 11 wydarzeń, a pozostałych ponad 100 wydarzeń było organizowanych lub współorganizowanych przez Instytut w całej Polsce. Listę wybranych wydarzeń zamieszczono w aneksie do publikacji.

3.2.2. Działalność wydawnicza

3.2.2. Publishing activity

Ważną rolę w popularyzacji kultury ludowej i tradycyjnej odgrywa działalność wydawnicza Instytutu. W 2024 r. Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi wydał:

- 4 numery kwartalnika Kultura Wsi,
- 2 tomy monografii "Wieś polska na przestrzeni wieków",
- w serii etnograficznej „Wyprawy z Etnoekipą. Poznaj dawną wieś” - tom pt. "Kto był kim na wsi?"³⁴,
- trzeci tom bajek ludowych.

3.2.3. Filmy

3.2.3. Films

Realizacja filmu „Wsie Ursynowa III. Społeczność”³⁵ we współpracy z Urzędem Dzielnicy Ursynów. Film powstał w ramach działań związanych z projektem „Wsie Warszawy”. Punktem wyjścia był Ursynów, na terenie którego historycznie funkcjonowało co najmniej kilkanaście wsi i folwarków, z ich charakterystycznym układem ruralistycznym i pamięcią mieszkańców o tej wiejskiej przeszłości.

Zrealizowano także 40 filmów o stypendystach programów stypendialnych NIKiDW: Programu Stypendialnego dla Twórców Ludowych i programu stypendialnego „Mistrz – Uczeń”. W każdym filmie stypendyści prezentują działania, które były przedmiotem grantu oraz opowiadają o nich³⁶.

3.2.4. Konferencje naukowe

3.2.4. Scientific conferences

W 2024 r. zorganizowano 5 konferencji naukowych, które dotyczyły dziedzictwa kulturowego wsi, powieści "Chłopi" W. Reymonta, wiejskiej turystyki i muzeów oraz kwestii historycznych (2 sesje) z okresu II Rzeczypospolitej i II wojny światowej.

³⁴ W tomie tym przedstawiono czym jest społeczność lokalna, kto na wsi rządził, kto pomagał i uczył. Jest mowa o roli wójta i sołtysa, duchowieństwa, pokazano różnorodność wyznaniową niektórych regionów kraju.

³⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=XcTml1jKBcw&t=5s> [dostęp 22.05.2025].

³⁶ https://www.youtube.com/watch?v=Ebtaw_iE_rs&t=41s [dostęp 22.05.2025].

3.3. Wsparcie

3.3. Support

3.3.1. Wsparcie dla twórców

3.3.1. Support for creators

1) Program stypendialny „Mistrz – Uczeń” – zakłada przekazywanie wiedzy i umiejętności związanych z rzemiosłem, rękodziełem, sztuką i gwarą ludową w transmisji międzypokoleniowej. W 2024 r. program zrealizowało 25 par, złożonych z mistrza i ucznia³⁷.

2) Program stypendialny dla Twórców Ludowych

Celem tego programu jest wspieranie lokalnego dziedzictwa i tradycyjnych umiejętności, poprzez program grantowy dla indywidualnego twórcy ludowego. Dzięki udziałowi w programie twórca ludowy ma możliwość pracy nad dziełem, co jest ważne zarówno z punktu widzenia jego rozwoju, jak i z perspektywy upowszechniania wiedzy o unikatowych technikach wytwórczości i tradycjach z nimi związanych, będących istotnym elementem tożsamości lokalnej. W 2024 r. stypendium realizowało 15 twórców³⁸.

3.3.2. Program grantowy Potańcówki

3.3.2. Dance party grant program

Druga edycja mająca na celu wspieranie inicjatyw kultywujących tradycyjną kulturę wiejską oraz wsparcie muzyków ludowych, wykonujących lokalny repertuar. Beneficjentami programu były koła gospodyń wiejskich (KGW), ochotnicze straże pożarne (OSP), organizacje pozarządowe (NGO) oraz samorządowe instytucje kultury³⁹.

3.3.3. Wsparcie dla naukowców i badaczy

3.3.3. Support for scientists and researchers

Konkurs „Korzenie i skrzydła” na najlepszą pracę na temat kultury i dziedzictwa obszarów wiejskich w Polsce. W 2024 r. odbyła się IV edycja Konkursu skierowana do osób, które w latach 2020–2024 obroniły prace magisterskie, związane z różnymi dyscyplinami naukowymi z obszaru nauk o sztuce oraz ze sztuką. Prace odnosiły się tematycznie do tradycji i współczesności szeroko pojętej kultury wsi i dziedzictwa obszarów wiejskich ziem polskich (współcześnie i historycznie) oraz do kultury i dziedzictwa miast o tradycjach rolniczych. Do Konkursu zgłoszono 16 prac, 2 z nich nagrodzono pierwszym miejscem ex aequo, a jednej pracy przyznano trzecie miejsce oraz przyznano trzy wyróżnienia honorowe.

3.3.4. Wsparcie dla Kół Gospodyń Wiejskich

3.3.4. Support for the Country Housewives' Associations

Wspieranie Kół Gospodyń Wiejskich oraz wszelkich inicjatyw polegających na zrzeszaniu się mieszkańców obszarów wiejskich stanowi ważną część działalności Instytutu. Istotne w działalności NIKiDW jest udzielanie wsparcia merytorycznego Kołom na różnych polach ich aktywności.

W 2024 r. odbyły się 3 cykle webinarium.

37 <https://nikidw.edu.pl/wyniki-3-edycji-programu-stypendialnego-mistrz-uczen/> [dostęp 22.05.2025].

38 <https://nikidw.edu.pl/10743-2/> [dostęp 22.05.2025].

39 <https://nikidw.edu.pl/ogloszenie-wynikow-programu-potancowki-wiejskie-edycja-2024/> [dostęp 22.05.2025].

3.3.5. Wsparcie dla festiwali, przeglądów, konkursów, teatrów wiejskich, warsztatów, jarmarków

3.3.5. Support for festivals, reviews, competitions, rural theaters, workshops, fairs

NIKiDW wspiera różnorodne wydarzenia w skali całej Polski: festiwale, przeglądy, konkursy, teatry wiejskie, warsztaty, jarmarki, promujące kulturę ludową i tradycyjną oraz odrębności regionalne, których celem jest przybliżenie lokalnych zwyczajów, popularyzacja kultury ludowej, upowszechnianie wiedzy o unikatowych tradycjach charakterystycznych dla danego obszaru wiejskiego. W 2024 r. NIKiDW udzielił wsparcia 58 podmiotom.

3.3.6. Patronaty honorowe

3.3.6. Honorary patronages

W 2024 r. zostały przyznane 32 patronaty honorowe na wydarzenia związane z niematerialnym dziedzictwem kulturowym obszarów wiejskich. Dzięki nim Instytut wspiera ważne przedsięwzięcia organizowane przez ośrodki kultury, przyczyniając się do propagowania kultury obszarów wiejskich w Polsce.

3.4. Działalność Staromiejskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku im. Marii Skłodowskiej-Curie (SUTW)

3.4. Activities of the Old Town University of the Third Age named after Maria Skłodowska-Curie (SUTW)

W 2024 r. miało miejsce łącznie ponad 100 różnych aktywności o charakterze humanistyczno-przyrodniczym dla 90 słuchaczy⁴⁰.

3.5. Centralna Biblioteka Rolnicza im. M. Oczapowskiego, Oddział NIKiDW w Puławach

3.5. Central Library of Agriculture named after Michał Oczapowski, a branch in Puławy

Według stanu w dniu 31 grudnia 2024 r. zasoby Centralnej Biblioteki Rolniczej (CBR) w Puławach liczyły 353 644 egzemplarze (w tym: 216 381 – książki, 137 263 – czasopisma); 8 619 zbiorów specjalnych, w tym: 833 starodruki, 4 056 materiałów elektronicznych oraz 1 182 obiekty zdigitalizowane (w 2024 r.); Centralna Biblioteka Rolnicza posiada łącznie 1 871 zdigitalizowanych obiektów.

3.6. System Informacji o Gospodarce Żywnościowej

3.6. Food Economy Information System

W 2024 r. zespół Systemu Informacji o Gospodarce Żywnościowej wprowadził do swojej bazy, zawierającej artykuły z polskich czasopism naukowych i fachowych z obszaru rolnictwa i nauk pokrewnych, 2 315 rekordów⁴¹.

⁴⁰ Były to: 43 seminaria o tematyce z zakresu historii, kultury, muzealnictwa, sztuki, polityki, podróży itp.; 26 tygodni zajęć ruchowych (gimnastyka dla seniorów, taniec); w drugim semestrze odbyło się 10 godzin zajęć tanecznych wspomagających aktywność ruchową oraz merytoryczną: 28 głównych wykładów (tematyka ogólna); 5 spotkań warszawianistycznych (zwiedzanie miejsc istotnych dla architektury i kultury Warszawy); wycieczka do Kampinoskiego Parku Narodowego.

⁴¹ http://gamma.cbr.edu.pl/F/?func=find-b-0&local_base=SIG01 [dostęp 28.05.2025].

3.7. Biura Regionalne NIKiDW

3.7. Regional Offices of the NIKiDW

Według stanu w dniu 31 grudnia 2024 r. funkcjonowały trzy Biura Regionalne Narodowego Instytutu Kultury i Dziedzictwa Wsi: Biuro Regionalne w Częstochowie (województwo śląskie), Biuro Regionalne w Łysomicach (województwo kujawsko-pomorskie), Biuro Regionalne w Pułtusku (województwo mazowieckie).

Biura Regionalne zajmują się prowadzeniem działalności NIKiDW w terenie. Są odpowiedzialne za organizowanie warsztatów dla kół gospodyń wiejskich, dla dzieci i młodzieży, a także jarmarków i potańcówek oraz promowanie działalności NIKiDW na terenie kraju.

4. Archiwa państwowe⁴²

4. State archives⁴³

4.1. Podstawy prawne i organizacja archiwów państwowych

4.1. Legal basis and organisation of state archives

Archiwa państwowe działają na podstawie ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2020 r. poz. 164). Sieć archiwów państwowych wchodzi do centralnej administracji rządowej w dziale *kultura i ochrona dziedzictwa narodowego*.

Centralnym organem administracji rządowej w sprawach państwowego zasobu archiwalnego jest Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, którego działalność nadzoruje minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Urzędem obsługującym Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych jest Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych (dalej: NDAP).

Przy Naczelnym Dyrektorze Archiwów Państwowych działają trzy ciała kolegialne:

- Rada Archiwalna – organ doradczy i opiniodawczy w sprawach należących do zakresu działania Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych;
- Centralna Komisja Metodyczna (CKM) – organ doradczy i opiniodawczy w sprawach dotyczących metodyki archiwalnej, w tym opracowania, ewidencjonowania i udostępniania materiałów archiwalnych;
- Centralna Komisja Archiwalnej Oceny Dokumentacji (CKAOD) – organ doradczy i opiniodawczy w sprawach dotyczących kształtowania narodowego zasobu archiwalnego oraz gromadzenia materiałów archiwalnych.

Sieć archiwów państwowych na koniec 2024 r. tworzyły 3 archiwa o charakterze centralnym: Archiwum Główne Akt Dawnych (dalej: AGAD), Archiwum Akt Nowych (dalej: AAN), Narodowe Archiwum Cyfrowe (dalej: NAC) oraz 29 – o jedno mniej niż w roku poprzednim⁴⁴ – archiwów państwowych (dalej: AP), których właściwość miejscowa ma zasięg regionalny, z siedzibami w: Białymstoku, Bydgoszczy, Częstochowie, Gdańsku, Gorzowie Wielkopolskim, Kaliszu, Katowicach, Kielcach, Koszalinie, Krakowie⁴⁵, Lesznie, Lublinie, Łodzi, Olsztynie, Opolu, Piotrkowie Trybunalskim, Płocku, Poznaniu, Przemyślu, Radomiu, Rzeszowie, Siedlcach, Suwałkach, Szczecinie, Toruniu, Warszawie, Wrocławiu, Zamościu i Zielonej Górze.

⁴² Źródło: Sprawozdanie z działalności archiwów państwowych w 2024 roku, Warszawa 2025.

⁴³ Source: Report on the activities of the state archives in 2024, Warsaw 2025.

⁴⁴ Z dniem 1 marca 2024 r., na podstawie rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 listopada 2023 r., AP w Malborku zostało połączone z AP w Gdańsku.

⁴⁵ Na mocy Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 5 grudnia 2012 r. w sprawie zmiany nazwy oraz określenia zakresu działania Archiwum Państwowego w Krakowie placówka ta otrzymała nazwę Archiwum Narodowe w Krakowie (dalej: AN w Krakowie).

Mapa 13. Lokalizacja archiwów państwowych w Polsce
Map 13. Location of state archives in Poland

a Siedzibę w Warszawie miały 3 archiwa centralne: Archiwum Główne Akt Dawnych, Archiwum Akt Nowych oraz Narodowe Archiwum Cyfrowe.

4.2. Infrastruktura sieci archiwów państwowych

4.2. State archives infrastructure

Misją archiwów państwowych jest trwale zabezpieczenie świadectw przeszłości. Aby zapewnić realizację ustawowego obowiązku przechowywania materiałów archiwalnych, prowadzone są inwestycje w infrastrukturę archiwów państwowych.

Na koniec 2024 r. archiwa państwowe dysponowały 96 obiektami. Ich łączna powierzchnia magazynowa wynosiła ponad 96 tys. m².

W 2024 r. kontynuowane były prace mające na celu poprawę, poprzez głęboką modernizację zgodnie z założeniami zrównoważonego rozwoju, efektywności energetycznej budynków 20 archiwów państwowych: AAN, AGAD, AP w Częstochowie, AP w Gdańsku, AP w Kaliszu, AP w Katowicach, AP w Kielcach, AP w Koszalinie, AP w Lesznie, AP w Łodzi, AP w Olsztynie, AP w Opolu, AP w Płocku, AP w Poznaniu, AP w Przemyślu, AP w Siedlcach, AP w Szczecinie, AP w Toruniu, AP w Warszawie i AP we Wrocławiu. W ramach kolejnej fazy realizacji projektu strategicznego pn. „Kompleksowa modernizacja energetyczna wybranych obiektów archiwów państwowych w Polsce – etap II” przeprowadzona zostanie kompleksowa modernizacja 27 budynków o łącznej powierzchni użytkowej przekraczającej 71 tys. m².

Równolegle prowadzone były działania na rzecz budowy nowych lub adaptacji istniejących budynków na potrzeby AP w Katowicach, NAC, AP w Łodzi, AP w Piotrkowie Trybunalskim, AP w Warszawie. Ponadto zakończone zostało wyposażanie oddanych do użytkowania w roku poprzednim obiektów AP w Bydgoszcy i AN w Krakowie Oddział w Nowym Sączu.

Systematycznie w budynkach archiwów państwowych prowadzone były także remonty i konserwacje, skoncentrowane w szczególności na poprawie warunków przechowywania materiałów archiwalnych, warunków pracy oraz bezpieczeństwa i estetyki archiwów. Podejmowano też działania mające na celu zwiększenie dostępności architektonicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami.

4.3. Informatyzacja i infrastruktura IT archiwów państwowych

4.3. Computerisation and IT infrastructure of state archives

W ramach wdrażania Planu Transformacji Cyfrowej⁴⁶ podjęte zostały działania przygotowawcze do realizacji projektu służącego uruchomieniu wspólnej platformy pracy grupowej dla wszystkich jednostek sieci archiwów państwowych oraz ich integrację w zakresie współdzielenia plików, komunikatora, a także wprowadzenia jednolitych zasad bezpieczeństwa teleinformatycznego.

W 2024 r. realizowane były także następujące projekty strategiczne związane z informatyzacją archiwów państwowych:

- rozbudowa i wdrożenie w sieci archiwów państwowych systemu pn. Rejestr Skanów, służącego do zarządzania procesem digitalizacji i ewidencji kopii cyfrowych – projekt mający na celu opracowanie, a następnie wdrożenie jednolitego narzędzia informatycznego do wspomaganie zarządzania procesem digitalizacji oraz ewidencjonowania kopii cyfrowych materiałów archiwalnych;
- rozwój centrum kompetencji w zakresie cyfrowego zabezpieczenia zbiorów archiwów państwowych w NAC – etap I: archiwa centralne i warszawskie – celem projektu realizowanego przez NAC we współpracy z NDAP, AAN, AGAD oraz AP w Warszawie m.in. jest znaczące rozszerzenie dostępności danych poprzez zintensyfikowanie digitalizacji zasobu archiwów warszawskich dzięki rozbudowie pracowni digitalizacji;
- budowa i wdrożenie systemu do planowania i sprawozdawczości przez sieć archiwów państwowych – projekt, którego głównym celem jest usprawnienie przygotowywania przez archiwa państwowe rocznych planów i sprawozdań z działalności, a także automatyzacja procesu agregacji danych.

Analogicznie jak w latach poprzednich, prowadzono działania związane z utrzymaniem i rozwijaniem systemów do obsługi działalności archiwalnej, do których należą: Zintegrowany System Informacji Archiwalnej (ZoSIA), Archiwum Dokumentów Elektronicznych (ADE) oraz Nadzór i Kontrola Archiwalna (NiKA). Rozwijane były również serwisy internetowe prezentujące kopie cyfrowe materiałów archiwalnych, w tym serwis szukajwarchiwach.gov.pl, będący głównym miejscem udostępniania online zasobu archiwów państwowych.

⁴⁶ Plan Transformacji Cyfrowej – zaplanowana na lata 2023-2030 strategia unowocześnienia zaplecza technologicznego archiwów państwowych, której celem jest zwiększenie bezpieczeństwa i dostępności usług archiwalnych.

4.4. Kadra i finanse archiwów państwowych

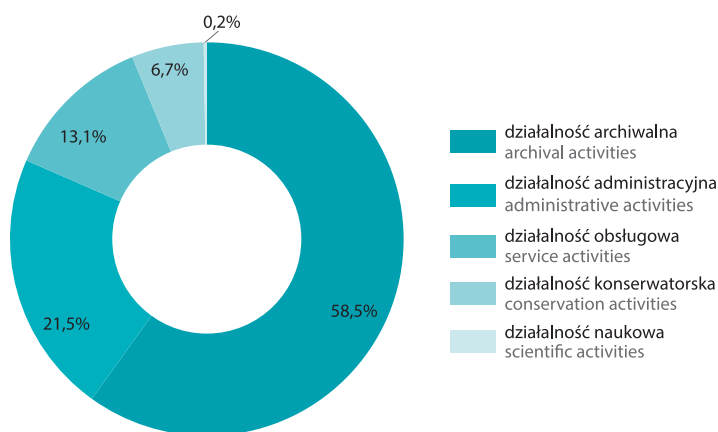
4.4. Personnel and finances of state archives

Kadry

W 2024 r. przeciętne zatrudnienie w sieci archiwów państwowych⁴⁷ wynosiło 1 578,76 etatu (1 625 osób), w tym w archiwach państwowych 1 502,13 etatu (1 550 osób) oraz w NDAP 76,63 etatu (75 osób).

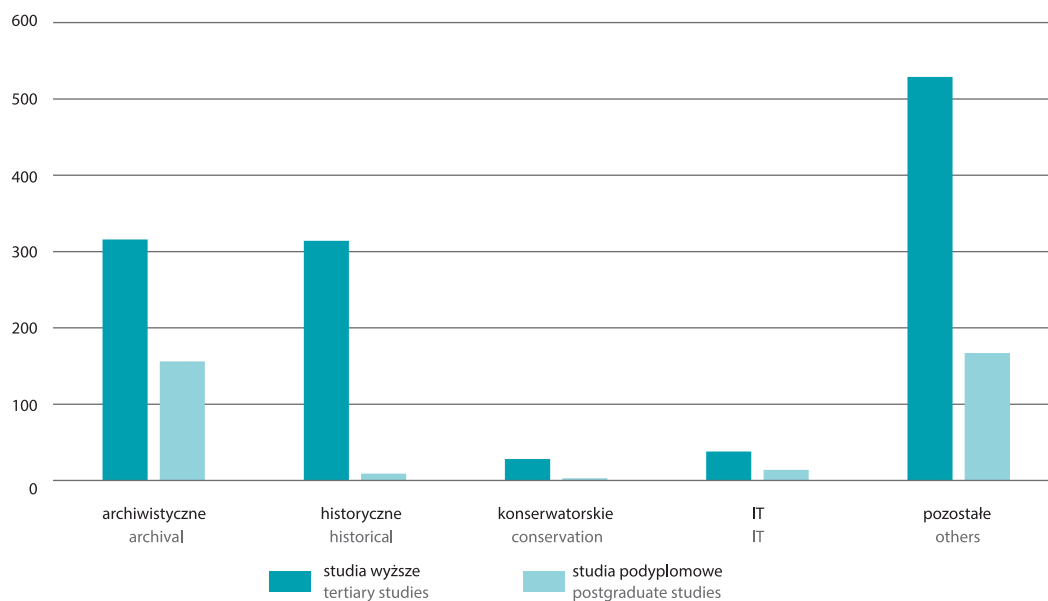
Wykres 19. Przeciętne zatrudnienie w sieci archiwów państwowych w 2024 r. według rodzaju działalności i liczby zatrudnionych osób

Chart 19. Average employment in the network of state archives in 2024 by type of activity and number of people employed

Wykres 20. Stan wykształcenia pracowników sieci archiwów państwowych w 2024 r. (liczba osób)

Chart 20. Education status of employees of the state archives network in 2024 (number of people)

⁴⁷ Dane dotyczą wszystkich jednostek sieci archiwów państwowych, w tym AGAD, AAN i NAC.

W celu rozwoju kompetencji kadry sieci archiwów państwowych, poza dostępnością indywidualnych form podnoszenia kwalifikacji, zorganizowane zostały kolejne edycje Akademii Menadżera oraz Akademii Zarządzania Bezpieczeństwem, w latach wcześniejszych realizowane jako projekty strategiczne. II edycja Akademii Menadżera, mająca na celu przygotowywanie liderów w sieci archiwów państwowych, posiadających nowoczesne umiejętności i wiedzę w obszarze zarządzania, trwała od września 2024 r. do marca 2025 r. Wzięło w niej udział 15 pracowników archiwów państwowych. II edycja Akademii Zarządzania Bezpieczeństwem została omówiona w części „Zabezpieczanie zasobu archiwów państwowych”.

Odbyła się także VI edycja Akademii Zarządzania Projektami dla Archiwów Państwowych, ukierunkowana na zdobywanie wiedzy i doświadczenia w tym obszarze. Program obejmował m.in. zagadnienia związane z cyklem życia projektu, przygotowaniem dokumentacji, analizą interesariuszy, strukturą zarządzania projektem i zespołem projektowym, ryzykiem, komunikacją, budżetem, harmonogramowaniem i szacowaniem czasu prac, kontrolą ich realizacji oraz końcową ewaluacją. W Akademii wzięło udział 15 pracowników sieci archiwów państwowych.

Kontynuowane były inicjatywy strategiczne rozpoczęte w latach poprzednich:

- Model kompetencji i rozwoju zawodowego pracowników zatrudnionych w sieci archiwów państwowych – projekt prowadzony przez AP w Zielonej Górze w partnerstwie z AP w Gdańsku oraz NDAP mający na celu wypracowanie ujednoczonego modelu kompetencji i rozwoju zawodowego pracowników sieci archiwów państwowych;
- Efektywny onboarding – proces wdrażania i adaptacji nowych pracowników sieci archiwów państwowych – projekt prowadzony przez AAN we współpracy z AP w Lesznie, AP w Opolu, AP w Szczecinie, AP we Wrocławiu oraz AP w Zielonej Górze, którego celem jest zwiększenie efektywności procesu wdrażania i adaptacji nowych pracowników sieci archiwów państwowych.

Finanse

Plan dochodów na 2024 r. w dziale 921 *Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego* w rozdziale 92117 Archiwa ustalony został na poziomie 1 670 000 zł, natomiast wykonanie wyniosło 1 953 904 zł, co stanowi 117,0% planu.

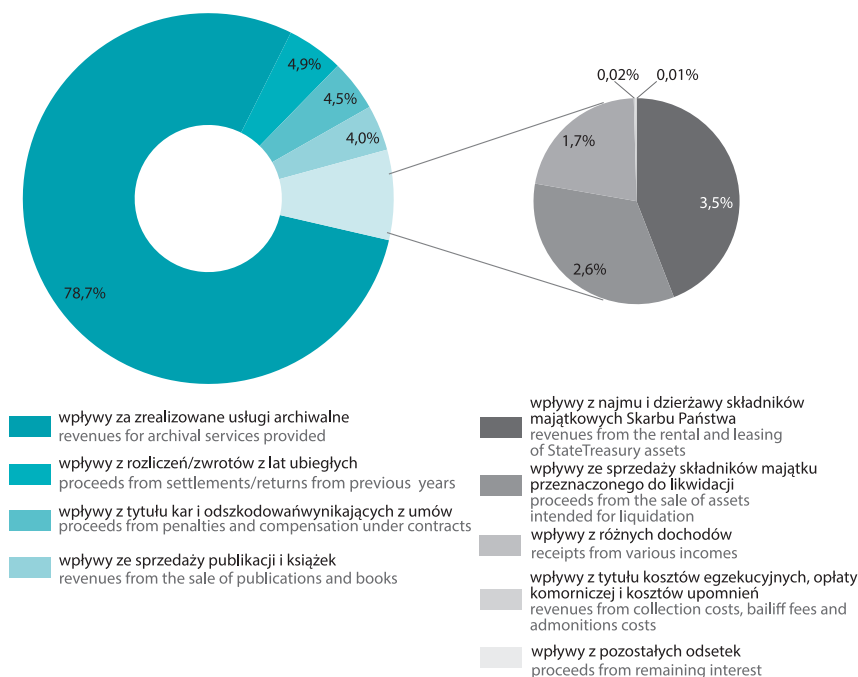
Uzyskane dochody pochodziły głównie z opłat za wykonane usługi w zakresie poszukiwań archiwalnych, sprzedaży wydawnictw, wpływów z rozliczeń/zwrotów z lat ubiegłych, opłat wnoszonych za wynajmowane lokale i pomieszczenia.

Plan wydatków ogółem (po zmianach) na 2024 r. w dziale 921 *Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego* w rozdziale 92117 Archiwa (dla paragrafów z czwartą cyfrą „0”) ustalony został na poziomie 347 573 796,00 zł, natomiast wykonanie wyniosło 346 268 497,18 zł, co stanowi 99,62% planu.

Tabl.16. Wykonanie wydatków w podziale na grupy w 2024 r.
Table 16. Expenditure performance by group in 2024

Grupa wydatków Expense group	Plan według ustawy budżetowej Plan according to the budget act	Plan po zmianach Plan after changes	Wykonanie na dzień 31.12.2023 r. Performance as of December 31, 2023	% wykonania % complete
	w zł in PLN			
Razem Total	348 831 000	347 573 796	346 268 497	99,6
Dotacje Subsidies	900 000	900 000	900 000	100,0
Świadczenia Benefits	381 000	456 408	434 755	95,3
Wydatki bieżące Current expenses	290 925 000	290 675 888	290 016 571	99,8
Wydatki majątkowe Capital expenditure	56 625 000	55 541 500	54 917 172	98,9

Wykres 21. Główne źródła dochodów sieci archiwów państwowych w 2024 r.
 Chart 21. Main sources of income of the state archives network in 2024

4.5. Kształtowanie narastającego zasobu archiwalnego⁴⁸

4.5. Shaping the national archival fond

Państwowy zasób archiwalny⁴⁹

Archiwa państwowe sprawowały nadzór⁵⁰ nad 10 332 jednostkami organizacyjnymi zarówno państwowymi, jak i samorządowymi. W 2024 r. objęto nadzorem archiwalnym łącznie 63 jednostki organizacyjne, a wykreślono spod nadzoru archiwalnego 29 podmiotów.

Według stanu na koniec 2024 r. w jednostkach nadzorowanych przez archiwa państwowe znajdowało się 820 346,49 m.b., 7 956 104 jednostki⁵¹ oraz 16 902 506,80 GB materiałów archiwalnych wytworzonych i zgromadzonych w toku ich działalności. Rozmiar materiałów archiwalnych, które zgodnie z obowiązują-

48 Narastający zasób archiwalny – materiały archiwalne wytworzone i gromadzone w wyniku aktualnej działalności twórców zespołów. Definicja za: Narastający zasób archiwalny [w:] Polski Słownik Archiwalny, pod red. W. Maciejewskiej, Warszawa 1974, s. 55.

49 Państwowy zasób archiwalny – całość materiałów archiwalnych kwalifikujących się do trwałego przechowywania w archiwach, a znajdujących się we władaniu państwa lub pod jego ochroną prawną, niezależnie od miejsca przechowywania. Definicja za: Państwowy zasób archiwalny [w:] Polski Słownik Archiwalny, pod red. W. Maciejewskiej, Warszawa 1974, s. 60.

50 Nadzór nad narastającym zasobem archiwalnym – ogół czynności kontrolnych wykonywanych przez władze archiwalne w oparciu o przysługujące im uprawnienia w stosunku do twórców zespołów [tzn. twórców materiałów archiwalnych wytworzonych i zgromadzonych w wyniku działalności urzędu (instytucji) lub osoby fizycznej – uzup. aut.]. Definicja za: Nadzór nad narastającym zasobem archiwalnym [w:] Polski Słownik Archiwalny, pod red. W. Maciejewskiej, Warszawa 1974, s. 55.

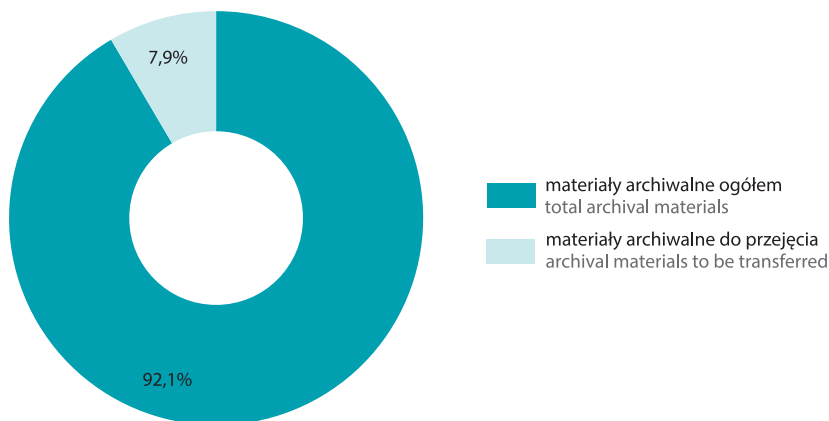
51 Pojęcie „jednostka” odnosi się do miary zasobu, który został zgromadzony w państwowych oraz samorządowych jednostkach organizacyjnych. Zasób ten obejmuje zarówno dokumentację niearchiwalną (nieposiadającą trwałej wartości historycznej, o tymczasowym okresie przechowywania), jak i dokumentację archiwalną (czyli materiały posiadające wartość historyczną, społeczną, naukową lub kulturową, które podlegają trwałemu przechowywaniu). Z kolei pojęcie „jednostka archiwalna” oznacza fizycznie wyodrębniony zbiór materiałów archiwalnych, który stanowi część zasobu przechowywanego przez archiwa państwowe. Może to być na przykład księga, poszyt, płyta czy inny nośnik. Każda jednostka archiwalna jest traktowana jako samodzielna całość pod względem ewidencyjnym. Zob. szerzej: Jednostka archiwalna [w:] Polski Słownik Archiwalny, pod red. W. Maciejewskiej, Warszawa 1974, s. 39–40.

cymi przepisami prawa powinny zostać przekazane⁵² do zasobu archiwów państwowych, na koniec 2024 r. wynosił 70 254,66 m.b., 340 712 jednostek oraz 650 272,29 GB.

Wykres 22. Materiały archiwalne w postaci tradycyjnej w podmiotach nadzorowanych ogółem i materiały archiwalne do przejęcia w m.b. w 2024 r.

Stan w dniu 31 grudnia

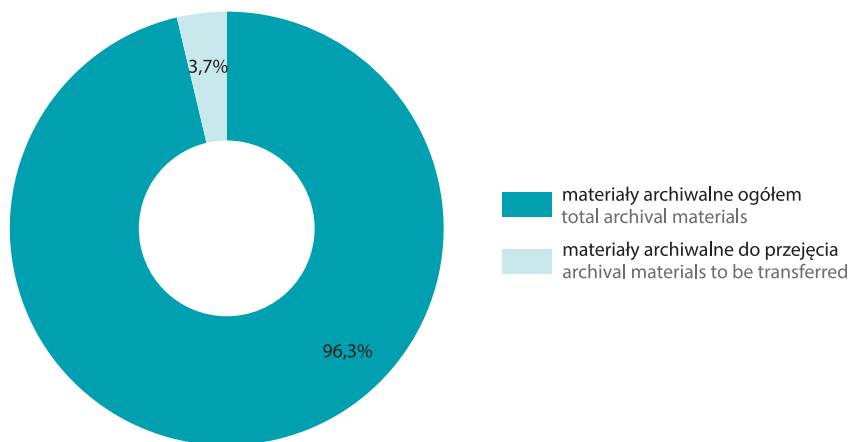
Chart 22. Total archival materials in traditional form in supervised organisations and archival materials to be transferred in linear meters in 2024
As of 31 December

Wykres 23. Materiały archiwalne w postaci elektronicznej w podmiotach nadzorowanych ogółem i materiały archiwalne do przejęcia w 2024 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 23. Total archival materials in electronic form in supervised organisations and archival materials to be transferred in 2024
As of 31 December

W 2024 r. archiwa państwowe uzgodniły 5 627 normatywów (instrukcji kancelaryjnych, jednolitych rzeczowych wykazów akt, instrukcji w sprawie organizacji i zakresu działania archiwum zakładowego lub składnicy akt oraz innych przepisów) dla państwowych lub samorządowych jednostek organizacyjnych, zarówno nadzorowanych, jak i nienadzorowanych. Dokonano także 1 534 zmian ww. przepisów.

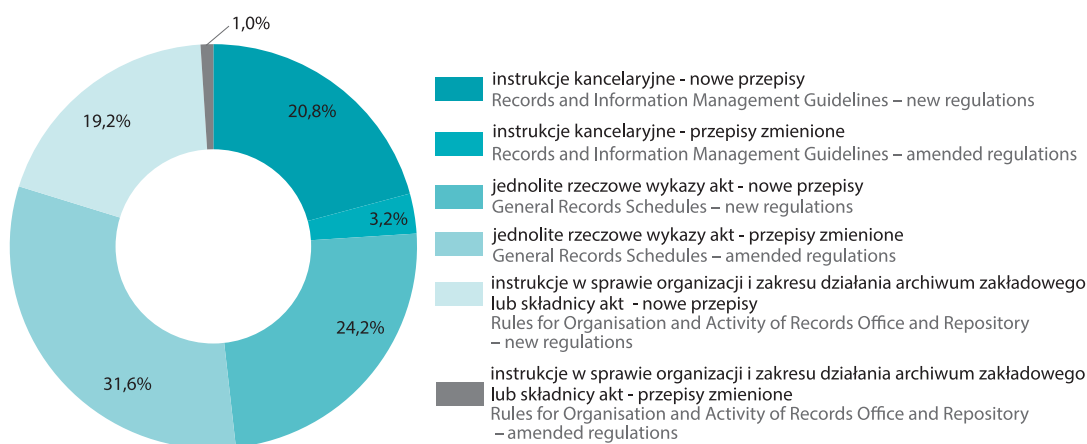
⁵² Dotyczy dokumentacji, która jest wytwarzana i przechowywana u aktotwórcy (np. w urzędzie, instytucji itp.), a która nie została jeszcze przekazana do archiwum państwowego. Z kolei informacje dotyczące przekazanych materiałów archiwalnych zawarto w podrozdziale (4.6) poświęconym zasobowi archiwalnemu przechowywanemu w sieci archiwów państwowych.

Dla jednostek nadzorowanych uzgodniono 247 instrukcji kancelaryjnych, 288 jednolitych rzeczowych wykazów akt oraz 228 instrukcji w sprawie organizacji i zakresu działania archiwum zakładowego. Ponadto dokonano zmian w 38 instrukcjach kancelaryjnych, 375 jednolitych rzeczowych wykazach akt i 12 instrukcjach w sprawie organizacji i zakresu działania archiwum zakładowego.

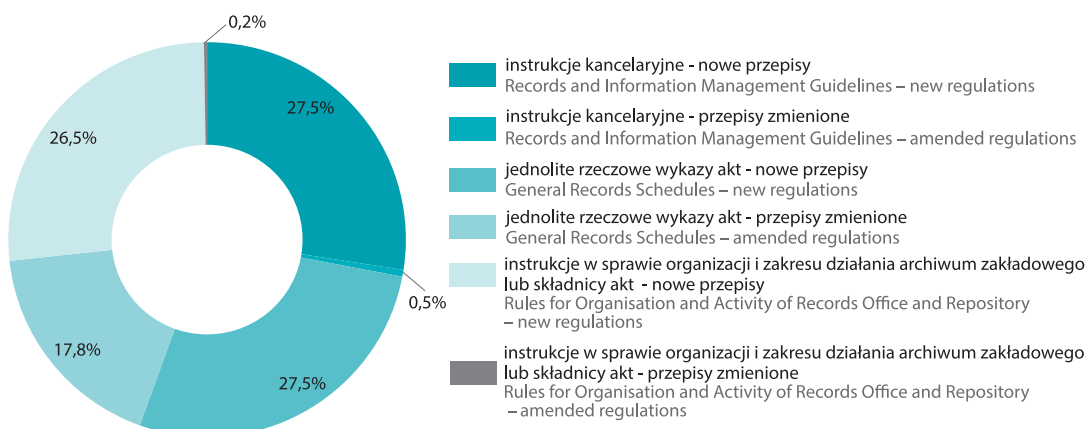
Dla jednostek niebędących pod nadzorem uzgodniono 1 640 instrukcji kancelaryjnych, 1 642 jednolite rzeczowe wykazy akt, 1 581 instrukcji w sprawie organizacji i zakresu działania składnicy akt oraz 1 inny przepis. Dodatkowo dokonano zmian w 33 instrukcjach kancelaryjnych, 1 062 jednolitych rzeczowych wykazach akt oraz w 14 instrukcjach w sprawie organizacji i zakresu działania składnicy akt.

W 2024 r. archiwa państwowe przeprowadziły łącznie 1 875 kontroli oraz 3 159 ekspertyz archiwalnych. Dyrektorzy archiwów państwowych rozpatrzyli 22 574 wnioski i wydali 20 538 zezwoleń na brakowanie dokumentacji niearchiwalnej obejmującej 466 529,537 m.b., 4 820 254 jednostki oraz 153 185,106 GB.

Wykres 24. Struktura przepisów uzgodnionych dla jednostek nadzorowanych w 2024 r.
Chart 24. Structure of regulations stated for supervised organisations in 2024

Wykres 25. Struktura przepisów uzgodnionych dla jednostek nienadzorowanych w 2024 r.
Chart 25. Structure of regulations stated for unsupervised organisations in 2024

Niepaństwowy zasób archiwalny⁵³

Archiwa państwowe wspierały zarządzanie dokumentacją oraz działalność archiwalną podmiotów, których materiały archiwalne wchodzą w skład ewidencjonowanego niepaństwowego zasobu archiwalnego.

W 2024 r. w realizacji pozostawało 12 porozumień o współpracy z jednostkami ze sfery ewidencjonowanego niepaństwowego zasobu archiwalnego. Ponadto, na podstawie prowadzonego rozpoznania, archiwa państwowe identyfikowały jednostki mające istotne dla regionu znaczenie społeczne, gospodarcze, kulturalne, polityczne lub naukowe, z którymi nawiązały kontakty. Ich wymiernym efektem było pozyskanie do zasobu cennych materiałów archiwalnych.

Istotny obszar współpracy stanowiło opiniowanie dokumentacji przeznaczonej do brakowania oraz przepisów kancelaryjnych i archiwalnych. Łącznie w 2024 r. dyrektorzy archiwów państwowych rozpatrzyli 426 wniosków dotyczących wartościowania dokumentacji, wydając 393 opinie w sprawach dotyczących zniszczenia dokumentacji na łączny rozmiar 7 298,87 m.b., 4 443 j.a. i 0,70 GB. Zaopiniowali także 24 przepisy kancelaryjne i archiwalne. Ponadto archiwa państwowe przeprowadziły 78 ekspertyz archiwalnych. Udzielały również konsultacji i porad dotyczących postępowania z dokumentacją, jej porządkowania, zabezpieczania, przechowywania, przygotowywania przepisów kancelaryjnych i archiwalnych.

Archiwa państwowe prowadziły współpracę z osobami prywatnymi, obejmującą przede wszystkim udzielanie porad związanych z tworzeniem archiwów rodzinnych. Współpracowały również z osobami, które wykazały chęć przekazania swoich zbiorów, co zaowocowało przejęciami dokumentów.

Zabezpieczenie dokumentacji o czasowym okresie przechowywania

Dla zabezpieczenia interesu społecznego w szczególnych przypadkach archiwa państwowe angażowały się w przechowywanie i obsługę dokumentacji niearchiwalnej. W 2024 r. na podstawie postanowień sądowych i decyzji Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych przejęły 349,64 m.b., 20 441 j.a. dokumentacji oraz – na innych podstawach – 68 334,71 m.b., 100 651 jednostek, przede wszystkim dokumentacji z wyborów parlamentarnych z 2023 r., samorządowych z 2024 r. i do Parlamentu Europejskiego z 2024 r.

Według stanu na koniec 2024 r. łączna liczba zgromadzonej dokumentacji niearchiwalnej wynosiła 190 299,47 m.b., 437 978 jednostek, z czego 37 143,72 m.b., 254 330 jednostek stanowiła dokumentacja osobowa i płacowa.

Na podstawie dokumentacji niearchiwalnej archiwa państwowe zrealizowały łącznie 24 053 kwerendy, w większości do celów emerytalnych. Wnioski o wydanie kopii i odpisów z dokumentacji pracowniczej składały zarówno osoby prywatne, jak i instytucje.

Dokumentacja niearchiwalna zgromadzona w archiwach państwowych w ramach przechowania podlega zniszczeniu po upływie określonego czasu jej przechowywania. W 2024 r. brakowaniu poddane zostało 29 m.b. dokumentacji, która utraciła wartość użytkową i której okres przechowywania upłynął.

⁵³ Niepaństwowy zasób archiwalny – zasób, który tworzą materiały archiwalne niebędące własnością państwowych jednostek organizacyjnych.

4.6. Zasób archiwów państwowych

4.6. State archives holdings

Zasób archiwów państwowych (ogół materiałów archiwalnych przechowywanych w sieci archiwów państwowych) według stanu na 31 grudnia 2024 r. obejmował ogółem 105 478 zespołów (zbiorów) archiwalnych, w tym 46 212 272 jednostki archiwalne, co stanowi łącznie 390 434,35 metrów bieżących oraz 492 450 plików o rozmiarze 45 716 934,28 MB.

Większość zasobu archiwów państwowych (99,81%) stanowiły materiały archiwalne w postaci tradycyjnej (46 122 744 j.a.). Materiały archiwalne w postaci elektronicznej stanowiły jedynie 0,19% zasobu (89 528 j.a.).

Tabl. 17. Zasób archiwalny ogółem wg rodzajów materiałów archiwalnych w 2024 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Table 17. Total state archives holdings by type of archival materials in 2024

As of 31 December

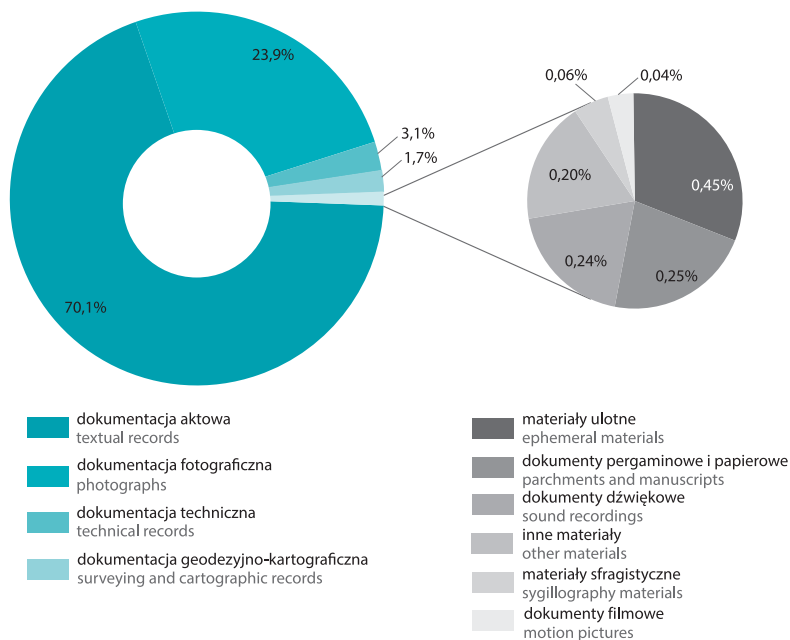
Rodzaj materiałów archiwalnych Type of archival materials	Ogółem j.a. Total archival units	Materiały archiwalne w postaci tradycyjnej Archival materials in a traditional form		Materiały archiwalne w postaci elektronicznej Archival materials in electronic form		
		j.a.	m.b.	j.a.	pliki	MB
		archival units	linear meters	archival units	files	
Razem Total	46 212 272	46 122 744	390 434	89 528	492 450	45 716 934
Dokumentacja aktowa Textual records	32 329 030	32 325 516	369 861,76	3 514	248 711	550 484
Dokumenty pergaminowe i papierowe Parchments and manuscripts	114 912	114 912	345,82	-	-	-
Dokumentacja techniczna Technical records	1 425 302	1 425 301	14 284,99	1	-	242
Dokumentacja geodezyjno-kartograficzna Surveying and cartographic records	799 913	799 559	1 181,54	354	2 050	13 139
Dokumentacja fotograficzna Photographs	11 076 290	11 002 014	2 092,84	74 276	210 850	1 758 991
Dokumenty filmowe Motion pictures	28 569	20 198	559,66	8 371	13 023	43 154 177
Dokumenty dźwiękowe Sound recordings	113 245	111 402	1 195,29	1 843	2 492	173 842
Materiały ulotne Ephemeral materials	206 841	205 828	278,95	1 013	1 466	17 345
Materiały sfragistyczne Sygillography materials	27 507	27 507	1,32	-	-	-
Inne materiały Other materials	90 663	90 507	632,18	156	13 858	48 714

Wykres 26. Struktura zasobu archiwów państwowych w postaci tradycyjnej w 2024 r. w tys. j.a.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 26. Structure of the state archives holdings in traditional form in 2024 in thousand archival units

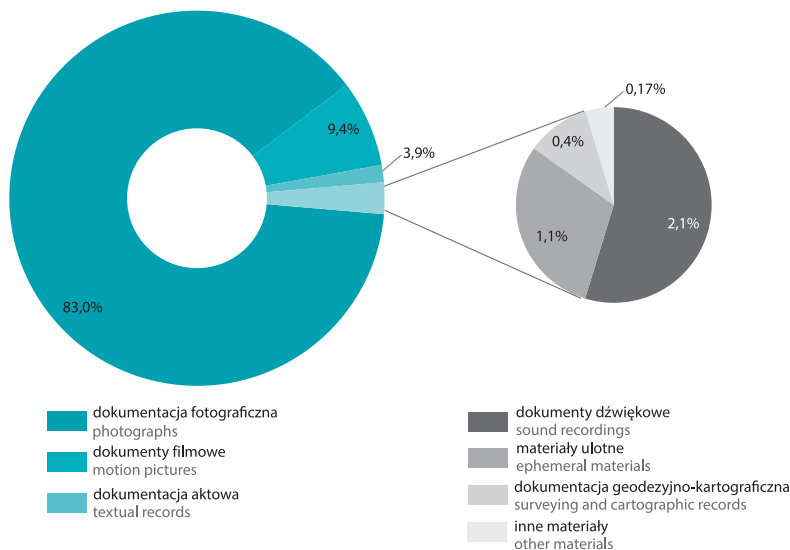
As of 31 December

Wykres 27. Struktura zasobu archiwów państwowych w postaci elektronicznej w 2024 r. w tys. j.a.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 27. Structure of the state archives holdings in electronic form in 2024 in thousand archival units

As of 31 December

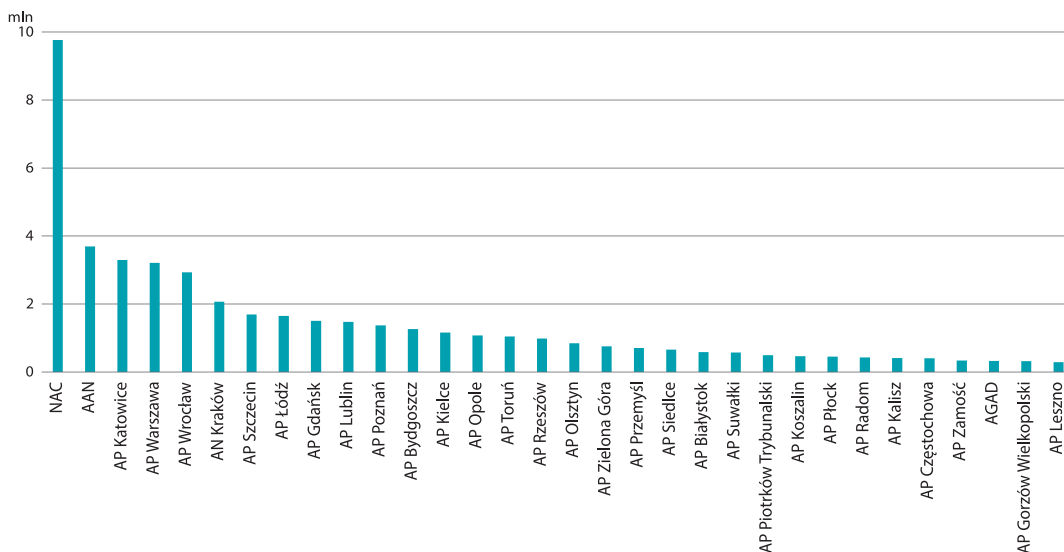

Największą liczbę jednostek archiwalnych przechowuje w swoim zasobie NAC (ponad 9,7 mln), gdyż zasób tego Archiwum składa się w znacznej mierze z fotografii. Zasób AAN, AP w Katowicach oraz AP w Warszawie przekracza 3 mln j.a. Ponad 2 mln j.a. przechowują AP we Wrocławiu oraz AN w Krakowie. Powyżej 1 mln j.a. liczy zasób AP w Szczecinie, AP w Łodzi, AP w Gdańsku, AP w Lublinie, AP w Poznaniu, AP Bydgoszczy, AP w Kielcach, AP w Opolu w oraz AP w Toruniu. Pozostałe przechowują zasób nieprzekraczający 1 mln j.a.

Wykres 28. Rozmiar zasobu archiwów państwowych w 2024 r. w j.a.

Stan w dniu 31 grudnia

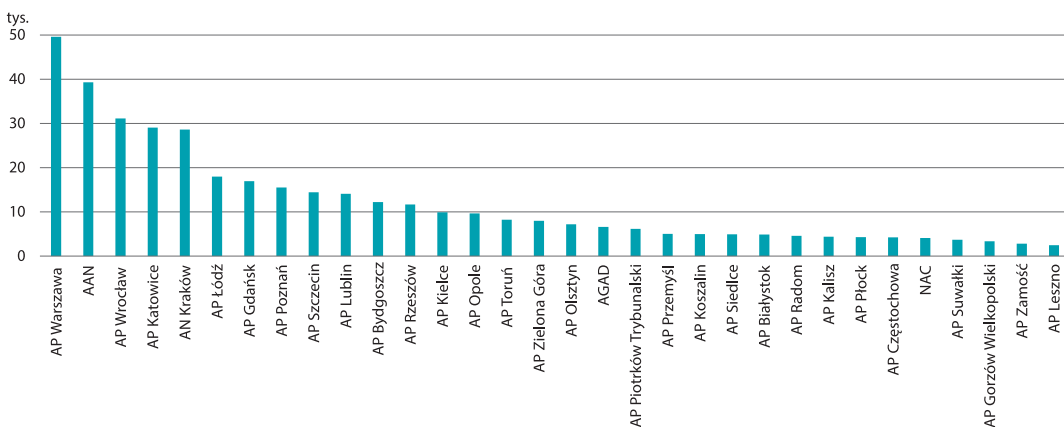
Chart 28. Size of state archives holdings in 2024 in archival units
As of 31 December

Wykres 29. Rozmiar zasobu archiwów państwowych w 2024 r. w m.b.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 29. Size of state archives holdings in 2024 in linear meters
As of 31 December

Największy metraż materiałów archiwalnych w postaci tradycyjnej przechowuje AP w Warszawie (ponad 49,5 tys. m.b.). Następne są AAN z metrażem ponad 39 tys. m.b. oraz AP we Wrocławiu z metrażem ponad 31 tys. m.b. Powyżej 20 tys. m.b. materiałów archiwalnych przechowują w swoim zasobie AP w Katowicach oraz AN w Krakowie, a powyżej 10 tys. m.b. – AP w Łodzi, AP w Gdańsku, AP w Poznaniu, AP w Szczecinie, AP w Lublinie, AP w Bydgoszczy i AP w Rzeszowie. Pozostałe posiadają zasób nieprzekraczający 10 tys. m.b.

W porównaniu z rokiem poprzednim zasób archiwów państwowych zwiększył się o 1 720 zespołów (zbiorów) archiwalnych i ponad 648 tys. j.a. Materiałów archiwalnych w postaci tradycyjnej przybyło ponad 5,7 tys. m.b., a rozmiar materiałów archiwalnych w postaci elektronicznej wzrósł o ponad 1,39 mln MB. Oprócz przejęć materiałów archiwalnych pochodzących z państwowego zasobu archiwalnego od jednostek państwowych i samorządowych, archiwa państwowe pozyskały również materiały z niepaństwowego zasobu archiwalnego, w tym od osób prywatnych.

Na koniec 2024 r. zasób całkowicie zewidencjonowany – posiadający pomoce ewidencyjne do każdej jednostki archiwalnej, służące zapewnieniu pełnej identyfikowalności materiałów archiwalnych, kontroli nad zasobem archiwalnym oraz umożliwieniu jego efektywnego udostępniania i zabezpieczania obejmował 105 169 zespołów (zbiorów), co stanowiło 99,71% łącznej liczby przechowywanych zespołów (zbiorów). Na zasób ten składają się 38 504 292 j.a. Rozmiar zewidencjonowanej części zasobu w postaci tradycyjnej wyniósł 38 414 827 j.a., 385 352,6 m.b., a w postaci elektronicznej – 89 465 j.a., 484 193 pliki i 45 565 099,74 MB.

W 2024 r. zewidencjonowano 139 zespołów archiwalnych. Łącznie pracami z tego zakresu objęto 222 497 j.a. Ewidencjonowanie dotyczyło w większości materiałów archiwalnych w postaci tradycyjnej (222 283 j.a., 625,39 m.b.). Zewidencjonowano także 214 j.a. w postaci elektronicznej o rozmiarze 14 877,43 MB.

Kontynuowane były działania mające na celu zwiększenie dostępności ewidencji zasobu archiwalnego online. Łączna liczba opisów materiałów archiwalnych na poziomie jednostki archiwalnej, które prezentowane były w serwisie szukajwarchiwach.gov.pl, na koniec 2024 r. wyniosła 16 100 489 (prawie 35% całości).

W 2024 r. kontynuowano opracowanie zasobu archiwalnego. Zatwierdzonych zostało 275 nowych inwentarzy zespołów (zbiorów) archiwalnych. Łącznie opracowano 105 407 j.a. o rozmiarze 890,76 m.b. Archiwiści podejmowali również szereg działań mających na celu ułatwienie dostępu do informacji o materiałach archiwalnych, m.in. poprzez opracowywanie indeksów osobowych, geograficznych i rzeczowych. Łącznie w 2024 r. przygotowano 579 146 haseł indeksowych.

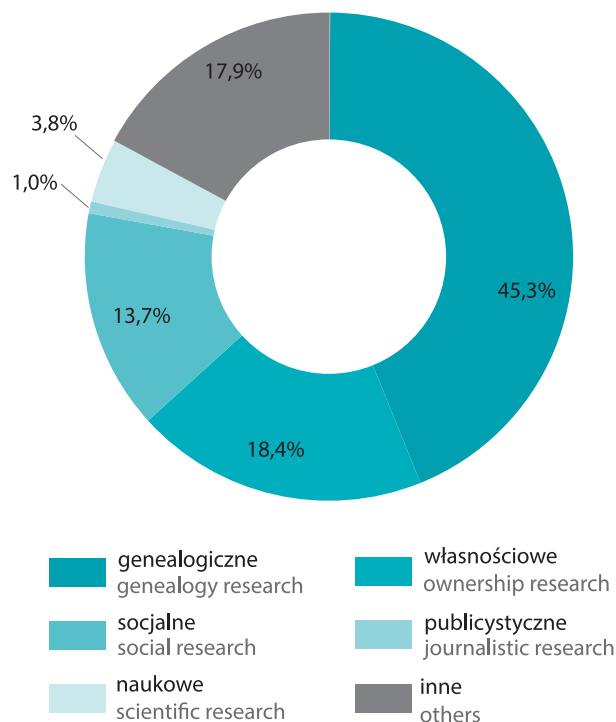
4.7. Udostępnianie zasobu archiwów państwowych

4.7. Access to the state archives holdings

W 2024 r. czytelnie i pracownie archiwów państwowych odwiedziło 18 332 użytkowników, składając 44 965 wizyt i korzystając z 466 975 j.a.

Archiwa państwowe w 2024 r. zrealizowały 82 744 kwerendy, czyli przeprowadziły na zlecenie zainteresowanych osób i instytucji poszukiwania dokumentów lub informacji. Zleceniodawcami 65 211 kwerend były osoby prywatne, a 17 533 – instytucje. Przeprowadzono 37 444 kwerendy do celów genealogicznych, 15 209 do celów własnościowych, 11 336 do celów socjalnych, 3 112 do celów naukowych, 859 do celów publicystycznych oraz 14 784 innych. Ponadto w NDAP udzielono 769 pisemnych informacji dotyczących zasobu archiwów państwowych i ukierunkowujących poszukiwania.

Wykres 30. Struktura tematyczna kwerend wykonanych przez archiwa państwowe w 2024 r.
 Chart 30. Structure of archival research by subject conducted by state archives in 2024

Archiwa państwowe udostępniały swój zasób także online, w szczególności za pomocą serwisu Szukaj w Archiwach (szukajwarchiwach.gov.pl) – największego cyfrowego repozytorium materiałów archiwalnych w Polsce, umożliwiającego bezpłatny dostęp do skanów. Według stanu na koniec 2024 r. w serwisie dostępne były zdigitalizowane materiały archiwalne ze wszystkich archiwów państwowych w liczbie ponad 70 mln skanów z prawie 1,2 mln j.a. W ciągu roku serwis zarejestrował 1,6 mln unikatowych użytkowników oraz ponad 70,7 mln odsłon.

Kopie cyfrowe materiałów archiwalnych z zasobu archiwów państwowych prezentowane są także w innych serwisach internetowych. Wyróżnia się pod tym względem wspólny projekt AP w Bydgoszczy i AP w Toruniu „Źródła genealogiczne mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego”. W portalu genealogiawarchiwach.pl zamieszczono 3,8 mln skanów akt metrykalnych i ewidencji ludności. Odpowiada to liczbie ponad 46 tys. zdigitalizowanych j.a. W 2024 r. portal zarejestrował ponad 86 tys. unikatowych użytkowników i ponad 406 tys. odsłon.

4.8. Infrastruktura archiwów państwowych

4.8. State archives infrastructure

Archiwa państwowe kontynuowały działania mające na celu podniesienie poziomu bezpieczeństwa zgromadzonego zasobu archiwalnego, w tym przygotowania na wypadek zagrożeń. Wśród nich wymienić należy przede wszystkim realizację przedsięwzięcia strategicznego pn. „Organizacja centrów dystrybucji na wypadek ewakuacji”. Projekt, realizowany przez AP w Rzeszowie we współpracy z NDAP, AP w Przemyślu, AP w Białymstoku oraz AP w Lublinie, miał na celu usprawnienie funkcjonowania sieci archiwów państwowych w sytuacjach kryzysowych poprzez wypracowanie zasad organizacji i uruchomienie pierwszego centrum dystrybucji, będącego regionalnym magazynem utrzymującym i przechowującym zapasy niezbędnych środków materiałowych koniecznych dla sprawnego przeprowadzenia ewakuacji.

16 maja 2024 r. zostało zawarte porozumienie o współpracy między archiwami państwowymi i Międzynarodowym Ośrodkiem Szkolenia i Badań nad Dziedzictwem Kultury w Zagrożeniu. Na jego podstawie realizowane będą wspólne działania edukacyjne i szkoleniowe. Współpraca obejmie również wymianę informacji i doświadczeń w ochronie dziedzictwa materialnego na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.

W celu jak najlepszego przygotowania pracowników archiwów państwowych do realizacji zadań z zakresu bezpieczeństwa w sytuacji kryzysowej, zorganizowana została kolejna edycja Akademii Zarządzania Bezpieczeństwem. Odbyła się ona w październiku 2024 r. i została przygotowana we współpracy z Akademią Pożarniczą oraz (podczas jednego dnia zajęć) z Międzynarodowym Ośrodkiem Szkolenia i Badań nad Dziedzictwem Kultury w Zagrożeniu. Program obejmował 10-dniowy cykl szkoleń praktyczno-teoretycznych prowadzonych w formule stacjonarnej. W Akademii wzięło udział 20 pracowników sieci archiwów państwowych odpowiedzialnych za realizację zadań z zakresu bezpieczeństwa lub osób ich zastępujących.

Działalność konserwatorska

W 2024 r. w archiwach państwowych działały 4 pracownice konserwacji masowej prowadzące odkwaszanie papieru. Konserwację jednostkową i zachowawczą materiałów archiwalnych realizowała sieć pracowników konserwatorskich pod nadzorem merytorycznym Centralnego Laboratorium Konserwacji Archiwaliów działającego w strukturze AGAD. Ponadto w sieci Archiwów Państwowych funkcjonowały pracownice zabezpieczania archiwaliów o charakterze intraligatorsko-renowatorskim.

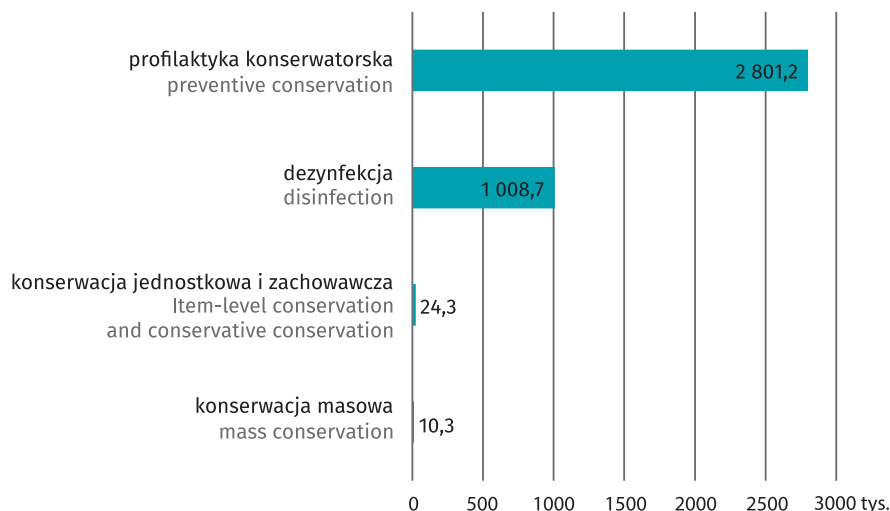
W minionym roku konserwacji jednostkowej i zachowawczej poddanych zostało łącznie ponad 24 tys. j.a. z zasobu 29 archiwów państwowych. Znaczna część prac wykonanych w ramach konserwacji jednostkowej i zachowawczej była związana z przygotowaniem materiałów archiwalnych do procesu digitalizacji zabezpieczającej, reprografii, udostępniania oraz do celów wystawienniczych.

Masowemu odkwaszaniu, głównie w pracowniach konserwacji masowej, poddano ponad 10 tys. j.a. Ponadto dezynfekowano ponad 1 mln j.a.

Zabiegami z zakresu profilaktyki konserwatorskiej objęto łącznie ponad 2,8 mln j.a., w tym odkurzeniu ponad 1,6 mln j.a., opakowaniu i przepakowaniu w specjalistyczne opakowania ochronne ponad 718 tys. j.a. oraz przeglądowi stanu zachowania ponad 460 tys. j.a. Działania w tym zakresie były priorytetem w archiwach, w których – w związku z planowaną modernizacją energetyczną budynków – konieczne będzie zabezpieczenie zasobu na czas prowadzonych prac.

Wykres 31. Liczba jednostek archiwalnych poddanych zabiegom konserwatorskim i profilaktycznym w 2024 r.

Chart 31. Number of archival units under conservation and preventive treatments in 2024

W związku z powodzią, która nawiedziła tereny województw dolnośląskiego, opolskiego oraz śląskiego, archiwa państwowe, znajdujące się na obszarze objętym zagrożeniem, zabezpieczyły swoje budynki i zasób przed ewentualnym zalaniem. Czynnie działały w tym zakresie przede wszystkim AP we Wrocławiu, AP w Opolu, AP w Częstochowie oraz AP w Katowicach. Dodatkowo archiwa, których właściwość miejscowa obejmowała tereny przez które przechodziła fala powodziowa (AP w Zielonej Górze, AP w Gorzowie Wielkopolskim, AP w Szczecinie) na bieżąco monitorowały sytuację. Dzięki zaangażowaniu pracowników oraz sprawnemu przeprowadzeniu działań prewencyjnych udało się uchronić przechowywane materiały archiwalne.

Wykonywanie kopii zabezpieczających

W 2024 r., podobnie jak w latach ubiegłych, archiwa państwowe prowadziły digitalizację zabezpieczającą materiałów archiwalnych ze swojego zasobu w pracowniach własnych, a także na podstawie umów i porozumień oraz w ramach usługi zewnętrznej. Digitalizowane były m.in. książki grodzkie i ziemskie, akta stanu cywilnego, urzędów różnego szczebla, miast, sądowe i notarialne, klasztorne, archiwa rodzin i spuścizny, dokumentacja szkół, fotografie, materiały kartograficzne, w tym wielkoformatowe. Archiwa państwowe realizowały proces digitalizacji zarówno w pracowniach własnych, jak i przy wykorzystaniu usług zewnętrznych. Działania te miały na celu intensyfikację prac związanych z udostępnianiem zasobu archiwalnego w formie cyfrowej, zwiększenie dostępności materiałów dla użytkowników oraz zapewnienie ich długoterminowego zabezpieczenia w warunkach cyfrowych. Łącznie w 2024 r. archiwa państwowe zdigitalizowały ponad 222 tys. j.a.

4.9. Działalność popularyzacyjna i edukacyjna archiwów państwowych

4.9. Popularisation and education activity of state archives

Jedną z podstawowych form działalności edukacyjnej i popularyzacyjnej archiwów państwowych były wystawy tradycyjne oraz prezentacje online. Łącznie w 2024 r. archiwa państwowe zorganizowały lub współorganizowały 249 wystaw tradycyjnych oraz przygotowały w oparciu o przechowywane materiały archiwalne 736 galerii wirtualnych.

Aktywność popularyzatorska, w szczególności wystawiennicza, sieci archiwalnej koncentrowała się w znacznej mierze wokół ważnych wydarzeń rocznicowych, wśród których wymienić należy m.in.: 80. rocznicę Powstania Warszawskiego, 100. rocznicę wprowadzenia do obiegu polskiej złotówki, 300. rocznicę urodzin Immanuela Kanta i 80. rocznicę bitwy o Monte Cassino. Z okazji 100. rocznicy przyznania Władysławowi Reymontowi literackiej Nagrody Nobla archiwa państwowe przygotowały plenerową ekspozycję „Chłopi w Archiwach”.

Okazją do popularyzacji zasobu archiwalnego oraz działalności archiwów państwowych był udział w wydarzeniach cyklicznych, takich jak: Międzynarodowy Dzień Archiwów, Noc Muzeów, Dzień Archiwisty, Dzień Darczyńcy, które na stałe wpisały się w kalendarz ważnych inicjatyw archiwalnych. Obchody obfitowały w szereg atrakcji dla odwiedzających: wystawy, pokazy archiwaliów, warsztaty (genealogiczne, konserwatorskie, kaligraficzne, arabeski, z marmoryzowania papieru), promocje wydawnictw, konkursy, wykłady i prelekcje, koncerty, pokazy filmów archiwalnych oraz wiele innych. Archiwa państwowe uczestniczyły także w Europejskich Dniach Dziedzictwa, Dniu Dziecka w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Europejskim Pikniku Rodzinnym, Nocy Kultury oraz w lokalnych wydarzeniach cyklicznych.

Kontynuowane były też stałe formy popularyzowania historii regionalnej i zasobów dokumentacyjnych adresowane przede wszystkim do dzieci i młodzieży. Należały do nich m.in. lekcje i warsztaty archiwalne dotyczące historii regionalnej, ważnych wydarzeń w dziejach kraju, genealogii, konserwacji, a także wycieczki przyjmowane w archiwach. Łącznie w 2024 r. archiwa państwowe zorganizowały 915 lekcji z udziałem ponad 20 tys. uczestników. Przyjęły też 663 wycieczki liczące ogółem ponad 15 tys. osób.

Archiwa państwowe były też organizatorami lub współorganizatorami licznych konkursów mających na celu upowszechnianie wiedzy historycznej, zainteresowanie poznawaniem historii swojej rodziny, regionu i kraju, a także popularyzację działalności archiwów. Dokładały starań, aby zapewnić dostępność oferty i zgromadzonych zasobów dziedzictwa dokumentacyjnego osobom ze szczególnymi potrzebami.

Informowanie o działalności popularyzacyjnej i edukacyjnej archiwów państwowych realizowane było przede wszystkim poprzez stronę internetową www.archiwa.gov.pl. Archiwa prowadziły też 41 tematycznych stron internetowych i portali edukacyjnych.

Działalność wydawnicza

W 2024 r. sieć archiwów państwowych wydała łącznie 96 publikacji. Obejmowały one 70 wydawnictw zwartych (książek) i 26 wydawnictw ciągłych (czasopism).

Na liście czasopism punktowanych Ministra Edukacji i Nauki znajdowało się 14 czasopism wydawanych przez Archiwa Państwowe: „Archeion”, „Teki Archiwalne”, „Miscellanea Historico-Archivistica”, „Krakowski Rocznik Archiwalny”, „Szkice Archiwalno-Historyczne”, „Świętokrzyskie Studia Archiwalno-Historyczne”, „Przegląd Archiwalno-Historyczny”, „Rocznik Łódzki”, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie”, „Archiwariusz Zamojski”, „Kronika Warszawy”, „Prace Historyczno-Archiwalne”, „Rocznik Leszczyński”, „Studia Archiwalne”.

4.10. Współpraca międzynarodowa oraz wspieranie działań archiwalnych w kraju i za granicą

4.10. International cooperation and support for archival activities in Poland and abroad

Projekty międzynarodowe

Jednym z najważniejszych wydarzeń w 2024 r. było zainicjowanie międzynarodowego projektu pn. „Wspólne Dziedzictwo Archiwalne”, mającego na celu rozwój stosunków zawodowych i naukowych oraz wszechstronnej współpracy między instytucjami archiwalnymi Polski, Ukrainy, Litwy, Łotwy i Estonii. Jego realizacja wynikała z poczucia obowiązku ochrony i zachowania dla przyszłych pokoleń dziedzictwa archiwalnego, które jest nieodłączną częścią wspólnego, środkowo-europejskiego dziedzictwa kulturalnego. Jest też działaniem wprowadzającym w życie ideę propagowaną przez UNESCO, dotyczącą wspólnej spuścizny rozproszonej w wyniku wydarzeń dziejowych między różne kraje.

Projekt zainaugurowany został porozumieniem o współpracy, podpisanym przez reprezentantów rządów archiwów państwowych Polski, Ukrainy, Litwy, Łotwy i Estonii 18 kwietnia 2024 r. na Zamku w Lublinie.

Udział archiwów państwowych w organizacjach międzynarodowych

W 2024 r. kontynuowana była współpraca z międzynarodowymi gremiami archiwalnymi:

- Europejską Grupą Archiwalną (European Archives Group) – oficjalną grupą ekspercką Komisji Europejskiej w zakresie zarządzania zasobami archiwalnymi;
- Europejską Radą Archiwistów Narodowych (European Board of National Archivists) – forum zrzeszającym szefów europejskich archiwów państwowych, którego nadrzędnym celem jest wspieranie efektywnej komunikacji między administracjami archiwalnymi;
- DLM Forum – europejską społecznością zrzeszającą archiwa publiczne i jednostki odpowiedzialne za przechowywanie i zarządzanie dokumentacją w Unii Europejskiej;
- Międzynarodową Radą Archiwów (International Council on Archives) – organizacją pozarządową, mającą na celu wsparcie, rozwój i ułatwienie dostępu do światowych zasobów archiwalnych;
- Stałą Konferencją Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie – organizacją zrzeszającą muzea, archiwa i biblioteki polskie poza granicami kraju;
- International Internet Preservation Consortium – międzynarodową organizacją bibliotek, archiwów i innych jednostek koordynującą wysiłki na rzecz zachowania treści internetowych.

Program wymiany archiwistów

W 2024 r. kontynuowany był program wymiany archiwistów, mający na celu rozwijanie współpracy z partnerami zagranicznymi, wymianę doświadczeń i pogłębianie przez pracowników sieci archiwów państwowych wiedzy archiwalnej.

Łącznie zorganizowano wyjazdy 8 pracowników archiwów państwowych do 4 krajów (Czechy, Litwa, Słowacja, Niemcy). W polskich archiwach państwowych gościło 11 archiwistów zagranicznych.

Program UNESCO „Pamięć Świata”

Program „Pamięć Świata” powstał z inicjatywy UNESCO w 1992 r. Jego celem jest utrwalanie znaczenia wielowiekowego dziedzictwa dokumentacyjnego ludzkości i zwrócenie uwagi społeczeństwa na konieczność ochrony i dostępności dokumentów o szczególnym znaczeniu historycznym. W ramach Programu tworzone są 3 kategorie list (międzynarodowa, regionalne i krajowe) dziejowych pomników piśmiennictwa.

W 2024 r. odbyła się 5. edycja Polskiej Listy Krajowej Programu UNESCO „Pamięć Świata”. Lista powiększyła się o 17 nowych obiektów, w tym o 4 pochodzące z zasobu archiwów państwowych. Wśród nich znalazły się: księga zastępcy króla w Wielkopolsce (AP Poznań), statuty nieszawskie (AN w Krakowie), przywilej lokacyjny miasta Zamościa (AP Zamość), pierwsze posiedzenie Sejmu Śląskiego w Katowicach (AP Katowice).

Program pomocy instytucjom polonijnym

Celem wieloletniego programu pomocy instytucjom polonijnym, stanowiącego jeden z priorytetowych obszarów działalności Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych poza granicami kraju, jest wsparcie tych podmiotów w zabezpieczeniu ważnych dla dziejów Polski źródeł historycznych oraz zapewnieniu dostępu do nich szerszemu gronu odbiorców. Główne formy pomocy to: ewidencjonowanie, opracowanie, konserwacja i digitalizacja zbiorów archiwalnych, doradztwo fachowe, organizacja staży dla pracowników instytucji polonijnych w archiwach państwowych w Polsce, zakup opakowań ochronnych oraz upowszechnianie informacji na temat zasobu instytucji polonijnych.

W 2024 r. do 13 ośrodków polonijnych skierowano łącznie 18 pracowników sieci archiwów państwowych. Prace porządkowe i ewidencyjne objęły ponad 7 tys. j.a. o rozmiarze prawie 80 m.b. Dodatkowo pracownicy archiwów państwowych wykonali ponad 17 tys. skanów oraz przeprowadzili szkolenia dla przedstawicieli instytucji partnerskich. Wsparcie obejmowało także zakup ponad 4 tys. opakowań ochronnych (pudeł archiwizacyjnych, teczek, obwolut, fastykuł, segregatorów, kopert, pudeł i owijek na mikrofilmy) dla 7 instytucji polonijnych.

Historyczną wagę zbiorów zgromadzonych w instytucjach polskich poza krajem podkreśla wpisanie w 2024 r. dwóch kolejnych przechowywanych przez nie obiektów na Listę Krajową Programu UNESCO „Pamięć Świata”: rękopisów dzieł symfonicznych, kameralnych i filmowych Henryka Warsa (Polish Music Center w Los Angeles) oraz aktu detronizacji cara Mikołaja I (Biblioteka Polska w Paryżu).

Digitalizacja i mikrofilmowanie poloników

Archiwa państwowe prowadziły prace zabezpieczające polskie dziedzictwo archiwalne poza granicami kraju m.in. poprzez kopiowanie w archiwach zagranicznych materiałów dotyczących historii Polski i Polaków.

Na podstawie realizowanej od 2007 r. umowy w sprawie mikrofilmowania materiałów archiwalnych w ramach projektu pn. „Wspólne polsko-ukraińskie dziedzictwo archiwalne” kontynuowane były prace nad mikrofilmowaniem zespołu archiwalnego nr 770 Tymczasowy Wydział Samorządowy we Lwowie z zasobu Centralnego Państwowego Archiwum Historycznego Ukrainy (dalej: CPAHU) we Lwowie. Łącznie wykonano 53 444 klatki mikrofilmowe, które trafiły do NAC, gdzie wykonywane są kopie pozytywowe z przeznaczeniem dla CPAHU i AGAD (wyłącznie w formie skanów).

Konkurs „Wspieranie działań archiwalnych 2024”

„Wspieranie działań archiwalnych” to konkurs dotacyjny, w ramach którego Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych – ze środków przekazywanych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego – wspiera ratowanie archiwaliów z obszaru ewidencjonowanego niepaństwowego zasobu archiwalnego. Jego celem jest ratowanie, opracowywanie, zabezpieczanie oraz udostępnianie materiałów archiwalnych o szczególnej wartości historycznej i kulturowej, które znajdują się poza zasobem sieci archiwów państwowych.

W 2024 r., w ramach otwartego naboru ofert, zgłoszono 34 projekty, z których 14 (41,2% wszystkich zgłoszeń) uzyskało dofinansowanie. Łączna kwota wykorzystanych dotacji wyniosła około 900 000 zł. Dofinansowane działania obejmowały m.in. konserwację ksiąg metrykalnych, digitalizację zbiorów fotograficznych, opracowanie spuścizn, a także zabezpieczanie archiwaliów o dużym znaczeniu historycznym i kulturowym.

Wśród beneficjentów znalazły się:

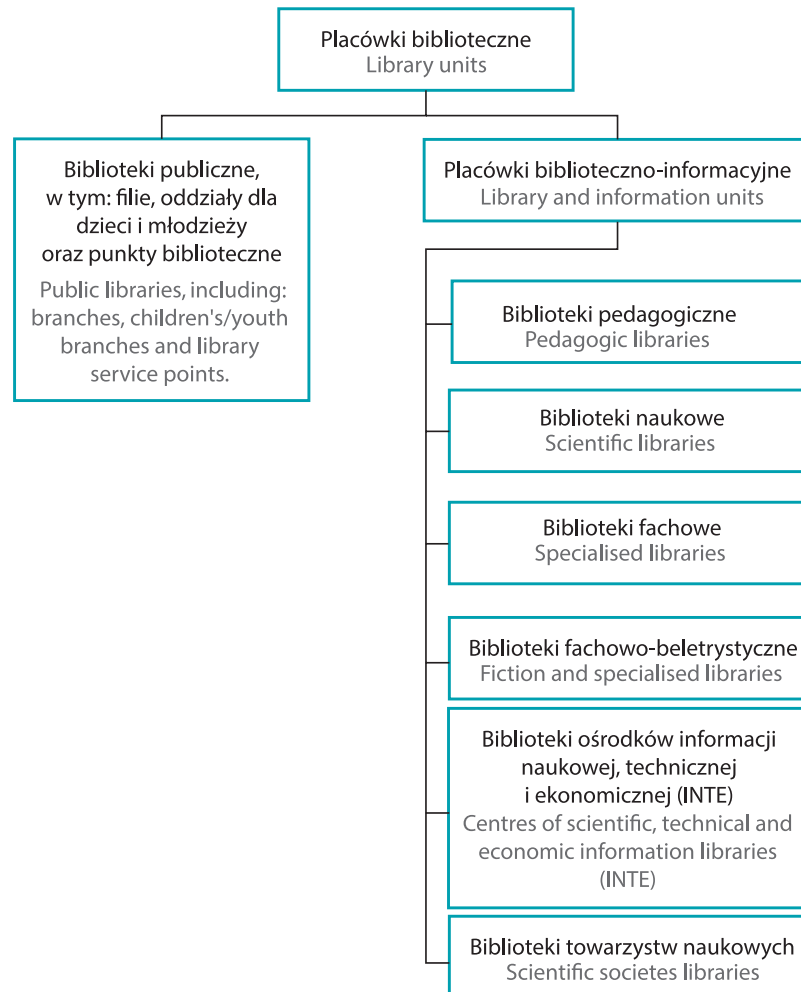
- 3 fundacje: Fundacja Ośrodka KARTA, Fundacja Kultury i Dziedzictwa Ormian Polskich, Fundacja Wielki Człowiek;
- 3 związki i stowarzyszenia: Centrum Fotografii Krajoznawczej PTTK, Związek Kompozytorów Polskich, Związek Sybiraków;
- 8 instytucji kościelnych i religijnych: diecezje sandomierska, toruńska, zielonogórsko-gorzowska, Polska Prowincja Zakonu Kaznodziejskiego (OO. Dominikanów), parafia pw. Wniebowzięcia NMP w Kłodzku, Konwent Bonifratrów pw. Trójcy Przenajświętszej we Wrocławiu, Biblioteka Diecezjalna w Sandomierzu.

Dzięki realizacji projektów możliwe było nie tylko zabezpieczenie unikalnych materiałów archiwalnych, ale również ich udostępnienie szerokiemu gronu odbiorców, w tym w formie cyfrowej, co znacząco zwiększa dostępność i popularyzację dziedzictwa kulturowego.

5. Działalność bibliotek

5. Activity of libraries

Na potrzeby realizacji badań statystycznych placówki biblioteczne podzielono na biblioteki publiczne oraz na placówki biblioteczno-informacyjne, do których zaliczamy: biblioteki pedagogiczne, biblioteki naukowe, biblioteki fachowe, biblioteki fachowo-beletrystyczne, biblioteki towarzystw naukowych oraz ośrodki informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej (INTE).

5.1. Sieć placówek bibliotecznych

5.1. Network of libraries

W 2024 r. w Polsce działały 8 822⁵⁴ placówki biblioteczne⁵⁵ (w 2023 r. – 8 876⁸⁰; spadek o 54). Wśród wszystkich bibliotek i placówek biblioteczno-informacyjnych większość stanowiły biblioteki publiczne.

Tabl. 18. Placówki biblioteczne według województw

Stan w dniu 31 grudnia

Table 18. Libraries by voivodship

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification		Placówki biblio- teczne Library units	Publicz- ne ^b Public ^b	Pedago- giczne ^b Peda- gogic ^b	Naukowe Scientific	Fachowe Special- ised	Facho- wo- beletry- styczne Fiction and spe- cialised	Ośrodki INTE Cen- tres of scientific, technical and eco- nomic informa- tion (INTE)	Towa- rzystw nauko- wych Scientific societies
POLSKA	2022 ^a	8 964	7 638	245	771	257	47	12	10
	2023 ^a	8 876	7 570	245	760	250	45	12	10
	2024^a	8 822	7 541	244	746	247	41	11	8
Dolnośląskie		668	561	23	63	18	4	-	-
Kujawsko-pomorskie		410	372	3	29	8	-	-	-
Lubelskie		637	554	10	52	18	3	-	1
Lubuskie		243	233	2	6	3	1	-	-
Łódzkie		528	448	21	42	13	3	1	1
Małopolskie		885	709	23	117	34	2	2	-
Mazowieckie		1 203	943	31	169	51	4	3	3
Opolskie		320	295	5	12	7	1	1	-
Podkarpackie		703	653	21	11	13	3	1	1
Podlaskie		261	223	3	23	11	-	1	1
Pomorskie		357	311	14	18	10	3	1	-
Śląskie		888	739	23	100	22	5	-	-
Świętokrzyskie		280	250	13	9	7	1	-	-
Warmińsko-mazurskie		330	280	14	20	9	8	-	-
Wielkopolskie		735	629	32	61	11	2	-	1
Zachodniopomorskie		374	341	6	14	12	1	1	-

a Dane nie sumują się w poziomie ze względu na 15 bibliotek publicznych zaliczonych jednocześnie do bibliotek naukowych oraz 1 bibliotekę pedagogiczną pełniącą jednocześnie funkcję biblioteki naukowej. b Łącznie z filiami.

a The data does not add up horizontally due to 15 public libraries simultaneously classified as scientific libraries and 1 pedagogical library which also operates as a scientific library. b Including branches.

54 Ogólna liczba placówek bibliotecznych jest niższa niż suma poszczególnych kategorii ponieważ do bibliotek naukowych zostało jednocześnie zaliczonych 15 bibliotek publicznych oraz 1 biblioteka pedagogiczna.

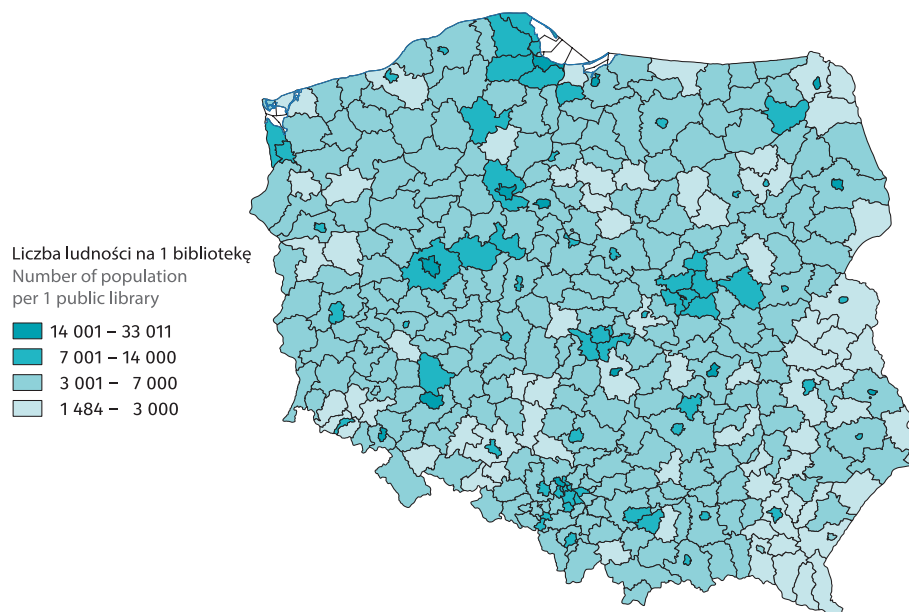
55 Biblioteki publiczne oraz inne placówki biblioteczno-informacyjne: pedagogiczne, naukowe, fachowe, fachowo-beletrystyczne, towarzystw naukowych, INTE.

W ramach bibliotek publicznych funkcjonują również: filie, oddziały dla dzieci i młodzieży oraz punkty biblioteczne. W 2024 r. funkcjonowało 7 541 bibliotek publicznych, w tym 4 925 filii bibliotecznych. Biblioteki publiczne prowadziły 864 oddziały dla dzieci i młodzieży oraz 690 punktów bibliotecznych. Większość bibliotek publicznych i ich filii prowadziło swoją działalność na wsi (64,0%). Najwięcej bibliotek publicznych (łącznie z filiami) działało w województwie mazowieckim (12,5% ogólnej liczby bibliotek publicznych).

Liczba bibliotek publicznych i ich filii systematycznie maleje. Na koniec 2024 r. zanotowano spadek o 29 bibliotek i filii bibliotecznych w stosunku do roku poprzedniego i o 97 w stosunku do roku 2022.

Liczba punktów bibliotecznych, organizowanych najczęściej społecznie w ośrodkach wypoczynku lub rejonach, gdzie jest trudny dostęp potencjalnego czytelnika do biblioteki lub filii, zmniejszyła się o 61. Według stanu w dniu 31 grudnia 2024 r. działalność prowadziło 690 punktów bibliotecznych wobec 751 w 2023 r.

Mapa 14. Ludność na 1 bibliotekę publiczną w 2024 r.
Map 14. Population per 1 public library in 2024

Na 1 bibliotekę publiczną (łącznie z filiami) w 2024 r. przypadało przeciętnie 4 971 osób (w roku poprzednim – 4 972 osoby), w mieście 8 211, a na wsi 3 151. Największe nasycenie bibliotekami występuje tam, gdzie najmniejsza liczba ludności przypada na jedną bibliotekę. W ujęciu według województw największej ludności przypadało na 1 bibliotekę publiczną (łącznie z filiami) w województwie pomorskim (7 587), a najmniej w województwie opolskim (3 154). Uwzględniając dodatkowo punkty biblioteczne, na 1 placówkę bibliotek publicznych (z filiami) przypadało 4 555 osób (w 2023 r. – 4 523 osoby), w miastach i na wsi odpowiednio – 7 158 i 2 972 osoby.

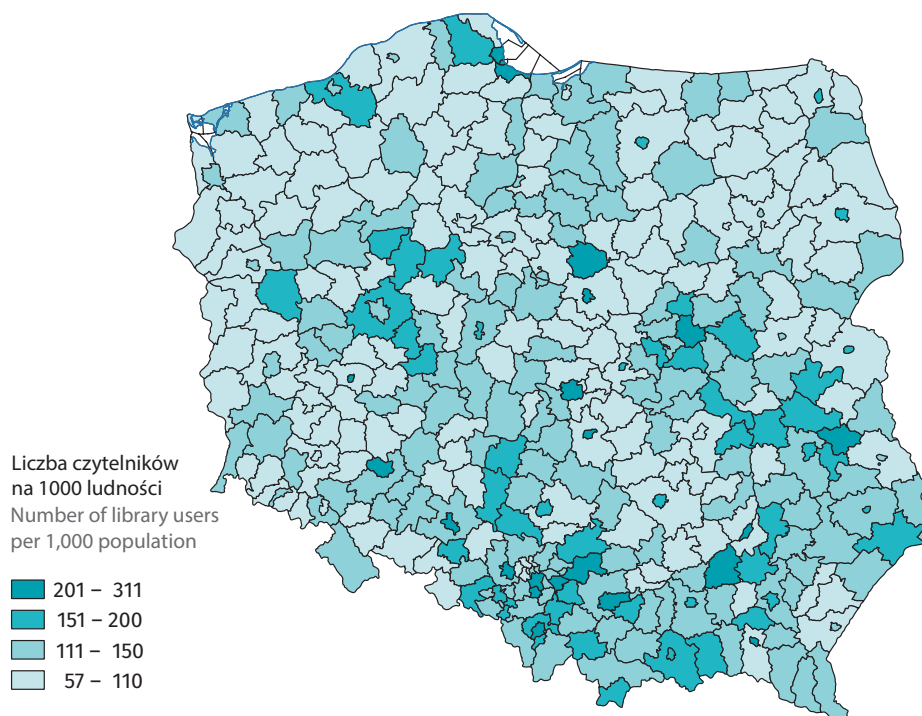
5.2. Czytelnicy i wypożyczenia

5.2. Library users and loans

W 2022 r. w bibliotekach publicznych (łącznie z filiami) odnotowano 5 088,6 tys. czytelników. Rok później (w 2023 r.) nastąpił wzrost o 4,5% do 5 316,7 tys. osób. W 2024 r. poziom czytelnictwa, mierzony liczbą czytelników w bibliotekach publicznych (łącznie z filiami), był nieco wyższy niż w 2023 r. (wzrost o 0,9%) i wyniósł 5 366,6 tys. Najwięcej czytelników, podobnie jak w roku poprzednim, skorzystało w 2024 r. z zasobów bibliotek zlokalizowanych w województwach o dużej liczbie ludności tj. w województwie mazowieckim (908,8 tys.), a następnie małopolskim (648,6 tys.); na trzecim miejscu uplasowało się województwo śląskie (642,4 tys.).

Mapa 15. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1 000 ludności w 2024 r.

Map 15. Library users in public libraries per 1,000 population in 2024

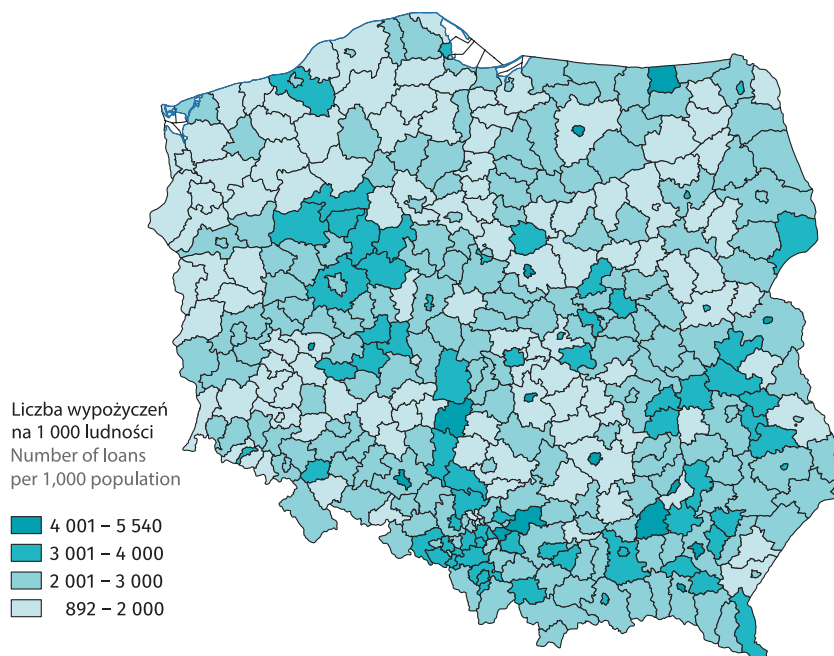

Pod względem liczby czytelników przypadających na 1 000 ludności w bibliotekach publicznych i ich filiach, wiodącym było województwo małopolskie (189), a następnie mazowieckie (165), łódzkie (153) oraz śląskie (149). Wartość średnia tego wskaźnika dla całej Polski wyniosła 143. W ujęciu powiatowym najwięcej czytelników bibliotek publicznych w przeliczeniu na 1 000 ludności odnotowano w miastach na prawach powiatu: w Krakowie (311), Płocku (274), Gliwicach (265), Sopocie (262), Opolu (252), Krośnie (243), Łodzi (238), Warszawie (233), a wśród powiatów: w sierpeckim (225), łęczyńskim (216), olkuskim (214) i mieleckim (201). Należy dodać, że przodujące pod względem liczby czytelników na 1 000 ludności miasta na prawach powiatu są często centrami usług dla obszaru wykraczającego poza ich granice administracyjne.

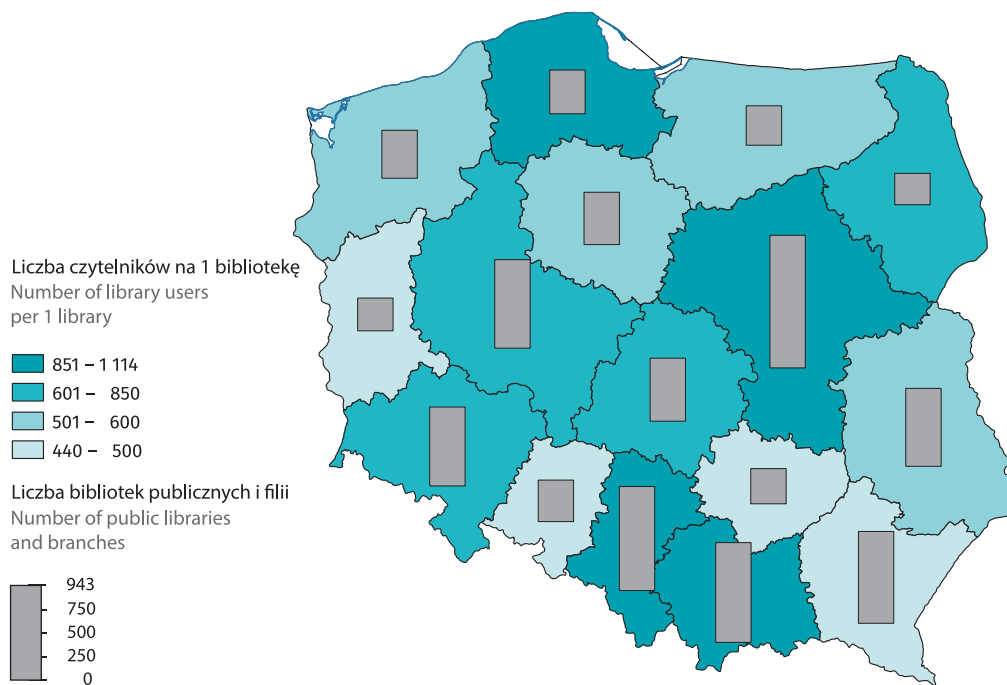
Tabl. 19. Biblioteki publiczne (łącznie z filiami) według województw
Table 19. Public libraries (including branches) by voivodship

Wyszczególnienie Specification		Księgozbiór (stan w dniu 31 grudnia) Collection (as of 31 December)	Czytelnicy Library users	Wypożycze- nia Loans	Księgozbiór (stan w dniu 31 grudnia) Collection (as of 31 December)	Czytelnicy Library users	Wypożycze- nia Loans
		w ciągu roku during the year			w ciągu roku during the year		
		w tysiącach in thousands			na 1 000 ludności per 1,000 population		
POLSKA	2022	124 370,7	5 088,6	94 464,7	3 293	135	2 497
	2023	124 311,6	5 316,7	97 907,5	3 303	141	2 597
	2024	124 396,6	5 366,6	98 841,4	3 318	143	2 631
Dolnośląskie		8 126,7	375,7	6 537,0	2 833	131	2 274
Kujawsko-pomorskie		6 808,6	215,4	4 609,9	3 431	108	2 316
Lubelskie		6 567,4	293,8	5 464,9	3 290	147	2 728
Lubuskie		3 804,6	110,1	2 174,4	3 923	113	2 237
łódzkie		7 771,2	360,6	6 408,4	3 313	153	2 722
Małopolskie		11 444,3	648,6	10 213,1	3 337	189	2 978
Mazowieckie		17 579,8	908,8	15 343,3	3 192	165	2 784
Opolskie		3 660,7	130,3	2 450,7	3 935	140	2 626
Podkarpackie		8 524,7	287,2	6 217,2	4 132	139	3 008
Podlaskie		4 883,0	134,8	2 718,7	4 311	119	2 395
Pomorskie		4 926,3	346,3	5 072,8	2 088	147	2 150
Śląskie		14 928,7	642,4	12 663,0	3 479	149	2 941
Świętokrzyskie		4 234,7	123,8	2 847,1	3 657	106	2 448
Warmińsko-mazurskie		3 830,6	153,0	3 302,6	2 839	113	2 440
Wielkopolskie		11 409,9	455,9	9 858,5	3 279	131	2 829
Zachodniopomorskie		5 895,3	179,7	2 959,8	3 633	110	1 819

Mapa 16. Wypożyczenia w bibliotekach publicznych na 1 000 ludności w 2024 r.
 Map 16. Loans of collection in public libraries per 1,000 population in 2024

Mapa 17. Biblioteki publiczne i filie oraz czytelnicy w 2024 r.
 Map 17. Public libraries with branches and library users in 2024

Czytelnicy bibliotek publicznych wypożyczyli na zewnątrz 98,8 mln wol. księgozbioru oraz 2,7 mln materiałów bibliotecznych stanowiących zbiory specjalne. Stanowi to wzrost (o 1,0%) liczby wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz w porównaniu z 2023 r. Miało to swoje odbicie we wzroście wskaźnika liczby wypożyczeń na 1 000 ludności (z 2 597 wol. w 2023 r. do 2 631 wol. w 2024 r.).

Najwyższe wskaźniki wypożyczeń księgozbioru z bibliotek publicznych w przeliczeniu na 1 000 ludności zanotowano w województwie podkarpackim (3 008 wol.), a w dalszej kolejności w województwach małopolskim (2 978 wol.), śląskim (2 941 wol.), wielkopolskim (2 829 wol.) i mazowieckim (2 784 wol.).

Natomiast najwyższy wskaźnik wypożyczeń na 1 000 ludności w ujęciu powiatowym odnotowano: – w miastach na prawach powiatu: Tarnobrzegu (5 540 wol.), Krośnie (5 159 wol.), Płocku (5 102 wol.), Jaworznie (5 041 wol.), Piotrkowie Trybunalskim (4 951 wol.); oraz w powiatach: olkuskim (4 520 wol.), mieleckim (4 286 wol.), wieluńskim (4 203 wol.), węgorzewskim (4 106 wol.) i lipskim (3 982 wol.). Należy jednak pamiętać, że przodujące pod względem liczby wypożyczeń na 1 000 ludności miasta na prawach powiatu są często centrami usług dla obszaru wykraczającego poza ich granice administracyjne.

Pod względem wskaźnika wypożyczeń księgozbioru z bibliotek publicznych na 1 czytelnika, najwyższe wartości odnotowano w województwie świętokrzyskim (23,0 wol.), a następnie w podkarpackim (21,6 wol.), wielkopolskim (21,6 wol.), warmińsko-mazurskim (21,6 wol.), kujawsko-pomorskim (21,4 wol.). Najwyższe wskaźniki wypożyczeń na 1 czytelnika odnotowano w powiatach: gnieźnieńskim (31,3 wol.), węgorzewskim (30,3 wol.) i lipskim (29,5 wol.), a w miastach na prawach powiatu w Wałbrzychu (32,5 wol.), Kielcach (30,7 wol.) i Bydgoszczy (28,2 wol.).

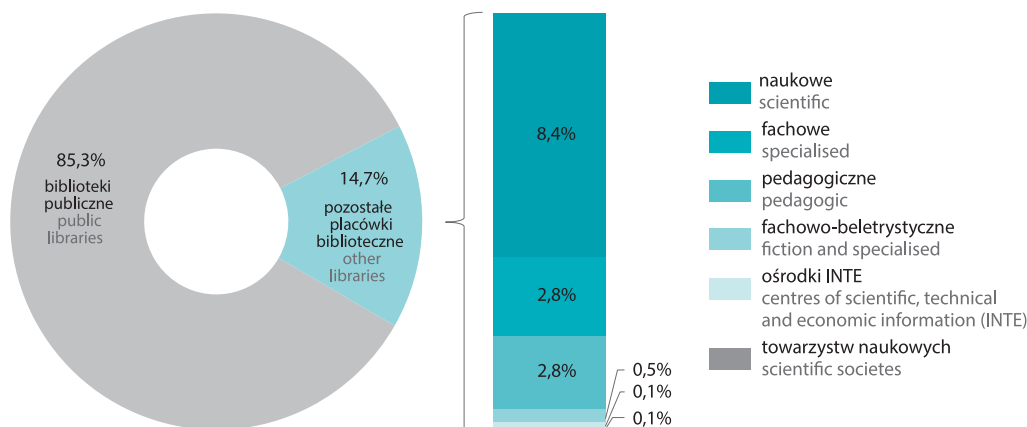
Sieć bibliotek publicznych w Polsce jest wspomagana przez placówki biblioteczno-informacyjne. W 2024 r. działalność prowadziło: 746 bibliotek naukowych, 247 fachowych, 244 pedagogiczne (wraz z filiami), 41 fachowo-beletrystycznych, 11 ośrodków informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej (INTE) oraz 8 bibliotek towarzystw naukowych.

Wykres 32. Placówki biblioteczne według rodzajów w 2024 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 32. Library units by type in 2024

As of 31 December

a W strukturze placówek bibliotecznych wykazano 15 Wojewódzkich Bibliotek Publicznych i 1 Pedagogiczną Bibliotekę Wojewódzką, posiadających również status bibliotek naukowych.

a The structure of library units included 15 Voivodship Public Libraries and 1 Pedagogic Voivodship Library that also had the status of the scientific library.

Tabl. 20. Księgozbiór, czytelnicy i wypożyczenia w placówkach biblioteczno-informacyjnych
 Table 20. Collection, library users and loans in libraries and information units

Wyszczególnienie Specification	Księgozbiór (stan w dniu 31 grudnia) Collection (as of 31 December)			Czytelnicy (użytkownicy aktywnie wypożyczający) Library users (actively borrow- ing users)			Wypożyczenia księgozbioru Loans of collection		
				w ciągu roku during the year					
	2022	2023	2024	2022	2023	2024	2022	2023	2024
	w tysiącach in thousands								
Razem Total	114 880,9	115 617,6	116 155,1	904,7	933,7	904,3	9 731,3	9 736,3	9 367,4
Biblioteki pedagogiczne (łącznie z filiami) ^a Pedagogical libraries (includ- ing branches) ^a	11 930,3	11 905,3	11 904,1	150,7	143,6	140,2	2 716,3	2 729,7	2 625,2
Biblioteki naukowe Scientific libraries	96 634,8	97 422,0	98 023,7	724,4	763,3	739,4	6 760,2	6 775,0	6 519,0
Biblioteki fachowe Specialised libraries	5 328,1	5 320,1	5 365,5	8,2	8,0	8,1	50,6	51,2	49,9
Biblioteki fachowo-beletry- styczne Fiction and specialised libraries	581,8	563,6	535,0	20,6	18,2	16,2	195,7	176,2	169,9
Ośrodki INTE Centres of scientific, techni- cal and economic informa- tion (INTE)	210,9	211,1	211,3	0,3	0,3	0,3	3,8	2,5	2,3
Biblioteki towarzystw naukowych Scientific societies libraries	195,0	195,5	115,4	0,5	0,3	0,2	4,8	1,7	1,1

a 1 Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka pełni funkcję biblioteki naukowej.
 a 1 Voivodship Pedagogic Library operates also as scientific library.

W 2024 r. z placówek biblioteczno-informacyjnych skorzystało 904,3 tys. czytelników (o 3,2% mniej w porównaniu z 2023 r.), którzy dokonali 9 367,4 tys. wypożyczeń wol. księgozbioru, tj. o 3,8 % mniej niż w 2023 r., (w 2023 r. - 933,7 tys. czytelników i 9 736,3 tys. wypożyczeń księgozbioru).

W bibliotekach naukowych czytelnicy stanowili 81,8% ogółu czytelników i dokonali 69,6% ogółu wypożyczeń wśród wszystkich placówek biblioteczno-informacyjnych.

W placówkach biblioteczno-informacyjnych (o 0,3%) zmniejszyła się liczba udostępnień na miejscu z 4 253,2 tys. w 2023 r. do 4 240,4 tys. wol. księgozbioru w 2024 r.

Odsetek bibliotek publicznych oraz placówek biblioteczno-informacyjnych dysponujących komputerami w porównaniu z rokiem poprzednim pozostał bez zmian. W 2024 r. wyposażonych w komputery było 95,1% placówek bibliotecznych (w 2023 r. odsetek ten wyniósł również 95,1%). W bibliotekach tych użytkowanych było łącznie 70,5 tys. komputerów, z których w 2024 r. zakupiono 3,1 tys. Z ogólnej liczby komputerów dostępnych dla użytkowników 95,7% posiadało dostęp do Internetu.

W 2024 r. biblioteki publiczne i placówki biblioteczno-informacyjne dysponowały 229,5 mln wol. księgozbioru, w tym biblioteki publiczne – 124,4 mln wol.

W 2024 r. biblioteki i placówki biblioteczno-informacyjne posiadały 26,2 mln zbiorów specjalnych⁵⁶ (26,0 mln w 2023 r.). Nadal podstawowym źródłem wiedzy pozostaje książka czy czasopismo w wersji drukowanej, jednak biblioteki coraz częściej posiadają licencję na dostęp do książek, czasopism czy baz danych zamieszczonych w sieci. W 2024 r. biblioteki opłacały dostęp do licencjonowanych zbiorów elektronicznych, z czego znaczną część stanowiły książki elektroniczne – 93,4 mln (78,8 mln w 2023 r.), następnie czasopisma elektroniczne – 6,1 mln (5,0 mln w 2023 r.) oraz bazy danych – 7,2 tys. (7,3 tys. w 2023 r.).

Biblioteki publiczne i placówki biblioteczno-informacyjne, podążając za zmieniającymi się oczekiwaniami społeczeństwa, organizują różnego rodzaju imprezy dla użytkowników. W 2024 r. odbyło się 185,1 tys. takich imprez (206,1 tys. w 2023 r.), z czego najwięcej (96,4% wszystkich przedsięwzięć) zorganizowano w bibliotekach publicznych. W takich zajęciach wzięło udział łącznie 6,5 mln uczestników (w 2023 r. 7,1 mln).

Biblioteki publiczne i placówki biblioteczno-informacyjne coraz częściej podejmują działania mające na celu ułatwienie dostępu osobom niepełnosprawnym do zasobów zgromadzonych w swoich placówkach i tym samym stwarzają możliwość wyrównania szans edukacyjnych. Działania te polegają m.in. na ułatwieniu dostępu do placówki, wyposażeniu czytelni w specjalny sprzęt komputerowy dla osób z różnym rodzajem niepełnosprawności, zaopatrywaniu się w powiększalniki elektroniczne, ułatwiające czytanie osobom niedowidzącym oraz urządzenia do odtwarzania książki mówionej zapisanej cyfrowo tzw. czytaki, itp.

W 2024 r., wśród wszystkich bibliotek publicznych i placówek biblioteczno-informacyjnych, wejście do budynku przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych zgłosiło w sprawozdaniach 52,5% placówek (w 2023 r. – 50,4%), a udogodnienia wewnątrz budynku 37,8% (w 2023 r. – 35,5%). Zarówno wejście do budynku jak i udogodnienia wewnątrz budynku posiadało 36,8% (3247 placówek) wszystkich bibliotek publicznych i placówek biblioteczno-informacyjnych.

Wśród wszystkich typów bibliotek, najlepiej przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych były biblioteki naukowe. Z 746 bibliotek naukowych – przystosowane wejście do budynku posiadały 571 (76,5%) placówki, a udogodnienia wewnątrz budynku 539 bibliotek (72,3%) – biblioteki te mogły wykazywać również posiadanie obydwu wyżej wymienionych udogodnień jednocześnie. Zarówno wejście do budynku jak i udogodnienia wewnątrz budynku posiadało 71,3% (532 placówki) bibliotek naukowych.

W 2024 r. biblioteki publiczne i placówki biblioteczno-informacyjne posiadały 169 599 miejsc dla czytelników, w tym 1 768 specjalnie przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych (1,0% ogółu miejsc). Najlepiej przystosowane w tym zakresie były biblioteki naukowe, które posiadając 43 344 miejsca dla czytelników, miały do dyspozycji 1 119 miejsc dla osób niepełnosprawnych tj. 2,6%. W bibliotekach i placówkach biblioteczno-informacyjnych korzystano również z 1 625 czytaków, czyli urządzeń umożliwiających odtwarzanie książek mówionych, (z czego z 1 527 w bibliotekach publicznych).

⁵⁶ Zbiory specjalne zawierają między innymi: rękopisy, stare druki, mikroformy, druki muzyczne, dokumenty kartograficzne, dokumenty graficzne, normy, opisy patentowe, materiały audiowizualne (w tym audiobooki), dokumenty elektroniczne, inne zbiory.

5.3. Dostęp do usług elektronicznych oferowanych przez biblioteki

5.3. Access to electronic services offered by libraries

Spośród 7 541 bibliotek publicznych, 6 700 z nich oferowało co najmniej jeden rodzaj usług elektronicznych (tablica poniżej). Najbardziej popularne rodzaje usług elektronicznych oferowanych przez biblioteki publiczne to: "katalogi on-line" – wzrost wobec 2023 r. o 0,2 p. proc., następnie "możliwość zdalnej rezerwacji materiałów bibliotecznych do wypożyczenia" – wzrost o 1,7 p. proc. oraz "możliwość zdalnego składania zamówień na materiały biblioteczne" – wzrost o 1,9 p. proc.

Tabl. 21. Odsetek bibliotek publicznych oferujących usługi elektroniczne
Table 21. Percentage of public libraries offering electronic services

Wyszczególnienie Specification	2023	2024
Katalog on-line On-line catalog	93,0	93,2
Możliwość zdalnego składania zamówień na materiały biblioteczne Possibility to place orders for library materials remotely	66,9	68,8
Możliwość zdalnej rezerwacji materiałów bibliotecznych do wypożyczenia Possibility to reserve remotely library materials for borrowing	69,7	71,4
Możliwość zdalnego przedłużania terminów zwrotów materiałów bibliotecznych Possibility to extend remotely the deadlines for returning library materials	61,0	62,9
Elektroniczne (e-mail/sms) powiadomianie o terminach zwrotu materiałów bibliotecznych Electronic (e-mail/sms) notification of the deadlines for returning library materials	65,0	67,3
Zdalny dostęp do licencjonowanych zasobów elektronicznych, spoza sieci instytucji Remote access to licensed electronic resources outside the institution's network	43,7	47,0
Interaktywne usługi informacyjne (komunikatory, czat, itp.) Interactive information services (messaging, chat, etc.)	23,5	23,1
Elektroniczne kursy, szkolenia biblioteczne (e-learning) Electronic courses, library training (e-learning)	5,3	4,5
Blogi biblioteczne, kanał RSS (wiadomości, ogłoszenia, wydarzenia w bibliotece) Library blogs, RSS feed (news, announcements, library events)	12,0	11,1
Formularze zapytań do bibliotekarza Librarian inquiry forms	15,4	14,1
Forum dyskusyjne, księga gości Discussion forum, guestbook	4,3	4,0
Profile na portalach społecznościowych Profiles on social networks	65,2	65,6
Możliwość rejestracji on-line nowych czytelników do biblioteki Possibility of on-line registration of new library users to library	23,2	25,0
Możliwość zdalnego korzystania z ebooków chronionych prawem autorskim Possibility to use remotely ebooks protected by copyright	34,0	35,4
Możliwość zdalnego korzystania z audiobooków chronionych prawem autorskim Possibility to use remotely audiobooks protected by copyright	30,0	33,2
Możliwość zdalnego dostępu do prasy – numerów bieżących i archiwalnych Possibility of remote access to the press - current and archive issues	9,2	9,7

5.4. Digitalizacja zbiorów

5.4. Digitisation of library collections

Tabl. 22. Materiały zdigitalizowane przez placówki biblioteczne w 2024 r.
Table 22. Materials digitised by libraries in 2024

Wyszczególnienie Specification	Liczba obiektów zdigitalizowanych w placówkach bibliotecznych ^{abc} Number of digitised objects in libraries ^{abc}	
	razem total	w tym w bibliotekach publicznych of which in public libraries
Liczba obiektów zdigitalizowanych ogółem w tys. Total number of digitised objects in thousands	12 194,4	3 191,9
w tym zdigitalizowanych w ciągu roku w tys. in which digitised during the year in thousands	706,5	292,3
Liczba obiektów cyfrowych udostępnionych w bibliotece cyfrowej on-line w tys. Number of digital objects made available in the on-line digital library in thousands	10 829,8	2 493,5
Wydatki poniesione na digitalizację w ciągu roku w tys. zł Expenditures incurred for digitisation during the year in thousands PLN	33 919,1	8 809,7

a W roku 2024 do bibliotek naukowych zaliczono jednocześnie 15 bibliotek publicznych oraz 1 bibliotekę pedagogiczną.
b Do placówek bibliotecznych zaliczamy biblioteki: publiczne, naukowe, fachowe, fachowo-beletrystyczne, ośrodków INTE, pedagogiczne oraz towarzystw naukowych. c. Stany bieżące są korygowane przez jednostki sprawozdawcze.

a In 2024, 15 public libraries and 1 pedagogical library were simultaneously classified as scientific libraries
b Libraries include: public, scientific, specialised, fiction and specialised, technical and economic information (INTE) centers, pedagogical and scientific societies. c. Current balances are adjusted by reporting entities.

Liczba obiektów zdigitalizowanych przez placówki biblioteczne razem w 2024 r. wzrosła o 5,7% w porównaniu z 2023 r., a przez biblioteki publiczne o 9,5%. W porównaniu z 2023 r. spadły wydatki poniesione na digitalizację w placówkach bibliotecznych ogółem o 4,8%, a w bibliotekach publicznych o 19,1%. Liczba obiektów zdigitalizowanych w ciągu roku w placówkach bibliotecznych wzrosła o 0,4% i spadła o 5,9% w przypadku bibliotek publicznych. Natomiast liczba obiektów cyfrowych udostępnionych w bibliotece cyfrowej on-line w przypadku placówek bibliotecznych ogółem wzrosła o 0,7% i spadła o 9,7% w bibliotekach publicznych.

6. Działalność placówek społeczno-kulturalnych

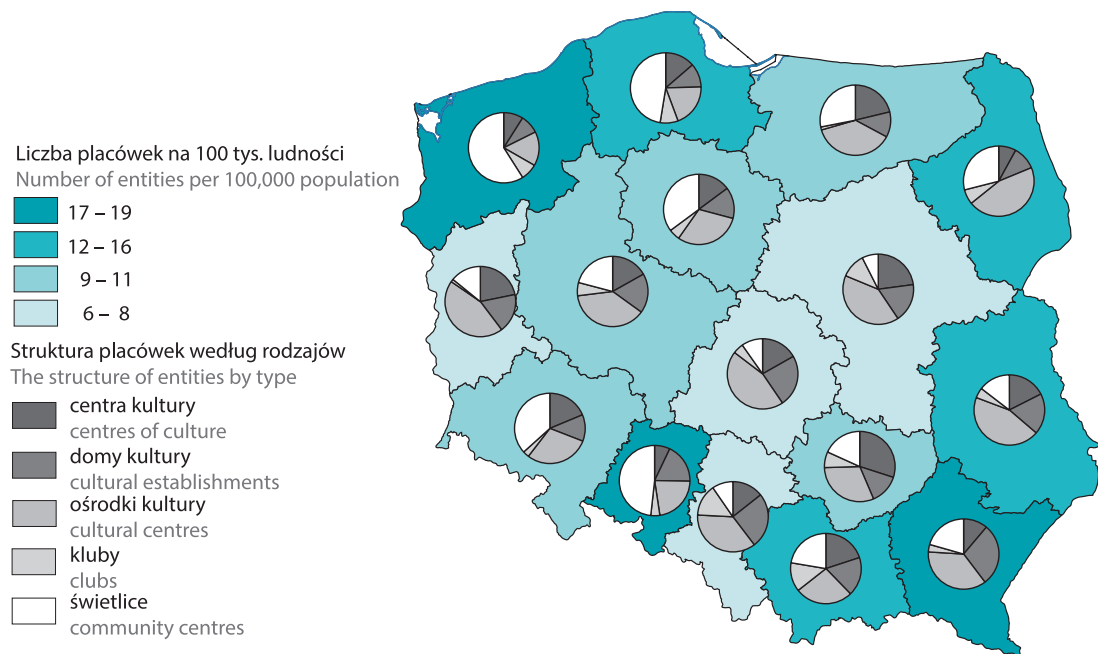
6. Activity of socio-cultural institutions

6.1. Centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice

6.1. Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres

Centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice realizują wszechstronną działalność o charakterze społeczno-kulturalnym. Funkcjonują niemal w każdej gminie, oferując bogaty wachlarz zajęć i wydarzeń kulturalnych, dostosowanych do potrzeb osób w różnym wieku. Ich celem jest także kształtowanie postaw sprzyjających aktywnemu uczestnictwu w życiu społeczno-kulturalnym lokalnych społeczności. Dodatkowo zapewniają one – szczególnie dzieciom i młodzieży – ciekawe możliwości spędzania wolnego czasu oraz rozwijania umiejętności.

Mapa 18. Centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice w 2024 r.
Map 18. Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres in 2024

W 2024 r. w Polsce funkcjonowało 3 911 centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic. Najwięcej było ośrodków kultury (32,8% ogólnej liczby placówek), a najmniej – klubów (7,3%). Większość podmiotów (60,0%) zlokalizowana była na wsi. Na terenie miast funkcjonowała większość klubów, centrów kultury i domów kultury (odpowiednio: 81,2%, 61,6% i 59,1%), a na wsi – większość świetlic oraz ośrodków kultury (odpowiednio 95,6% oraz 60,9%).

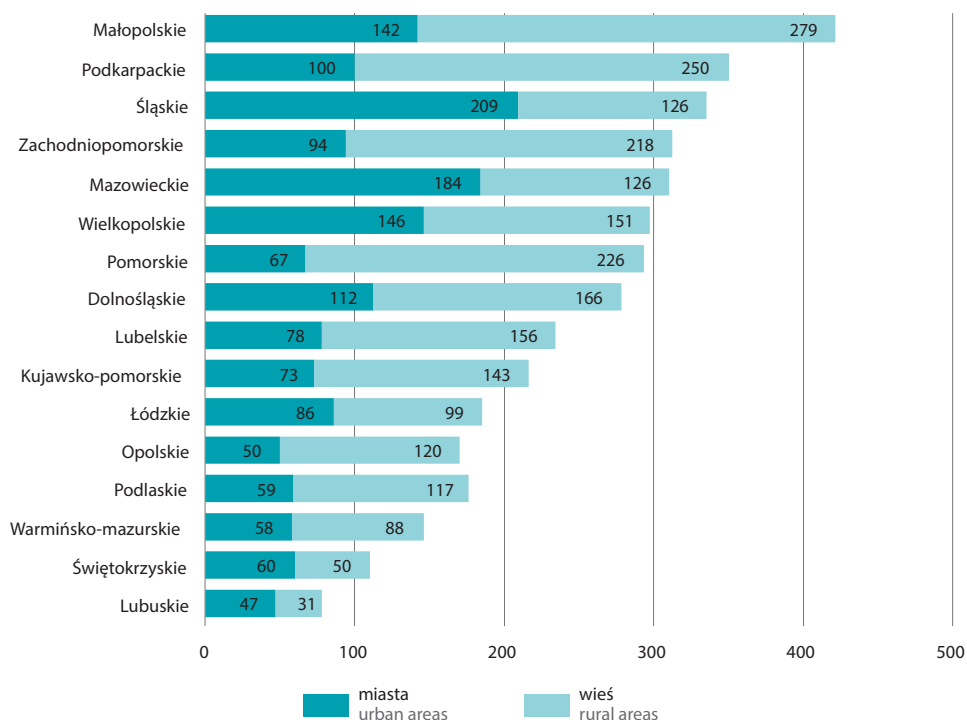
Najwięcej centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic działało na terenie województwa małopolskiego (421), a najmniej w województwie lubuskim (78). Województwa podkarpackie i śląskie wyróżniały się na tle kraju pod względem liczby działających na ich terenie domów kultury (odpowiednio 14,8% i 12,6%), a małopolskie i mazowieckie – centrów kultury (odpowiednio 13,5% i 11,4%). Najwięcej świetlic zlokalizowanych było w województwie zachodniopomorskim (17,7%). Najwięcej klubów zlokalizowanych było w województwie małopolskim (19,5%), ale w tym obszarze wyróżniało się również województwo śląskie (17,1%).

Wykres 33. Centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice w 2024 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 33. Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres in 2024

As of 31 December

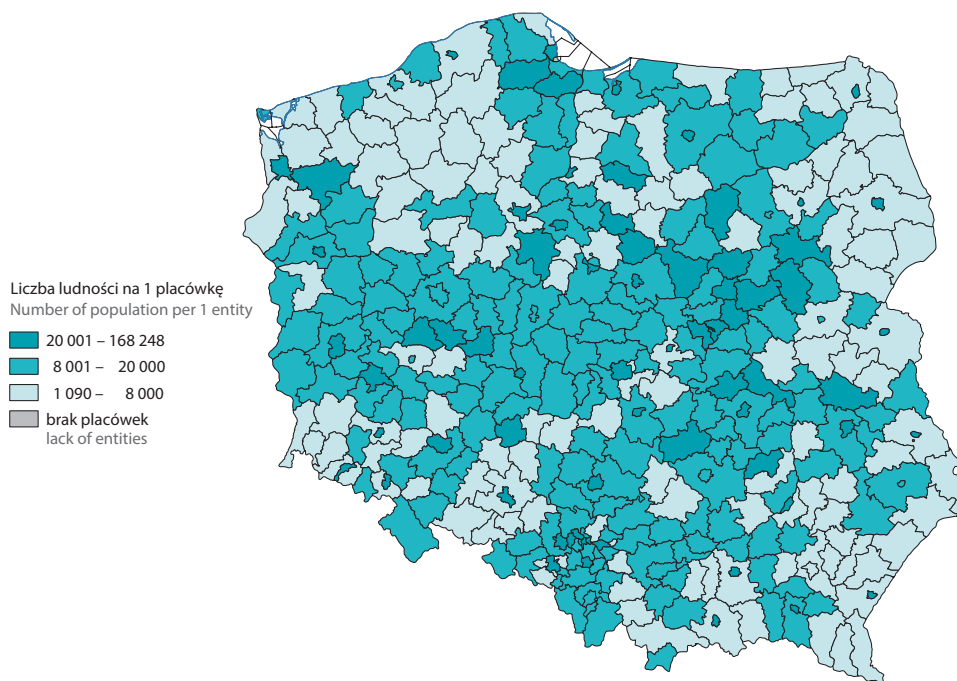
W 2024 r. na 100 tys. ludności przypadało 10 placówek⁵⁷. Najwyższy wskaźnik odnotowano w województwie zachodniopomorskim (19), a najniższy – w województwie mazowieckim (6).

Przeważająca większość centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic (93,0%) należała do sektora publicznego, w ramach którego organizatorem był niemal w całości samorząd terytorialny. Dominującą rolę pełnił samorząd gminny, który organizował działalność 90,3% ogółu publicznych instytucji. Podmioty należące do sektora prywatnego prowadzone były w większości przez jednostki spółdzielcze (94,9% ogólnej liczby prywatnych podmiotów).

Istotnym elementem działalności podmiotów zajmujących się kulturą i animacją jest ich zaplecze infrastrukturalne. W 2024 r. centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice prowadziły działalność w 6,4 tys. budynków. Większość podmiotów (3 170, tj. 81,1%) użytkowało 1 budynek, 313 podmiotów użytkowało 2 budynki (8,0%), a pozostałe – 3 budynki i więcej. Najwięcej budynków posiadały ośrodki kultury (2 542), a najmniej kluby (296). W 2024 r. 63,0% wszystkich budynków użytkowanych przez podmioty kultury stanowiły odrębne obiekty, a pozostałą część – lokale w budynkach współużytkowanych z innymi instytucjami czy firmami. Przeciętnie na jeden podmiot przypadało 947 m² powierzchni całkowitej lokalu, przy czym najwięcej w przypadku centrów kultury (2 088 m²), a najmniej w przypadku świetlic (181 m²).

⁵⁷ Centrum kultury, dom kultury, ośrodek kultury, klub lub świetlica.

Mapa 19. Ludność na 1 placówkę (centrum kultury, dom kultury, ośrodek kultury, klub, świetlica) w 2024 r.
 Map 19. Population per 1 entity (centre of culture, cultural centre, establishment, club, community centre) in 2024

W 2024 r. zmodernizowano 983 budynki (15,3%). Do potrzeb osób niepełnosprawnych przystosowanych było 60,6% wszystkich obiektów – częściej w miastach (64,8%), niż na wsi (57,0%). Spośród województw najwyższy odsetek budynków przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych odnotowano w województwie mazowieckim (76,6%), a najmniej – w opolskim (50,6%).

W 2024 r. ponad połowa ogólnej liczby działających podmiotów posiadała salę widowiskową (55,6%). W infrastrukturę koncertową i teatralną było wyposażonych 87,3% sal widowiskowych, w infrastrukturę konferencyjną – 61,1%, a w aparaturę cyfrową do projekcji filmów – 26,3%. Sale widowiskowe posiadały przede wszystkim ośrodki kultury (42,6% ogółu jednostek posiadających salę widowiskową).

W 2024 r. we wszystkich centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach funkcjonowało 6,9 tys. pracowni specjalistycznych, wśród których najwięcej było pracowni plastycznych (28,6% ogólnej liczby pracowni), a najmniej pracowni wyposażonych było w studio telewizyjne (0,7%), politechniczne (0,8%) czy radiowe (0,8%). W miastach na 100 placówek przypadało 264 pracowni, a na wsi – 117. Najwięcej pracowni było w województwie mazowieckim i śląskim (odpowiednio 11,8% i 11,0% ogólnej liczby pracowni), a najmniej w województwie lubuskim i opolskim (odpowiednio 2,7% i 3,0%). Współpracę z innymi podmiotami prowadziło 97,2% wszystkich centrów, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic – najwięcej ze szkołami i placówkami oświatowymi (92,0% jednostek współpracujących z innymi podmiotami), najmniej natomiast – z przedsiębiorstwami prywatnymi (57,1%).

Centra, domy i ośrodki kultury oraz kluby i świetlice proponują różnorodne zajęcia edukacyjne i animacyjne, skierowane do osób w każdym wieku. W ich programie znajdują się wydarzenia takie jak koncerty, warsztaty, wystawy czy pokazy filmowe, a także szeroki wybór kursów i grup artystycznych.

Tabl. 23. Wybrane informacje o centrach kultury, domach kultury, ośrodkach kultury, klubach i świetlicach
 Stan w dniu 31 grudnia
Table 23. Selected data on activity of centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres
 As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	Ogółem (w tys.) Grand total (in thousands)			W tym na wsi (w %) Of which in rural areas (in %)		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024
Placówki Entities	4,0	4,0	3,9	61,0	60,9	60,0
Pracownie specjalistyczne Specialised workshops	7,1	7,5	6,9	40,3	40,4	39,8
Imprezy ^a Events ^a	227,3	258,8	276,6	32,8	31,8	30,9
Uczestnicy imprez ^a Events participants ^a	27 320,6	33 487,6	35 193,8	20,1	19,0	19,1
Grupy artystyczne ^b Artistic groups ^b	14,3	14,3	14,7	39,6	39,3	39,0
Członkowie grup artystycznych ^b Members of artistic groups ^b	241,4	250,3	256,1	39,3	39,2	38,9
Koła (kluby) Groups (clubs)	23,3	25,1	25,8	30,5	28,9	29,4
Członkowie kół (klubów) Members of groups (clubs)	455,0	504,8	534,7	27,0	26,3	26,2
Kursy ^a Courses ^a	4,9	5,2	5,2	29,9	25,7	31,9
Absolwenci kursów ^a Courses graduates ^a	62,0	73,3	70,9	32,8	24,4	29,1

a W ciągu roku. b Wcześniej określane jako zespoły artystyczne.
 a During the year. b In previous years – artistic ensembles.

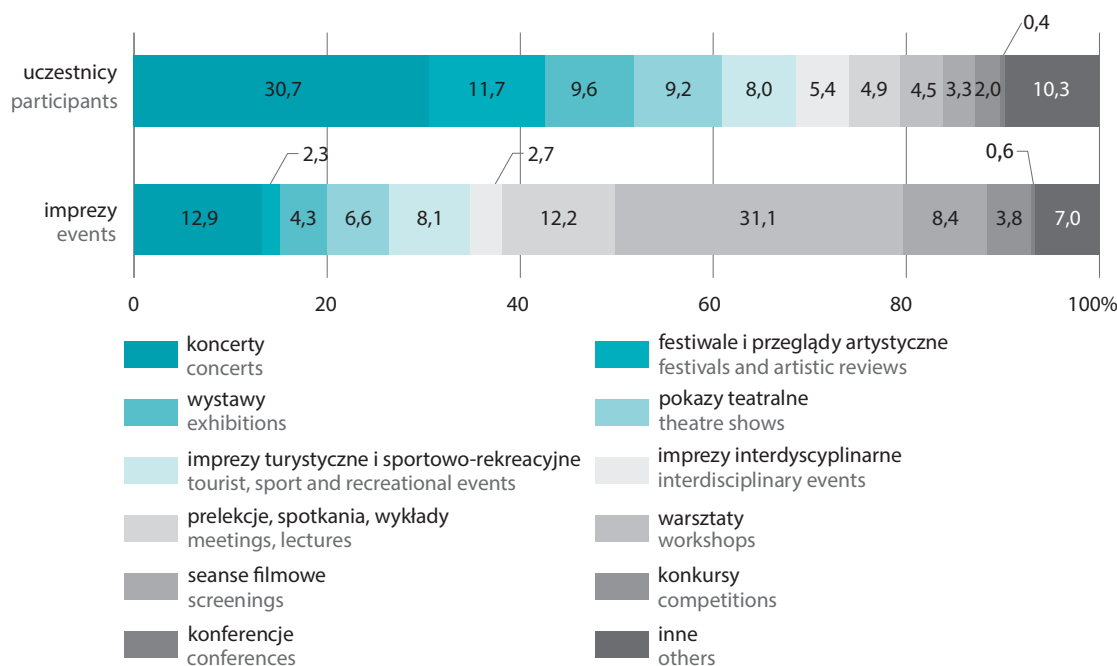
W 2024 r. centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice zorganizowały 276,6 tys. imprez, tj. o 6,9% więcej niż w 2023 r. W imprezach wzięło udział 35,2 mln uczestników tj. o 5,1% więcej niż w 2023 r. (33,5 mln). Najwięcej odbyło się warsztatów (31,1% ogólnej liczby imprez), a najmniej – konferencji (0,6%). Z ogólnej liczby imprez 16,4% miało charakter plenerowy, a ponad 1/4 imprez była odpłatna. Najwięcej uczestników zgromadziły koncerty (10,8 mln osób). Dużo uczestników zgromadziły także festiwale i przeglądy artystyczne (4,1 mln osób). Przeciętnie w jednej imprezie uczestniczyło 127 osób (najwięcej w przypadku festiwali i przeglądów artystycznych – 642 osoby; najmniej w przypadku warsztatów – 18 osób). W ciągu roku jedna placówka zorganizowała średnio 71 imprez (w poprzednim roku 65), przy czym wskaźnik ten był najwyższy w przypadku centrów kultury (129), a najniższy – świetlic (18).

W 2024 r. w imprezach zorganizowanych przez centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice uczestniczyło przeciętnie 937 osób na 1 000 ludności (w 2023 r. – 888). Najwyższy wskaźnik odnotowano w przypadku województwa lubuskiego (1 950 osób), natomiast najniższy – w województwie łódzkim (538 osób). Najwięcej imprez odbyło się natomiast w województwie małopolskim (35,6 tys.), a najmniej w województwie opolskim (6,7 tys.). Najwięcej uczestników imprez odnotowano w województwie śląskim (4,1 mln osób), a najmniej w województwie opolskim (0,6 mln osób).

W 2024 r. we wszystkich centrach kultury, domach kultury, ośrodkach kultury, klubach i świetlicach działało 14,7 tys. grup artystycznych (14,3 tys. w 2023 r.), zrzeszających łącznie 256,1 tys. członków (250,3 tys. w 2023 r.). Placówki zlokalizowane w mieście prowadziły 61,0% wszystkich grup artystycznych. Najwięcej grup artystycznych prowadziły ośrodki kultury (47,5% ogółu grup artystycznych) i równocześnie skupiały one najwięcej członków grup artystycznych (47,5%).

Wykres 34. Imprezy i ich uczestnicy w centrach kultury, domach kultury, ośrodkach kultury, klubach i świetlicach według rodzajów w 2024 r.

Chart 34. Events and their participants in centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by type in 2024

Pod względem liczby działających grup artystycznych wyróżniły się dwa województwa – podkarpackie oraz śląskie – placówki na ich terenie prowadziły odpowiednio 1 606 (11,0%) oraz 1 583 (10,8%) grup. Natomiast pod względem liczby członków grup artystycznych – podobnie jak w 2023 r. – wyróżniły się województwa małopolskie (31,4 tys., tj. 12,3%) oraz śląskie (30,8 tys., tj. 12,0%). Niewiele mniej członków grup artystycznych odnotowano także w województwach podkarpackim (10,8% członków) oraz mazowieckim (10,1% członków). Najmniej członków grup artystycznych było w województwie opolskim (6,7 tys. tj. 2,6% ogółu).

Przeciętnie jedna grupa artystyczna liczyła 17 osób. Najmniej liczne były grupy teatralne i muzyczne-instrumentalne (przeciętnie po 15 członków), a najliczniejsze – folklorystyczne i taneczne (przeciętnie po 20 osób). Wśród członków grup artystycznych przeważały dzieci i młodzież szkolna (63,4%), ale aktywnością wykazywały się także osoby powyżej 60 roku życia (co piąty członek grupy). Podobnie jak w ubiegłym roku największym zainteresowaniem wśród dzieci i młodzieży cieszyły się grupy taneczne (42,3% członków wszystkich grup), a wśród osób starszych – wokalne i chóry (36,1%) oraz folklorystyczne (34,7%).

W 2024 r. – podobnie jak w 2023 r. – przeciętnie 7 osób na 1 000 ludności było członkami grup artystycznych działających w centrach kultury, domach kultury, ośrodkach kultury, klubach lub świetlicach. Największą aktywnością pod tym względem wykazali się mieszkańcy województwa podkarpackiego, w którym 13 na 1 000 osób uczestniczyło w działalności grup artystycznych. Natomiast najniższy wskaźnik uczestnictwa w grupach artystycznych odnotowano w województwie pomorskim i kujawsko-pomorskim (po 4 osoby na 1 000 ludności).

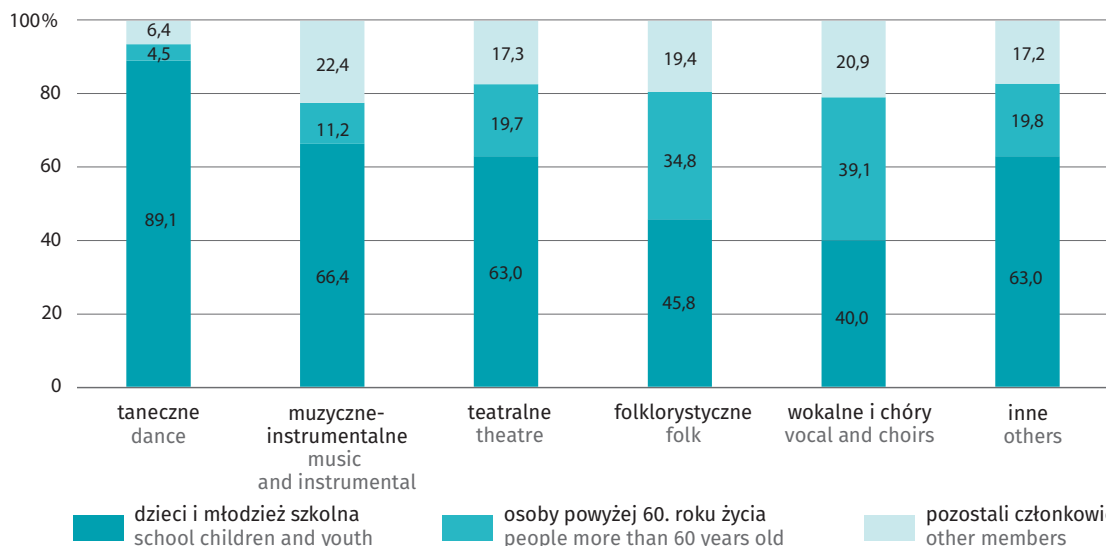
W centrach kultury, domach, ośrodkach kultury, klubach i świetlicach działało także 25,8 tys. różnego rodzaju kół/klubów/sekcji, w ramach których prowadzono systematyczne zajęcia o określonym profilu tematycznym. Z ogólnej liczby kół/klubów/sekcji większość (70,6%) działało w miastach (w 2023 r. 71,1%). Większość zajęć w ramach kół/klubów/sekcji miała charakter odpłatny (63,9% ogólnej liczby kół/klubów/sekcji; 61,6% w 2023 r.), przy czym więcej odpłatnych zajęć zorganizowano w miastach, niż na wsi (70,4%

zajęć w miastach wobec 48,5% zajęć na wsi). Spośród różnej oferty przygotowanej przez centra kultury, domy, ośrodki kultury, kluby i świetlice najwięcej było kół/klubów/sekcji plastycznych/technicznych (28,1%), a najmniej – dyskusyjnych klubów filmowych (0,5%). W miastach więcej niż na wsi prowadzono kół/klubów/sekcji tanecznych (16,5% wobec 13,8%). Na wsiach natomiast więcej niż w miastach działało kół/klubów/sekcji seniora (9,3% wobec 5,7%). Najwięcej kół/klubów/sekcji było w województwie mazowieckim (18,8% ogólnej liczby kół/klubów/sekcji), ale wyróżniały się także województwa śląskie (12,1%) oraz małopolskie (10,2%). Najmniej kół/klubów/sekcji było prowadzonych w województwie świętokrzyskim (2,3%), a niewiele więcej w województwach lubuskim (2,5%), opolskim (2,6%) oraz podlaskim (2,7%).

Według stanu w dniu 31 grudnia 2024 r. koła/kluby/sekcje zrzeszały 534,7 tys. członków (504,8 tys. w 2023 r.). Przeciętnie jedno koło/klub/sekcja gromadziło 21 uczestników – najliczniejsze pod tym względem były Uniwersytety Trzeciego Wieku (83 osoby) oraz dyskusyjne kluby filmowe (66 osób), a najmniej liczne – koła muzyczne (13 osób). Pod względem łącznej liczby członków wyróżniały się koła/kluby/sekcje plastyczne/techniczne, liczące łącznie 117,3 tys. członków, wśród których zdecydowanie dominowały dzieci i młodzież (91,7 tys.). Drugą najliczniejszą grupę stanowili uczestnicy zajęć tanecznych (81,7 tys. osób, w tym 62,5 tys. dzieci i młodzieży). Jeżeli chodzi o zajęcia dla dzieci i młodzieży to dużym zainteresowaniem, poza zajęciami plastyczno-technicznymi i tanecznymi, cieszyły się także koła/kluby/sekcje muzyczne (39,2 tys. osób) oraz turystyczne i sportowo-rekreacyjne (27,3 tys. osób). W przypadku osób powyżej 60 roku życia poza klubami dla seniora oraz zajęciami w ramach Uniwersytetu Trzeciego Wieku (gromadzącymi łącznie 113,3 tys. osób), popularne były także zajęcia turystyczne i sportowo-rekreacyjne (21,4 tys. osób) oraz plastyczne/techniczne (12,2 tys. osób).

Wykres 35. Członkowie grup artystycznych działających w centrach kultury, domach kultury, ośrodkach kultury, klubach i świetlicach w 2024 r.

Chart 35. Members of artistic groups operating in centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres in 2024

W 2024 r. wskaźnik uczestnictwa ludności w zajęciach kół/klubów/sekcji (liczba członków kół/klubów/sekcji na 1 000 ludności) dla Polski zwiększył się i wyniósł 14 (w 2023 r. – 13). Wyższy niż średnia wskaźnik odnotowano w województwach: dolnośląskim (20), mazowieckim (18) oraz łódzkim (17). Natomiast najniższy – w województwach pomorskim, zachodniopomorskim i świętokrzyskim (po 10).

Oferta centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic obejmowała również organizację różnego rodzaju kursów. W 2024 r. wszystkie placówki przeprowadziły ogółem 5,2 tys. kursów (tyle samo co w 2023 r.), spośród których najwięcej stanowiły kursy języków obcych (21,0%), a najmniej – kursy przygotowujące do nauki w szkołach artystycznych (1,2%). W miastach najwięcej odbyło się kursów języków obcych (23,1% z ogólnej liczby kursów w miastach), a na wsi – kursów tańca (22,9% ogółu kursów zorga-

nizowanych na wsi) oraz nauki gry na instrumentach (21,9%). Kursy organizowane przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice były w większości płatne (69,9%), więcej w miastach (77,5%) niż na wsi (53,5%). Najwięcej kursów w przypadku placówek zlokalizowanych na wsi zorganizowały ośrodki kultury (68,9% kursów na wsi), a w miastach – kluby (28,9%), choć pozostałe rodzaje podmiotów miały zbliżony udział: ośrodki kultury (26,1%); centra kultury (23,9%) i domy kultury (20,9%). Najwięcej kursów zorganizowano w województwie małopolskim (36,2% ogólnej liczby kursów), a najmniej w województwie lubuskim (0,8%).

Status absolwenta kursu otrzymało łącznie 70,9 tys. osób (73,3 tys. w 2023 r.), z których większość stanowiły dzieci i młodzież szkolna (47,6 tys.). Co siódmym absolwentem była osoba powyżej 60 roku życia. Osoby w tej kategorii wiekowej najczęściej korzystały z kursów języków obcych (22,2% ogólnej liczby absolwentów w tej kategorii wiekowej), choć popularne były wśród nich także kursy tańca (19,0%) i plastyczne (18,3%). Natomiast wśród dzieci i młodzieży odnotowano najwięcej absolwentów kursów nauki gry na instrumencie (21,8%) i niewiele mniej w przypadku kursów plastycznych (20,4%) oraz języków obcych (19,7%). Najwięcej absolwentów (21,9 tys. osób) odnotowano w województwie małopolskim.

Centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice prowadziły także działalność wydawniczą, przede wszystkim związaną z promocją wydarzeń, które organizowały. W 2024 r. wydały łącznie 44,5 tys. tytułów w formie drukowanej, z których materiały promocyjne stanowiły 96,9%.

Centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice kontynuowały realizację imprez i organizację kursów za pośrednictwem Internetu, ale ich liczba stale się zmniejszała w porównaniu z okresem pandemii. W 2024 r. zorganizowały 1,2 tys. imprez (1,6 tys. w 2023 r., 3,2 tys. w 2022 r., 22,3 tys. w 2021 r.) oraz 47 kursów (118 w 2023 r., 381 w 2022 r. i 1,6 tys. w 2021 r.). W imprezach organizowanych on-line wzięło udział 913,6 tys. osób czyli więcej niż w 2023 r. (830,1 tys. osób), ale zdecydowanie mniej niż w okresie pandemii (1,2 mln osób w 2022 r. i 9,1 mln w 2021 r.). W kursach on-line wzięło udział 11,9 tys. osób, tj. o 7,1 tys. więcej niż w 2023 r., jednak popularność kursów on-line nie dorównała tej z okresu pandemii (54,2 tys. osób w 2021 r.).

6.2. Placówki wychowania pozaszkolnego⁵⁸

6.2. Extracurricular education establishments⁵⁹

Centra kultury, ośrodki i domy kultury, kluby a także świetlice, to nie jedyne miejsca, które przygotowują ofertę programową dla dzieci i młodzieży. Znaczącą rolę odgrywają również działające w ramach systemu oświaty placówki wychowania pozaszkolnego, takie jak: pałace młodzieży, młodzieżowe domy kultury, ogniska pracy pozaszkolnej, międzyszkolne ośrodki sportowe, ogrody jordanowskie, pozaszkolne placówki specjalistyczne oraz niepubliczne placówki oświatowo-wychowawcze.

Liczba placówek wychowania pozaszkolnego w roku szkolnym 2024/2025, w porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym, zmniejszyła się o 5,9%. Zmniejszyła się również liczba stałych i okresowych form zajęć: z 15 439 do 14 350, tj. o 7,1%. W porównaniu z rokiem szkolnym 2023/2024 liczba uczestników stałych zajęć była mniejsza o 4,3%, natomiast zajęć okresowych – wyższa o 4,0%. Największą popularnością wśród dzieci i młodzieży cieszyły się zajęcia zorganizowane przez pozaszkolne placówki specjalistyczne oraz młodzieżowe domy kultury, które swoją ofertą zainteresowały odpowiednio 179,9 tys. i 163,9 tys. osób. Z jednej pozaszkolnej placówki specjalistycznej skorzystało średnio w ciągu roku szkolnego 12,9 tys. osób.

W roku szkolnym 2024/2025 placówki wychowania pozaszkolnego zorganizowały 6,4 tys. zajęć artystycznych, z tego 5,2 tys. zajęć artystycznych stałych i 1,2 tys. zajęć okresowych. Liczba uczestników zajęć artystycznych w placówkach wychowania pozaszkolnego wynosiła 159,6 tys. osób (zajęć stałych – 85,5 tys. osób; okresowych – 74,1 tys. osób). Najwięcej zajęć artystycznych (3,9 tys.) zorganizowały młodzieżowe domy kultury. W zajęciach tych wzięło udział 96,9 tys. uczestników.

⁵⁸ Źródło: dane z Systemu Informacji Oświatowej administrowanego przez Ministerstwo Edukacji Narodowej.

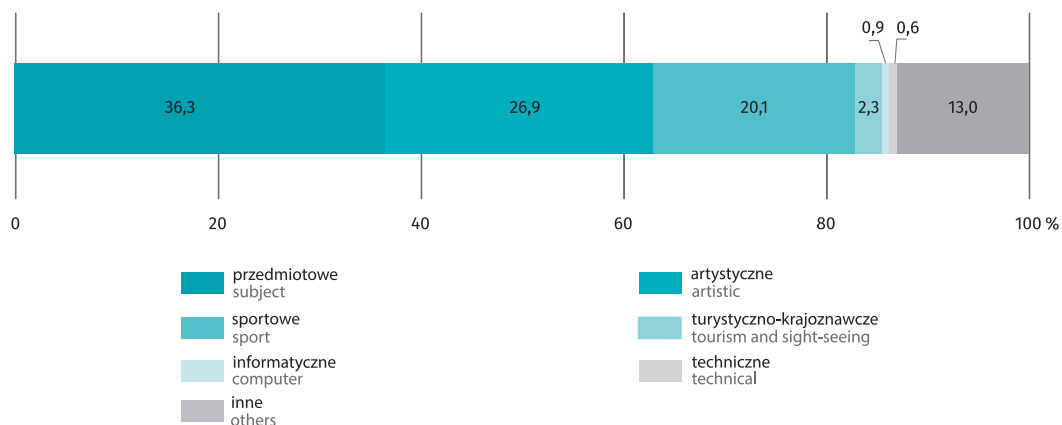
⁵⁹ Source: data from the Education Information System, managed by Ministry of National Education.

Tabl. 24. Placówki wychowania pozaszkolnego oraz uczestnicy zajęć
Table 24. Extracurricular education establishments and participants of classes

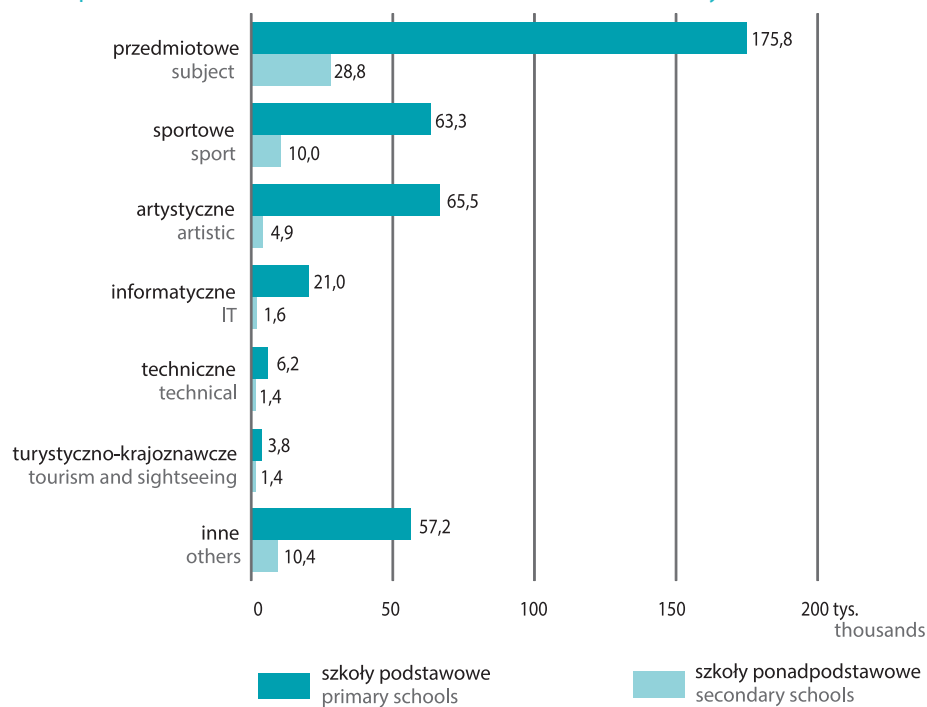
Wyszczególnienie Specification		Placówki Establishments	Uczestnicy stałych i okresowych form zajęć Participants of permanent and periodic classes							
			ogółem grand total	informatycznych computer	technicznych technical	przedmiotowych subject	artystycznych artistic	sportowych sport	turystyczno-krajoznawczych tourism and sightseeing	innych others
Ogółem Total	2022/2023	226	557 712	5 104	3 370	180 454	153 449	101 804	11 978	101 553
	2023/2024	238	601 324	6 175	5 318	195 529	171 769	115 130	16 378	91 025
	2024/2025	224	594 186	5 161	3 474	215 644	159 552	119 464	13 752	77 139
Pałace młodzieży Youth centres		14	118 742	1 648	1 289	46 911	40 757	15 648	3 584	8 905
Młodzieżowe domy kultury Cultural establishments for youth		89	163 921	2 282	1 844	10 985	96 922	14 322	8 543	29 023
Ogniska pracy pozaszkolnej Extracurricular interest groups		34	30 273	865	238	2 391	14 079	4 574	148	7 978
Międzyszkolne ośrodki sportowe Interschool sport centres		32	68 622	-	-	-	-	68 622	-	-
Ogrody jordanowskie Jordan's gardens (playgrounds)		8	11 552	52	63	364	774	722	-	9 577
Pozaszkolna placówka specjalistyczna Extracurricular specialised institution		14	179 933	-	10	150 962	5 762	1 359	467	21 373
Niepubliczna placówka oświatowo-wychowawcza w systemie oświaty Non-public educational institution		33	21 143	314	30	4 031	1 258	14 217	1 010	283

Szeroką ofertę pozalekcyjnych zajęć dodatkowych m.in. zajęć informatycznych, technicznych, przedmiotowych, artystycznych, sportowych, turystyczno-krajoznawczych lub innych oferowały także szkoły. Dzieci i młodzież miały możliwość uczestniczenia w różnorodnych formach aktywności w postaci kół, klubów oraz zespołów. W roku szkolnym 2024/2025 szkoły zorganizowały w sumie 4,2 tys. zajęć pozalekcyjnych (o 19,3% mniej w porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym), w których wzięło udział 451,4 tys. uczestników (o 11,4% mniej w porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym). Największą popularnością, podobnie jak w ubiegłym roku szkolnym, cieszyły się zajęcia przedmiotowe organizowane w szkołach podstawowych, w których wzięło udział 175,8 tys. uczniów. Dużym zainteresowaniem cieszyły się także zajęcia artystyczne i sportowe (odpowiednio 65,5 tys. i 63,3 tys. uczniów).

Wykres 36. Uczestnicy zajęć w placówkach wychowania pozaszkolnego w roku szkolnym 2024/2025
 Chart 36. Participants in extracurricular education institutions in 2024/2025 school year

Wykres 37. Uczestnicy zajęć pozalekcyjnych w szkołach dla dzieci i młodzieży w roku szkolnym 2024/2025
 Chart 37. Participants in extracurricular education in schools for children and youth in 2024/2025 school year

7. Działalność sceniczna i wystawiennicza

7. Stage and exhibition activity

7.1. Teatry i instytucje muzyczne

7.1. Theatres and music institutions

W 2024 r. działalność sceniczną prowadziło 206 teatrów i instytucji muzycznych, z których 180 posiadało własny zespół artystyczny. Największą część teatrów stanowiły teatry dramatyczne (93), następnie teatry lalkowe (32) oraz muzyczne, tj. opery, operetki, balet, teatry tańca i inne teatry muzyczne (32). Natomiast instytucje muzyczne to: 24 filharmonie, 17 orkiestr, 5 chórów oraz 3 zespoły pieśni i tańca.

Zdecydowana większość teatrów i instytucji muzycznych należała do sektora publicznego (84,5%), przy czym dla 93,1% podmiotów publicznych organizatorem były jednostki samorządu terytorialnego.

W 2024 r. teatry i instytucje muzyczne zorganizowały 60,5 tys. przedstawień i koncertów, w których uczestniczyło 12,2 mln widzów i słuchaczy. W porównaniu z 2023 r. liczba przedstawień i koncertów wzrosła o 2,3%, natomiast liczba widzów i słuchaczy zmniejszyła się o 0,8%. Przeciętnie w jednym przedstawieniu i koncercie wzięło udział 201 osób (w 2023 r. – 207 osób). Wskaźnik widzów i słuchaczy na 1 000 ludności wyniósł 324 (w 2023 r. – 325), co w przybliżeniu oznacza, że średnio co trzeci mieszkaniec Polski uczestniczył w przedstawieniu lub koncercie zorganizowanym przez teatry i instytucje muzyczne. Jeden podmiot zorganizował średnio 336 przedstawień i koncertów (286 w 2023 r.).

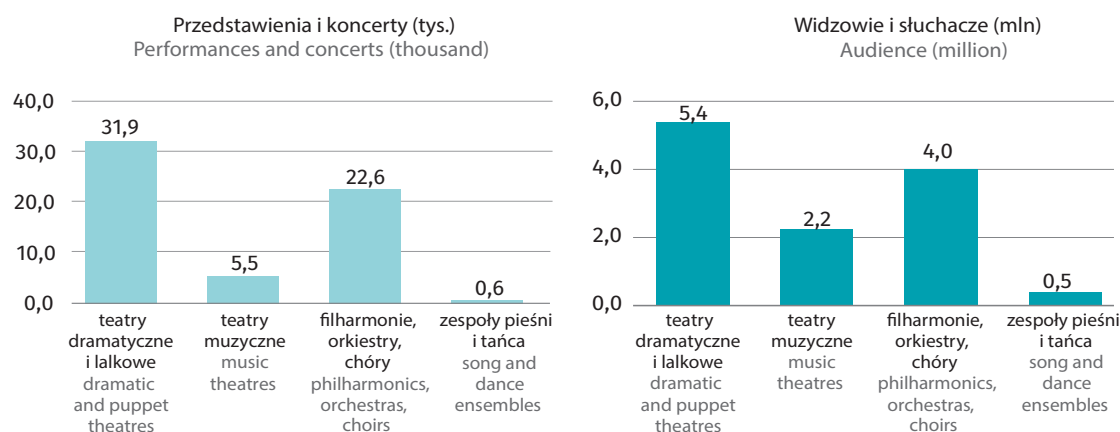
Największą średnią liczbę widzów i słuchaczy przypadających na jedno przedstawienie/koncert odnotowano w przypadku koncertów zorganizowanych przez zespoły pieśni i tańca – 867 osób. Wysokie wartości tego wskaźnika charakteryzowały również opery (478) oraz operetki, balet, teatry tańca i inne teatry muzyczne (354). W filharmoniach jeden koncert zgromadził przeciętnie 161 słuchaczy, w teatrach dramatycznych jedno przedstawienie obejrzało średnio 189 widzów, a w teatrach lalkowych – 122 osoby.

Według stanu w dniu 31 grudnia 2024 r. teatry i instytucje muzyczne posiadały 378 scen i 102,9 tys. miejsc na widowniach w stałych salach, przy czym ponad połowa scen (53,7%) i 39,3% miejsc na widowniach w stałych salach było w posiadaniu teatrów dramatycznych. Z ogólnej liczby teatrów i instytucji muzycznych 84,5% prowadziło działalność w obiektach przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Najwięcej teatrów i instytucji muzycznych działało w województwie mazowieckim (42). Znaczną liczbę podmiotów odnotowano również w województwach: małopolskim (27), śląskim (23) oraz dolnośląskim (20). Najmniej teatrów i instytucji muzycznych działało w województwach: lubuskim, opolskim, podkarpackim i świętokrzyskim (po 4).

Wykres 38. Przedstawienia i koncerty oraz widownie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych według rodzajów instytucji w 2024 r.

Chart 38. Performances and concerts, audience in theatres and music institutions by type of institution in 2024

Najwięcej przedstawień i koncertów zorganizowały teatry i instytucje muzyczne mające siedzibę w województwie mazowieckim – 14,2 tys., co stanowiło blisko 1/4 ogólnej liczby przedstawień i koncertów (23,5%). Najmniej przedstawień i koncertów zorganizowały natomiast teatry i instytucje muzyczne mające siedzibę w województwie lubelskim – 741.

W 2024 r. teatry dramatyczne, lalkowe i muzyczne zorganizowały 37,4 tys. przedstawień, z których 708 miało charakter premierowy. Najwięcej premier wystawiły teatry dramatyczne (516). W teatrach lalkowych odbyły się 192 przedstawienia premierowe, a w muzycznych – 133. Najwięcej przedstawień premierowych zorganizowały teatry z województwa mazowieckiego (139), a najmniej podkarpackiego i lubelskiego (po 9). Analogicznie jak w 2023 r., pod względem liczby premier zorganizowanych w ciągu roku przez jeden teatr, zdecydowanie wyróżniło się województwo wielkopolskie, w którym jeden teatr zorganizował średnio 12 przedstawień premierowych, podczas gdy średnia dla teatrów w kraju wyniosła 5. Łącznie teatry i instytucje muzyczne w ciągu roku posiadały w repertuarze 4,7 tys. tytułów przedstawień i koncertów.

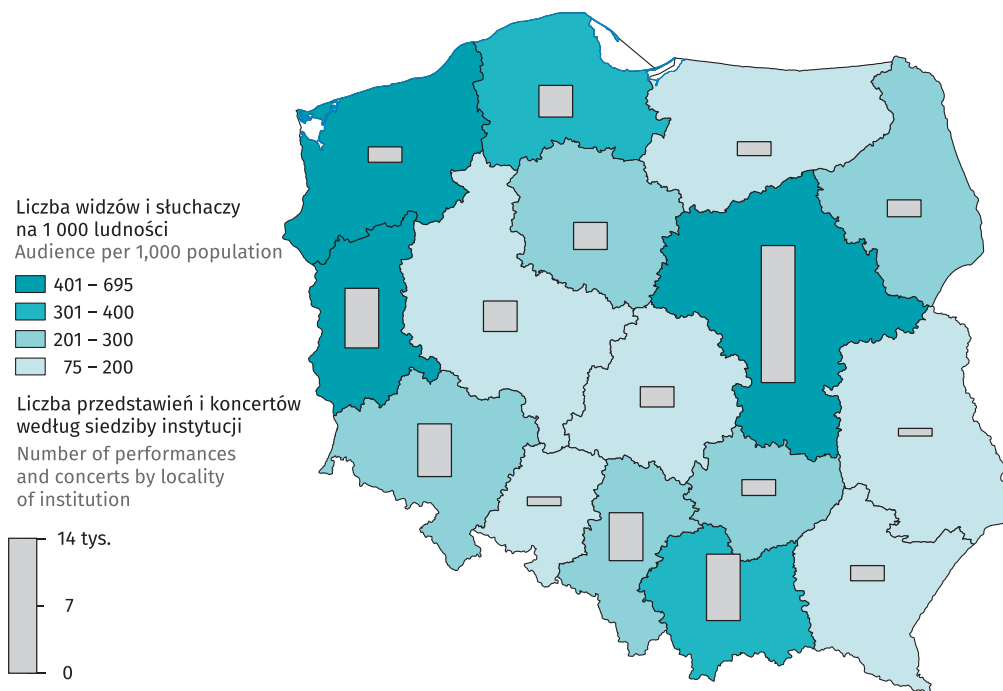
Blisko 1/3 wszystkich przedstawień i koncertów zorganizowanych przez teatry i instytucje muzyczne skierowana była do młodzieży. Większość tych przedstawień i koncertów (55,0%) miała charakter szkolnych audycji muzycznych.

Tabl. 25. Działalność teatrów i instytucji muzycznych według siedziby
Table 25. Activity of theatres and music institutions by locality

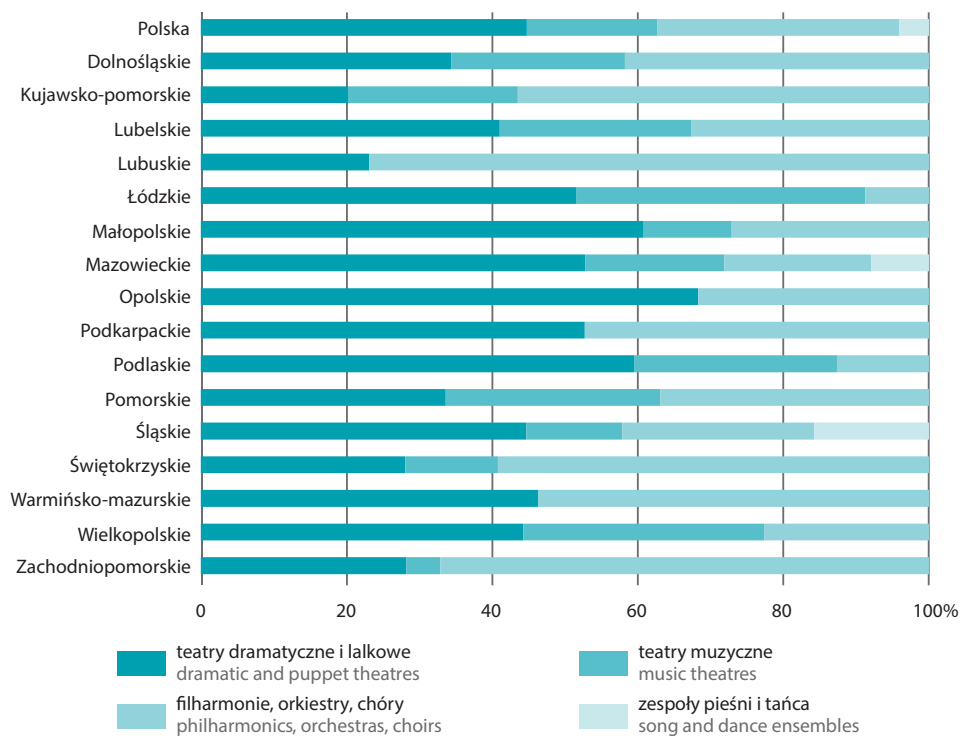
Wyszczególnienie Specification		Teatry i instytucje muzyczne Theatres and music institu- tions	W tym posiadające własny zespół artystyczny Of which with their own artis- tic ensemble	Miejsca na widowni w stałej sali Seats for audience in a permanent hall	Przedstawienia/ koncerty Performances/ concerts	Widzowie/ słuchacze w tys. Audience in thousands
POLSKA	2022	208	182	98 029	53 018	9 309,0
	2023	207	182	102 653	59 187	12 261,9
	2024	206	180	102 854	60 519	12 162,4
Dolnośląskie		20	18	9 092	5 963	840,1
Kujawsko-pomorskie		8	7	4 968	3 078	598,1
Lubelskie		5	5	1 538	741	149,3
Lubuskie		4	4	2 859	6 108	431,4
Łódzkie		10	8	5 392	2 060	448,9
Małopolskie		27	20	8 058	6 918	1 250,4
Mazowieckie		42	35	20 388	14 241	3 830,4
Opolskie		4	4	2 286	998	145,2
Podkarpackie		4	4	1 784	1 544	187,1
Podlaskie		8	7	3 876	1 849	234,1
Pomorskie		18	16	14 464	3 075	902,9
Śląskie		23	20	11 153	5 147	1 205,8
Świętokrzyskie		4	4	1 991	1 970	241,5
Warmińsko-mazurskie		5	5	1 868	1 573	260,4
Wielkopolskie		16	15	6 182	3 412	531,7
Zachodniopomorskie		8	8	6 955	1 842	905,2

Najwięcej widzów i słuchaczy odnotowano w teatrach i instytucjach muzycznych województwa mazowieckiego – 3,8 mln osób (ponad 3 razy więcej niż w kolejnym pod względem liczby widzów i słuchaczy województwie małopolskim). Najmniej widzów i słuchaczy uczestniczyło w przedstawieniach i koncertach w teatrach i instytucjach muzycznych województwa opolskiego (145,2 tys.). Przeliczając liczbę widzów i słuchaczy na 1 000 ludności, najwyższy wskaźnik odnotowano w teatrach i instytucjach muzycznych z województwa mazowieckiego (695), a najniższy – z województwa lubelskiego (75).

Mapa 20. Przedstawienia i koncerty oraz widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych w 2024 r.
 Map 20. Performances and concerts, audience in theatres and music institutions in 2024

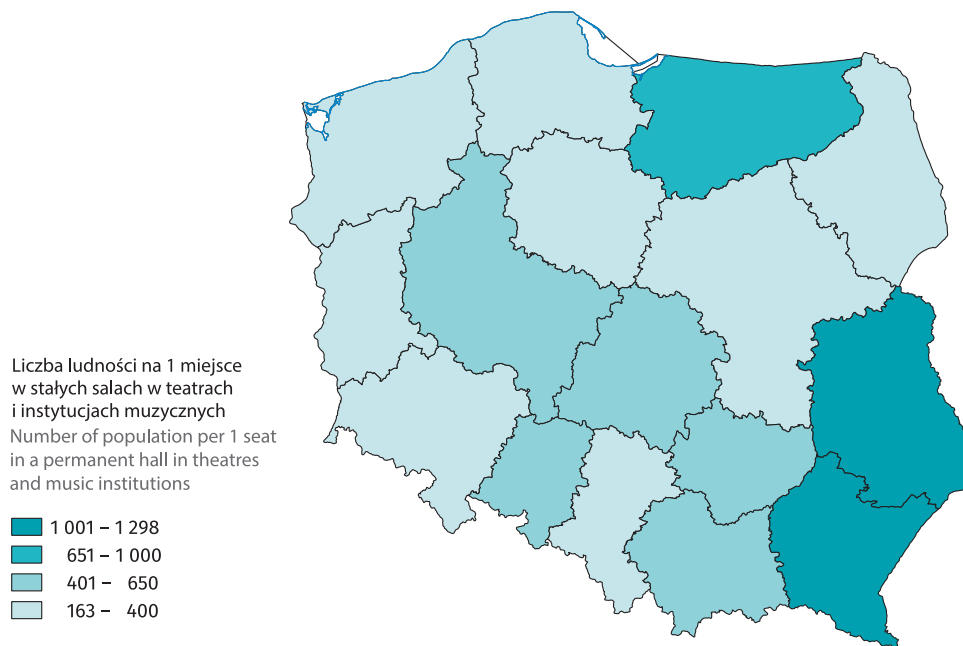

Wykres 39. Widzowie i słuchacze według rodzajów instytucji w 2024 r.
 Chart 39. Audience by type of institution in 2024

Pod względem liczby ludności przypadającej na jedno miejsce w stałych salach w teatrach i instytucjach muzycznych, najwyższe wartości wskaźnika odnotowano w województwach lubelskim i podkarpackim – odpowiednio: 1 298 oraz 1 156 osób. Dla następnego w kolejności województwa warmińsko-mazurskiego wskaźnik ten wyniósł 722 osoby; natomiast najniższy wskaźnik odnotowano w województwie pomorskim – 163 osoby.

Mapa 21. Ludność na 1 miejsce w stałych salach w teatrach i instytucjach muzycznych w 2024 r.
Map 21. Population per 1 seat in a permanent hall in theatres and music institutions in 2024

Z ogólnej liczby przedstawień i koncertów zorganizowanych przez teatry i instytucje muzyczne, 91,1% zaprezentowano we własnym województwie, pozostałe na terenie innych województw. Największy udział przedstawień i koncertów poza granicami własnego województwa w ogólnej liczbie przedstawień i koncertów odnotowano w przypadku teatrów i instytucji muzycznych z województwa lubuskiego (42,1%), a najmniejszy – opolskiego (0,2%).

Oprócz działalności w kraju, teatry i instytucje muzyczne zaprezentowały za granicą 662 przedstawienia i koncerty (626 w 2023 r.), w których uczestniczyło 297,7 tys. widzów i słuchaczy (317,4 tys. w 2023 r.). Najwięcej przedstawień i koncertów za granicą zaprezentowały instytucje muzyczne – 308 (orkiestry i chóry – 190, filharmonie – 76, zespoły pieśni i tańca – 42). Natomiast teatry za granicą wystawiły 299 przedstawień (dramatyczne – 250, lalkowe – 49, muzyczne – 55). Łącznie teatry i instytucje muzyczne najwięcej zagranicznych przedstawień i koncertów zorganizowały w krajach europejskich (799), głównie w Niemczech (205), natomiast poza Europą – w Stanach Zjednoczonych (28). Analogicznie, jak rok wcześniej, najwięcej przedstawień i koncertów za granicą zrealizowały teatry i instytucje muzyczne z województwa dolnośląskiego (227).

W 2024 r. teatry i instytucje muzyczne zaprezentowały również 1,6 tys. występów artystów i zespołów zagranicznych, w których uczestniczyło 653,2 tys. widzów i słuchaczy. W porównaniu z 2023 r., liczba przedstawień i koncertów zrealizowanych przez artystów i zespoły z zagranicy zmniejszyła się o 39,4%, a liczba widzów i słuchaczy – o 22,8%. Najwięcej zagranicznych przedstawień i koncertów (380) oraz najliczniejszą publiczność na występach zagranicznych wykonawców (199,6 tys. osób) odnotowano w teatrach i instytucjach muzycznych w województwie zachodniopomorskim.

W 2024 r. teatry i instytucje muzyczne wydały m.in. 3,9 tys. afiszy/plakatów w nakładzie 299,6 tys. egzemplarzy oraz 1,3 tys. programów teatralnych w nakładzie 810,5 tys. egzemplarzy, co w sumie stanowiło 88,8% ogółu wydanych tytułów i 49,8% ogółu nakładu wydawniczego teatrów i instytucji muzycznych. W wersji elektronicznej ukazało się 4980 tytułów, głównie nagrań muzycznych (3076).

Oprócz teatrów i instytucji muzycznych, działalność artystyczną prowadziły również przedsiębiorstwa (agencje) estradowe i rozrywkowe. W 2024 r. działały 34 podmioty tego typu (w tym 11 posiadających własny zespół artystyczny), których organizatorem w zdecydowanej większości (73,5%) były jednostki samorządu terytorialnego. Przedsiębiorstwa (agencje) estradowe i rozrywkowe zorganizowały w Polsce 3,6 tys. imprez, które zgromadziły 3,4 mln widzów. Ponadto, przedsiębiorstwa te zorganizowały 234 przedstawienia za granicą, które obejrzało 73,7 tys. widzów oraz wystawiły 555 imprez z zagranicy, w których wzięło udział 279,0 tys. widzów. W 2024 r. przedsiębiorstwa (agencje) estradowe i rozrywkowe posiadały 14,8 tys. miejsc na widowni w stałych salach.

W 2024 r. teatry i instytucje muzyczne oraz przedsiębiorstwa (agencje) estradowe i rozrywkowe, oprócz przedstawień i koncertów, zorganizowały również między innymi 15,5 tys. warsztatów, 4,3 tys. zajęć w ramach lekcji tematycznych oraz 2,4 tys. odczytów/prelekcji/spotkań. Największą frekwencję w ramach innych form działalności odnotowano w przypadku wystaw (946,5 tys. osób). Ponadto, teatry i instytucje muzyczne oraz przedsiębiorstwa (agencje) estradowe i rozrywkowe zrealizowały w formie on-line 239 przedstawień i koncertów oraz 79 imprez.

7.2. Muzea i instytucje paramuzealne

7.2. Museums and institutions related to museums

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385), „muzeum jest jednostką organizacyjną nienastawioną na osiągnięcie zysku, której celem jest gromadzenie i trwała ochrona dóbr naturalnego i kulturalnego dziedzictwa ludzkości o charakterze materialnym i niematerialnym, informowanie o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów, upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki i kultury polskiej oraz światowej, kształtowanie wrażliwości poznawczej i estetycznej oraz umożliwianie korzystania ze zgromadzonych zbiorów.” Na mocy art. 6. tej samej ustawy o muzeach za muzeum uznaje się jednostkę, która działa w oparciu o statut bądź regulamin, który został uzgodniony z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Dane gromadzone na podstawie rocznego sprawozdania o symbolu K-02 obejmują 2 rodzaje jednostek:

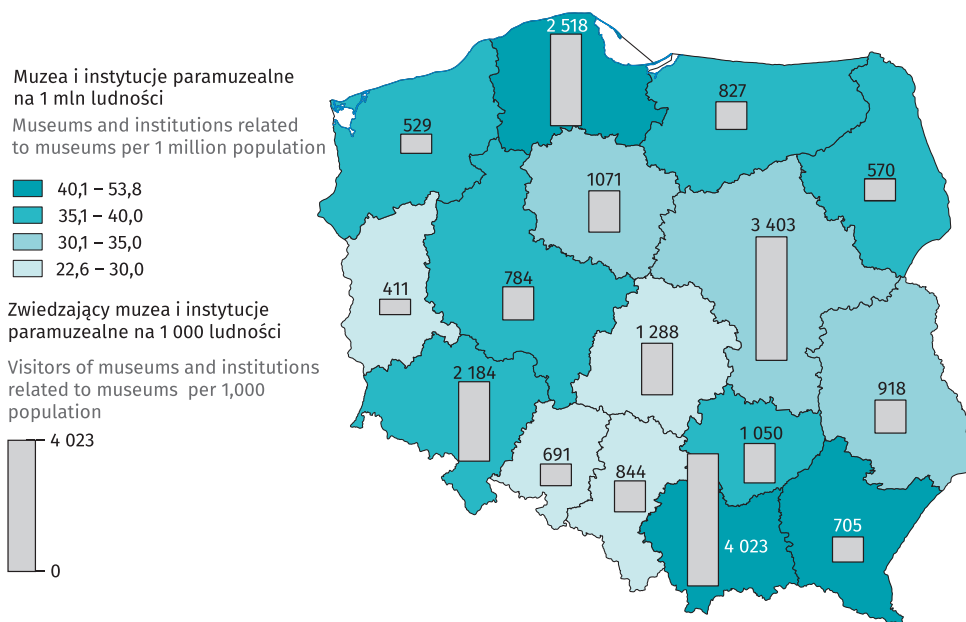
- muzea (wyłącznie w rozumieniu ustawy);
- instytucje paramuzealne - jednostki, które prowadzą działalność typu muzealnego, lecz działają bez uzgodnienia z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego statutu bądź regulaminu.

Instytucja paramuzealna to jednostka organizacyjna niebędąca muzeum, nienastawiona na osiągnięcie zysku, której celem jest trwała ochrona dóbr kultury, nauki i techniki oraz posiadającej charakter muzealny przyrody. Zgodnie z rekomendowaną przez UNESCO klasyfikacją Międzynarodowej Rady ds. Muzeów (ICOM – International Council of Museums) instytucją paramuzealną może być: ogród zoologiczny (wszystkie jego formy, takie jak akwaria, oceanaria, terraria itp.), ogród botaniczny, rezerwat przyrody (udostępniany zwiedzającym w sposób rejestrowany, na ogół prezentujący również zestaw zbiorów lub opracowane wystawy tematyczne; w szczególności są to: groty, jaskinie, akwenty, parki), pomniki historii (zabytki) lub inne jednostki – m.in. planetaria, miasteczka czy centra nauki i techniki, a także niebędące muzeum ekspozycje stałe, ukazujące osiągnięcia, odkrycia i ciekawostki z dziedziny historii, archeologii, kultury, przyrody, techniki itp.

Do grupy instytucji paramuzealnych włączane są również podmioty, które prowadzą działalność typu muzealnego, lecz działają bez uzgodnienia z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego statutu bądź regulaminu.

W 2024 r. odpowiedzi za pomocą sprawozdania z działalności muzeum i instytucji paramuzealnej (symbol K-02) zgromadzono od 1 341 podmiotów: 982 muzeów razem z oddziałami oraz 359 instytucji paramuzealnych, które zwiedziło 64,5 mln osób (44,4 mln zwiedzających muzea wraz z oddziałami oraz 20,1 mln osób odwiedzających instytucje paramuzealne).

Mapa 22. Muzea i instytucje paramuzealne w 2024 r.
Map 22. Museums and institutions related to museums in 2024

W 2024 r. przeciętnie w Polsce na 1 mln mieszkańców przypadało 35,8 muzeów lub instytucji paramuzealnych. Wartości znacznie powyżej przeciętnej odnotowano w województwach pomorskim (53,8) i małopolskim (48,4). Najniższe wartości tego wskaźnika w 2024 r. zaobserwowano w województwach lubuskim (22,7) i śląskim (23,5).

Na każde 1 000 osób w Polsce przypadało przeciętnie 1 720 zwiedzających muzea lub instytucje paramuzealne – najwięcej w województwach: małopolskim (4 023), mazowieckim (3 403), pomorskim (2 518) i dolnośląskim (2 184). Najmniej zwiedzających muzea lub instytucje paramuzealne w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców odnotowano w województwach: lubuskim (411), zachodniopomorskim (529), podlaskim (570).

7.2.1. Muzea

7.2.1. Museums

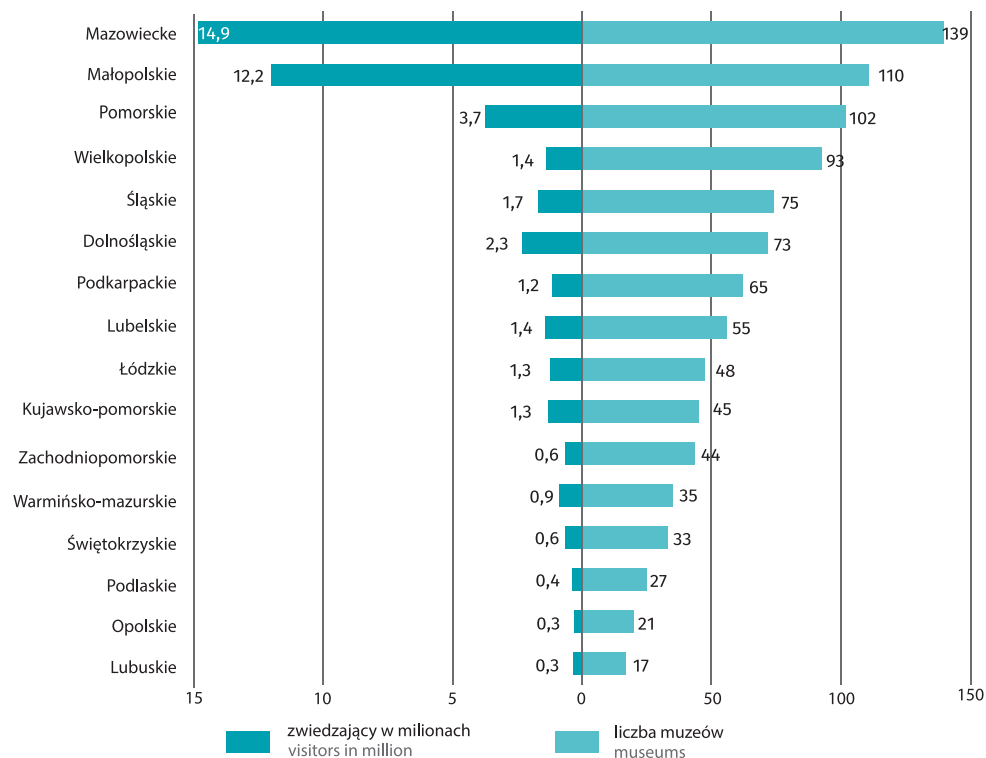
Prowadzenie działalności muzealnej w 2024 r. na sprawozdaniu K-02 potwierdziło 686 muzeów (982 razem z oddziałami), w 2023 r. – 682 muzea (974 razem z oddziałami). Dokładnie 412 sprawozdających się instytucji funkcjonowało w ramach sektora publicznego, rozumianego jako sektor administracji rządowej lub samorządowej, (705 licząc z oddziałami), a pozostałe 274 – w ramach sektora prywatnego (277 razem z oddziałami).

Największa grupa badanych muzeów (licząc razem z oddziałami) znajduje się w województwach: mazowieckim (139), małopolskim (110), pomorskim (102), wielkopolskim (93) i śląskim (75) – i są one siedzibą

łącznie ponad 50% muzeów w Polsce. W pozostałych województwach odnotowano od 73 (dolnośląskie) do 17 (lubuskie) muzeów (razem z oddziałami). Wskazuje to na nierównomierne rozłożenie geograficzne działających jednostek muzealnych w kraju. Jeśli chodzi o rozłożenie muzeów w ośrodkach miejskich i wiejskich, 77% jednostek jest umiejscowionych w miastach. Najbardziej wyrównane proporcje jeśli chodzi o liczbę muzeów na wsi i w mieście widać w województwach: kujawsko-pomorskim (62% – miasto vs. 38% – wieś), podkarpackim (63% – miasto vs. 37% – wieś), świętokrzyskim (67% - miasto vs. 33% - wieś) oraz lubelskim (67% – miasto vs. 33% – wieś). Pod uwagę jednak należy wziąć fakt, że w Polsce 59,4% ludności mieszka w miastach⁶⁰. Jedynie w województwach podkarpackim, świętokrzyskim, lubelskim i małopolskim udział ludności wiejskiej przewyższa udział mieszkańców miast w strukturze ludności (na wsi odpowiednio 59,0%, 54,9%, 53,8% oraz 52,2%.)

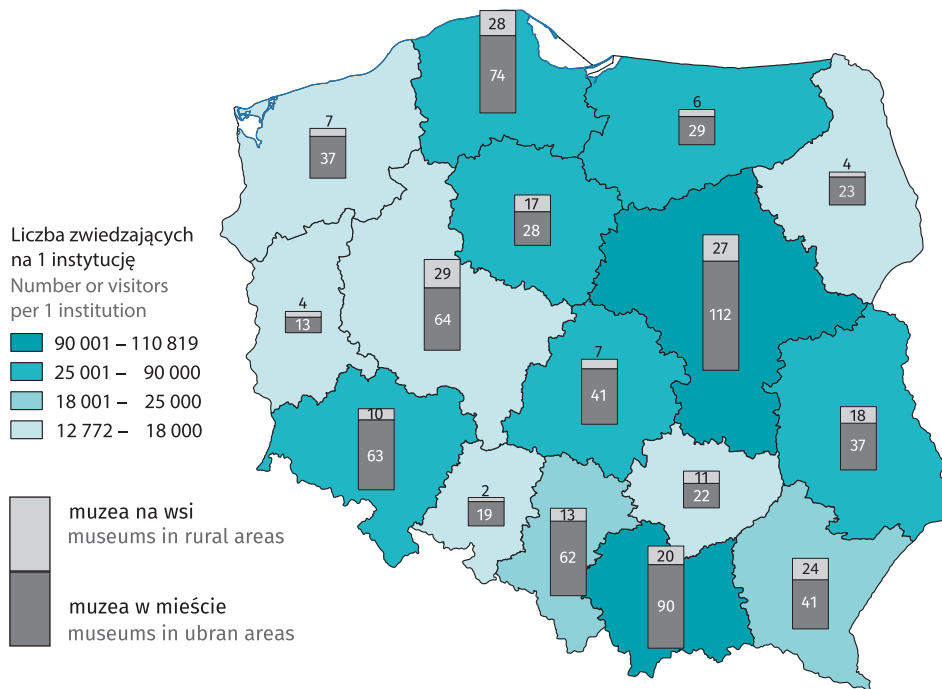
W 2024 r. na jedno sprawozdające się muzeum lub oddział muzealny przypadało przeciętnie 38,2 tys. mieszkańców Polski (38,6 tys. w 2023 r.). Najkorzystniejsze wartości tego wskaźnika, gdy najmniejsza liczba mieszkańców przypada na 1 muzeum lub oddział muzealny, zarejestrowano w województwach: pomorskim (23,1 tys. osób), małopolskim (31,2 tys. osób) oraz podkarpackim (31,7 tys. osób). Najwyższą liczbę osób przypadających na 1 muzeum lub oddział muzealny odnotowano w województwie śląskim (57,2 tys. osób), a następnie w lubuskim (57,0 tys. osób) i łódzkim (48,9 tys. osób).

Wykres 40. Muzea i zwiedzający w 2024 r.
Chart 40. Museums and visitors in 2024

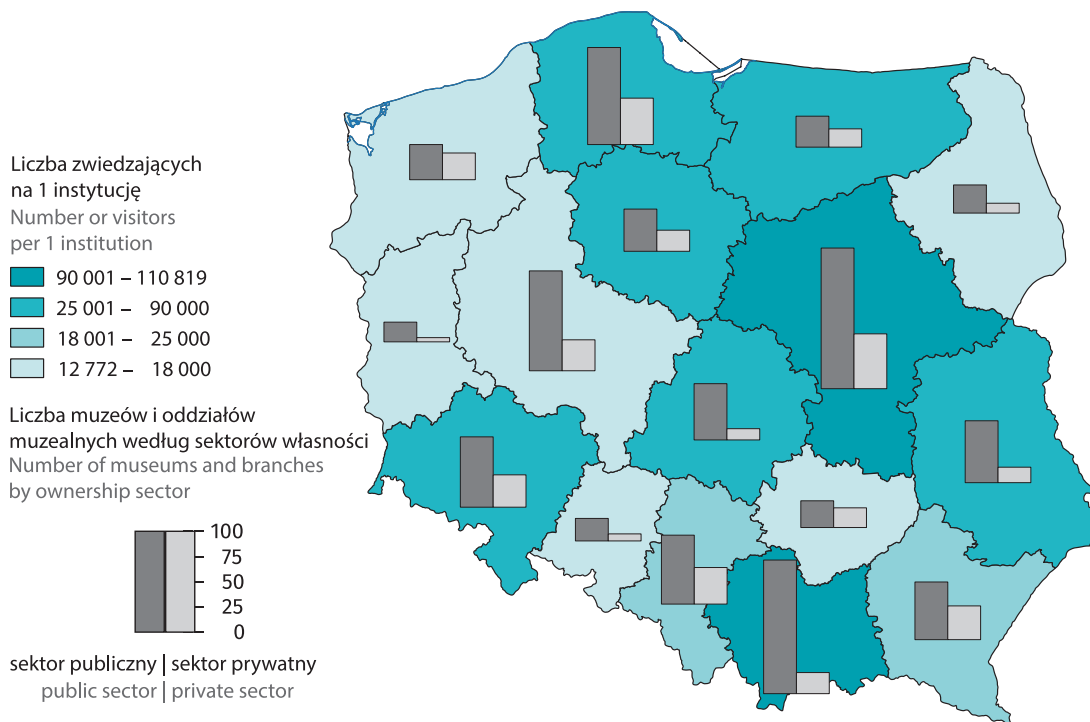

⁶⁰ Według stanu w dniu 31 grudnia 2024 r.

Mapa 23. Rozkład geograficzny muzeów (łącznie z oddziałami) w 2024 r.
 Map 23. Geographical distribution of museums and their branches in 2024

Mapa 24. Muzea i oddziały muzealne według sektorów własności oraz zwiedzający w 2024 r.
 Map 24. Museums and their branches by ownership sectors and visitors in 2024

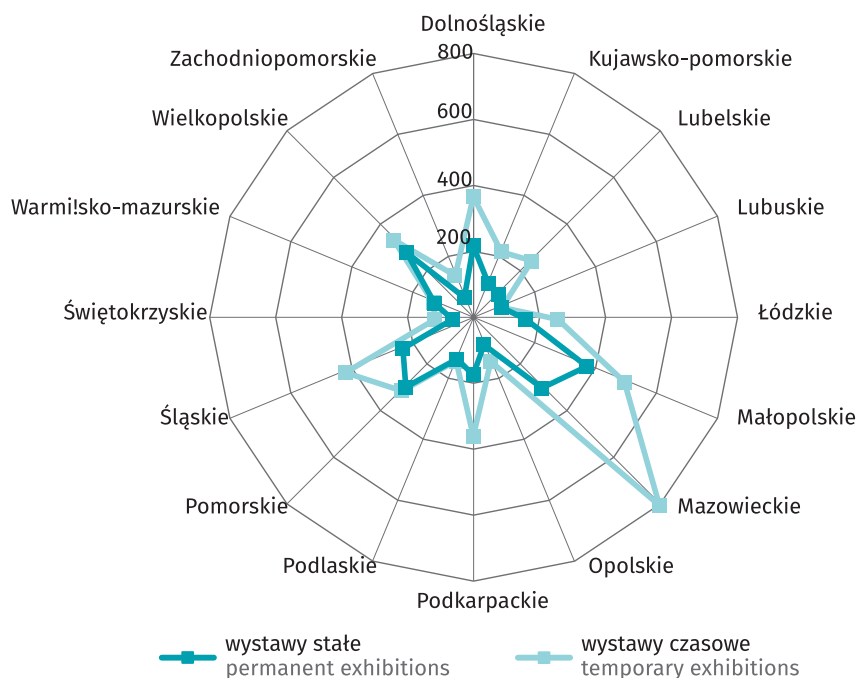
Muzea w 2024 r. zatrudniały 17,8 tys. osób, z czego 7,3 tys. to pracownicy merytoryczni⁶¹ (w 2023 r. muzea zatrudniały 17,5 tys. osób, w tym 7,1 tys. pracowników merytorycznych). Spośród ogółu zatrudnionych w muzeach w 2024 r. 97,7% osób pracowało w muzeach sektora publicznego (97,6% w 2023 r.).

Jednym z podstawowych obszarów działalności muzeów jest gromadzenie i opieka nad zbiorami. Muzea sprawozdające się na formularzu K-02 w 2024 r. wykazały w swoim posiadaniu łącznie 21,7 mln sztuk muzealiów (w 2023 r. muzea podały informacje o posiadaniu 21,4 mln sztuk muzealiów). Posiadanie największej liczby zbiorów wykazały instytucje o profilu interdyscyplinarnym, historycznym i muzea sztuki. Do ksiąg inwentarzowych muzeów sektora publicznego wpisanych było 96,5% wykazanych muzealiów w sztukach. Ponadto sprawozdające się muzea przechowywały ponad 1,3 mln obiektów w depozytach.

W ramach prac nakierowanych na poprawę stanu zachowania zbiorów muzea poddały 35,9 tys. muzealiów konserwacji pełnej, 29,2 tys. – częściowej oraz 231,2 tys. – zapobiegawczej (dla 2023 r. wartości te wynosiły odpowiednio: 36,8 tys., 34,4 tys. i 315,6 tys.). Poza tym w 2024 r. w muzeach zdigitalizowano 363,6 tys. obiektów (w porównaniu z 386,1 tys. obiektów zdigitalizowanych w roku poprzednim). Na 4,7 mln zdigitalizowanych obiektów zgodnie ze stanem w dniu 31 grudnia 2024 r., 25,8% było udostępnianych w katalogach cyfrowych (w 2023 r. wartości te wynosiły odpowiednio: 4,5 mln obiektów i 25,5%).

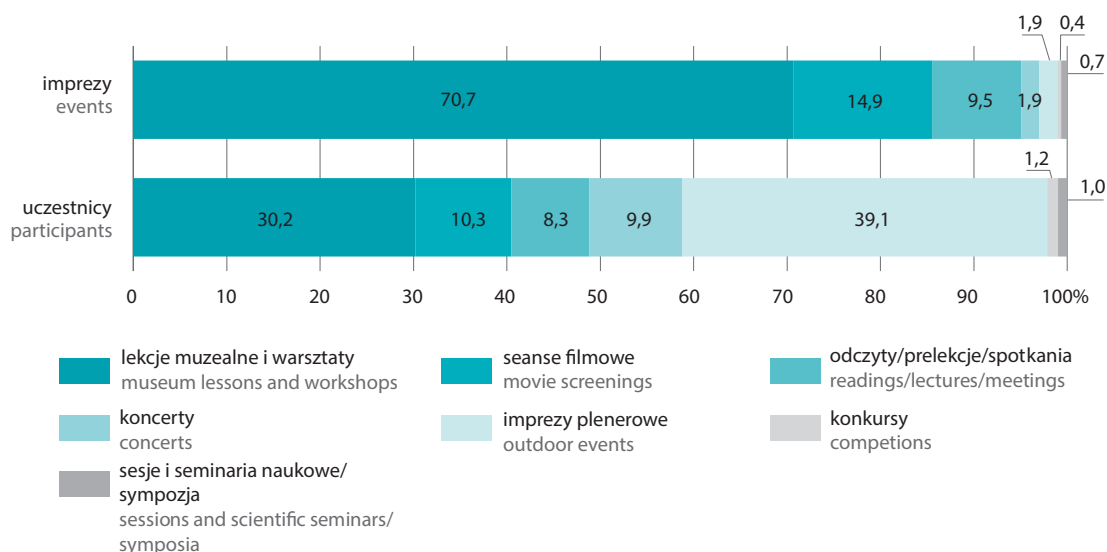
Muzea w ramach działalności ustawowej prowadzą działania wystawiennicze oraz upowszechniające wiedzę o zbiorach. W ramach tego obszaru muzea wykazały eksponowanie łącznie 2 817 wystaw stałych i dodatkowo zorganizowały 4 575 wystaw czasowych w kraju oraz 97 wystaw czasowych za granicą (najwięcej w Niemczech, Włoszech, Francji, Hiszpanii, USA oraz Czechach) – analogiczne wartości dla 2023 r. wynosiły odpowiednio: 2 698 wystaw stałych, 4 596 wystaw czasowych w kraju i 52 za granicą.

Wykres 41. Wystawy stałe i czasowe organizowane przez muzea w 2024 r.
Chart 41. Permanent and temporary exhibitions organised by museums in 2024

⁶¹ Na potrzeby Sprawozdania z działalności muzeum i instytucji paramuzealnej (symbol K-02), przez pracowników merytorycznych rozumie się osoby wykonujące prace w zakresie działalności podstawowej jednostki (w tym związane z promocją lub zarządzaniem – np. dyrektor).

Wykres 42. Struktura działalności kulturalnej, naukowej i edukacyjnej muzeów i oddziałów muzealnych w 2024 r.
Chart 42. The structure of cultural, scientific and educational activities of museums and branches in 2024

Muzea, które wypełniły sprawozdanie w 2024 r. prowadziły także szeroko zakrojoną działalność edukacyjną, naukową oraz popularyzatorską. Instytucje te przeprowadziły blisko 107,7 tys. lekcji muzealnych i warsztatów, w których uczestniczyło 2,3 mln osób (wartości te dla 2023 r. wynosiły odpowiednio 107,8 tys. i 2,2 mln). Ponadto, muzea w swojej ofercie posiadały także seanse filmowe, koncerty, konkursy, odczyty, prelekcje, spotkania, imprezy plenerowe czy oprowadzania kuratorskie, udostępniając w 2024 r. blisko 57,7 tys. wydarzeń dla 5,6 mln uczestników (w 2023 r. było to odpowiednio 46,6 tys. wydarzeń i 4,8 mln uczestników). Dodatkowo w muzeach w 2024 r. zorganizowano 1 008 sesji, seminariów naukowych, sympozjów i konferencji (1 054 w 2023 r.).

Muzea wydały również 1 217 tytułów książek w formie drukowanej, 285 dostępnych przez Internet oraz 134 tytuły czasopism w formie drukowanej, a 71 tytułów czasopism było dostępnych przez Internet – analogiczne wartości dla 2023 r. wynosiły odpowiednio: 1 219 tytułów wydanych książek drukowanych, 344 dostępne przez Internet oraz 159 tytułów czasopism drukowanych i 106 tytułów czasopism dostępnych przez Internet.

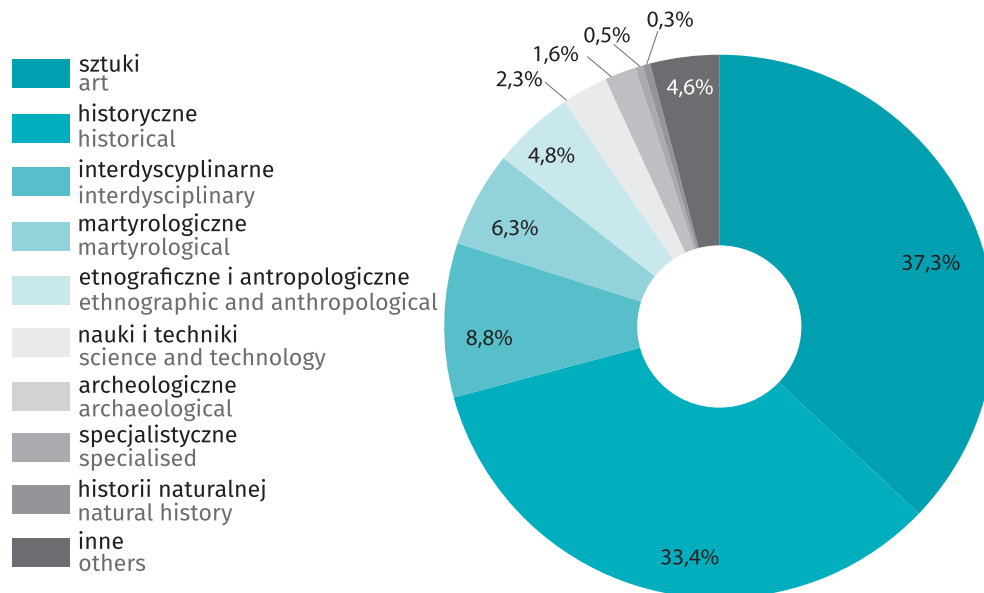
Muzea składające sprawozdanie udostępniły w 2024 r. łącznie 131 wystaw wirtualnych (które obejrzało 326,5 tys. osób) oraz blisko 1,7 tys. wydarzeń upowszechniających on-line – edukacyjnych, popularyzatorskich lub naukowych – w których wzięło udział 0,9 mln osób. W 2023 r. było to odpowiednio 226 wystaw wirtualnych (505 tys. osób zwiedzających) oraz blisko 3 tys. wydarzeń upowszechniających on-line – w których uczestniczyło prawie 3,5 mln osób. Strony internetowe prowadzone przez muzea odwiedziło 43,3 mln osób rozumianych jako unikalni użytkownicy (wartość dla 2023 r. wynosiła 50,3 mln).

W 2024 r. muzea wykazały frekwencję na poziomie 44,4 mln osób, z czego blisko 795,1 tys. osób zwiedzało instytucje w trakcie „Nocy Muzeów” (w 2023 r. liczba zwiedzających ogółem wyniosła 42,3 mln, z czego w trakcie „Nocy Muzeów” – 762,4 tys. osób). W ostatnim roku przed wprowadzeniem obostrzeń związanych z COVID-19, tj. w 2019 r., liczba zwiedzających ogółem wyniosła 40,2 mln, a liczba zwiedzających w ramach „Nocy muzeów” wyniosła 798,7 tys. - zatem frekwencja ogółem z 2024 r. przekroczyła poziom sprzed pandemii COVID-19, a liczba zwiedzających w trakcie „Nocy Muzeów” była minimalnie mniejsza.

W zorganizowanych grupach wizytę odbyło 20,1% odwiedzających spośród wszystkich zwiedzających muzea w 2024 r., z kolei 32,3% wszystkich wizyt odbyło się w ramach wejść bezpłatnych (analogiczne dane dla 2023 roku wynosiły odpowiednio: 18,2% i 30,2%). W 2024 r. muzea sztuki lub historyczne wybrało odpowiednio 37,3% i 33,4% zwiedzających muzea, 8,8% muzea interdyscyplinarne, a blisko 6,3% muzea martyrologiczne. Największą liczbę odwiedzających przyciągnęły muzea z województwa mazowieckiego (33,6%), w tym w regionie warszawskim stołecznym – 31,0%). W następnej kolejności były to instytucje z województwa małopolskiego (27,5%), pomorskiego (8,4%) oraz dolnośląskiego (5,2%).

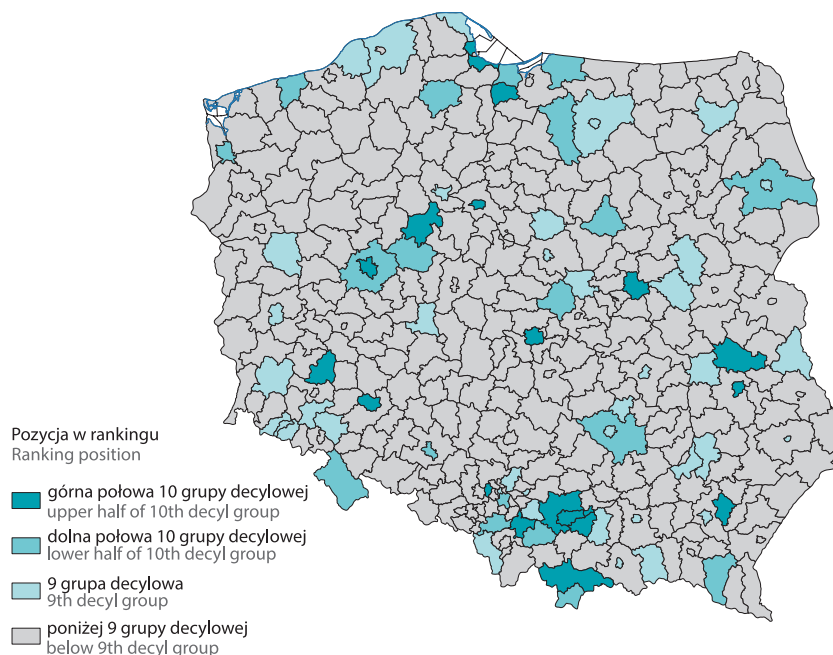
Liczba zwiedzających w pozostałych województwach (liczona osobno dla każdego z województw) nie przekraczała 4% ogólnej wartości dla Polski.

Wykres 43. Zwiedzający muzea i wystawy muzealne według rodzajów muzeów w 2024 r.
Chart 43. Attendance in museums and museum exhibitions by type of museum in 2024

Mapa 25. Powiaty i miasta na prawach powiatu z piątej grupy kwintylowej zestawienia według liczby zwiedzających muzea i oddziały muzealne w 2024 r.

Map 25. Powiaty and cities with powiat status from the fifth quintile group of ranking by number of museum visitors in 2024

Tabl. 26. Muzea według województw
Table 26. Museums by voivodship

Wyszczególnienie Specification		Muzea i oddziały muzealne Museums and branches		Muzealia w tys. szt. Objects in thousands pieces	Wystawy stałe Permanent exhibitions	Wystawy czasowe Temporary exhibitions		Zwiedzający muzea i wystawy muzealne w tys. Visitors of museums and branches in thousands		
		ogółem total	w tym oddziały of which branches			w kraju in the country	za granicą abroad	ogółem total	w tym w zorganizowanych grupach of which organised groups	w „Noc Muzeów” during the “Night of Museums”
POLSKA	2022	963	287	20 890,7	2 610	4 412	79	36 705,2	7 062,1	619,6
	2023	974	292	21 434,7	2 698	4 596	52	42 321,9	7 703,4	762,4
	2024	982	296	21 697,9	2 817	4 575	97	44 380,6	8 924,2	795,1
Dolnośląskie		73	16	3 192,2	223	372	11	2 323,0	604,2	66,0
Kujawsko-pomorskie		45	13	1 112,9	118	222	-	1 298,5	273,7	39,8
Lubelskie		55	14	1 343,5	108	251	1	1 440,5	322,9	26,4
Lubuskie		17	-	331,7	94	94	-	287,7	62,2	11,4
Łódzkie		48	12	975,0	159	256	1	1 259,3	161,6	40,2
Małopolskie		110	55	3 255,0	372	496	30	12 190,0	4 239,5	76,3
Mazowieckie		139	38	3 111,9	294	797	33	14 925,5	1 072,0	196,7
Region warszawski stołeczny		83	22	2 675,0	134	510	27	13 772,6	828,3	154,9
Region mazowiecki regionalny		56	16	436,9	160	287	6	1 152,9	243,7	41,8
Opolskie		21	2	294,6	83	138	1	268,2	67,5	11,6
Podkarpackie		65	18	1 284,4	168	354	4	1 186,4	306,3	43,4
Podlaskie		27	10	446,8	130	136	1	388,8	121,1	27,5
Pomorskie		102	46	809,5	290	306	6	3 722,3	679,4	67,4
Śląskie		75	12	3 259,1	231	420	4	1 671,1	306,8	62,0
Świętokrzyskie		33	8	322,1	63	116	3	584,1	188,1	20,4
Warmińsko-mazurskie		35	8	267,7	126	132	-	887,2	138,4	19,3
Wielkopolskie		93	32	1 259,6	286	341	1	1 369,0	308,5	60,1
Zachodniopomorskie		44	12	431,7	72	144	1	579,1	72,1	26,6

7.2.2. Instytucje paramuzealne⁶²

7.2.2. Institutions related to museums

Instytucja paramuzealna to jednostka organizacyjna niebędąca muzeum, nienastawiona na osiągnięcie zysku, której celem jest trwała ochrona dóbr kultury, nauki i techniki oraz posiadającej charakter muzealny przyrody. Zgodnie z rekomendowaną przez UNESCO klasyfikacją Międzynarodowej Rady ds. Muzeów (ICOM – International Council of Museums) instytucją paramuzealną może być: ogród zoologiczny (wszystkie jego formy, takie jak akwaria, oceanaria, terraria itp.), ogród botaniczny, rezerwat przyrody (udostępniany zwiedzającym w sposób rejestrowany, na ogół prezentujący również zestaw zbiorów lub opracowane wystawy tematyczne; w szczególności są to: grotty, jaskinie, akweny, parki), pomniki historii (zabytki) lub inne jednostki – m.in. planetaria, miasteczka czy centra nauki i techniki, a także niebędące muzeum ekspozycje stałe, ukazujące osiągnięcia, odkrycia i ciekawostki z dziedziny historii, archeologii, kultury, przyrody, techniki itp.

Do grupy instytucji paramuzealnych włączane są również podmioty, które prowadzą działalność typu muzealnego, lecz działają bez uzgodnienia z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego statutu bądź regulaminu.

W 2024 r. zarejestrowano działalność 359 instytucji paramuzealnych, o 10 więcej niż w 2023 r. (20 ogrodów zoologicznych, 42 ogrody botaniczne oraz 297 pozostałych instytucji), z których 64,1% należało do sektora publicznego (64,2% w 2023 r.), a 35,9% do sektora prywatnego (35,8% w 2023 r.). W ramach sektora publicznego jednostki samorządowe stanowiły 54,8% (56,3% w 2023 r.), jednostki administracji rządowej – 3,0% (1,8% w 2023 r.), a pozostałe⁶³ (niesamorządowe) jednostki sektora publicznego – 42,2% (41,9% w 2023 r.).

Na sektor prywatny składały się: jednostki kościołów lub związków wyznaniowych – 23,3% (23,2% w 2023 r.), instytucje paramuzealne prowadzone przez osoby fizyczne – 17,8% (18,4% w 2023 r.), stowarzyszenia – 17,1% (16,0% w 2023 r.), spółki – 17,1% (15,2% w 2023 r.), fundacje – 12,4% (12,8% w 2023 r.) oraz pozostałe jednostki zaliczane do tego sektora – 12,4% (14,4% w 2023 r.).

W 2024 r. instytucje paramuzealne odwiedziło 20,1 mln osób (20,8 mln osób w 2023), w tym 15,6 mln (17,5 mln w 2023 r.) w sektorze publicznym i 4,5 mln (3,3 mln w 2023 r.) w sektorze prywatnym. Ogrody zoologiczne odwiedziło 8,0 mln osób (39,6% ogółu zwiedzających instytucje paramuzealne), ogrody botaniczne odwiedziło 2,8 mln osób (13,8%), a pozostałe instytucje paramuzealne 9,4 mln osób (46,5%).

W 2024 r. w instytucjach paramuzealnych zatrudnionych było 5,1 tys. osób (4,7 tys. w 2023 r.), spośród których 2,6 tys. to pracownicy merytoryczni (2,4 tys. w 2023 r.). Spośród ogółu zatrudnionych w instytucjach paramuzealnych w 2024 r. 82,1% pracowało w instytucjach paramuzealnych sektora publicznego (bez zmian wobec 2023 r.).

Poszczególne województwa były w różnym stopniu nasycone instytucjami paramuzealnymi. Niemal połowa (163 podmioty; 45,4% (46,4% w 2023 r.)) była skupiona w czterech województwach: małopolskim, mazowieckim, dolnośląskim i wielkopolskim. W województwie małopolskim zlokalizowanych było 15,6% (15,8% w 2023 r.) ogólnej liczby takich podmiotów, w mazowieckim – 10,9% (bez zmian wobec 2023 r.), w dolnośląskim – 10,3% (10,6% w 2023 r.), a wielkopolskim – 8,6% (9,2% w 2023 r.). W 2024 r. przeciętnie na jedno województwo przypadały ponad 22 instytucje paramuzealne.

⁶² Jednostki, które prowadzą działalność typu muzealnego lecz działają bez uzgodnienia z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego statutu bądź regulaminu zostały zaliczone do instytucji paramuzealnych.

⁶³ Wśród innych (niesamorządowych) jednostek sektora publicznego będących organizatorami jednostek paramuzealnych, znajdują się najczęściej uczelnie wyższe, parki narodowe oraz nadleśnictwa.

Tabl. 27. Instytucje paramuzealne według województw
Table 27. Institutions related to museums by voivodship

Wyszczególnienie Specification	Instytucje paramuzealne ^a Institutions related to museums ^a	Okazy, eksponaty w tys. szt. ^a Specimens, objects in thousands pieces ^a	Wystawy stałe Permanent exhibitions	Wystawy czasowe ^b Temporary exhibitions ^b		Zwiedzający ^b w tys. Visitors ^b in thousands		
				razem total	w tym krajowe obce ^c of which domestic external ^c	ogółem grand total	w tym młodzież szkolna ^d of which school youth ^d	
POLSKA	2022	349	4 720,9	640	938	154	18 580,0	2 429,9
	2023	349	4 836,0	699	1050	138	20 798,9	2 385,7
	2024	359	4 830,0	760	1102	134	20 109,1	2 327,9
Dolnośląskie	37	492,6	74	127	15	3 953,5	416,3	
Kujawsko-pomorskie	20	40,2	40	59	12	833,7	245,2	
Lubelskie	13	37,4	8	34	7	398,8	28,1	
Lubuskie	5	3,8	4	3	1	111,8	3,4	
Łódzkie	18	57,9	31	57	1	1 771,8	224,4	
Małopolskie	56	2 709,1	89	154	9	1 606,8	255,4	
Mazowieckie	39	852,9	65	129	10	3 829,9	367,1	
Opolskie	6	13,9	13	26	5	376,9	54,8	
Podkarpackie	18	72,8	69	99	24	270,3	32,0	
Podlaskie	18	35,7	67	91	4	258,0	37,9	
Pomorskie	25	297,6	54	29	8	2 220,4	192,8	
Śląskie	26	69,5	40	48	2	1 964,0	229,0	
Świętokrzyskie	13	5,8	39	43	13	637,0	108,1	
Warmińsko-mazurskie	15	28,9	18	27	1	231,8	51,5	
Wielkopolskie	31	95,2	45	111	22	1 362,2	70,7	
Zachodniopomorskie	19	16,8	104	65	0	282,0	11,2	

a Stan w dniu 31 grudnia. b Bez zwiedzających wystawy zorganizowane za granicą. c Wypożyczone od innego podmiotu na terenie kraju. d Zwiedzający wystawy w zorganizowanych grupach.

a As of 31 December. b Excluding visitors at exhibitions organised abroad. c Borrowed from another entity in the country.

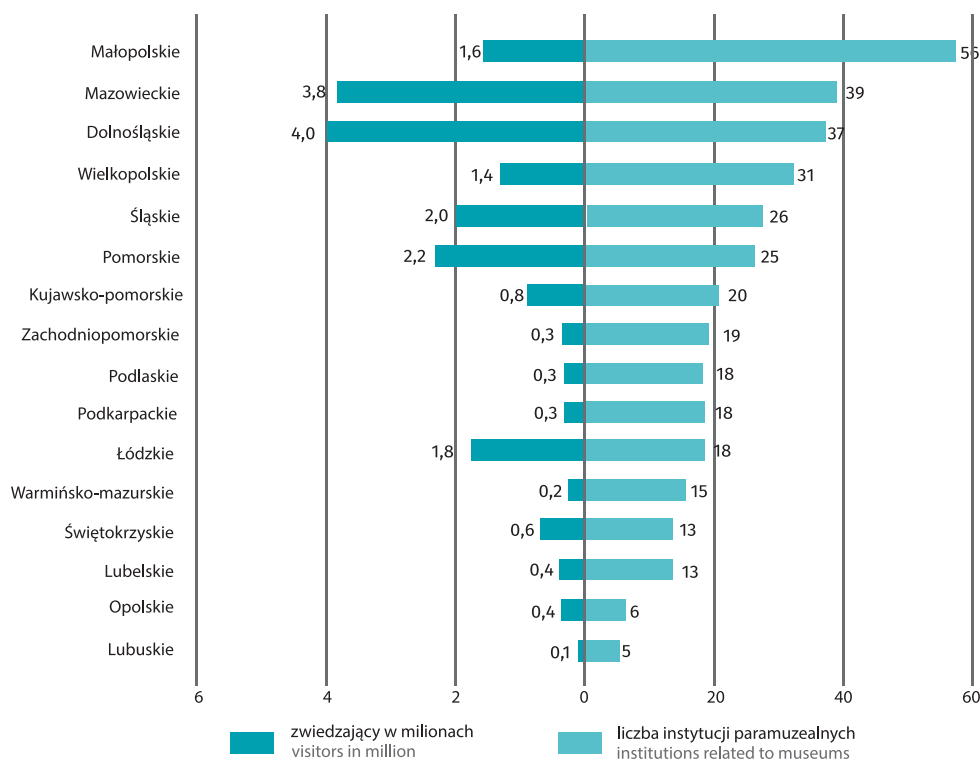
d Primary and secondary school students visiting museum in organised groups.

Instytucje paramuzealne znajdowały się w 152 powiatach lub miastach na prawach powiatu (spośród 380), przy czym w 88 powiatach (85 powiatach w 2023 r.) lub miastach na prawach powiatu odnotowano po jednej instytucji paramuzealnej.

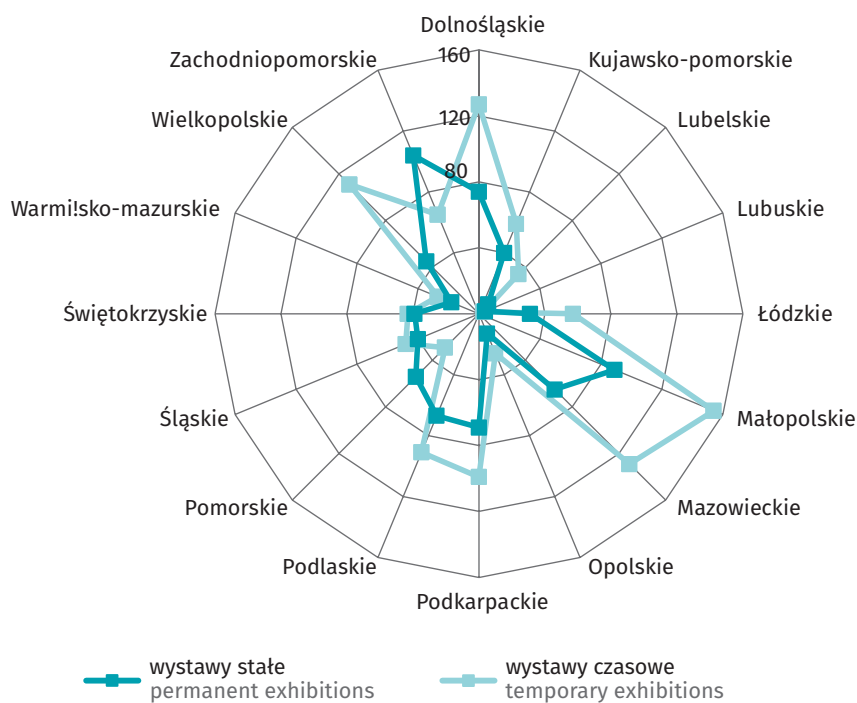
W 2024 r. na jedną instytucję paramuzealną przypadało przeciętnie 104,4 tys. mieszkańców Polski (108 tys. w 2023 r.). Na poziomie województw najniższą wartość wskaźnika (czyli największą gęstość tego typu instytucji) zarejestrowano w województwach: małopolskim (61,2 tys. osób), podlaskim (62,9 tys. osób) oraz dolnośląskim (77,5 tys. osób), natomiast najwyższą - w województwach lubuskim (194,0 tys. osób), śląskim (165,1 tys. osób) i opolskim (155,0 tys. osób).

W 2024 r. instytucje paramuzealne, podobnie jak muzea, prezentowały swoje zbiory w ramach 760 wystaw stałych (699 w 2023 r.) i 1 102 wystawach czasowych (1 050 w 2023 r.), ponadto zorganizowały 14 wystaw (10 w 2023 r.) za granicą. Zbiory tych instytucji (muzealia, okazy żywe w sztukach) liczyły 4 830,0 tys. eksponatów, w porównaniu 4 836 tys. w 2023 r. (bez okazów przyrody prezentowanych w ogrodach botanicznych).

Wykres 44. Instytucje paramuzealne i zwiedzający w 2024 r.
Chart 44. Institutions related to museums and visitors in 2024

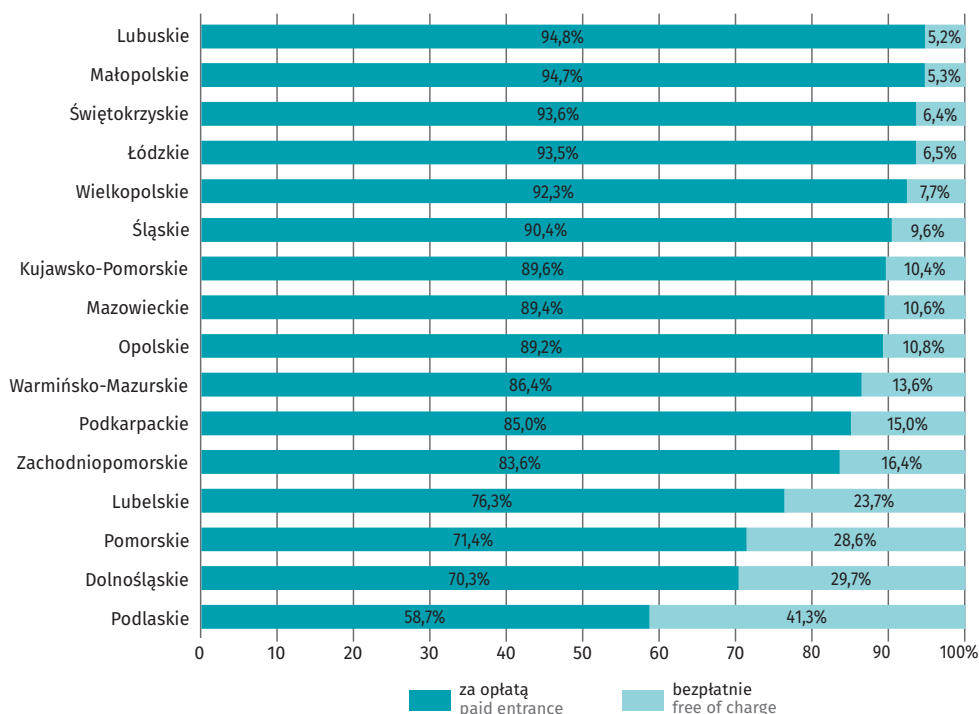
Wykres 45. Wystawy stałe i czasowe organizowane przez instytucje paramuzealne w 2024 r.
Chart 45. Permanent and temporary exhibitions organised by institutions related to museums in 2024

W 2024 r. odnotowano 20,1 mln (20,8 mln w 2023 r.) osób zwiedzających instytucje paramuzealne, w tym 2,3 mln młodzieży szkolnej w grupach zorganizowanych, co stanowiło 11,6% (11,5% w 2023 r.) wszystkich zwiedzających. Z możliwości zwiedzania bezpłatnie skorzystało 3,2 mln osób; 15,9% ogółu zwiedzających (odpowiednio 3,8 mln oraz 18,4% w 2023 r.). Z możliwości zwiedzania instytucji paramuzealnych w ramach „Nocy Muzeów” skorzystało 134,7 tys. osób (116,4 tys. w 2023 r.). Instytucje paramuzealne były stosunkowo licznie odwiedzane – przeciętna liczba zwiedzających na jedną instytucję w 2024 r. wyniosła 56,0 tys. (59,6 tys. w 2023 r.). Dla porównania: przeciętna liczba zwiedzających muzeum lub oddział muzealny w 2024 r. wyniosła 45,2 tys. (43,5 tys. w 2023 r.).

Prawie 60% zwiedzających instytucje paramuzealne przypadają na cztery województwa, które przyciągnęły największą liczbę odwiedzających – są to województwa: dolnośląskie (19,7%), mazowieckie (19,0%), pomorskie (11,0%) oraz śląskie (9,8%). Znaczny udział liczby zwiedzających odnotowano również w województwach łódzkim, małopolskim oraz wielkopolskim (odpowiednio: 8,8%; 8,0% i 6,8%). Przeciętnie na jedno województwo przypadało prawie 1,3 mln zwiedzających instytucje paramuzealne.

Wykres 46. Struktura zwiedzających instytucje paramuzealne według ponoszonych opłat w 2024 r.
Chart 46. The structure of visitors in institution related to museums according to payment in 2024

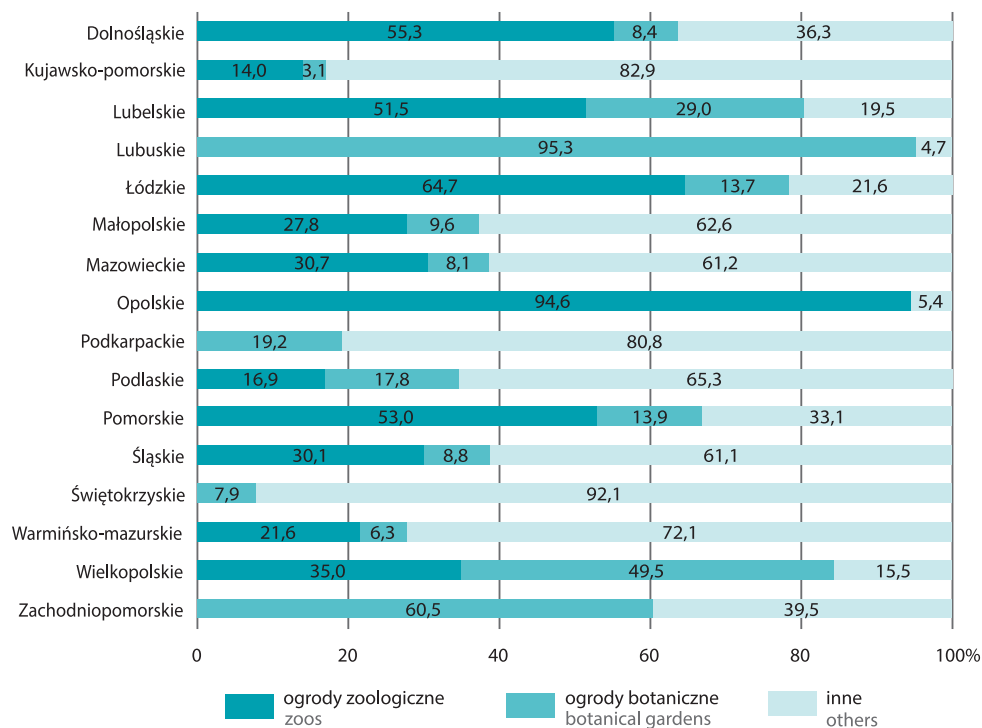

Dużym zainteresowaniem cieszyły się ogrody zoologiczne, które odwiedziło 8,0 mln osób (w 2023 r. – 7,9 mln). Najwięcej zwiedzających w ogrodach zoologicznych – 27,4% odnotowano w dolnośląskim (2 ogrody; 2 185,1 tys. zwiedzających), następnie w pomorskim (cztery ogrody, z udziałem 14,8% i 1 177,8 tys. zwiedzających) oraz mazowieckim (dwa ogrody z udziałem 14,7% i 1 174,0 tys. zwiedzających).

Spośród 20 ogrodów zoologicznych, które złożyły sprawozdanie za 2024 r., za najbardziej popularny można uznać ten zlokalizowany we Wrocławiu (1,6 mln zwiedzających), następnie w Łodzi oraz Warszawie (po 1,0 mln zwiedzających). Ogród zoologiczny w Lubinie i Gdańsku odwiedziło po 0,6 mln osób, a w Gdyni⁶⁴ i Chorzowie po 0,5 mln.

64 Akwarium Gdyni.

Wykres 47. Struktura zwiedzających instytucje paramuzealne w 2024 r.
Chart 47. The structure of visitors in institution related to museums in 2024

Ogrody botaniczne (42) odnotowały 2,8 mln zwiedzających (4,2 mln w 2023 r.), w tym na terenie województwa wielkopolskiego zarejestrowano sześć ogrodów z udziałem 24,3% i 0,7 mln zwiedzających wszystkie ogrody botaniczne; w dalszej kolejności uplasowały się województwa: dolnośląskie (pięć ogrodów z udziałem 12,0% i 0,33 mln zwiedzających) oraz mazowieckie (trzy ogrody z udziałem 11,2% i 0,31 mln zwiedzających).

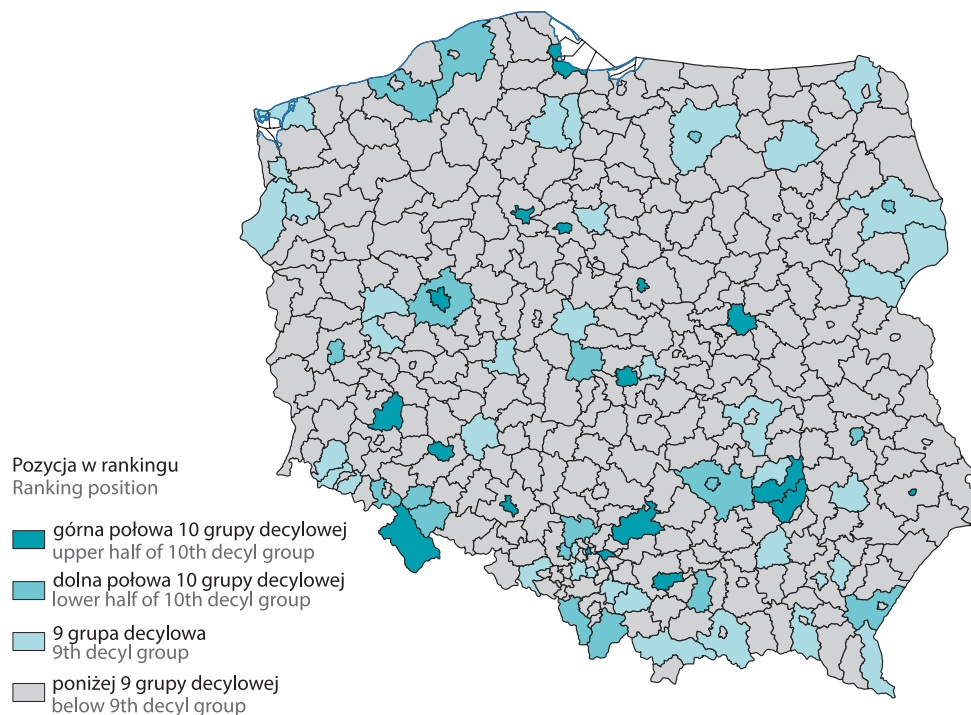
Instytucje paramuzealne, podobnie do innych podmiotów kultury, prowadziły działalność edukacyjną, naukową oraz popularyzatorską. Instytucje te przeprowadziły blisko 27,6 tys. lekcji muzealnych i warsztatów, w których uczestniczyło 699,8 tys. osób (wartości te dla 2023 r. wynosiły odpowiednio 25,2 tys. oraz 656,1 tys.). Ponadto, instytucje paramuzealne w swojej ofercie posiadały także seanse filmowe, koncerty, konkursy, odczyty, prelekcje, spotkania, imprezy plenerowe czy oprowadzania kuratorskie, udostępniając w 2024 r. 19,5 tys. wydarzeń dla 1 679,9 tys. uczestników (w 2023 r. było to odpowiednio 13,9 tys. wydarzeń i 1 520,2 tys. uczestników). Dodatkowo w instytucjach paramuzealnych w 2024 r. zorganizowano 246 sesji, seminariów naukowych, sympozjów i konferencji (313 w 2023 r.), w których wzięło udział 22,8 tys. uczestników (w 2023 r. 21,6 tys.).

W ramach prowadzonej działalności wydawniczej jednostki paramuzealne wydały w 2024 r. 137 tytułów (149 w 2023 r.) w formie drukowanej (w tym 106 książek i 31 czasopism). Nakład wyniósł 108,6 tys. egzemplarzy (w tym 65,8 tys. książek i 42,8 tys. czasopism), w porównaniu ze 133,7 tys. w 2023 r.

Przez Internet udostępniono 109 tytułów (99 tytułów w 2023 r.), w tym 78 tytułów książek i 31 czasopism.

Mapa 26. Powiaty i miasta na prawach powiatu z piątej grupy kwintylowej zestawienia według liczby zwiedzających instytucje paramuzealne w 2024 r.

Map 26. Powiaty and cities with powiat status from the fifth quintile group of ranking by number of institution related to museums visitors in 2024

7.3. Galerie sztuki

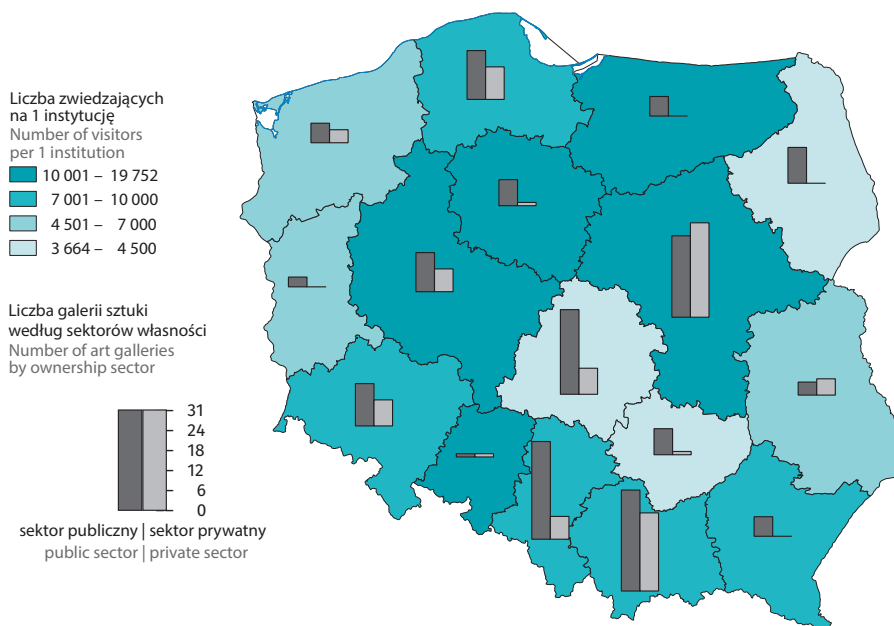
7.3. Art galleries

Podstawowym celem działalności galerii sztuki jest edukacja kulturalna oraz wspieranie artystów poprzez promowanie ich twórczości. W Polsce w 2024 r. działalność wystawienniczą prowadziło 310 galerii sztuki. Większość podmiotów (66,1%) należała do sektora publicznego, w ramach którego dla 84,9% galerii sztuki organizatorem były jednostki samorządu terytorialnego. Prywatne galerie sztuki prowadzone były przede wszystkim przez osoby fizyczne (36,2% ogólnej liczby podmiotów należących do sektora prywatnego) oraz organizacje pozarządowe (27,6%).

Najwięcej galerii sztuki miało swoją siedzibę w województwie małopolskim (55 podmiotów), z czego 38 działało w Krakowie. Pod względem liczby działających galerii sztuki wyróżniały się również województwa: mazowieckie (54), śląskie (37) i łódzkie (34). Najmniej galerii sztuki miało siedzibę w województwach lubuskim (3) i opolskim (2).

Podobnie jak w latach ubiegłych, większość galerii sztuki (61,3%) prowadziła działalność w obiektach przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych, a 44,5% podmiotów miało w swojej ofercie ekspozycje przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Mapa 27. Galerie sztuki według sektorów własności oraz zwiedzający w 2024 r.
Map 27. Art galleries by ownership sectors and visitors in 2024

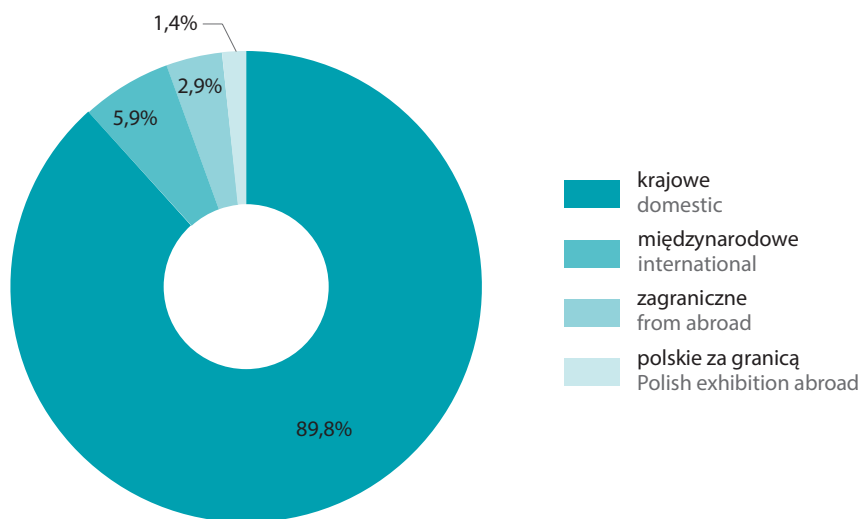

Jednym z podstawowych zadań galerii sztuki działających w ramach sektora publicznego jest tworzenie kolekcji dzieł sztuki współczesnej oraz jej udostępnianie w formie wystaw. W 2024 r. galerie państwowe i samorządowe posiadały 1,2 mln zbiorów (o 2,0% więcej niż w 2023 r.), wśród których najliczniejszą grupę stanowiło malarstwo (38,2%). Zbiory z kategorii nowe media, grafika oraz fotografia tworzyły łącznie ponad połowę zbiorów własnych publicznych galerii sztuki (58,1%).

Galerie sztuki należące do sektora publicznego posiadały 383,2 tys. zdigitalizowanych obiektów, z czego 3,8% zostało poddanych digitalizacji w 2024 r. W ciągu roku konserwacji poddano 26,8 tys. obiektów, przy czym najwięcej w województwie podkarpackim (23,1 tys.).

Uwzględniając kraj pochodzenia autorów wystaw oraz miejsce ich prezentowania, wyszczególnia się wystawy: krajowe, zagraniczne (prezentacja sztuki obcej w Polsce), międzynarodowe (prezentacja sztuki obcej i polskiej w Polsce) oraz wystawy polskie za granicą. W 2024 r. galerie sztuki zorganizowały w Polsce łącznie 4 140 wystaw: 3 770 krajowych (3 353 w 2023 r.), 248 międzynarodowych (237 w 2023 r.) oraz 122 zagranicznych (141 w 2023 r.). Ponadto 25 galerii sztuki zaprezentowało 59 wystaw poza granicami kraju.

Wykres 48. Wystawy w galeriach sztuki w 2024 r.
Chart 48. Exhibitions in art galleries in 2024

Wystawy w Polsce zwiedziło 4,5 mln osób (o 12,0% więcej niż w 2023 r.), w tym wystawy plenerowe – 1,4 mln osób. Państwowe i samorządowe galerie sztuki zgromadziły 92,3% ogólnej liczby zwiedzających. Ponad połowa wszystkich zwiedzających (58,0%) odwiedziła galerie sztuki w województwach małopolskim i mazowieckim.

Oprócz działalności wystawienniczej galerie sztuki organizują również inne wydarzenia, których celem jest promocja artystów oraz poszerzanie wiedzy o sztuce. W 2024 r. galerie sztuki przygotowały 11 886 warsztatów i lekcji, 3 812 odczytów, prelekcji i spotkań, 1 838 seansów filmowych, 821 koncertów i przedstawień, 227 performance'ów oraz 152 konkursy. Łącznie we wszystkich tych przedsięwzięciach uczestniczyło 626,9 tys. osób. Podobnie jak w latach ubiegłych, najbardziej popularne były zajęcia o charakterze edukacyjnym, które zgromadziły 34,4% wszystkich uczestników.

Obok tradycyjnej działalności stacjonarnej, galerie sztuki prowadzą również aktywność w Internecie. W 2024 r. w formie online zaprezentowano 309 wystaw oraz 207 imprez.

Działalność wydawnicza galerii sztuki skupiała się głównie na drukowaniu materiałów promujących wystawy, tj. plakaty, zaproszenia, katalogi oraz informatory i foldery. Całkowity nakład wszystkich drukowanych materiałów wyniósł 808,2 tys. egzemplarzy.

Tabl. 28. Galerie sztuki według województw
Table 28. Art galleries by voivodship

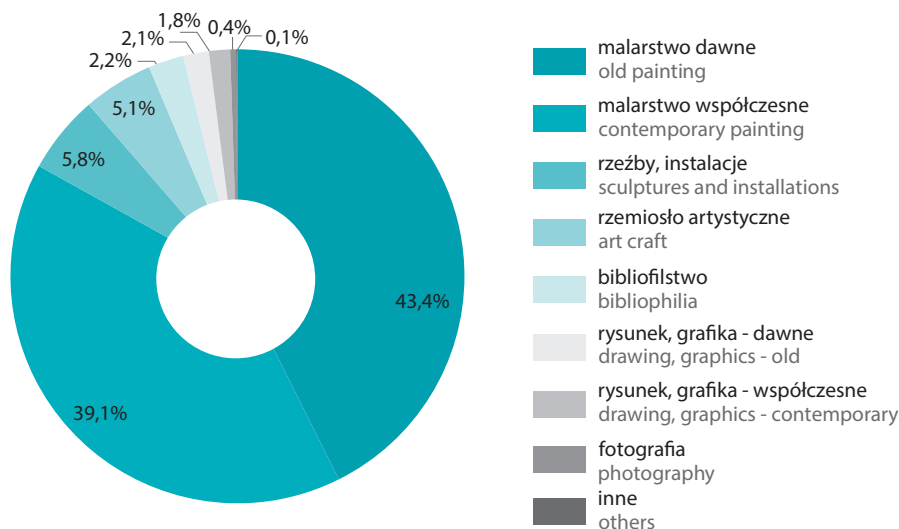
Wyszczególnienie Specification		Galerie sztuki (stan w dniu 31 grudnia) Art galleries (as of 31 December)	Wystawy Exhibitions	Ekspozycje Expositions	Zwiedzający w tys. Visitors in thousands	W tym zwiedza- jący wystawy plenerowe Of which open- air exhibitions visitors
POLSKA	2022	310	3 548	3 682	2 967,9	852,9
	2023	317	3 731	3 880	4 004,7	1 311,1
	2024	310	4 140	4 253	4 483,9	1 391,0
Dolnośląskie		21	443	452	175,4	5,6
Kujawsko-pomorskie		9	158	196	177,9	27,5
Lubelskie		9	108	108	54,8	0,4
Lubuskie		3	45	45	33,2	16,0
Łódzkie		34	352	355	157,1	32,5
Małopolskie		55	544	552	1 266,0	802,1
Mazowieckie		54	658	672	1 333,3	281,1
Opolskie		2	62	66	127,4	97,1
Podkarpackie		6	120	123	66,0	7,1
Podlaskie		11	105	106	51,9	7,3
Pomorskie		25	309	314	192,6	16,6
Śląskie		37	422	439	371,4	38,2
Świętokrzyskie		9	107	108	42,9	4,5
Warmińsko-mazurskie		6	86	91	118,5	-
Wielkopolskie		19	386	391	242,4	43,3
Zachodniopomorskie		10	235	235	73,2	11,8

8. Rynek dzieł sztuki i antyków

8. Market of the works of art and antiques

Z informacji otrzymanych od 188 podmiotów działających na rynku dzieł sztuki i antyków (m.in. domów aukcyjnych, galerii sztuki i antykwariatów) wynika, że 59,6% z nich zajmowało się wyłącznie sprzedażą dzieł sztuki i antyków, natomiast pozostałe prowadziły również działalność wystawienniczą. W 2024 r. wartość sprzedaży dzieł sztuki i antyków własnych oraz komisowych wyniosła 656,9 mln zł i była wyższa o 15,7% niż w 2023 r.

Wykres 49. Sprzedaż dzieł sztuki i antyków własnych oraz komisowych według rodzajów w 2024 r.
Chart 49. Sales of works of art and antiques (own or on a commission basis) by type in 2024

Najwyższą kwotę ze sprzedaży dzieł sztuki i antyków uzyskano z dziedziny malarstwa – 541,8 mln zł (82,5% łącznej kwoty sprzedaży), w tym malarstwa dawnego – 284,8 mln zł (43,4% ogólnej kwoty sprzedaży), a malarstwa współczesnego 257,0 mln zł (39,1%). W porównaniu z 2023 r. wystąpił wzrost sprzedaży dzieł sztuki z dziedziny malarstwa o 14,8%, przy czym sprzedaż malarstwa dawnego wzrosła o 24,0%, a współczesnego o 6,2%. Największą kwotę sprzedaży dzieł sztuki i antyków z kategorii malarstwa odnotowano w województwie mazowieckim – 462,0 mln zł, co stanowiło 85,3% ogólnej kwoty uzyskanej ze sprzedaży malarstwa.

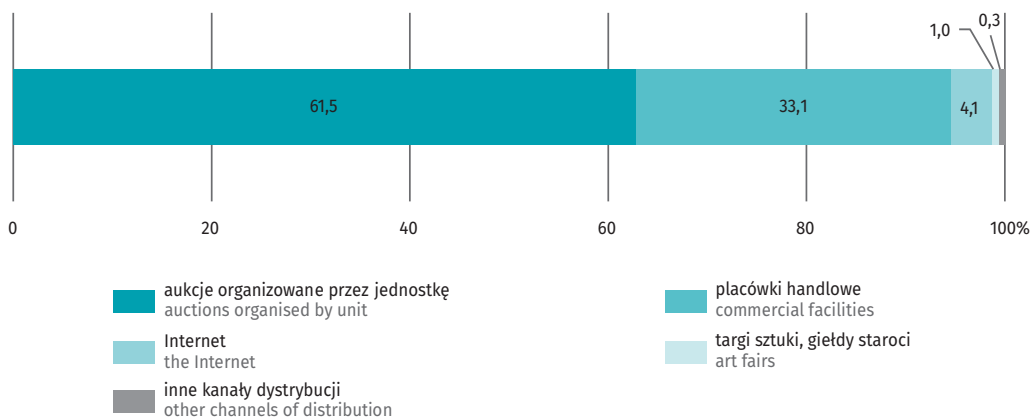
Najwięcej podmiotów działających na rynku dzieł sztuki i antyków miało siedzibę w województwach mazowieckim (25,5%) oraz małopolskim (18,1%). Ponad dwie trzecie (69,1%) podmiotów zajmujących się sprzedażą dzieł sztuki i antyków miało swoje siedziby w stolicach województw, w tym 21,3% w Warszawie, a 16,0% w Krakowie.

Największą część łącznej kwoty ze sprzedaży dzieł sztuki i antyków podmioty uzyskały poprzez aukcje – 403,8 mln zł, co stanowiło 61,5% ogólnej wartości sprzedaży (o 15,2% więcej niż w 2023 r.), w tym aukcje internetowe – 57,9 mln zł (o 116,8% więcej niż w 2023 r.).

Jedną trzecią ogólnej wartości sprzedaży dzieł sztuki i antyków własnych oraz komisowych otrzymano poprzez sprzedaż w placówkach handlowych. Jej wartość wyniosła 217,3 mln zł (o 15,1% więcej niż w 2023 r.). Za pośrednictwem Internetu (sklepy internetowe, platformy sprzedażowe) sprzedano dzieła sztuki i antyki o łącznej wartości 27,2 mln zł (4,1% ogólnej wartości sprzedaży), co oznacza wzrost o 24,5% w porównaniu z poprzednim rokiem. Kwota sprzedaży na targach sztuki i giełdach staroci w porównaniu z 2023 r. wzrosła o 45,6% i wyniosła 6,3 mln zł (1,0% ogólnej kwoty sprzedaży w 2024 r., 0,8% w 2023 r.).

Najmniejszą wartość sprzedaży dzieł sztuki i antyków podmioty uzyskały poprzez inne kanały dystrybucji – 2,2 mln zł (o 6,4% więcej niż w 2023 r.).

Wykres 50. Sprzedaż dzieł sztuki i antyków własnych oraz komisowych według kanałów dystrybucji w 2024 r.
Chart 50. Sales of works of art and antiques (own or on a commission basis) by distribution channels in 2024

Podmioty działające na rynku dzieł sztuki i antyków, oprócz sprzedaży, samodzielnie zajmowały się najczęściej organizacją wystaw (37,2% podmiotów), promocją artystów (36,2%) oraz wydawaniem książek, albumów, katalogów lub folderów (26,6%).

9. Kinematografia

9. Cinematography

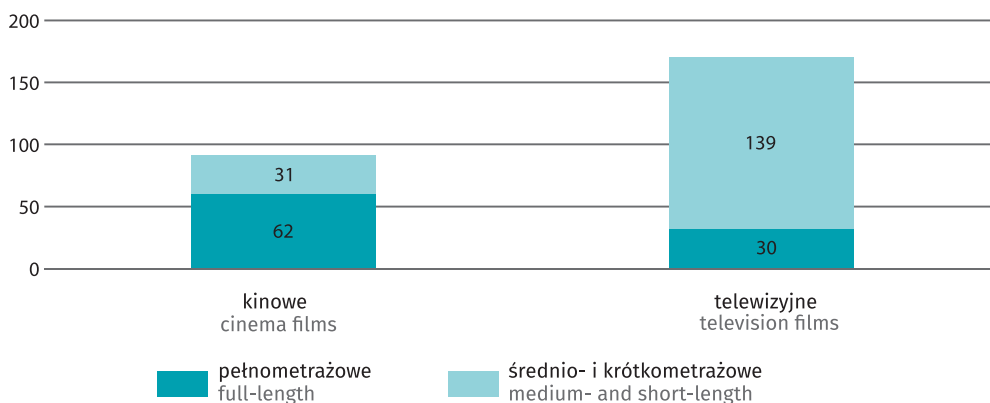
9.1. Produkcja filmowa

9.1. Film production

W 2024 r. w Polsce wyprodukowano⁶⁵ 92 filmy pełnometrażowe oraz 170 średniometrażowych i krótkometrażowych przeznaczonych do prezentacji w kinach i telewizji (w 2023 r. odpowiednio: 106 i 256). Większość (67,4%) wyprodukowanych filmów pełnometrażowych stanowiły filmy kinowe, natomiast filmy średnio- i krótkometrażowe w większości (81,8%) miały charakter filmów telewizyjnych.

Wykres 51. Filmy wyprodukowane w 2024 r.

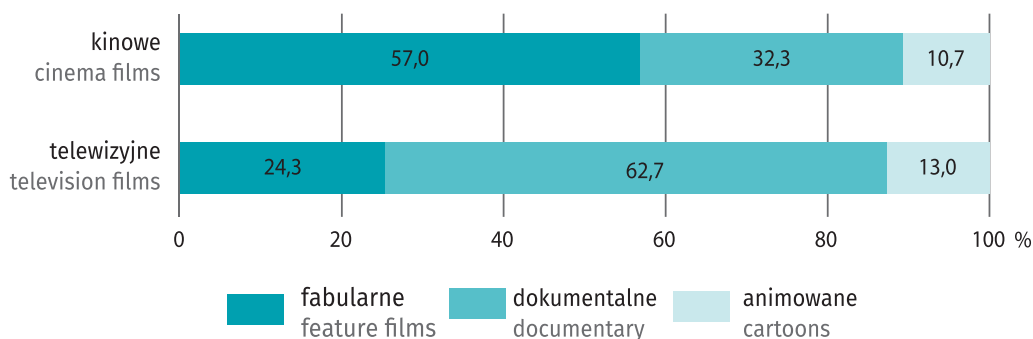
Chart 51. Films produced in 2024

W ramach filmów pełnometrażowych najczęściej wyprodukowywano filmów fabularnych, które stanowiły 56,5% ogólnej liczby kinowych i telewizyjnych filmów pełnometrażowych, natomiast wśród filmów średnio- i krótkometrażowych dominowały filmy dokumentalne (58,8% ogólnej liczby kinowych i telewizyjnych filmów średnio- i krótkometrażowych). W ujęciu rocznym liczba wyprodukowanych filmów pełnometrażowych fabularnych zmniejszyła się o 26,8% (z 71 do 52), z tego kinowych – o 19,1% (z 47 do 38), a telewizyjnych – o 41,7% (z 24 do 14). Liczba wyprodukowanych filmów dokumentalnych spadła o 33,7% (z 205 do 136), spadek ten dotyczył przede wszystkim filmów średnio- i krótkometrażowych (42,9%). Do prezentacji w telewizji wyprodukowano 106 filmów dokumentalnych, a w kinach – 30.

Wykres 52. Filmy wyprodukowane według rodzajów w 2024 r.

Chart 52. Films produced by type in 2024

⁶⁵ Dane dotyczą produkcji zakończonej, tzn. filmów, dla których sporządzono kopię wzorcową.

Z wszystkich filmów pełnometrażowych (kinowych i telewizyjnych) 37,0% wyprodukowano w koprodukcji międzynarodowej. W przypadku filmów średnio- i krótkometrażowych koprodukcja międzynarodowa miała charakter marginalny.

W 2024 r. całościowy budżet przeznaczony na produkcję filmów kinowych i telewizyjnych wyniósł 655,5 mln zł, co oznacza spadek o 19,3% w porównaniu z rokiem poprzednim. Największy udział w budżecie całkowitym stanowiły środki własne (34,9%). W przypadku filmów pełnometrażowych największą kwotę przeznaczono na produkcję fabularnych filmów kinowych (381,7 mln zł). Natomiast wśród produkcji średnio- i krótkometrażowych największą kwotę przeznaczono na dokumentalne filmy telewizyjne – 24,1 mln zł.

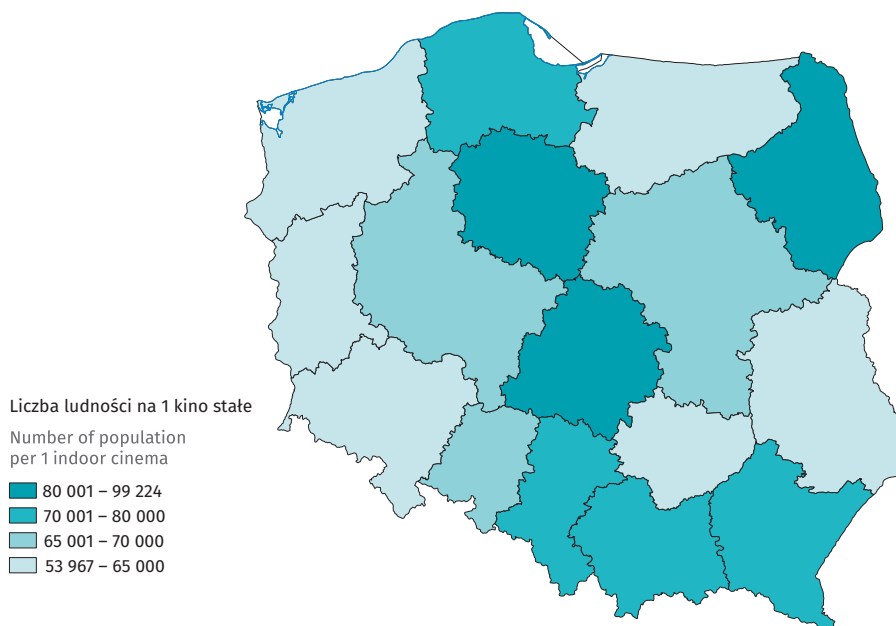
W 2024 r., wyprodukowano również 3,6 tys. odcinków w ramach 97 tytułów seriali telewizyjnych. Większość (82,1%) stanowiły odcinki seriali fabularnych. W porównaniu z 2023 r. budżet przeznaczony na produkcję seriali telewizyjnych wzrósł o 26,4% i wyniósł 1097,8 mln zł.

9.2. Działalność kin

9.2. Activity of cinemas

Według stanu na koniec 2024 r. w Polsce działało 539 kin (535 kin stałych i 4 kina ruchome). Kina stałe posiadały 1,6 tys. sal projekcyjnych, wyposażonych w 290,4 tys. miejsc na widowni. W porównaniu z 2023 r. liczba sal projekcyjnych i liczba miejsc na widowni w kinach stałych zmniejszyła się (odpowiednio o 1,9% i 2,6%). W kinach stałych wyświetlono 2,2 mln seansów (o 2,9% więcej niż w 2023 r.). Obejrzało je 49,5 mln widzów (o 0,4% mniej niż w 2023 r.).

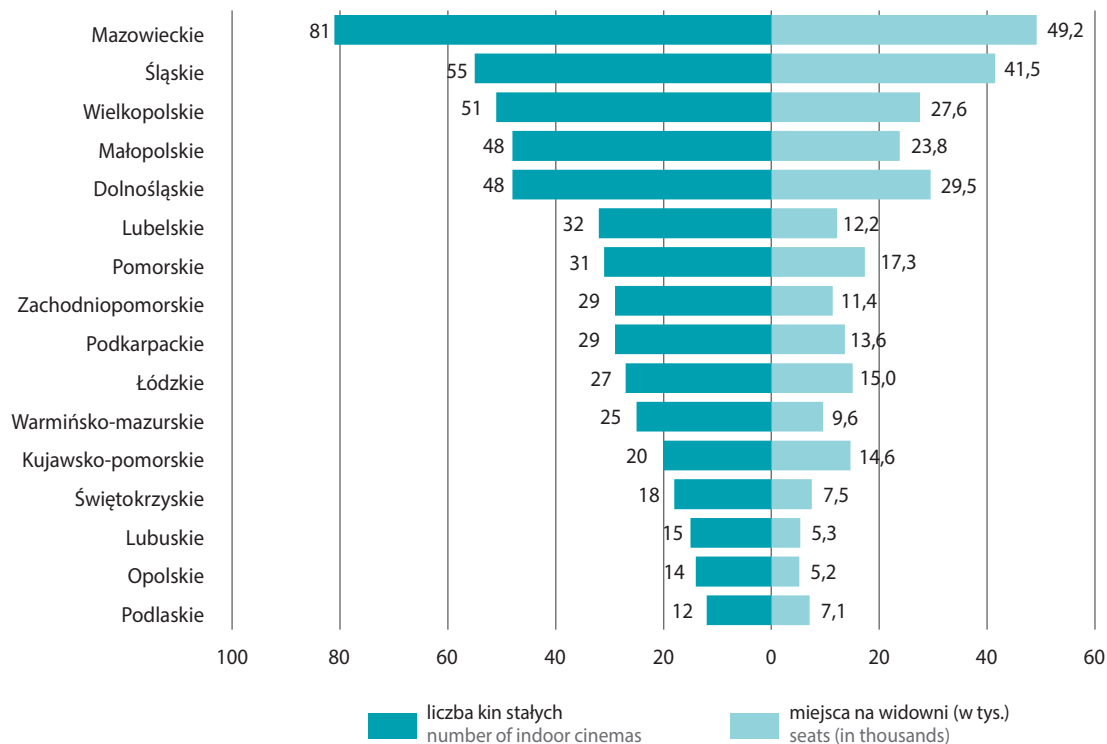
Mapa 28. Ludność na 1 kino stałe w 2024 r.
Map 28. Population per 1 indoor cinema in 2024

Wyraźnie widoczna jest dysproporcja w formie własności kin. Właścicielami 64,4% kin były podmioty należące do sektora publicznego, w ramach którego 97,1% kin było własnością samorządu terytorialnego. Pomimo tego, że kina prowadzone przez podmioty sektora prywatnego stanowiły mniejszość, to wykazywały większą aktywność w działalności kinowej, wyświetlając 87,5% wszystkich seansów kinowych i gromadząc 84,8% ogólnej liczby widzów.

Przeważająca liczba kin stałych była zlokalizowana w miastach (96,1%). Pod względem liczby działających kin stałych zdecydowanie dominowało województwo mazowieckie (81). Najmniej kin stałych działało w województwie podlaskim (12).

Wykres 53. Kina stałe i miejsca na widowni w 2024 r.
Chart 53. Indoor cinemas and seats in indoor cinemas in 2024

Wśród kin stałych największy udział miały placówki jednosalowe – 316 (59,1%). Minipleksy (kina posiadające od 3 do 7 sal) stanowiły 20,7% ogólnej liczby kin stałych, multipleksy (kina posiadające 8 lub więcej sal) – 11,2%, natomiast kina posiadające dwie sale projekcyjne – 9,0%. W multipleksach wyświetlono 49,4% wszystkich seansów, które obejrzało 48,9% ogólnej liczby widzów. W minipleksach wyświetlono 37,5% seansów, które obejrzało 36,0% widzów. Średnio jeden multipleks dysponował 2,0 tys. miejsc na widowni i w ciągu roku zgromadził przeciętnie 400 tys. widzów. Średnio w jednym multipleksie wyświetlono 18,1 tys. seansów.

W 2024 r. 72,5% kin stałych posiadało jeden rodzaj aparatury projekcyjnej. Najbardziej popularna była aparatura cyfrowa w standardzie DCI, którą posiadało 63,2% kin stałych. Dwoma rodzajami aparatury projekcyjnej (analogowej 16 lub 35 mm i cyfrowej w standardzie DCI) dysponowało 15,3% kin stałych.

Kina, podobnie jak inne instytucje, starają się umożliwić korzystanie ze swojej oferty również osobom niepełnosprawnym, poprzez przystosowanie obiektów, w których prowadzą działalność, do ich potrzeb. W 2024 r. 90,7% kin stałych posiadało obiekty przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych (90,3% w 2023 r.).

Własną stronę internetową posiadało 93,8% kin stałych, a możliwość kupna biletu przez Internet dawało 85,0% kin stałych.

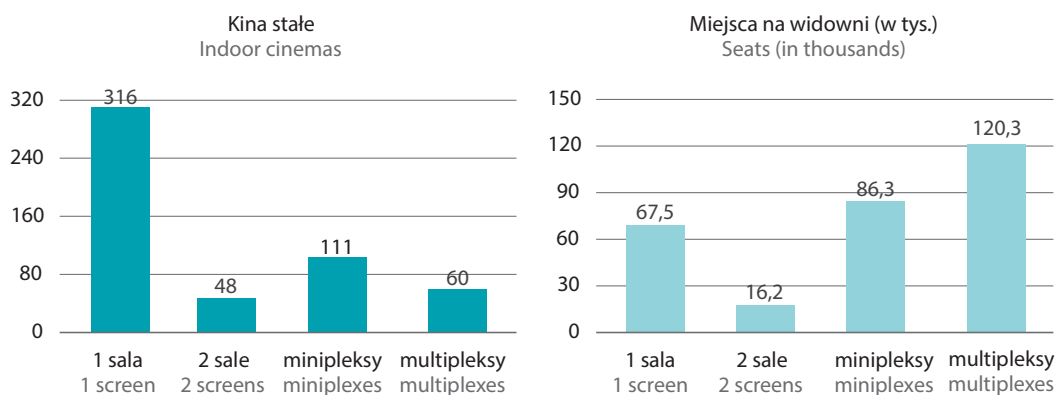
Z ogólnej liczby filmów wyświetlonych w kinach stałych 19,8% stanowiły filmy produkcji polskiej (18,7% w 2023 r.), które obejrzało 23,7% widzów (18,6% w 2023 r.). Największą część stanowiły filmy produkcji pozaeuropejskiej (66,3%). Obejrzało je 64,2% ogólnej liczby widzów kin stałych.

Tabl. 29. Kina według województw
Table 29. Cinemas by voivodship

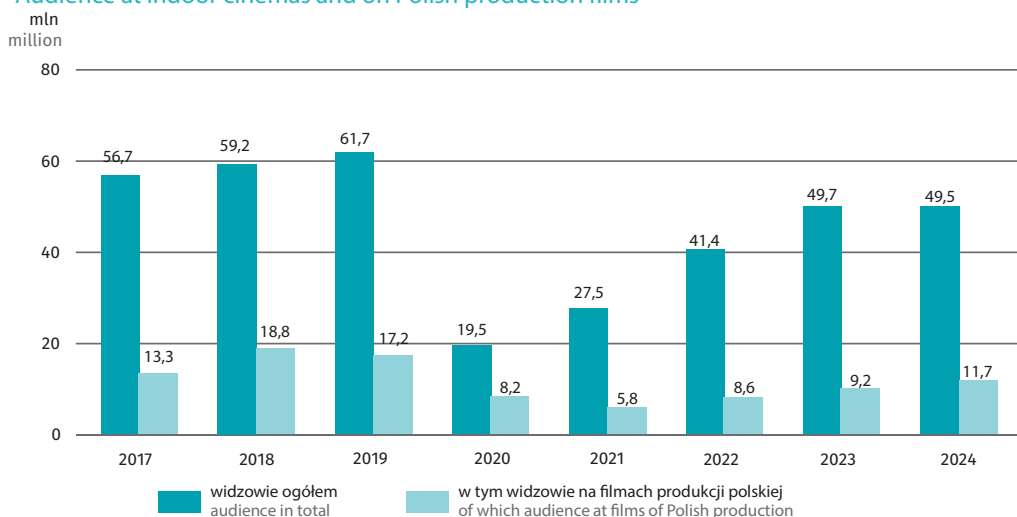
Wyszczególnienie Specification		Kina ^a Cinemas ^a	Miejsca na widowni ^{ab} Seats ^{ab}	Seanse ^c Screenings ^c	Widzowie ^c Audience ^c
POLSKA	2022	536	296,9	2 132,3	41 516,2
	2023	538	298,2	2 132,5	49 863,1
	2024	539	290,4	2 195,6	49 700,1
Dolnośląskie		48	29,5	197,9	4 495,8
Kujawsko-pomorskie		20	14,6	115,6	2 386,9
Lubelskie		32	12,2	74,3	1 857,6
Lubuskie		15	5,3	40,9	1 060,6
Łódzkie		27	15,0	128,4	2 766,4
Małopolskie		48	23,8	183,4	4 542,8
Mazowieckie		83	49,2	402,9	9 547,8
Opolskie		15	5,2	39,6	825,4
Podkarpackie		29	13,6	84,3	1 961,3
Podlaskie		12	7,1	56,4	1 236,6
Pomorskie		31	17,3	141,5	3 555,4
Śląskie		55	41,5	351,4	6 268,5
Świętokrzyskie		18	7,5	43,9	960,4
Warmińsko-mazurskie		25	9,6	73,6	1 479,2
Wielkopolskie		52	27,6	186,1	4 874,1
Zachodniopomorskie		29	11,4	75,2	1 881,3

a Stan w dniu 31 grudnia. b W kinach stałych. c W ciągu roku.
a As of 31 December. b In indoor cinemas. c During the year.

Wykres 54. Kina stałe i miejsca na widowni według liczby sal projekcyjnych w 2024 r.
Chart 54. Indoor cinemas and seats in indoor cinemas by number of screens in 2024

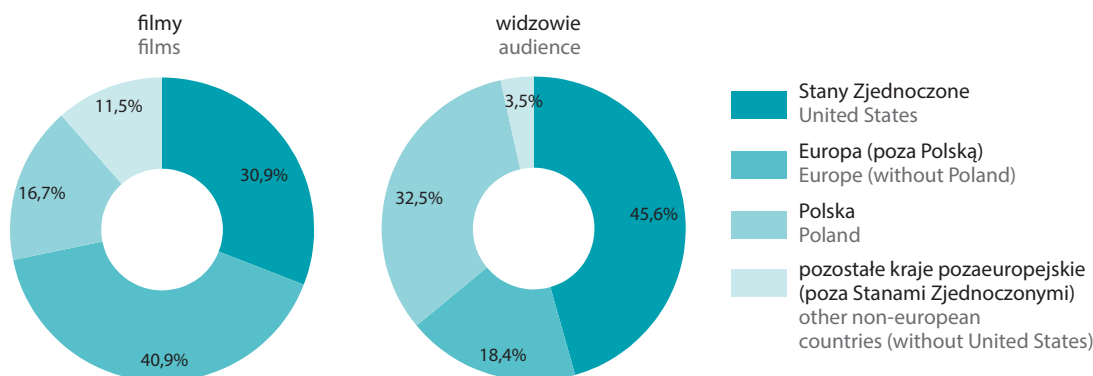

Wykres 55. Widzowie w kinach stałych oraz na filmach produkcji polskiej
Chart 55. Audience at indoor cinemas and on Polish production films

W 2024 r. do rozpowszechniania w kinach wprowadzono 347 premierowych filmów pełnometrażowych. Obejrzało je 35,4 mln widzów. Największą część stanowiły filmy wyprodukowane w Stanach Zjednoczonych (107). W ciągu roku obejrzało je 16,1 mln osób.

Wykres 56. Filmy i widzowie na premierowych produkcjach pełnometrażowych według krajów produkcji w 2024 r.^a
Chart 56. Films and audience at full-length films premiere screenings by country of production in 2024^a

a W przypadku koprodukcji, film zaliczono do kraju pierwszego współproducenta.
 a In the case of co-production the film is linked to the country of the first producer.
 Źródło: dane Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej.
 Source: data of the Polish Film Institute.

Podstawową, stałą formą działalności kin jest rozpowszechnianie filmów, ale oprócz projekcji filmów, placówki te poszerzają swoją ofertę o inne rodzaje działalności. W 2024 r. największą popularnością wśród widzów cieszyły się zorganizowane przez kina odczyty, prelekcje i spotkania (6,9 tys. imprez), w których uczestniczyło 581,5 tys. osób (w 2023 r. odpowiednio 5,8 tys. i 497,2 tys.). Ponadto, kina zorganizowały: imprezy muzyczne i koncerty (293 imprezy i 111,8 tys. uczestników), imprezy plenerowe (360 imprez i 107,7 tys. uczestników) oraz konkursy (467 imprez i 27,0 tys. uczestników).

Według stanu na koniec 2024 r. z ogólnej liczby kin działających w Polsce 243 należały do Sieci Kin Studyjnych⁶⁶. Kina tworzące strukturę Sieci wspierane są finansowo i programowo przez Stowarzyszenie Kin Studyjnych. Głównym zadaniem Stowarzyszenia jest rozpowszechnianie informacji o filmach, kształtowanie dobrych praktyk, współpraca z organizacjami i podmiotami działającymi na rzecz kina oraz działalność edukacyjna. Najwięcej kin należących do Sieci Kin Studyjnych zlokalizowanych było w województwie mazowieckim (42).

Tabl. 30. Kina należące do Sieci Kin Studyjnych według województw w 2024 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Table 30. Cinemas belonging to the Arthouse Cinemas Network by voivodship in 2024
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	Kina studyjne Arthouse cinemas
POLSKA	243
Dolnośląskie	16
Kujawsko-pomorskie	8
Lubelskie	15
Lubuskie	5
Łódzkie	15
Małopolskie	21
Mazowieckie	42
Opolskie	9
Podkarpackie	12
Podlaskie	7
Pomorskie	13
Śląskie	21
Świętokrzyskie	8
Warmińsko-mazurskie	9
Wielkopolskie	28
Zachodniopomorskie	14

Źródło: Stowarzyszenie Kin Studyjnych.
Source: Arthouse Cinema Association.

66 <https://stowarzyszeniekinstudyjnych.pl/siec-kin/>

10. Środki komunikacji masowej

10. Means of mass communication

10.1. Działalność wydawnicza⁶⁷

10.1. Publishing activity⁶⁸

Na rynku wydawniczym książek i broszur w 2024 r. odnotowano spadek liczby wydawanych tytułów. Liczba tytułów wydawnictw nieperiodycznych osiągnęła 30 662 tytuły i w stosunku do 2023 r. zmniejszyła się o 9,5% (33 893 w 2023 r.). Zmniejszyła się również, w porównaniu z rokiem poprzednim, liczba tytułów wydań pierwszych – 27 604 tj. o 7,8% (29 932 w 2023 r.), które stanowią 90,0% wszystkich wydanych pozycji.

Tabl. 31. Produkcja wydawnicza książek i broszur wydań pierwszych i wznowień
Table 31. Publishing production of books and pamphlets, first and resumed editions

Tytuły Titles	2010	2015	2020	2023	2024
w odsetkach in percentage					
Ogółem Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
wydania pierwsze first editions	86,3	91,3	91,0	83,3	90,0
wznowienia resumed	13,7	8,7	9,0	11,7	10,0

Rozpatrując strukturę wydawniczą według tematyki wydanych książek i broszur w ujęciu tytułowym, można wyróżnić trzy dominujące grupy wydawnictw: literaturę piękną (36,6%) wydawnictwa popularne (33,4%) oraz naukowe (19,5%), których łączny udział w ogólnej liczbie wydanych tytułów w 2024 r. stanowił 89,4% (89,2% w 2023 r.). Pozostałą część stanowiły podręczniki dla szkół wyższych, podręczniki szkolne oraz wydawnictwa zawodowe.

Tabl. 32. Tytuły książek i broszur według tematyki
Table 32. Titles of book and pamphlets by subject

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2020	2023	2024
Wydawnictwa naukowe Scientific publications	11 291	10 573	7 474	6 000	5 979
Podręczniki dla szkół wyższych University coursebooks	1 724	864	871	1 006	897
Podręczniki szkolne School textbooks	1 345	1 188	889	816	740
Wydawnictwa popularne Popular-general publications	7 493	9 637	10 161	11 483	10 228
Wydawnictwa zawodowe Professional publications	1 496	2 263	1 953	1 831	1 608
Literatura piękna Belles-lettres	6 190	8 929	9 043	12 757	11 210
w tym dla dzieci of which for children	1 482	2 144	3 002	3 357	3 002

⁶⁷ Podrozdział opracowany w oparciu o dane Biblioteki Narodowej.

⁶⁸ The subsection was prepared based on data of the National Library of Poland.

Tabl. 32. Tytuły książek i broszur według tematyki (dok.)
Table 32. Titles of book and pamphlets by subject (cont.)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2020	2023	2024
w odsetkach in percentage					
Wydawnictwa naukowe Scientific publications	38,2	31,6	24,6	17,7	19,5
Podręczniki dla szkół wyższych University coursebooks	5,8	2,6	2,9	3,0	2,9
Podręczniki szkolne School textbooks	4,6	3,5	2,9	2,4	2,4
Wydawnictwa popularne Popular-general publications	25,4	28,8	33,4	33,9	33,4
Wydawnictwa zawodowe Professional publications	5,1	6,8	6,4	5,4	5,2
Literatura piękna Belles-lettres	21,0	26,7	29,8	37,6	36,6
w tym dla dzieci of which for children	5,0	6,4	9,9	9,9	9,8

W porównaniu z 2023 r. odnotowano spadek liczby tytułów w wszystkich grup tematycznych wydawnictw nieperiodycznych. Liczba wydanych tytułów spadła w przypadku: wydawnictw zawodowych – o 12,2% do 1 608, wydawnictw popularnych – o 10,9% do 10 228, podręczników dla szkół wyższych – o 10,8% do 897, podręczników szkolnych – o 9,3% do 740. W przypadku literatury pięknej odnotowano spadek o 12,1% do 11 210 (spadek w kategorii literatury dla dorosłych – o 12,7% do 8 208 oraz w kategorii literatury dla dzieci – o 10,6% do 3 002). Jedynie dla wydawnictw naukowych spadek był minimalny – o 0,3% do 5 979 tytułów.

Według klasyfikacji tematycznej UNESCO najwięcej wydanych tytułów książek i broszur zaliczono do działu „Teksty literackie” – 11 145 tytułów, tj. 36,3% wszystkich wydanych w 2024 r. tytułów.

Tabl. 33. Książki i broszury wydane według działów klasyfikacji UNESCO
Table 33. Books and pamphlets published by UNESCO classification division

Działy klasyfikacji Divisions	Ogółem Total	Książki Books	Broszury Pamphlets
Ogółem Total	2022	32 408	4 370
	2023	33 893	4 480
	2024	30 662	4 070
Dział ogólny Generalities	512	484	28
Filozofia. Psychologia Philosophy. Psychology	1 008	958	50
Religia. Teologia Religion. Theology	2 116	1 856	260
Socjologia. Statystyka Sociology. Statistics	645	602	43
Polityka. Ekonomia Politics. Economics	1 340	1 262	78
Prawo. Administracja publiczna. Pomoc i opieka socjalna. Ubezpieczenia Law. Public administration. Social relief and welfare. Insurance	1 574	1 510	64
Sztuka i nauka wojskowa Military art and science	165	155	10
Szkolnictwo. Doksztalcanie nauczycieli. Czas wolny. Education. Teacher training. Leisure.	1 208	1 072	136

Tabl. 33. Książki i broszury wydane według działów klasyfikacji UNESCO (dok.)
Table 33. Books and pamphlets published by UNESCO classification division (cont.)

Działy klasyfikacji Divisions	Ogółem Total	Książki Books	Broszury Pamphlets
Etnografia. Antropologia kultury Ethnography. Cultural Anthropology	167	142	25
Filologia. Języki. Philology. Languages. Linguistics	461	433	28
Matematyka Mathematics	178	173	5
Nauki przyrodnicze Natural Sciences	638	499	139
Nauki medyczne. Zdrowie publiczne Medical sciences. Public health	1 054	969	85
Inżynieria. Technika. Przemysł. Handel i rzemiosło Engineering. Technology. Industries. Trades and Crafts	1 029	951	78
Rolnictwo. Leśnictwo. Hodowla. Łowiectwo. Rybołówstwo Agriculture. Forestry. Stock-breeding. Hunting. Fisheries	385	275	110
Gospodarstwo domowe Domestic science	224	213	11
Zarządzanie. Administracja i organizacja Administration and organization	266	261	5
Planowanie przestrzenne. Urbanistyka. Architektura Physical planning. Town and country planning. Architecture	475	392	83
Sztuki plastyczne. Grafika. Fotografia Plastic and graphic arts. Photography	1 526	1 060	466
Muzyka. Widowiska. Teatr. Film i kino Music. Performing arts. Theatre. Film and cinema	355	332	23
Gry i sport Games and sports	354	333	21
Historia literatury i krytyka literacka History of literature and literary criticism	761	743	18
Teksty literackie Literary texts	11 145	9 170	1 975
Geografia Geography	877	718	159
Historia. Biografie History. Biography	2 199	2 029	170

Pod względem liczby tytułów książek i broszur wydanych przez wydawców według miejsca wydania – w 2024 r. najbardziej aktywni w Polsce byli wydawcy z województw: mazowieckiego – 11 410 tytułów (37,2% ogółu), małopolskiego – 4 636 tytułów (15,1%), wielkopolskiego – 2 477 tytułów (8,1%) oraz śląskiego – 2 345 tytułów (7,6%); łącznie w tych 4 województwach wydano 68,0% ogółu tytułów wydawnictw nieperiodycznych (w 2023 r. – 68,8%). Liczba tytułów książek i broszur wydanych przez oficyny wydawnicze tylko w trzech miastach – w Warszawie, Krakowie i Poznaniu – stanowiła nieco ponad połowę wszystkich wydanych publikacji nieperiodycznych w Polsce – 52,1% ogółu wydanych tytułów książek i broszur (53,4% ogółu w 2023 r.).

W 2024 r. wydawano 44 tytuły gazet⁶⁹ (45 tytułów w roku poprzednim), w tym 37 tytułów ukazywało się od 6 do 4 razy w tygodniu.

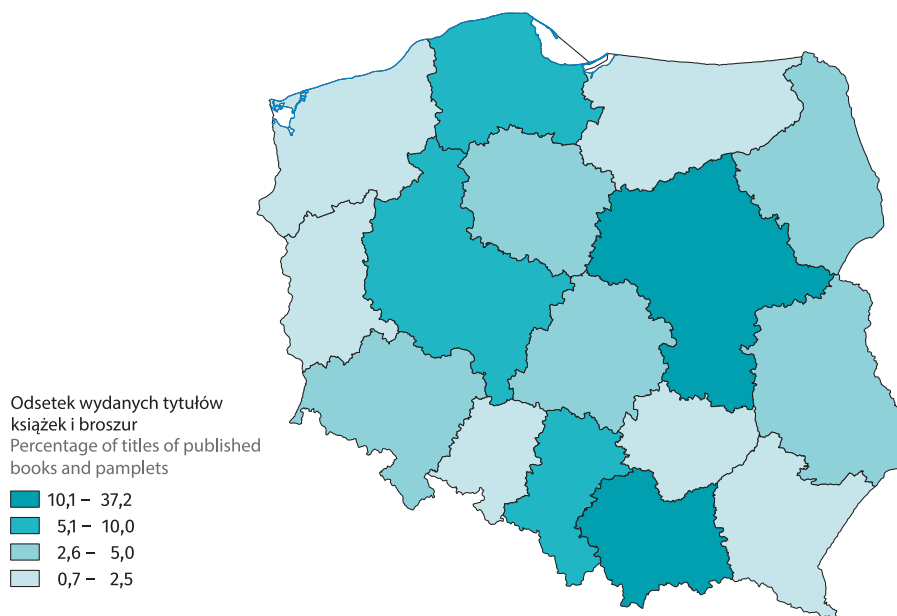
W 2024 r. zmniejszyła się liczba wydawanych w Polsce tytułów czasopism⁷⁰ według działów klasyfikacji UNESCO – o 454 w stosunku do roku poprzedniego (z 5 555 w 2023 r. do 5 101 w 2024 r., tj. o 8,2%).

⁶⁹ Gazety (periodyki informacji ogólnej) są to wydawnictwa będące przede wszystkim źródłem informacji o bieżących wydarzeniach krajowych i zagranicznych.

⁷⁰ Czasopisma (inne periodyki) są to wydawnictwa omawiające problemowo zagadnienia społeczne, polityczne i gospodarcze, specjalistyczne — fachowe i naukowe, a także wydawnictwa urzędowe

Dominującą grupą tytułów wydawanych czasopism według działów ww. klasyfikacji były tytuły z działu „Socjologia. Statystyka” – 1 505 tytułów (29,5% wszystkich tytułów czasopism).

Mapa 29. Książki i broszury wydane w 2024 r.
Map 29. Books and pamphlets published in 2024

Tabl. 34. Czasopisma wydane według działów klasyfikacji UNESCO
Table 34. Magazines published by UNESCO classification divisions

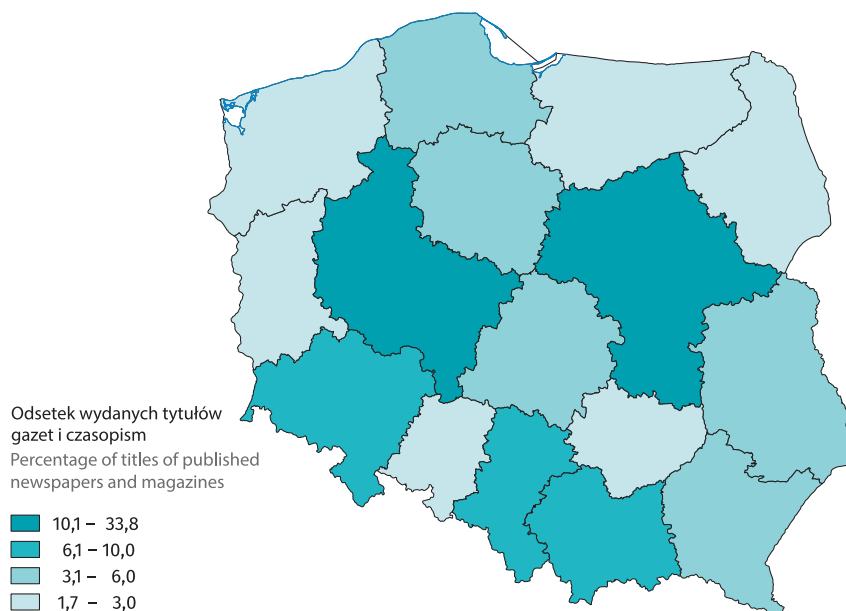
Działy klasyfikacji Divisions		Ogółem Total
Ogółem Total	2022	6 112
	2023	5 555
	2024	5 101
Dział ogólny Generalities		295
Filozofia. Psychologia Philosophy. Psychology		57
Religia. Teologia Religion. Theology		372
Socjologia. Statystyka Sociology. Statistics		1 505
Polityka. Ekonomia Politics. Economics		304
Prawo. Administracja publiczna. Pomoc i opieka socjalna. Ubezpieczenia Law. Public administration. Social relief and welfare. Insurance		205
Sztuka i nauka wojskowa Military art and science		41
Szkolnictwo. Doksztalcanie nauczycieli. Czas wolny. Education. Teacher training. Leisure.		191
Etnografia. Antropologia kultury Ethnography. Cultural Anthropology		65

Tabl. 34. Czasopisma wydane według działów klasyfikacji UNESCO (dok.)
Table 34. Magazines published by UNESCO classification divisions (cont.)

Działy klasyfikacji Divisions	Ogółem Total
Filologia. Języki. Philology. Languages. Linguistics	63
Matematyka Mathematics	24
Nauki przyrodnicze Natural Sciences	92
Nauki medyczne. Zdrowie publiczne Medical sciences. Public health	376
Inżynieria. Technika. Przemysł. Handel i rzemiosło Engineering. Technology. Industries. Trades and Crafts	324
Rolnictwo. Leśnictwo. Hodowla. Łowiectwo. Rybołówstwo Agriculture. Forestry. Stock-breeding. Hunting. Fisheries	161
Gospodarstwo domowe Domestic science	60
Zarządzanie. Administracja i organizacja Administration and organization	23
Planowanie przestrzenne. Urbanistyka. Architektura Physical planning. Town and country planning. Architecture	39
Sztuki plastyczne. Grafika. Fotografia Plastic and graphic arts. Photography	60
Muzyka. Widowiska. Teatr. Film i kino Music. Performing arts. Theatre. Film and cinema	152
Gry i sport Games and sports	235
Historia literatury i krytyka literacka History of literature and literary criticism	55
Teksty literackie Literary texts	39
Geografia Geography	68
Historia. Biografie History. Biography	295

Najwięcej tytułów gazet i czasopism w 2024 r. wydawano w województwie: mazowieckim – 1 738 tytułów (tj. 33,8% wszystkich wydanych tytułów tego rodzaju), w tym 1 459 w Warszawie, co stanowiło 83,9% gazet i czasopism wydanych w województwie mazowieckim, oraz w województwach: wielkopolskim – 530 tytułów (10,3%), małopolskim – 487 tytułów (9,5% ogółu), śląskim – 414 tytułów (8,0%) oraz dolnośląskim – 342 tytuły (6,6%).

Mapa 30. Czasopisma i gazety wydane w 2024 r.
Map 30. Newspapers and magazines published in 2024

Tabl. 35. Tytuły książek i broszur, gazet i czasopism wydanych w 2024 r. według województw
Table 35. Titles of books and pamphlets, newspapers and magazines published in 2024 by voivodship

Wyszczególnienie Specification	Tytuły Titles			
	książki i broszury books and pamphlets		gazety i czasopisma newspapers and magazines	
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w odsetkach in percentage	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w odsetkach in percentage
POLSKA	30 662	100,0	5 145	100,0
Dolnośląskie	1 464	4,8	342	6,6
Kujawsko-pomorskie	926	3,0	191	3,7
Lubelskie	1 171	3,8	217	4,2
Lubuskie	221	0,7	103	2,0
Łódzkie	881	2,9	173	3,4
Małopolskie	4 636	15,1	487	9,5
Mazowieckie	11 410	37,2	1 738	33,8
Opolskie	259	0,8	86	1,7
Podkarpackie	770	2,5	174	3,4
Podlaskie	922	3,0	120	2,3
Pomorskie	1 681	5,5	230	4,5
Śląskie	2 345	7,6	414	8,0
Świętokrzyskie	593	1,9	108	2,1
Warmińsko-mazurskie	323	1,1	130	2,5
Wielkopolskie	2 477	8,1	530	10,3
Zachodniopomorskie	583	1,9	102	2,0

10.2. Radiofonia i telewizja

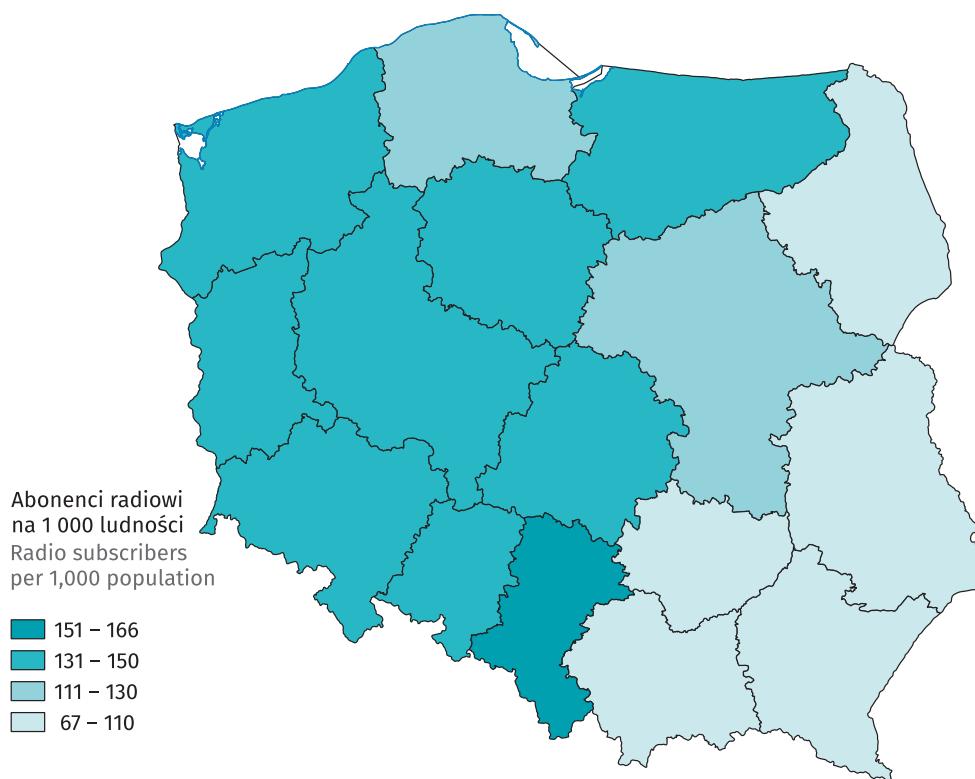
10.2. Radio and television

Według stanu w dniu 31 grudnia 2024 r. liczba abonentów radiowych wyniosła 4,7 mln, a telewizyjnych 4,5 mln. Wskaźnik liczby abonentów radiowych przypadających na 1 000 ludności wyniósł 126 osób, a telewizyjnych – 120 osób.

Najwięcej abonentów radiowych i telewizyjnych odnotowano w województwie śląskim (radiowych – 710,5 tys., telewizyjnych – 678,4 tys.), a najmniej w województwie świętokrzyskim (radiowych – 123,9 tys., telewizyjnych – 118,0 tys.). Najwyższy wskaźnik liczby abonentów przypadających na 1 000 ludności odnotowano w województwie śląskim (dla abonentów radiowych – 166, telewizyjnych – 158). Natomiast najniższy wskaźnik odnotowano w województwie podkarpackim – na 1 000 ludności przypadało 67 abonentów radiowych i 63 abonentów telewizyjnych.

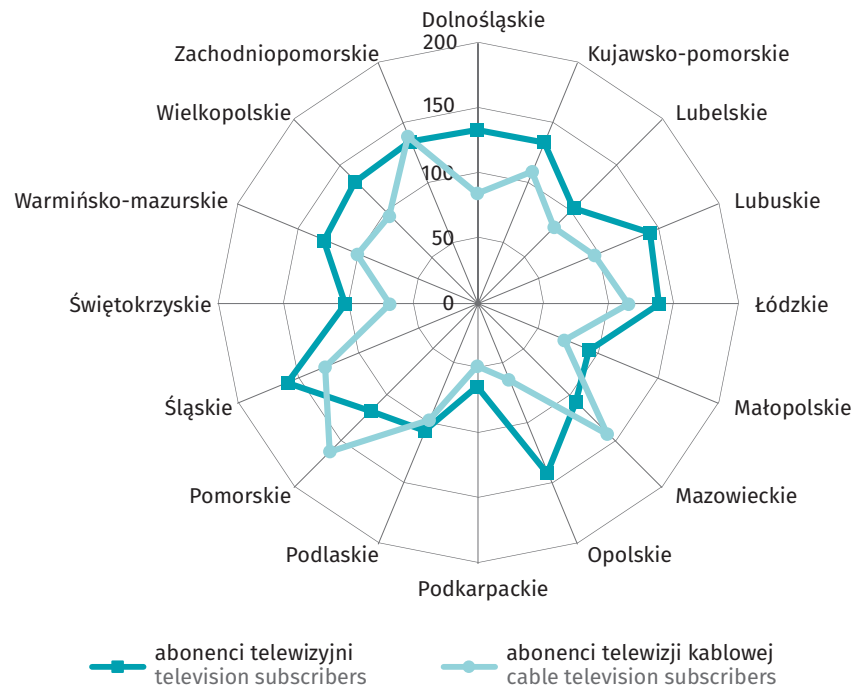
Wskaźnik liczby abonentów był wyższy w przypadku miast niż wsi. W miastach na 1 000 ludności przypadało 154 abonentów radiowych i 145 telewizyjnych, podczas gdy na wsi odpowiednio 86 i 83.

Mapa 31. Abonenci radiowi na 1 000 ludności w 2024 r.
Map 31. Radio subscribers per 1,000 population in 2024

W 2024 r. liczba abonentów telewizji kablowej wyniosła 4,3 mln i była większa o 287,2 tys. w porównaniu z 2023 r. Najwięcej abonentów odnotowano w województwie mazowieckim (826,8 tys.), a najmniej w województwie opolskim (67,3 tys.).

Wykres 57. Abonenci telewizyjni i telewizji kablowej na 1 000 ludności w 2024 r.
 Chart 57. Television and cable television subscribers per 1,000 population in 2024

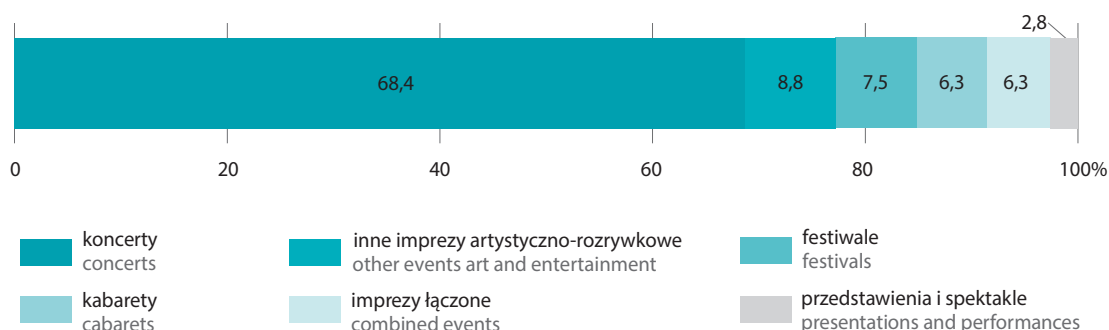
11. Imprezy masowe

11. Mass events

W 2024 r. odbyło się w Polsce 6,9 tys. imprez masowych (o 8,7% więcej niż w 2023 r.), które zgromadziły 28,2 mln uczestników. W przeliczeniu na 1 000 ludności w imprezach masowych w 2024 r. wzięło udział 751 osób (715 w 2023 r.). W 2024 r. w jednej imprezie masowej uczestniczyło średnio 4,1 tys. osób (4,3 tys. w 2023 r.). Z ogólnej liczby imprez masowych zdecydowaną większość (90,5%) stanowiły imprezy organizowane przez osoby prawne.

Najwięcej imprez masowych zorganizowano w województwie śląskim (1 078), a najmniej w województwie podlaskim (143). Najwięcej uczestników zgromadziły imprezy masowe w województwie mazowieckim (4,6 mln osób), natomiast najmniej w województwie opolskim (399,1 tys.). W przeliczeniu na 1 000 ludności najwięcej osób uczestniczyło w imprezach masowych w województwie pomorskim (1 069), a najmniej – w województwie opolskim (428). Zdecydowana większość uczestników (85,6%) wzięła udział w wydarzeniach z płatnym wstępem (84,2% w 2023 r.).

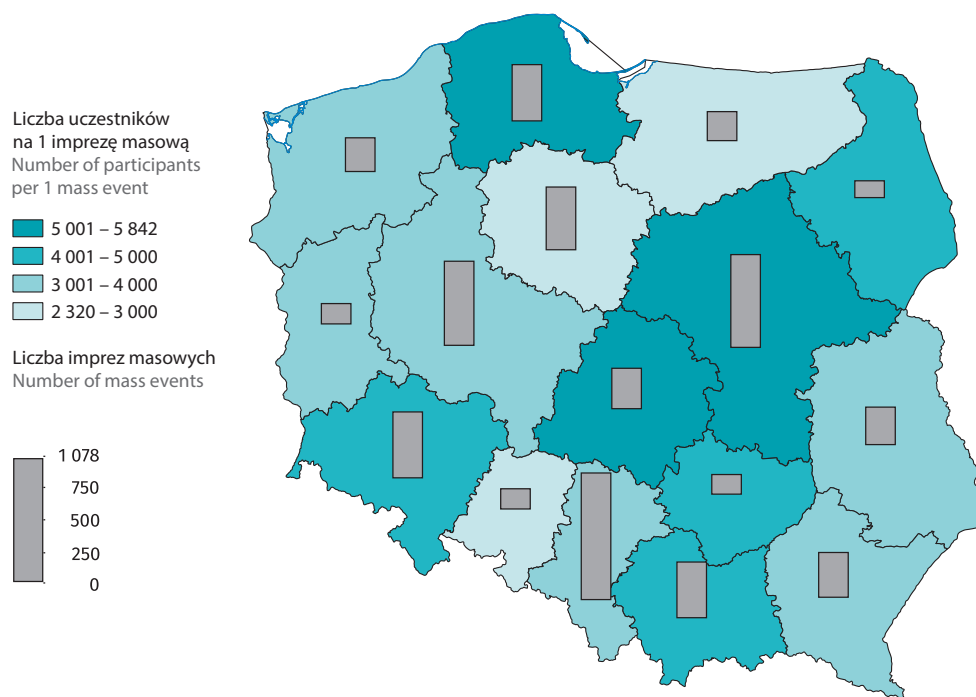
Wykres 58. Imprezy artystyczno-rozrywkowe w 2024 r.
Chart 58. Art and entertainment mass events in 2024

Imprezy artystyczno-rozrywkowe stanowiły 45,7% ogólnej liczby imprez masowych. W porównaniu z poprzednim rokiem liczba masowych imprez artystyczno-rozrywkowych wzrosła o 8,5% (z 2,9 tys. w 2023 r. do 3,1 tys. w 2024 r.), a liczba ich uczestników – o 17,7% (z 10,3 mln w 2023 r. do 12,1 mln w 2024 r.). Najwięcej imprez artystyczno-rozrywkowych odbyło się w województwie mazowieckim (452), a najmniej – w opolskim (68). Większość imprez artystyczno-rozrywkowych stanowiły koncerty (68,4%). Przeciętnie w jednej imprezie artystyczno-rozrywkowej wzięło udział 3,9 tys. osób, przy czym najwyższy wskaźnik odnotowano w województwie pomorskim (5,7 tys. osób), a najniższy – w województwie wielkopolskim (2,5 tys. osób).

Imprezy sportowe stanowiły 54,3% ogólnej liczby imprez masowych. W porównaniu z 2023 r. liczba imprez sportowych wzrosła o 9,0% (z 3,4 tys. w 2023 r. do 3,7 tys. w 2024 r.), natomiast zmniejszyła się liczba ich uczestników – o 3,3% (z 16,7 mln osób w 2023 r. do 16,1 mln osób w 2024 r.). Najwięcej imprez sportowych zorganizowano w województwie śląskim (758), a najmniej w województwie podlaskim (69). Również największą liczbę uczestników imprez sportowych odnotowano w województwie śląskim (2,5 mln osób), a najmniejszą w województwie warmińsko-mazurskim (189,4 tys.). W przeliczeniu na 1 000 ludności najwięcej uczestników imprez sportowych odnotowano w województwie śląskim (590), natomiast najmniej – w warmińsko-mazurskim (140). Przeciętnie najwięcej uczestników w jednej imprezie sportowej wzięło udział w województwie mazowieckim (7,2 tys. osób), natomiast najmniej w województwie warmińsko-mazurskim (1,8 tys. osób). Większość imprez sportowych (81,5%) zorganizowano w obiektach zamkniętych (82,3% w 2023 r.).

Mapa 32. Imprezy masowe i uczestnicy w 2024 r.
 Map 32. Mass events and participants in 2024

12. Szkolnictwo artystyczne

12. Artistic education

12.1. Szkoły artystyczne⁷¹

12.1. Art schools⁷²

System kształcenia artystycznego w Polsce tworzą publiczne i niepubliczne szkoły artystyczne (kształcące wyłącznie w zakresie przedmiotów artystycznych i ogólnokształcące artystyczne) oraz placówki artystyczne (ogniska artystyczne). Do szkół artystycznych zaliczamy szkoły niedające uprawnień zawodowych (I stopnia) oraz szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe (II stopnia).

Tabl. 36. Szkoły artystyczne według województw

Stan w dniu 30 września

Table 36. Art schools by voivodship

As of 30 September

Wyszczególnienie Specification		Szkoły artystyczne niedające uprawnień zawo- dowych Art schools not leading to professional certification			Szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe General art schools leading to professional certification			Policealne szkoły artystyczne ^a Post-secondary art schools ^a		
		szkoły schools	uczniowie students		szkoły schools	uczniowie students		szkoły schools	uczniowie students	
			razem total	w tym kobiety of whom females		razem total	w tym kobiety of whom females		razem total	w tym kobiety of whom females
Polska	2022/2023	466	63 883	40 057	220	24 248	18 241	19	987	775
	2023/2024	465	65 789	41 526	224	24 258	18 643	12	775	615
	2024/2025	464	68 266	43 399	225	23 651	18 080	16	837	674
	Dolnośląskie	29	4 559	2 876	14	1 260	930	4	104	76
	Kujawsko-pomorskie	23	3 543	2 259	13	1 240	988	–	–	–
	Lubelskie	21	3 110	1 963	13	1 215	902	1	90	69
	Lubuskie	16	2 051	1 331	6	523	432	–	–	–
	Łódzkie	25	4 081	2 611	22	1 625	1 267	–	–	–
	Małopolskie	65	11 252	7 150	23	3 038	2 190	–	–	–
	Mazowieckie	61	7 286	4 595	28	2 981	2 218	5	456	381
	Opolskie	16	2 222	1 393	5	733	585	–	–	–
	Podkarpackie	37	5 676	3 512	17	1 591	1 157	–	–	–
	Podlaskie	15	2 246	1 419	7	681	511	–	–	–
	Pomorskie	26	3 308	2 172	9	1 317	1 044	2	97	76
	Śląskie	35	6 436	3 997	34	4 010	3 209	1	16	14
	Świętokrzyskie	10	1 281	840	4	399	331	–	–	–
	Warmińsko-mazurskie	23	2 470	1 660	6	612	486	–	–	–
	Wielkopolskie	36	5 134	3 284	14	1 523	1 122	2	52	40
	Zachodniopomorskie	26	3 611	2 337	10	903	708	1	22	18

71 Źródło: dane z Systemu Informacji Oświatowej administrowanego przez Ministerstwo Edukacji Narodowej.

72 Source: data from the Education Information System, administered by The Ministry of National Education.

Do szkół artystycznych I stopnia niedających uprawnień zawodowych zaliczamy szkoły artystyczne ogólnokształcące I stopnia, realizujące jednocześnie program szkoły podstawowej (8-letnie szkoły muzyczne) oraz szkoły muzyczne I stopnia, realizujące jedynie program kształcenia artystycznego (4-, 6-letnie szkoły muzyczne).

Ogólnokształcące szkoły artystyczne obejmują: 6-letnie ogólnokształcące szkoły muzyczne II stopnia, 4-, 5-letnie licea sztuk plastycznych oraz 9-letnie ogólnokształcące szkoły baletowe. Do szkół artystycznych kształcących wyłącznie w zakresie artystycznym zalicza się: szkoły muzyczne II stopnia (4-, 6-letnie szkoły kształcące wyłącznie w zakresie artystycznym oraz policealne szkoły muzyczne), szkoły sztuki cyrkowej, szkoły sztuki tańca, policealne szkoły plastyczne. Po ukończeniu szkoły oraz zdaniu egzaminu dyplomowego absolwent otrzymuje dyplom potwierdzający uzyskanie tytułu zawodowego.

Do szkół artystycznych II stopnia dających uprawnienia zawodowe zaliczamy: ogólnokształcące szkoły artystyczne oraz szkoły artystyczne kształcące wyłącznie w zakresie artystycznym.

W Polsce w roku szkolnym 2024/2025 działalność w zakresie edukacji artystycznej prowadziły ogółem 464 szkoły artystyczne I stopnia dla dzieci i młodzieży niedające uprawnień zawodowych (465 szkół w roku szkolnym 2023/2024). W tego typu szkołach kształciło się łącznie 68,3 tys. uczniów, w tym 43,4 tys. dziewcząt. W klasach pierwszych naukę rozpoczęło 16,6 tys. uczniów, w tym 10,8 tys. dziewcząt. Szkoły artystyczne I stopnia niedające uprawnień zawodowych ukończyło 8,0 tys. absolwentów, w tym 4,9 tys. dziewcząt z roku szkolnego 2023/2024. W porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym liczba uczniów w wymienionych szkołach wzrosła o 3,8% (z 65,8 tys. do 68,3 tys.), w tym dziewcząt o 4,5% (z 41,5 tys. do 43,4 tys.). Liczba uczniów rozpoczynających edukację w klasach pierwszych zwiększyła się o 2,2% w porównaniu z rokiem szkolnym 2023/2024 (z 16,2 tys. do 16,6 tys. uczniów), w tym liczba dziewcząt wzrosła o 2,3% (z 10,5 tys. do 10,8 tys.).

W roku szkolnym 2024/2025 edukację artystyczną prowadziło 407 szkół artystycznych I stopnia niedających uprawnień zawodowych, realizujących wyłącznie program kształcenia artystycznego (410 szkół w roku szkolnym 2023/2024). Przeważającą część tych placówek (83,8%) stanowiły szkoły publiczne, 14,3% – szkoły niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych, a 2,0% – szkoły niepubliczne. W wyżej wymienionych szkołach uczyło się 56,4 tys. uczniów, w tym 36,1 tys. dziewcząt. W klasach pierwszych naukę podjęło 14,8 tys. uczniów, w tym 9,7 tys. dziewcząt. W roku szkolnym 2023/2024 naukę w szkołach artystycznych I stopnia niedających uprawnień zawodowych, realizujących wyłącznie program kształcenia artystycznego ukończyło 7,1 tys. absolwentów, z których 61,9% stanowiły dziewczęta. W porównaniu z rokiem szkolnym 2023/2024 liczba uczniów wzrosła o 3,3% (z 54,6 tys. do 56,4 tys.), w tym dziewcząt o 4,2% (z 34,6 tys. do 36,1 tys.).

Wśród szkół artystycznych niedających uprawnień zawodowych w roku szkolnym 2024/2025 działalność edukacyjną prowadziło łącznie 57 ogólnokształcących szkół artystycznych I stopnia, realizujących jednocześnie program szkoły podstawowej (55 szkół w roku szkolnym 2023/2024). Do szkół tego typu uczęszczało 11,9 tys. uczniów, wśród których ponad połowę stanowiły dziewczęta (61,6%). W roku szkolnym 2023/2024 ogólnokształcące szkoły artystyczne I stopnia niedające uprawnień zawodowych ukończyło 0,9 tys. absolwentów, w tym 60,3% dziewcząt. Liczba uczniów w tego typu szkołach zwiększyła się o 5,9% (z 11,2 tys. do 11,9 tys.), w tym dziewcząt o 6,2% (z 6,9 tys. do 7,3 tys.) w porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym.

W szkołach ponadpodstawowych edukacja artystyczna jest realizowana przez szkoły artystyczne II stopnia dające uprawnienia zawodowe, w tym szkoły kształcące wyłącznie w zakresie artystycznym oraz ogólnokształcące szkoły artystyczne. W roku szkolnym 2024/2025 działalność artystyczną prowadziło ogółem 225 placówek tego typu (224 w roku szkolnym 2023/2024), w tym 115 szkół kształcących wyłącznie w zakresie artystycznym oraz 110 ogólnokształcących szkół artystycznych. Większość placówek stanowiły szkoły publiczne (80,9%), do których uczęszczało 87,9% uczniów. W szkołach artystycznych II stopnia dających uprawnienia zawodowe kształciło się łącznie 23,7 tys. uczniów (o 2,5% mniej niż w roku szkolnym 2023/2024), w tym 18,1 tys. kobiet (o 3,0% mniej niż w roku szkolnym 2023/2024). W klasach pierwszych naukę rozpoczęło 4,3 tys. uczniów, w tym 3,1 tys. (72,4%) kobiet. W roku szkolnym 2023/2024 liczba absolwentów w szkołach artystycznych II stopnia dających uprawnienia zawodowe wyniosła 3,3 tys. osób, wśród których większość stanowiły kobiety (75,9%).

Szkoły artystyczne II stopnia dające uprawnienia zawodowe w Polsce obejmują również policealne szkoły artystyczne, które umożliwiają osobom – po zdaniu egzaminu zawodowego – uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe. W porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym odnotowano wzrost liczby policealnych szkół artystycznych oraz uczniów tych szkół. W roku szkolnym 2024/2025 w Polsce działalność prowadziło ogółem 16 policealnych szkół artystycznych (5 szkół muzycznych i 11 szkół plastycznych), i w porównaniu z rokiem szkolnym 2023/2024 liczba szkół zwiększyła się z 12 do 16. Zdecydowana większość szkół policealnych (81,3%) zarządzana była przez podmioty sektora prywatnego. W policealnych szkołach artystycznych kształciło się 0,8 tys. uczniów (tyle samo co w roku szkolnym 2023/2024), w tym 0,7 tys. kobiet (0,6 tys. w roku szkolnym 2023/2024). W klasach pierwszych naukę rozpoczęło 0,4 tys. osób, wśród których większość stanowiły kobiety (78,7%). W porównaniu z rokiem szkolnym 2023/2024 liczba uczniów w klasach pierwszych wzrosła o 5,0% (z 398 do 418 uczniów), w tym liczba kobiet zwiększyła się o 2,2% (z 322 do 329 kobiet). W roku szkolnym 2023/2024 naukę w policealnych szkołach artystycznych ukończyli 300 absolwentów, w tym 78,0% kobiet.

Tabl. 37. Absolwenci szkół artystycznych
Table 37. Graduates of art schools

Wyszczególnienie Specification	2021/2022		2022/2023		2023/2024			
	ogółem grand total	w tym ko- biety w % ogółem of whom females (in %)	ogółem grand total	w tym ko- biety w % ogółem of whom females (in %)	ogółem grand total	w tym ko- biety w % ogółem of whom females (in %)	2022/2023=100	
							ogółem grand total	w tym ko- biety of whom females
Szkoły artystyczne niedające uprawnień zawodowych Art schools not leading to professional certification	8 064	63,8	7 822	62,6	7 970	61,7	101,9	100,5
Szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe General art schools leading to professional certification	3 703	74,5	3 346	72,0	3 345	75,9	100,0	105,4
Policealne szkoły artystyczne Post - secondary art schools	277	84,1	302	81,8	300	78,0	99,3	94,7

W roku szkolnym 2024/2025 wśród uczniów szkół artystycznych większość stanowiły kobiety. Ich udział w ogólnej liczbie uczniów szkół artystycznych niedających uprawnień zawodowych wyniósł 63,6%, w szkołach artystycznych dających uprawnienia zawodowe – 76,4%, a wśród słuchaczy szkół policealnych – 80,5% (odpowiednio: 63,1%, 76,9% i 79,4% w roku szkolnym 2023/2024).

12.2. Szkolnictwo wyższe artystyczne⁷³

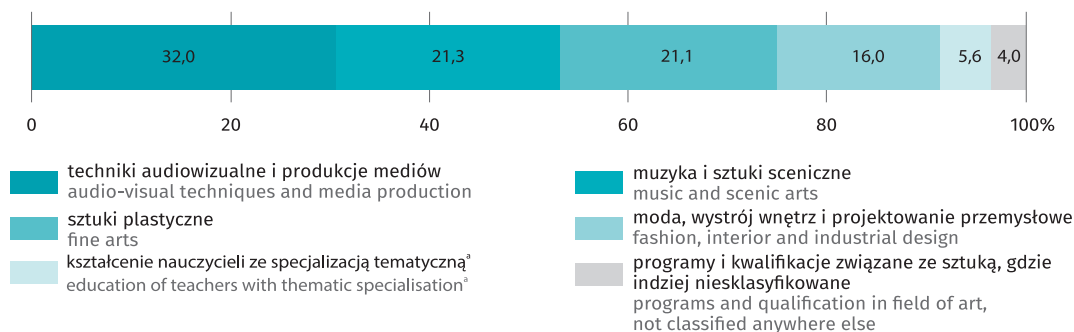
12.2. Higher artistic education⁷⁴

W roku akademickim 2024/2025 na kierunkach artystycznych⁷⁵, prowadzonych przez uczelnie różnych typów studiowało 42,7 tys. osób, w tym 30,1 tys. kobiet (więcej niż w roku akademickim 2023/2024 odpowiednio o: 40,6 tys. i 28,3 tys.). Studiujący na kierunkach artystycznych stanowili 3,3% wszystkich studiujących studentów na różnych typach uczelni, podobnie jak w poprzednim roku akademickim. W trybie stacjonarnym na kierunkach artystycznych studiowało 33,3 tys. studentów, w tym 70,3% stanowiły kobiety (w poprzednim roku akademickim odpowiednio: 31,5 tys. i 70,3%), natomiast w trybie niestacjonarnym kształciło się 9,4 tys. studentów, w tym 67,1% kobiet (w poprzednim roku akademickim odpowiednio: 9,1 tys. i 67,7% kobiet).

Wykres 59. Studenci kierunków artystycznych według typów kierunków (łącznie z cudzoziemcami) w roku akademickim 2024/2025

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 59. Students (together with foreigners) of art fields by type of fields of study in 2024/2025 academic year As of 31 December

a W skład kierunku wchodzi: edukacja artystyczna w zakresie sztuk plastycznych, edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej oraz edukacja artystyczna.

a The field of study includes: artistic education in the field of fine arts, artistic education in the field of musical art and artistic education.

Studenci kształcili się na 135 kierunkach artystycznych w różnych uczelniach w Polsce. Największym zainteresowaniem cieszyły się następujące kierunki: techniki audiowizualne i produkcja mediów (13,7 tys. słuchaczy), muzyka i sztuki sceniczne (9,1 tys.), sztuki plastyczne (9,0 tys.), moda, wystrój wnętrz i projektowanie przemysłowe (6,9 tys.). Wśród kobiet największą popularnością spośród kierunków artystycznych cieszyły się: techniki audiowizualne i produkcja mediów (8,5 tys. słuchaczek), sztuki plastyczne (7,2 tys.), moda, wystrój wnętrz i projektowanie przemysłowe (5,8 tys.) oraz muzyka i sztuki sceniczne (5,5 tys.).

W roku akademickim 2024/2025 w 19 publicznych i 8 niepublicznych uczelniach artystycznych kształciło się 20,5 tys. studentów, w tym 66,9% kobiet. W porównaniu z poprzednim rokiem akademickim liczba studentów uczelni artystycznych wzrosła o 16,8% (tj. o 2 952 osoby). Studenci tego typu uczelni stanowili 1,6% ogółu studiujących w Polsce, o 0,2 p. proc. więcej w porównaniu z poprzednim rokiem akademickim, w tym 1,8% ogółu studiujących kobiet (więcej o 0,2 p. proc. w porównaniu z poprzednim rokiem akademickim 2023/2024).

Studia stacjonarne na uczelniach artystycznych wybrało 80,0% studentów. W porównaniu z poprzednim rokiem akademickim liczba osób studiujących na studiach stacjonarnych wzrosła o 9,0% (tj. o 1 355 osób), w tym kobiet o 8,6% (wzrost o 880 osób). Odnotowano jednocześnie wzrost liczby studentów na studiach niestacjonarnych o 63,8%, w tym kobiet o 47,8% (wzrost odpowiednio o 1 597 i 841 osób).

⁷³ Źródło: dane z Zintegrowanego Systemu Informacji o Nauce i Szkolnictwie Wyższym POL-on, administrowanego przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

⁷⁴ Source: data from the Integrated System of Information on Science and Higher Education POL-on, administered by The Ministry of Science and Higher Education.

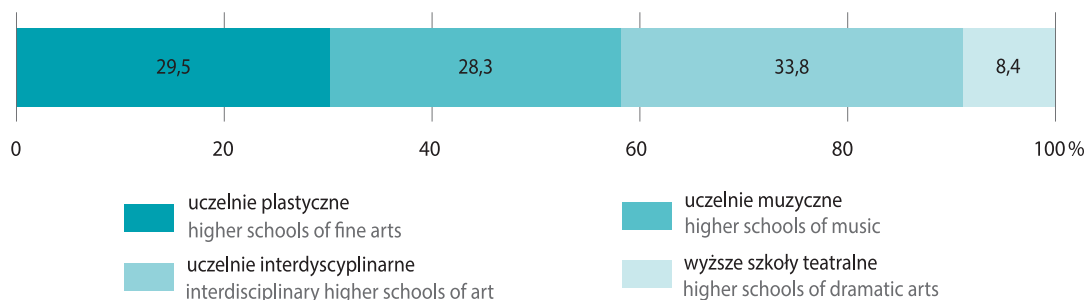
⁷⁵ Patrz uwagi metodologiczne do publikacji.

Wykres 60. Studenci publicznych uczelni artystycznych według typów uczelni w roku akademickim 2024/2025

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 60. Students of public higher schools of arts by type of school in 2024/2025 academic year

As of 31 December

W publicznych uczelniach artystycznych ogółem studiowało 15,8 tys. osób (w tym 11,1 tys. kobiet), co stanowiło 77,0% ogółu studentów uczelni artystycznych (89,1% w roku akademickim 2023/2024). Studia stacjonarne w publicznych uczelniach artystycznych wybrało 90,0% studentów, wzrost o 1,3% (tj. o 179 osób) w porównaniu z poprzednim rokiem akademickim. Jednocześnie niewielki spadek o 1,4% dotyczył studiujących na studiach niestacjonarnych w porównaniu z rokiem akademickim 2023/2024.

Tabl. 38. Studenci uczelni artystycznych^aTable 38. Students of higher schools of arts^a

Wyszczególnienie Specification		Ogółem Grand total	W tym kobiety w % ogółem Of whom females (in %)	Na studiach On studies			
				stacjonarnych full-time programmes		niestacjonarnych part-time programmes	
				razem total	w tym kobiety w % razem of whom females (in %)	razem total	w tym kobiety w % razem of whom females (in %)
Ogółem Grand total	2022/2023	17 388	68,1	14 875	67,7	2 513	70,6
	2023/2024	17 560	68,4	15 056	68,1	2 504	70,2
	2024/2025	20 512	66,9	16 411	67,8	4 101	63,4
w tym publiczne of which public	2022/2023	15 583	68,9	13 964	68,0	1 619	76,6
	2023/2024	15 643	69,5	14 041	68,6	1 602	76,9
	2024/2025	15 799	70,1	14 220	69,1	1 579	78,4
w tym niepubliczne of which non-public	2022/2023	1 805	60,9	911	62,2	894	59,6
	2023/2024	1 917	59,6	1 015	60,6	902	58,4
	2024/2025	4 713	56,4	2 191	59,2	2 522	54,0

a Łącznie z cudzoziemcami.
a Including foreigners.

W niepublicznych uczelniach artystycznych w roku akademickim 2024/2025 ogółem studiowało 4,7 tys. osób, w tym 2,7 tys. kobiet (wzrost o 145,9% w porównaniu z poprzednim rokiem akademickim, w tym kobiet o 132,9%). Ten znaczący wzrost studiujących miał miejsce zarówno w przypadku studiów stacjonarnych jak i niestacjonarnych (wzrost odpowiednio o 115,9% i 179,6%).

Na pierwszym roku studiów pierwszego stopnia studiowało 4,8 tys. osób, w tym 3,1 tys. kobiet (w roku akademickim 2023/2024 odpowiednio 4,1 tys. osób, w tym 2,8 tys. kobiet).

W roku akademickim 2024/2025 uczelnie artystyczne zaoferowały swoim studentom 1 120 miejsc w 12 domach studenckich, z możliwości takiej skorzystało 1 203 studentów (1 054 osób w domach uczelni macierzystej i 149 osób w domach innych uczelni), stanowili oni 5,9% ogółu osób studiujących na uczelniach artystycznych publicznych i niepublicznych o 1,0 p. proc. mniej niż w poprzednim roku akademickim.

W badanym okresie w uczelniach artystycznych studiowało 287 osób z niepełnosprawnościami, w tym 200 kobiet (w roku akademickim 2023/2024 odpowiednio 234 osoby i 156 kobiet). Osoby niesłyszące i słabosłyszące, niewidome i słabowidzące oraz z dysfunkcją narządów ruchu stanowiły 35,2% ogółu studiujących osób z niepełnosprawnościami (w poprzednim roku akademickim było to 33,1%).

Z możliwości kształcenia w polskich uczelniach artystycznych skorzystało 1 704 cudzoziemców, w tym 968 kobiet (w poprzednim roku akademickim odpowiednio 1 247 cudzoziemców, w tym 828 kobiet). W roku akademickim 2024/2025 stanowili oni 8,3% ogółu studentów uczelni artystycznych (wzrost o 1,2 p. proc. w porównaniu z rokiem akademickim 2023/2024). Liczba absolwentów cudzoziemców wyniosła 376 osób, w tym 246 kobiet (wzrost odpowiednio o 30,1% i 27,5% kobiet w porównaniu z poprzednim rokiem akademickim).

Z ogólnej liczby cudzoziemców studiujących w Polsce w uczelniach artystycznych, 120 studentów to osoby polskiego pochodzenia, w tym 96 kobiet (w roku akademickim 2023/2024 odpowiednio 149 i 120 osób). Studenci polskiego pochodzenia stanowili 7,0% ogółu cudzoziemców studiujących w uczelniach artystycznych.

Tabl. 39. Absolwenci^a uczelni artystycznych
Table 39. Graduates^a from higher schools of arts

Wyszczególnienie Specification		Ogółem Grand total	W tym kobiety w % ogółem Of whom females (in %)	Z liczby ogółem absolwenci studiów Of total graduates			
				stacjonarnych full-time programmes		niestacjonarnych part-time programmes	
				razem total	w tym kobiety w % razem of whom females (in %)	razem total	w tym kobiety w % razem of whom females (in %)
Ogółem Grand total	2021/2022	4 495	67,1	3 938	66,5	557	71,5
	2022/2023	4 595	68,1	3 971	67,5	624	71,6
	2023/2024	5 078	67,1	4 128	67,5	950	65,6
w tym publiczne of which public	2021/2022	4 209	67,5	3 778	66,8	431	73,1
	2022/2023	4 244	68,8	3 820	67,8	424	78,1
	2023/2024	4 267	68,5	3 766	67,7	501	74,9
w tym niepubliczne of which non-public	2021/2022	286	62,6	160	60,0	126	65,9
	2022/2023	351	59,3	151	60,9	200	58,0
	2023/2024	811	59,8	362	65,5	449	55,2

a Łącznie z cudzoziemcami.
a Including foreigners.

W okresie od 1 grudnia 2023 r. do 31 grudnia 2024 r. studia magisterskie jednolite, pierwszego i drugiego stopnia na kierunkach artystycznych w publicznych i niepublicznych uczelniach różnych typów ukończyło 9,5 tys. osób, w tym 6,7 tys. kobiet (w roku akademickim 2022/2023 odpowiednio 8,9 tys. i 6,2 tys. kobiet), w tym na uczelniach artystycznych studia tego typu ukończyło 5,1 tys. osób, w tym 3,4 tys. kobiet (w roku poprzednim – 4,6 tys. osób, w tym 3,1 tys. kobiet).

W roku akademickim 2024/2025 na studiach podyplomowych prowadzonych przez uczelnie różnych typów, dających możliwość pogłębienia wiedzy z zakresu kierunków artystycznych odnotowano 1,6 tys. słuchaczy, w tym 1,3 tys. kobiet (spadek o 0,9% i 2,8%, tj. odpowiednio o 14 i 37 osób, w porównaniu z rokiem akademickim 2023/2024). Studia podyplomowe na kierunkach artystycznych w uczelniach publicznych i niepublicznych różnych typów wybrało 0,9% ogółu słuchaczy, w tym 1,0% kobiet.

W przypadku uczelni różnych typów prowadzących studia podyplomowe największą popularnością wśród słuchaczy cieszyły się kierunki: sztuki plastyczne (382 słuchaczy), techniki audiowizualne i produkcja mediów (382), moda, wystrój wnętrz i projektowanie przemysłowe (321), muzyka i sztuki sceniczne (284) oraz programy i kwalifikacje związane ze sztuką (199).

Na studiach podyplomowych prowadzonych przez uczelnie artystyczne kształciło się 858 słuchaczy, w tym 684 kobiety. W porównaniu z rokiem akademickim 2023/2024 liczba słuchaczy na studiach podyplomowych prowadzonych przez uczelnie artystyczne wzrosła odpowiednio o 5,4% (tj. 44 osoby) dla ogółu słuchaczy i 3,5% (tj. 23 osoby) dla kobiet. Na studiach podyplomowych prowadzonych przez uczelnie artystyczne kształciło się 81 cudzoziemców, w tym 48 kobiet (odpowiednio 77 i 45 osób w roku akademickim 2023/2024).

W szkołach doktorskich w dziedzinie sztuki studiowało 353 doktorantów, w tym 194 kobiety, wzrost ogółem o 60,5% i kobiet o 78,0% (odpowiednio 220 osób, w tym 109 kobiet w roku akademickim 2023/2024). Stypendia naukowe otrzymywało 130 doktorantów, tj. 36,8% ogółu doktorantów na kierunkach artystycznych (w poprzednim roku akademickim 64,1% ogółu doktorantów tj. 141 osób). Stopień doktora uzyskały 32 osoby, w tym 14 kobiet. Osoby z niepełnosprawnościami stanowiły 1,7% ogółu doktorantów tj. 6 osób.

Ze względu na zmiany strukturalne w organizacji studiów doktoranckich polegające na wygaszaniu ich na rzecz uruchamianych szkół doktorskich zauważalny jest wyraźny spadek uczestników tego typu studiów. W roku akademickim 2024/2025 na studiach doktoranckich⁷⁶ w uczelniach artystycznych nadzorowanych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego kształciło się 28 doktorantów, w tym 11 kobiet (w poprzednim roku było to 64 doktorantów, w tym 31 kobiet, co oznacza spadek aż o 56,3% i 64,5%). Stopień doktora uzyskały 64 osoby, w tym 35 kobiet (w poprzednim roku akademickim było to odpowiednio 93 osoby, w tym 54 kobiety, co oznacza spadek odpowiednio o 31,2% i 35,2%).

⁷⁶ Studia doktoranckie, zwane również studiami III stopnia, prowadziły tylko publiczne uczelnie artystyczne, ale od 1 października 2019 r., zgodnie z Konstytucją dla Nauki, uruchomiono szkoły doktorskie, które zmieniły formalny tryb kształcenia nowych doktorantów, zastępując dotychczas istniejące studia doktoranckie tzw. szkołami doktorskimi. Nie zmieniło to jednak trybu prowadzenia studiów doktoranckich (na tzw. starych zasadach) uruchomionych przed rokiem akademickim 2019/2020. W związku z tym, do czasu wygaszenia kształcenia doktorantów na tzw. starych zasadach, będzie funkcjonował niejako podwójny system kształcenia doktorantów: na tzw. starych zasadach (studia doktoranckie) oraz na nowych zasadach w szkołach doktorskich.

13. Ekonomiczny wymiar kultury

13. Economic aspects of culture

13.1. Wyniki finansowe instytucji kultury

13.1. Financial results of cultural institutions

Głównym celem statutowym państwowych i samorządowych⁷⁷ instytucji kultury jest prowadzenie działalności kulturalnej. Instytucje kultury osiągają przychody m.in. ze sprzedaży składników majątku ruchomego, z najmu i dzierżawy składników majątkowych, dotacji podmiotowych i celowych z budżetu państwa lub jednostek samorządu terytorialnego, środków otrzymanych od osób fizycznych i prawnych oraz z innych źródeł.

Wśród badanej zbiorowości (4 708 instytucji kultury) przeważały podmioty o liczbie pracujących do 49 osób; instytucje o liczbie pracujących poniżej 10 osób stanowiły 58,3% ogólnej liczby jednostek (2 747), a podmioty o liczbie pracujących od 10 do 49 osób – 34,1% (1 603). Udział jednostek średnich o liczbie pracujących od 50 do 249 osób stanowił 7,0% (330), a jednostek dużych o liczbie pracujących 250 i więcej osób – 0,6% ogółu (28).

Według stanu w dniu 31 grudnia 2024 r. w instytucjach kultury pracowało 88,4 tys. osób (87,2 tys. osób w 2023 r.), z czego 12,7% (11,2 tys. osób) w instytucjach państwowych oraz 87,3% (77,2 tys. osób) w samorządowych. Podobnie jak w latach poprzednich, najwięcej osób pracowało w instytucjach kultury prowadzących działalność twórczą związaną z kulturą i rozrywką – 55,7% ogólnej liczby pracujących.

Tabl. 40. Podstawowe dane o finansach instytucji kultury
Table 40. Basic data on the finances of cultural institutions

Wyszczególnienie Specification	2023	2024	2023=100
	w mln zł in PLN millions		
Aktywa (pasywa) Assets (liabilities)	26 117,0	28 418,4	108,8
Przychody ogółem Total revenues	14 632,6	16 666,2	113,9
Koszty ogółem Total costs	14 526,1	16 504,3	113,6
Wynik finansowy brutto Gross financial result	106,6	161,9	151,9
Wynik finansowy netto Net financial result	104,7	159,7	152,5

Przychody ogółem instytucji kultury w 2024 r. wyniosły 16 666,2 mln zł i były o 13,9% wyższe w porównaniu z 2023 r. Najwyższą wartość przychodów ogółem odnotowano w instytucjach kultury o liczbie pracujących od 50 do 249 osób i wyniosły 6 504,6 mln zł (39,0% ogólnej wartości przychodów). W przychodach ogółem największy udział miały dotacje do działalności podstawowej (75,6%), następnie przychody netto ze sprzedaży produktów (14,2%), pozostałe przychody operacyjne (9,0%), przychody netto ze sprzedaży towarów i materiałów (0,8%) oraz przychody finansowe (0,4%).

W 2024 r. przychody ogółem samorządowych instytucji kultury wyniosły 13 439,7 mln zł (80,6%), a państwowych 3 226,5 mln zł (19,4%). Ponad 25% wszystkich przychodów instytucji kultury stanowiły przychody ogółem podmiotów mających siedzibę w województwie mazowieckim.

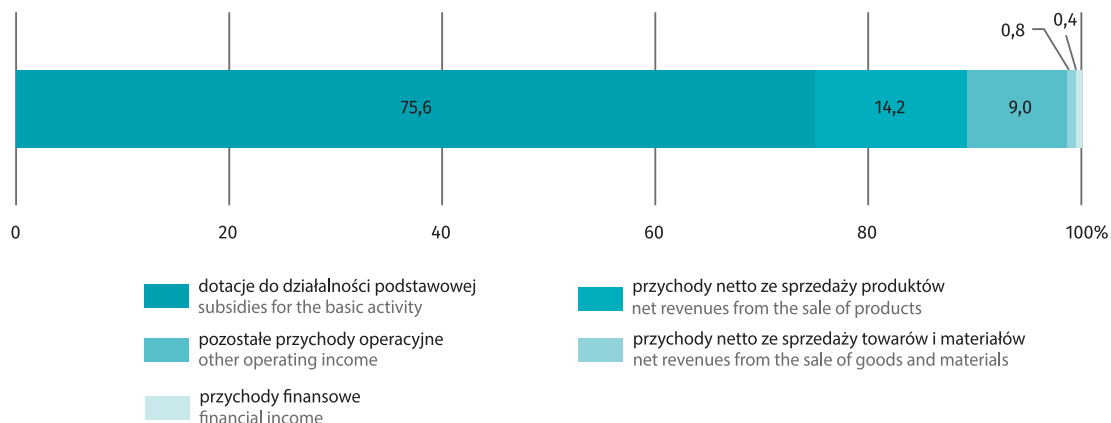
Wartość otrzymanych przez instytucje kultury dotacji do działalności podstawowej zwiększyła się z 10 927,3 mln zł w 2023 r. do 12 605,6 mln zł w 2024 r. Najwięcej, tj. 78,4% dotacji do działalności podstawowej instytucje kultury otrzymały od jednostek samorządu terytorialnego (JST). Podmioty zajmu-

⁷⁷ Podział na instytucje państwowe i samorządowe wynika z art. 8 i 9.1 ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2023 r. poz. 1662).

jące się działalnością twórczą związaną z kulturą i rozrywką otrzymały najwięcej dotacji do działalności podstawowej (58,8%), w ramach których otrzymane dotacje od JST stanowiły 83,3% ogółu, a dotacje z budżetu państwa 15,4%.

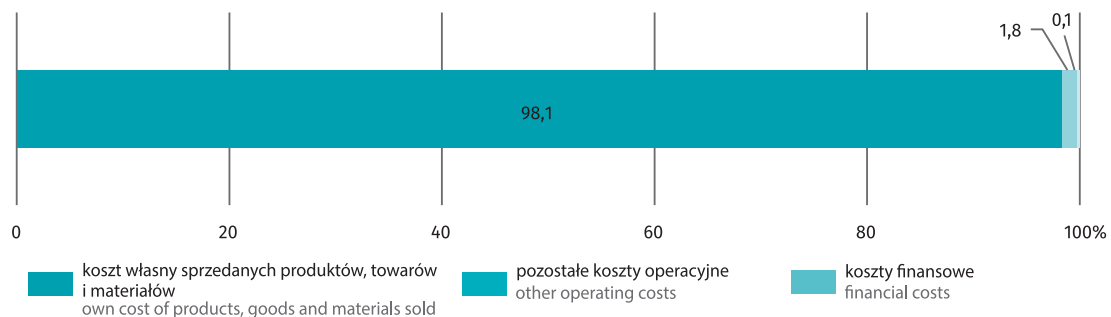
W 2024 r. instytucje kultury z województwa mazowieckiego otrzymały najwyższe dotacje na działalność podstawową – łącznie 3 236,2 mln zł, tj. 25,7% całkowitej kwoty dotacji.

Wykres 61. Przychody ogółem instytucji kultury w 2024 r.
Chart 61. Total revenues of cultural institutions in 2024

Koszty ogółem badanych instytucji kultury wyniosły 16 504,3 mln zł i były wyższe o 13,6% niż w roku poprzednim. Największy udział miały koszty własne sprzedanych produktów, towarów i materiałów (98,1%). W strukturze rodzajowej kosztów działalności operacyjnej 49,6% stanowiły wynagrodzenia, a 19,9% usługi obce. W ramach województw, największy udział w kosztach ogółem miały instytucje kultury z województwa mazowieckiego (ponad 25%).

Wykres 62. Koszty ogółem instytucji kultury w 2024 r.
Chart 62. Total costs of cultural institutions in 2024

Przeważający udział w przychodach i kosztach ogółem miały instytucje kultury, które prowadziły działalność twórczą związaną z kulturą i rozrywką, tj. odpowiednio 9 911,1 mln zł (59,5% ogólnej wartości przychodów) oraz 9 860,2 mln zł (59,7% ogólnej wartości kosztów).

Wynik finansowy brutto instytucji kultury wyniósł 161,9 mln zł (106,6 mln zł w 2023 r.), natomiast obciążenia wyniku finansowego brutto z tytułu podatku dochodowego w porównaniu z 2023 r. zwiększyły się o 16,7% i wyniosły 2,2 mln zł.

Wynik finansowy netto instytucji kultury ukształtował się na poziomie 159,7 mln zł (wobec 104,7 mln zł w 2023 r.). Z ogólnej liczby badanych instytucji kultury 43,1% osiągnęło zysk netto, a 39,9% zanotowało stratę netto.

Tabl. 41. Przychody ogółem i koszty ogółem według wybranych działów i klas PKD 2007 w 2024 r.
Table 41. Total revenues and total costs according to selected divisions and classes of PKD 2007 classification in 2024

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	W tym Of which					
		działalność twórcza związana z kulturą i rozrywką creative, arts and entertainment activities	w tym of which		działalność bibliotek, archiwów, muzeów oraz pozostała działalność związana z kulturą libraries, archives, museums and other cultural activities	w tym of which	
			działalność związana z wystawianiem przedstw artystycznych performing arts	działalność obiektów kulturalnych operation of arts facilities		działalność bibliotek i archiwów library and archives activities	działalność muzeów museums activities
Liczba instytucji kultury Number of cultural institutions	4 708	2 340	152	2 179	2 362	1 961	393
Przychody ogółem w mln zł Total revenues in PLN millions	16 666,2	9 911,1	3 037,6	6 717,2	6 507,7	2 690,2	3 732,3
w tym: of which:							
przychody netto ze sprzedaży produktów net revenues from the sale of products	2 362,5	1 631,4	590,0	1 020,5	641,6	34,3	597,9
dotacje do działalności podstawowej subsidies for the basic activity	12 605,6	7 415,8	2 216,9	5 074,9	5 078,2	2 494,4	2 515,4
w tym: of which:							
budżetu państwa state budget	2 576,0	1 142,3	531,6	605,6	1 342,7	212,6	1 077,2
jednostek samorządu terytorialnego local government units	9 884,3	6 176,9	1 638,3	4 421,7	3 698,8	2 268,6	1 416,0
Koszty ogółem w mln zł Total costs in PLN millions	16 504,3	9 860,2	3 029,0	6 673,2	6 406,8	2 696,1	3 628,6
w tym: of which:							
amortyzacja depreciation	1 106,0	532,5	175,7	354,6	545,0	162,5	378,7
zużycie materiałów i energii usage of materials and energy	1 478,5	896,1	168,7	721,3	565,3	261,9	298,7
usługi obce external services	3 209,4	2 129,3	430,8	1 640,6	1 011,1	294,7	698,0
wynagrodzenia remuneration	8 006,7	4 766,9	1 727,2	2 973,9	3 169,8	1 533,3	1 596,1
ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia social insurance and other benefits	1 611,2	924,9	335,1	577,8	672,8	326,3	338,1

W 2024 r. wartość aktywów (pasywów) badanych instytucji kultury wyniosła 28 418,4 mln zł i była wyższa o 8,8% w porównaniu z 2023 r. Ponad połowa – 51,0% (14,5 mln zł) wszystkich aktywów należała do jednostek o liczbie pracujących od 50 do 249 osób (330 jednostek), 24,6% (7,0 mln zł) posiadały jednostki o liczbie pracujących od 10 do 49 osób (1 603 jednostek), 19,4% (5,5 mln zł) należało do instytucji o liczbie pracujących 250 i więcej osób (28 jednostek), a 5,0% (1,4 mln zł) posiadały jednostki o liczbie pracujących poniżej 10 osób (2 747 jednostek). Najwięcej aktywów (pasywów) razem odnotowano w bibliotekach, archiwach, muzeach oraz pozostałej działalności związanej z kulturą, tj. 17 484,3 mln zł (61,5% ogólnej wartości).

Aktywa trwałe instytucji kultury wyniosły 25 767,6 mln zł i były o 8,0% wyższe w porównaniu z poprzednim rokiem. W ich strukturze największy udział miały rzeczowe aktywa trwałe (98,9%), w ramach których środki trwałe stanowiły 85,8%, a środki trwałe w budowie 13,7%.

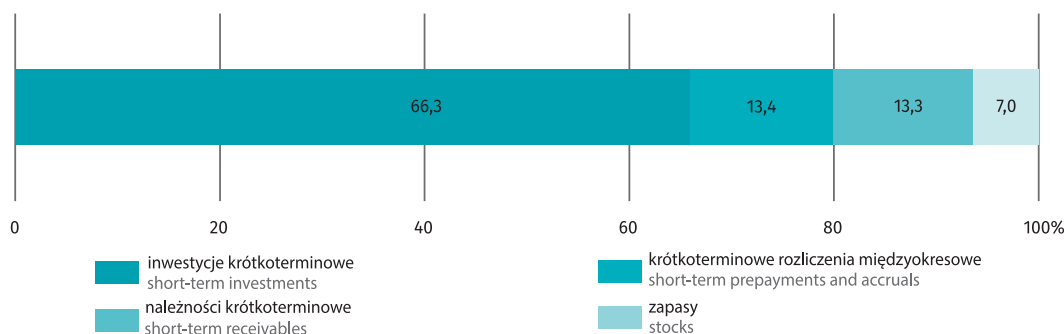
Aktywa obrotowe instytucji kultury wyniosły 2 650,8 mln zł i były wyższe o 17,9% w porównaniu ze stanem na koniec 2023 r. Inwestycje krótkoterminowe stanowiły 66,3% aktywów obrotowych.

Wykres 63. Aktywa obrotowe instytucji kultury w 2024 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 63. Current assets of cultural institutions in 2024

As of 31 December

W badanej zbiorowości instytucji kultury kapitały (fundusze) własne wyniosły 9 149,9 mln zł, co oznaczało wzrost o 10,4% w porównaniu ze stanem na koniec 2023 r. Kapitały (fundusze) własne stanowiły 32,2% pasywów. Udział zobowiązań i rezerw na zobowiązania w strukturze pasywów wyniósł 67,8%.

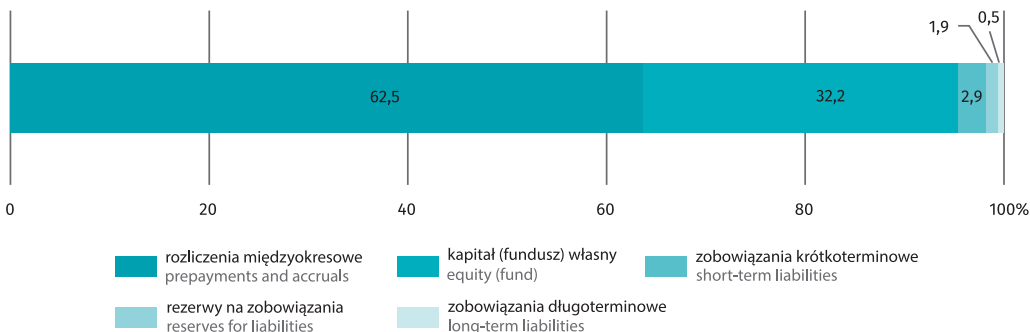
Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania w instytucjach kultury na koniec 2024 r. wyniosły 19 268,5 mln zł (wzrost o 8,1% w porównaniu ze stanem na koniec 2023 r.). Składały się na nie: rozliczenia międzyokresowe (92,2%), zobowiązania krótkoterminowe (4,3%), rezerwy na zobowiązania (2,8%), i zobowiązania długoterminowe (0,7%).

Wykres 64. Pasywa instytucji kultury w 2024 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 64. Liabilities of cultural institutions in 2024

As of 31 December

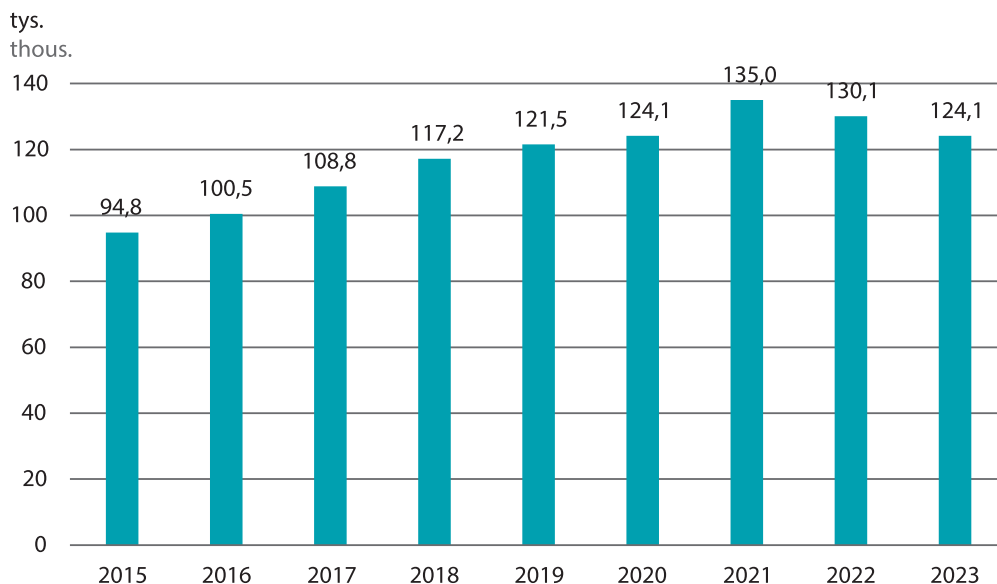
13.2. Przemysły kultury i kreatywne w 2023 r.

13.2. Culture and creative industries in 2023

W szeroko rozumianym obszarze kultury, oprócz instytucji kultury (publicznych i nienastawionych na zysk), działają również podmioty gospodarcze zajmujące się masową produkcją oraz sprzedażą dóbr i usług o charakterze kulturalnym i kreatywnym. Takie podmioty określamy mianem przemysłów kultury i kreatywnych. Przemysły kultury wytwarzają produkty i usługi kulturalne, które opierają się na prawach autorskich i wykorzystują metody produkcji przemysłowej. Do tej grupy zaliczamy przede wszystkim: wydawnictwa, przemysł muzyczny, telewizję, radio, produkcję filmową oraz tworzenie gier komputerowych. Z kolei przemysły kreatywne, obejmujące takie dziedziny jak projektowanie, wzornictwo, architektura, reklama czy tłumaczenia, czerpią z kultury inspirację i kreatywny wkład, tworząc dobra i usługi oparte na twórczości i zawierające elementy kulturowe.

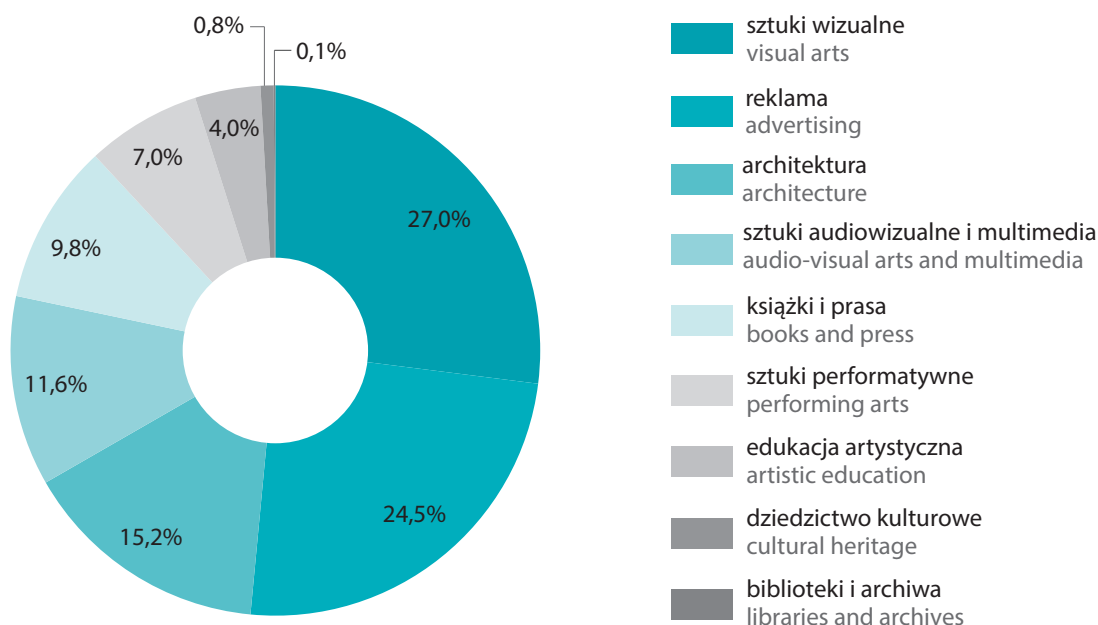
W 2023 r. po raz drugi z rzędu odnotowano spadek liczby podmiotów zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych. W porównaniu z 2022 r. liczba podmiotów zmniejszyła się o 4,7% i wyniosła 124,1 tys., tym samym wracając do stanu z 2020 r.

Wykres 65. Liczba podmiotów zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych
Chart 65. The number of entities belonging to the cultural and creative industries

Struktura podmiotów według dziedzin kultury pozostała zbliżona do struktury z lat poprzednich. Najwięcej podmiotów prowadziło działalność związaną ze *Sztukami wizualnymi* (27,0%), z czego ponad połowa (52,6%) prowadziła działalność w zakresie specjalistycznego projektowania, a ponad jedna trzecia (34,4%) zajmowała się działalnością fotograficzną. Duży udział w strukturze podmiotów zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych miały również dziedziny: *Reklama* (24,5%) i *Architektura* (15,2%).

Wykres 66. Podmioty zaliczane do przemysłów kultury i kreatywnych według dziedzin kultury w 2023 r.
Chart 66. Entities belonging to the cultural and creative industries by domains of culture in 2023

Tabl. 42. Podmioty zaliczane do przemysłów kultury i kreatywnych według dziedzin kultury i klas PKD 2007 w 2023 r.

Table 42. Cultural and creative industries according to cultural domains and PKD 2007 classes in 2023

Dziedzina kultury Cultural domain	Rodzaj prowadzonej działalności (PKD 2007) Kind of activity (PKD Rev.2)	Ogółem Total
Ogółem Total		124 051
Dziedzictwo kulturowe Cultural heritage	Razem Total	1 018
	Działalność muzeów Museums activities	94
	Działalność historycznych miejsc i budynków oraz podobnych atrakcji turystycznych Operation of historical sites and buildings and similar visitor attractions	924
Biblioteki i archiwa Libraries and archives	Działalność bibliotek i archiwów Libraries and archives activities	145

Tabl. 42. Podmioty zaliczane do przemysłów kultury i kreatywnych według dziedzin kultury i klas PKD 2007 w 2023 r. (cd.)

Table 42. Cultural and creative industries according to cultural domain and PKD 2007 classes in 2023 (cont.)

Dziedzina kultury Cultural domain	Rodzaj prowadzonej działalności (PKD 2007) Kind of activity (PKD Rev.2)	Ogółem Total
Książki i prasa Books and press	Razem Total	12 103
	Sprzedaż detaliczna książek prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach Retail sale of books in specialised stores	47.61 1 036
	Sprzedaż detaliczna gazet i artykułów piśmiennych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach Retail sale of newspapers and stationery in specialised stores	47.62 1 659
	Wydawanie książek Book publishing	58.11 1 685
	Wydawanie gazet Publishing of newspapers	58.13 296
	Wydawanie czasopism i pozostałych periodyków Publishing of journals and periodicals	58.14 680
	Działalność agencji informacyjnych News agency activities	63.91 346
	Działalność związana z tłumaczeniami Translation and interpretation activities	74.30 6 401
	Sztuki wizualne Visual arts	Razem Total
Działalność w zakresie specjalistycznego projektowania Specialised design activities		74.10 17 618
Działalność fotograficzna Photographic activities		74.20 11 528
Artystyczna i literacka działalność twórcza Artistic creation activities		90.03 4 334
Sztuki performatywne Performing arts	Razem Total	8 709
	Produkcja instrumentów muzycznych Manufacture of musical instruments	32.20 258
	Działalność związana z wystawianiem przedstawień artystycznych Performing arts activities	90.01 5 868
	Działalność wspomagająca wystawianie przedstawień artystycznych Support activities to performing arts	90.02 2 322
	Działalność obiektów kulturalnych Operation of arts facilities	90.04 261

Tabl. 42. Podmioty zaliczane do przemysłów kultury i kreatywnych według dziedzin kultury i klas PKD 2007 w 2023 r. (dok.)

Table 42. Cultural and creative industries according to cultural domain and PKD 2007 classes in 2023 (cont.)

Dziedzina kultury Cultural domain	Rodzaj prowadzonej działalności (PKD 2007) Kind of activity (PKD Rev.2)	Ogółem Total	
Sztuki audiowizualne i multimedia Audio-visual arts and multimedia	Razem Total	14 386	
	Sprzedaż detaliczna nagrań dźwiękowych i audiowizualnych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach Retail sale of music and video recordings in specialised stores	47.63	111
	Działalność wydawnicza w zakresie gier komputerowych Publishing of computer games	58.21	942
	Działalność związana z produkcją filmów, nagrań wideo i programów telewizyjnych Motion picture, video and television programme production activities	59.11	9 269
	Działalność postprodukcyjna związana z filmami, nagraniami wideo i programami telewizyjnymi Motion picture, video and television programme post-production activities	59.12	1 893
	Działalność związana z dystrybucją filmów, nagrań wideo i programów telewizyjnych Motion picture, video and television programme distribution activities	59.13	166
	Działalność związana z projekcją filmów Motion picture projection activities	59.14	127
	Działalność w zakresie nagrań dźwiękowych i muzycznych Sound recording and music publishing activities	59.20	1 504
	Nadawanie programów radiofonicznych Radio broadcasting	60.10	119
	Nadawanie programów telewizyjnych ogólnodostępnych i abonamentowych Public and licence television programmes broadcasting	60.20	194
	Wypożyczanie kaset wideo, płyt CD, DVD itp. Rental of video tapes and CDs, DVDs etc.	77.22	61
	Architektura Architecture	Działalność w zakresie architektury Architectural activities	71.11
Reklama Advertising	Działalność agencji reklamowych Advertising agencies activities	73.11	30 322
Edukacja artystyczna Artistic education	Pozaszkolne formy edukacji artystycznej Out-of- school forms of cultural education	85.52	4 995

Większość podmiotów zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych stanowiły mikroprzedsiębiorstwa (do 9 osób pracujących) – 99,1% ogółu podmiotów. Mikroprzedsiębiorstwa w obszarze kultury stanowiły 5,5% wszystkich mikroprzedsiębiorstw niefinansowych⁷⁸. W porównaniu z ogółem przedsiębiorstw niefinansowych, w ramach podmiotów zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych udział mikroprzedsiębiorstw był większy o 2,0 p. proc. Duże przedsiębiorstwa (powyżej 249 osób pracujących) funkcjonowały przede wszystkim w dziedzinach: *Książki i prasa*, *Sztuki audiowizualne i multimedia* oraz *Reklama* (stanowiły łącznie 89,6% ogólnej liczby dużych przedsiębiorstw). Te same dziedziny dominowały także wśród średnich przedsiębiorstw (82,2%). W formie małych przedsiębiorstw (10-49 pracujących) działalność prowadziły głównie podmioty zaklasyfikowane do dziedzin: *Reklama*, *Architektura* oraz *Książki i prasa* (71,1%), a w przypadku mikroprzedsiębiorstw – *Sztuki wizualne* oraz *Reklama* (51,5%).

⁷⁸ Przemysły kultury i kreatywne są częścią przedsiębiorstw niefinansowych.

Wraz ze spadkiem liczby podmiotów zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych, nastąpił spadek liczby pracujących oraz przeciętnego zatrudnienia. Według stanu na koniec 2023 r. liczba pracujących w przedsiębiorstwach zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych wyniosła 236,7 tys. osób (o 7,6% mniej niż w 2022 r.), a przeciętne zatrudnienie w ciągu roku – 92,5 tys. etatów (o 8,9% mniej niż rok wcześniej). W porównaniu z 2022 r. w przedsiębiorstwach zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych odnotowano spadek zarówno liczby pracujących, jak i przeciętnego zatrudnienia w mikroprzedsiębiorstwach oraz dużych przedsiębiorstwach (w mikroprzedsiębiorstwach odpowiednio o 9,1% i o 19,0%, w dużych przedsiębiorstwach – o 9,6% i o 8,9%). Natomiast w małych i średnich przedsiębiorstwach liczba pracujących wzrosła odpowiednio o 2,0% i o 3,3%, a przeciętne zatrudnienie zwiększyło się – o 2,5% i o 4,4%.

W grupie mikroprzedsiębiorstw zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych stosunek przeciętnego zatrudnienia do liczby pracujących w 2023 r. wyniósł 1:5 (32,4 tys. etatów wobec 173,2 tys. pracujących osób). W przypadku pozostałych klas wielkości przedsiębiorstw stosunek przeciętnego zatrudnienia do liczby pracujących wyniósł około 1:1 (małe przedsiębiorstwa – 16,9 tys. etatów wobec 18,1 tys. pracujących osób; średnie – 16,9 tys. wobec 17,8 tys.; duże – 26,4 tys. wobec 27,5 tys.). Dane te pozwalają stwierdzić, że w grupie mikroprzedsiębiorstw większość osób zatrudnionych na umowę o pracę pracowała w niepełnym wymiarze godzin lub okresowo.

Wysokość miesięcznego wynagrodzenia brutto na jednego zatrudnionego w 2023 r. wyniosła 8 868 zł brutto, tj. o 11,1% więcej niż w 2022 r. Dla porównania przeciętne wynagrodzenie brutto we wszystkich przedsiębiorstwach niefinansowych wzrosło o 13,1% do 7 610 zł.

Wartość przeciętnego wynagrodzenia wzrosła – choć w różnym stopniu – we wszystkich klasach wielkości przedsiębiorstw zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych, przy czym najwyższy wzrost zanotowano w przypadku małych przedsiębiorstw – o 11,8% (do 9 280 zł). W średnich przedsiębiorstwach przeciętne wynagrodzenie wzrosło o 8,8%, w mikroprzedsiębiorstwach – o 8,2%, a w dużych – o 7,6%. Najwyższe miesięczne wynagrodzenie brutto na jednego zatrudnionego odnotowano w dużych przedsiębiorstwach – 11 392 zł, tj. ponad dwa razy więcej niż w przypadku mikroprzedsiębiorstw (5 610 zł).

Niezależnie od klasy wielkości przedsiębiorstw, w przemysłach kultury i kreatywnych miesięczne wynagrodzenie brutto na jednego zatrudnionego było wyższe niż w przedsiębiorstwach niefinansowych ogółem – o 1 258 zł. W najliczniejszej grupie podmiotów, tj. w mikroprzedsiębiorstwach, różnica ta wyniosła 782 zł, w małych przedsiębiorstwach – 2 023 zł, w średnich – 2 636 zł, a w dużych – 2 612 zł.

Udział wynagrodzeń brutto w kosztach ogółem w przypadku przedsiębiorstw zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych wyniósł 11,3% (o 0,3 p. proc. mniej niż w 2022 r.).

Tabl. 43. Miesięczne wynagrodzenie brutto na 1 zatrudnionego (w zł) w 2023 r.
Table 43. Gross monthly wages and salaries per paid employee in 2023 (in PLN)

Wyszczególnienie Specification	Przedsiębiorstwa niefinansowe Non-financial enterprises	Przemysły kultury i kreatywne Cultural and creative industries
Ogółem Total	7 610	8 868
mikroprzedsiębiorstwa micro-enterprises	4 828	5 610
małe przedsiębiorstwa small enterprises	7 257	9 280
średnie przedsiębiorstwa medium enterprises	8 130	10 766
duże przedsiębiorstwa large enterprises	8 780	11 392

Mimo spadku liczby przedsiębiorstw wartość dodana wytworzona przez podmioty zaliczane do przemysłów kultury i kreatywnych w 2023 r. wzrosła o 1,5 mld zł i wyniosła 32,6 mld zł. Stanowiło to 1,6% wartości dodanej wytworzonej przez wszystkie przedsiębiorstwa niefinansowe. Niemal połowę wartości

dodanej wytworzyły mikroprzedsiębiorstwa – 14,7 mld zł. W przypadku dużych przedsiębiorstw było to 9,3 mld zł, a małych i średnich – odpowiednio 3,9 mld zł i 4,7 mld zł. W przeliczeniu na jedno przedsiębiorstwo wartość dodana przemysłów kultury i kreatywnych ogółem była ponad trzy razy niższa niż wartość dodana przypadająca na jedno przedsiębiorstwo niefinansowe.

Podmioty zaliczane do przemysłów kultury i kreatywnych osiągnęły w 2023 r. przychody ogółem w wysokości 104,3 mld zł, przy kosztach ogółem wynoszących 87,5 mld zł. Podobnie jak w latach poprzednich, odnotowano nadwyżkę przychodów nad kosztami ogółem w wysokości 16,8 mld zł (o 1,1 mld zł więcej niż w 2022 r.). W porównaniu z 2022 r. przychody ogółem wzrosły o 4,6%, natomiast koszty ogółem o 4,2%. Wskaźnik poziomu kosztów (relacja kosztów ogółem do przychodów ogółem) dla przedsiębiorstw zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych wyniósł 83,9% (spadek o 0,3 p.proc. w porównaniu z 2022 r.) i był o 8,0 p. proc. niższy w porównaniu ze wskaźnikiem poziomu kosztów dla ogółu przedsiębiorstw niefinansowych. W przeliczeniu na jeden podmiot koszty ogółem w 2023 r. wyniosły średnio 705,5 tys. zł, a przychody ogółem – 840,8 tys. zł.

W 2023 r. sprzedano za granicę dobra kulturalne i kreatywne o wartości 13,8 mld zł (o 2,7 mld zł, tj. 16,4% mniej niż w 2022 r.). Import zmniejszył się o 1,3 mld zł (tj. o 12,0%) osiągając kwotę 9,2 mld zł. Saldo obrotu zagranicznego towarami było dodatnie i wyniosło 4,6 mld zł (o 1,5 mld zł mniej niż w 2022 r.).

Największą kwotę ze sprzedaży dóbr uzyskano w ramach dziedziny *Sztuki audiowizualne i multimedia* (6,3 mld zł), najmniejszą natomiast – w przypadku *Architektury* (0,2 mln zł). Najwyższe dodatnie saldo obrotu zagranicznego towarami odnotowano w dziedzinie *Książki i prasa* (3,4 mld zł). Największe ujemne saldo obrotu zagranicznego zaobserwowano w przypadku *Dziedzictwa kulturowego* (minus 164,3 mln zł).

W porównaniu z 2022 r. największy wzrost wartości eksportowanych dóbr kulturalnych i kreatywnych zaobserwowano w przypadku *Rękodzieła artystycznego* (o 91,9%), natomiast w zakresie importu wartość obrotów wzrosła jedynie w ramach dziedziny *Dziedzictwa kulturowe* (o 30,0%).

Wartość usług kulturalnych i kreatywnych dostarczonych za granicę wyniosła 17,7 mld zł (o 2,2 mld zł więcej niż w 2022 r.), natomiast usług nabytych za granicą – 20,7 mld zł (o 2,9 mld zł więcej niż rok wcześniej). Saldo obrotów było więc ujemne i wyniosło minus 3,0 mld zł. Dodatnie saldo obrotów usługami kulturalnymi i kreatywnymi dotyczyło jedynie dziedzin *Reklama* (150,7 mln zł) oraz *Dziedzictwo kulturowe* (144,6 mln zł). Największe ujemne saldo w handlu zagranicznym usługami odnotowano w dziedzinie *Sztuki audiowizualne i multimedia* (minus 2,3 mld zł). W dziedzinie *Reklama* zanotowano zarówno najwyższe wartości eksportu (14,6 mld zł), jak i importu (14,4 mld zł).

W strukturze handlu zagranicznego Polski udział zarówno eksportu, jak i importu dóbr oraz usług kulturalnych i kreatywnych był stosunkowo niewielki i zbliżony do poziomu notowanego w poprzednich latach. Udział dóbr kulturalnych i kreatywnych w eksporcie dóbr w 2023 r. wyniósł 0,9%, natomiast w imporcie – 0,6%. Udział usług kulturalnych i kreatywnych w handlu usługami był wyższy niż w przypadku dóbr kulturalnych i kreatywnych: udział eksportu wyniósł 3,9%, a importu – 7,5%.

Odbiorcami dóbr kulturalnych i kreatywnych z Polski były przede wszystkim kraje należące do UE (88,7% wszystkich obrotów). Wartość eksportu do krajów UE wyniosła 12,2 mld zł (spadek o 17,5% w porównaniu z 2022 r.), z czego 82,0% (tj. 10,0 mld zł) dotyczyło państw strefy euro. Import dóbr kulturalnych i kreatywnych pochodził przede wszystkim z państw należących do UE (4,3 mld zł, tj. 46,7% wartości importu dóbr kulturalnych i kreatywnych) oraz z krajów rozwijających się gospodarczo (3,1 mld zł, tj. 33,6%).

Warto zauważyć, że nie tylko wartość sprzedanych i kupionych za granicą dóbr kulturalnych i kreatywnych zmniejszyła się. To samo zjawisko widoczne było dla całego handlu zagranicznego towarami w 2023 r. (spadek eksportu o 0,3% i importu o 8,4%).

Odbiorcami usług kulturalnych i kreatywnych z Polski były przede wszystkim państwa należące do UE (61,1% wartości eksportu), w tym do strefy euro (84,2% wartości eksportu do UE). Podobnie sytuacja wyglądała w przypadku importu usług, gdzie główne obroty były realizowane przede wszystkim z krajami UE (73,0%), w tym z państwami strefy euro (62,6%).

Tabl. 44. Handel międzynarodowy dobrami i usługami kulturalnymi i kreatywnymi według dziedzin kultury w 2023 r. (mln zł)

Table 44. Foreign trade turnover in cultural and creative goods and services according to cultural domains in 2023 (PLN millions)

Wyszczególnienie Specification	Dobra kulturalne i kreatywne Cultural and creative goods			Usługi kulturalne i kreatywne Cultural and creative services		
	eksport export	import import	saldo balance	eksport export	import import	saldo balance
Ogółem Total	13 802,0	9 230,4	4 571,6	17 688,3	20 737,2	-3 048,9
Dziedzictwo kulturowe Cultural heritage	127,1	291,4	-164,3	580,6	436,0	144,6
Książki i prasa Books and press	5 350,3	1 996,7	3 353,6	347,9	962,5	-614,6
Sztuki wizualne Visual arts	351,9	142,8	209,2	-	-	-
Architektura Architecture	0,2	1,7	-1,4	354,9	443,5	-88,6
Sztuki performatywne Performing arts	227,0	279,5	-52,5	334,0	690,4	-356,3
Sztuki audiowizualne i multimedia Audio-visual arts and multimedia	6 340,7	6 385,8	-45,1	1 513,0	3 797,7	-2 284,6
Reklama Advertising	1 403,5	131,7	1 271,8	14 557,8	14 407,1	150,7
Rękodzieło artystyczne Art craft	1,1	0,9	0,3	-	-	-

13.3. Satelitarny rachunek kultury w 2020 r.⁷⁹

13.3. Culture satellite account for 2020

Satelitarny rachunek kultury pozwala na oszacowanie wkładu kultury w gospodarkę narodową. Obszar kultury obejmuje działalność samorządowych i państwowych instytucji kultury, organizacji pozarządowych działających w obszarze kultury oraz przedsiębiorstw zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych. Dane na ten temat nie są bezpośrednio prezentowane w systemie rachunków narodowych, dlatego też satelitarne rachunki stanowią rozwinięcie lub modyfikację tablic i rachunków wprowadzonych przez Europejski System Rachunków Narodowych i Regionalnych (ESA 2010)⁸⁰. Obszar kultury w schemacie podstawowym rachunków narodowych nie jest łatwy do wyodrębnienia. Polska Klasyfikacja Działalności (PKD 2007) wyszczególnia wprawdzie kulturę, ale grupuje ją łącznie z rekreacją i sportem w sekcji R *Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją*. Działalność kulturalna występuje jednak również w innych sekcjach gospodarki narodowej, ale w schemacie podstawowym rachunków nie jest włączana w obszar kultury (np. działalność wydawnicza z sekcji J *Informacja i komunikacja*). Satelitarny rachunek kultury modyfikuje dotychczasowe podejście, ujmując obszar kultury jako odrębną całość o znacznie rozszerzonej definicji w stosunku do jej dotychczasowego ujęcia w PKD 2007.

Satelitarny rachunek kultury koncentruje się na określeniu rzeczywistej, ekonomicznej roli kultury w gospodarce narodowej poprzez przedstawienie udziału obszaru kultury oraz tworzących go dziedzin w Produkcie Krajowym Brutto (PKB). Pozwala zatem na udzielenie odpowiedzi na pytanie, na ile nakłady ponoszone na obszar kultury znajdują odzwierciedlenie w ekonomicznych efektach oddziaływania kultury, które dają się określić i statystycznie zmierzyć. Dzięki zastosowaniu identycznego schematu oraz pojęć, jak w rachunkach narodowych, satelitarny rachunek kultury można także porównać z dotychczasowym sposobem ujmowania kultury w rachunkach narodowych. Źródła danych wykorzystywane do wyliczenia głównych transakcji rachunku są obszerne, a dane do celów analitycznych dostępne są z pewnym opóźnieniem⁸¹. Stąd niniejsze wyliczenia rachunku dotyczą 2020 r.

W związku z ogłoszeniem w Polsce stanu zagrożenia epidemicznego, od 12 marca 2020 r., ograniczona została możliwość prowadzenia działalności, m.in. przez podmioty kultury, które z dnia na dzień musiały zamknąć swoje obiekty. Wprowadzone czasowe ograniczenia spowodowały zmiany w funkcjonowaniu podmiotów działających w obszarze kultury. Część jednostek w tym czasie nie podejmowała żadnej działalności związanej z przygotowywaniem i udostępnianiem oferty kulturalnej, a część starała się dotrzeć do odbiorcy udostępniając swoją ofertę w internecie. Ograniczenia w działalności podmiotów kultury w poszczególnych miesiącach miały różny zakres i formy, w zależności od aktualnej sytuacji epidemicznej w kraju. Część podmiotów działających w obszarze kultury otrzymała wsparcie finansowe, dlatego analizując wyniki rachunku dla 2020 r. należy wziąć pod uwagę fakt, że zastosowane ograniczenia prowadzonej działalności miały wpływ na wartość transakcji wyliczanych w ramach satelitarnego rachunku kultury.

Ponieważ PKB jest liczone wyłącznie dla całej gospodarki, udział obszaru kultury w gospodarce narodowej Polski najlepiej przybliży wartość dodana brutto⁸² wygenerowana przez szeroko rozumiany obszar kultury w relacji do wartości dodanej brutto całej gospodarki. W 2020 r. wartość dodana brutto wytworzona przez obszar kultury wyniosła 59 093,6 mln zł (o 1 855,0 mln zł więcej niż w 2019 r.), co stanowiło 2,9% wartości dodanej brutto wytworzonej przez całą gospodarkę. Odkąd w Polsce dokonuje się obliczeń w ramach satelitarnego rachunku kultury odsetek wartości dodanej brutto kultury w wartości całej gospodarki nie ulega znaczącym zmianom i oscyluje wokół 3%. Co ciekawe, w roku pandemii Covid-19 nastąpił nie tylko wzrost wielkości wartości dodanej brutto wytworzonej przez obszar kultury (o 3,2% w porównaniu z 2019 r., w całej gospodarce wzrost ten wyniósł 2,1%), ale nieznacznie wzrósł także udział obszaru kultury w tworzeniu wartości dodanej całej gospodarki (o 0,1 p. proc).

⁷⁹ Na podstawie danych sprzed wprowadzenia rewizji benchmarkingowej w rachunkach narodowych przeprowadzonej w 2024 r. i obejmującej lata 1995–2022.

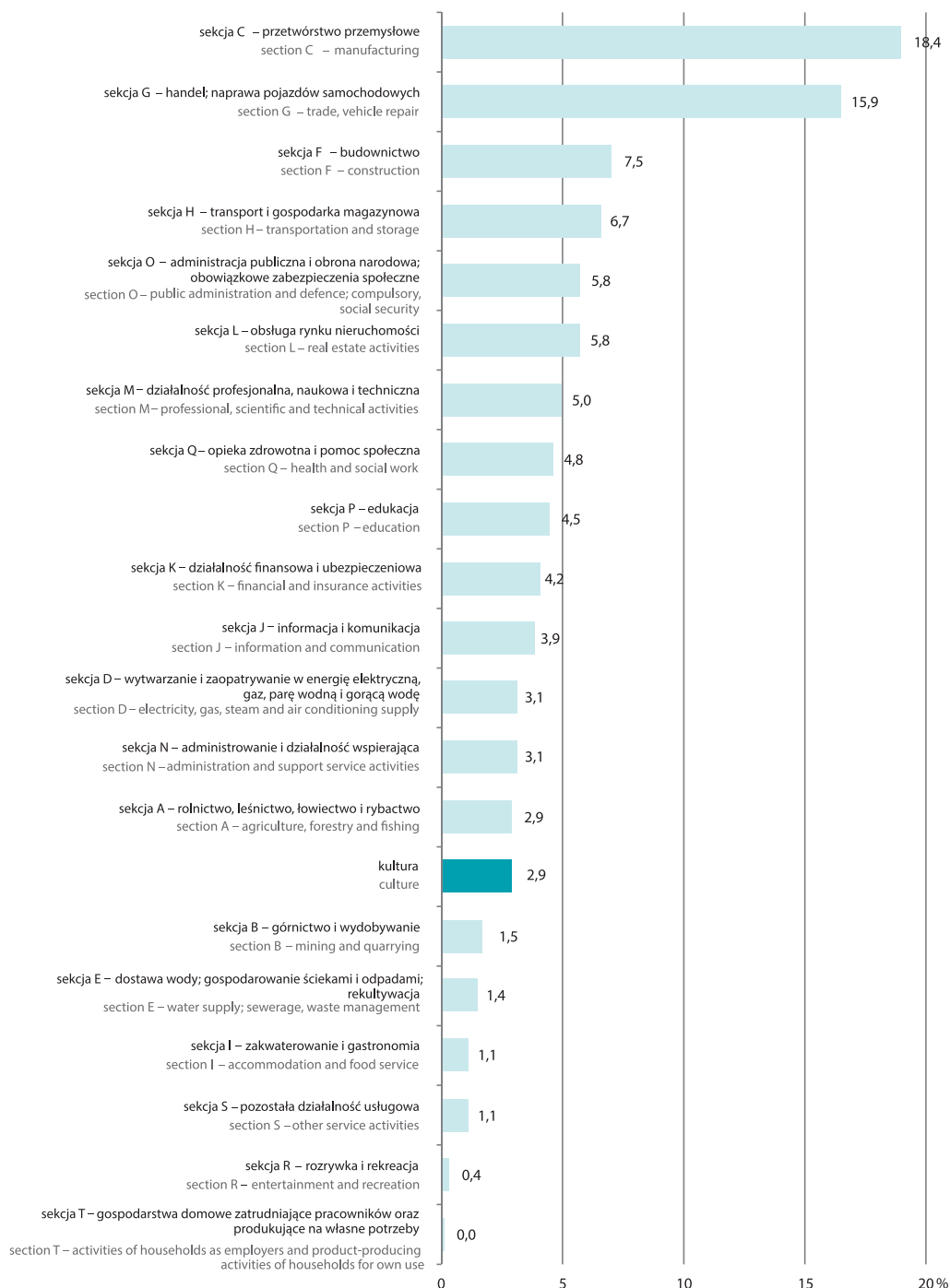
⁸⁰ ESA to międzynarodowy standard metodologiczny i rachunkowy wprowadzony rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 549/2013 z dnia 21 maja 2013 r., opracowany w celu szczegółowego opisu gospodarki, jej składowych oraz relacji z innymi gospodarkami. W ramach tego standardu wyliczane i publikowane są kluczowe wskaźniki ekonomiczne, określające rozmiary produkcji takie jak Produkt Krajowy Brutto (PKB) czy wartość dodana brutto.

⁸¹ Szczegółowe informacje na temat źródeł danych wykorzystywanych do obliczeń oraz przyjętych rozwiązań metodologicznych zawiera Raport z pracy metodologicznej 3.128 Satelitarny rachunek kultury, który dostępny jest na stronie internetowej GUS.

⁸² Wartość dodana brutto wypracowana przez obszar kultury stanowi wartość produktów wytworzonych przez podmioty należące do obszaru kultury, pomniejszoną o zużycie pośrednie, poniesione w związku z ich wytworzeniem.

Wykres 67. Udział obszaru kultury w tworzeniu wartości dodanej brutto na tle poszczególnych sekcji PKD 2007 w 2020 r.

Chart 67. Share of the culture area in generating gross value added as compared to sections of national economy in 2020 (according to PKD 2007)

Satelitarny rachunek kultury umożliwia analizę obszaru kultury także z perspektywy poszczególnych dziedzin kultury, które go tworzą⁸³. Największy wkład w tworzenie wartości dodanej brutto w sektorze kultury miały podmioty zaliczane do dziedziny *Reklama* (17,8%). Znaczący udział miały także *Sztuki audiowizualne i multimedia* (17,3%), *Edukacja artystyczna* (14,5%) oraz *Książki i prasa* (10,8%). Udział *Reklamy* w generowaniu wartości dodanej brutto systematycznie maleje – w 2018 r. wyniósł 20,9%, w kolejnym roku był już o 1,5 p. proc. mniejszy (19,4%), a w 2020 r. zmniejszył się o kolejne 1,6 p. proc. (do 17,8%). W porównaniu z 2019 r. zmniejszył się także (o 2,8 p. proc.) udział obszaru *Książki i prasa*. Największy wzrost odnotowano natomiast w dziedzinie *Edukacja artystyczna*, której udział w 2020 r. wyniósł 14,5%, co oznacza wzrost o 5,6 p. proc. względem 2019 r. Nie zmienił się udział takich dziedzin jak *Biblioteki i archiwa* (2,9%), *Dziedzictwo kulturowe* (2,9%) oraz *Zarządzanie i administracja kulturą* (0,4%) w tworzeniu wartości dodanej brutto obszaru kultury.

Porównanie obszaru kultury z pozostałymi sektorami gospodarki narodowej z uwzględnieniem klasyfikacji PKD 2007⁸⁴ pokazuje rzeczywistą rolę obszaru kultury w polskiej gospodarce, a zatem wkład obszaru kultury w tworzenie PKB Polski. Udział podmiotów działających w ramach klas PKD 2007 związanych z kulturą w tworzeniu wartości dodanej brutto gospodarki w 2020 r. był o 1,4 p. proc. większy niż udział podmiotów zaliczanych do sekcji B – górnictwo i wydobywanie. Udział ten był również porównywalny z wartością dodaną brutto generowaną przez podmioty zaliczane do sekcji A – grupującej podmioty z sektora rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa.

Wyliczenie udziału obszaru kultury w PKB Polski jest ostatnim etapem działań w ramach opracowania satelitarnego rachunku kultury. Wcześniej obliczana jest wartość wytworzonych produktów i usług kulturalnych (tzw. produkcja globalna), a także wartość wyrobów i usług zużytych w procesie tworzenia owych produktów i usług (tzw. zużycie pośrednie⁸⁵). Porównanie obu wielkości pokazuje wartość dodaną tworzoną przez obszar kultury, która po uwzględnieniu salda podatków od produktów i dotacji do produktów, daje nam udział w PKB.

W 2020 r. wartość produkcji globalnej w obszarze kultury wyniosła 128 694,5 mln zł, co oznacza spadek o 2 016,0 mln zł (o 1,5%) w porównaniu z 2019 r. Głównym powodem tego spadku były najprawdopodobniej ograniczenia działalności spowodowane pandemią Covid-19. Równocześnie zauważalny był również spadek zużycia pośredniego, które zmniejszyło się o 3 870,9 mln zł (o 5,3%) względem 2019 r. Największy udział w produkcji globalnej miały podmioty działające w dziedzinie *Reklama* (23,8%). Istotne znaczenie miały również dziedziny: *Sztuki audiowizualne i multimedia* (19,7%), *Powiązane z kulturą* (11,4%) oraz *Książki i prasa* (10,3%). Te same cztery dziedziny kultury dominowały w zużyciu pośrednim, czyli w wartości nakładów zużywanych w procesie produkcji: *Reklama* (28,9%), *Sztuki audiowizualne i multimedia* (21,8%), *Powiązane z kulturą* (13,7%) i *Książki i prasa* (9,8%). Najmniejszy udział w obu tych transakcjach miały podmioty zaliczane do dziedziny: *Zarządzanie i administracja kulturą* (0,4% produkcji globalnej i 0,3% zużycia pośredniego). Niewielki udział miały też podmioty z dziedzin *Biblioteki i archiwa* (odpowiednio 2,0% i 1,2%) oraz *Dziedzictwo kulturowe* (2,6% i 2,3%).

Koszty związane z zatrudnieniem⁸⁶ w obszarze kultury w 2020 r. wyniosły łącznie 26 080,1 mln zł, co oznacza wzrost o 2 028,9 mln zł (czyli o 8,4%) w porównaniu z 2019 r. Największy udział w kosztach związanych z zatrudnieniem miały podmioty z dziedziny *Edukacja artystyczna* (17,0%, wzrost o 4,2 p. proc. w porównaniu z 2019 r.). Istotny w tym zakresie był także udział dziedzin: *Reklama* (14,7%), *Sztuki audiowizualne i multimedia* (12,8%), *Sztuki performatywne* i *Powiązane z kulturą* (po 12,3%), a także *Książki i prasa* (11,2%). Najmniejszy był udział podmiotów z obszaru *Zarządzanie i administracji kulturą* (0,9%).

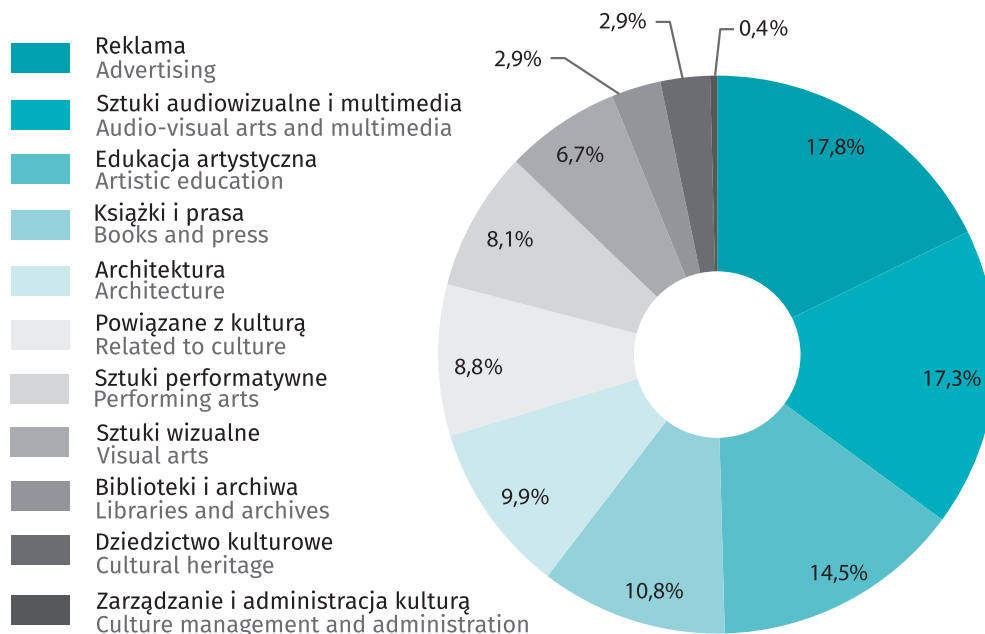
83 Dziedziny kultury uwzględnione w ramach satelitarnego rachunku kultury to: *Dziedzictwo kulturowe*, *Biblioteki i archiwa*, *Książki i prasa*, *Sztuki wizualne*, *Sztuki performatywne*, *Sztuki audiowizualne i multimedia*, *Architektura*, *Reklama*, *Edukacja artystyczna*, *Zarządzanie i administracja kulturą* oraz *Powiązane z kulturą*.

84 W celu prezentacji danych w układzie sekcji PKD 2007 konieczne było wyłączenie z niektórych sekcji gospodarki narodowej poszczególnych klas PKD, które zostały uwzględnione w wyliczeniach dla obszaru kultury. Obszar kultury obejmuje następujące klasy PKD: 18.11; 18.12; 18.20; 32.20; 47.61; 47.62; 47.63; 58.11; 58.13; 58.14; 58.21; 59.11; 59.12; 59.13; 59.14; 59.20; 60.10; 60.20; 63.91; 71.11; 73.11; 74.10; 74.20; 74.30; 77.22; 90.01; 90.02; 90.03; 90.04; 91.01; 91.02; 91.03 oraz w zakresie danych dotyczących sektora instytucji rządowych i samorządowych części klas: 84.11; 84.12; 84.25; 94.12, a w zakresie edukacji artystycznej części klas: 85.10; 85.20; 85.31; 85.32; 85.41; 85.42; 85.52; 85.59; 85.60.

85 Zużycie pośrednie obejmuje wartość wyrobów i usług zużytych jako nakłady w procesie produkcji, wyłączając środki trwałe, których zużycie jest rejestrowane jako amortyzacja środków trwałych.

86 Koszty te obejmują wynagrodzenia i inne koszty związane z zatrudnieniem oraz składki na ubezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców.

Wykres 68. Wartość dodana brutto obszaru kultury według dziedzin kultury w 2020 r.
 Chart 68. Gross value added in the area of culture by cultural domains in 2020

Nadwyżka operacyjna brutto⁸⁷ wzrasta systematycznie od kilku lat – w 2019 r. wzrosła o 7,3% w porównaniu z 2018 r., natomiast w 2020 r. wzrosła o 16,5% w porównaniu z 2019 r. osiągając poziom 38 115,5 mln zł. Najwyższą wartość nadwyżki operacyjnej brutto odnotowano w przypadku podmiotów z dziedziny *Reklama* (7 282,4 mln zł). Kolejne pod względem wielkości nadwyżki były dziedziny: *Edukacja artystyczna* (7 230,7 mln zł) oraz *Sztuki audiowizualne i multimedia* (6 713,0 mln zł). Najniższą nadwyżkę odnotowano dla dziedziny *Zarządzanie i administracja kulturą* (11,1 mln zł). Największy wzrost nadwyżki operacyjnej brutto w porównaniu z 2019 r. zaobserwowano w dziedzinie *Edukacja artystyczna* (ponad 3-krotnie). Nadwyżka wzrosła również w dziedzinach: *Sztuki performatywne* (o 28,2%), *Architektura* (o 18,0%) oraz *Sztuki audiowizualne i multimedia* (o 11,1%). Największy spadek odnotowano natomiast w dziedzinie *Książki i prasa* (o 15,3%). Spadki odnotowano także w przypadku dziedzin: *Biblioteki i archiwa* oraz *Powiązane z kulturą* (po 8,3%), a także *Sztuki wizualne* (o 7,5%). Najmniejszy spadek nadwyżki operacyjnej brutto odnotowano dla dziedziny *Reklama* (o 4,1%).

W 2020 r. bardzo istotnie wzrosła w porównaniu z 2019 r. wartość dotacji w obszarze kultury (o 5 633,4 mln zł) i wyniosła 5 945,3 mln zł. Tak duży wzrost związany był z wdrożonymi rozwiązaniami pomocowymi w okresie pandemii COVID-19. Największe dotacje otrzymały podmioty z dziedziny *Edukacja artystyczna* (3 140,6 mln zł, tj. 52,8% ogólnej wartości dotacji). Kolejne pod względem wielkości dotacji były podmioty z dziedziny *Reklama* (12,3%) oraz *Sztuki wizualne* (8,2%). Największe podatki odprowadzili producenci z dziedziny *Sztuki audiowizualne i multimedia* (424,1 mln zł, tj. 50,3% ogólnej kwoty podatków od producentów), a następnie podmioty z dziedziny *Reklama* (11,5%).

⁸⁷ Nadwyżka operacyjna brutto stanowi różnicę pomiędzy wartością dodaną brutto, a kosztami związanymi z zatrudnieniem i pozostałymi podatkami związanymi z produkcją pomniejszonymi o pozostałe dotacje związane z produkcją. Transakcja ta określa nadwyżkę powstającą w procesie produkcji przed uwzględnieniem dochodów z tytułu własności, a zatem wprost odpowiada dochodom uzyskanym z prowadzonej działalności gospodarczej.

W 2020 r. akumulacja brutto⁸⁸ w obszarze kultury osiągnęła wartość 5 013,1 mln zł (spadek o 11,0% w porównaniu z 2019 r.). Najwyższą wartość akumulacji brutto, po raz kolejny, zanotowano w dziedzinie *Architektura* (2 655,8 mln zł). Znaczącą wartość akumulacji brutto odnotowano także dla dziedziny *Sztuki performatywne* (1 616,9 mln), a w dalszej kolejności – *Sztuki audiowizualne i multimedia* (684,5 mln zł).

Spożycie ogółem⁸⁹ dla obszaru kultury wyniosło 50 347,2 mln zł, tj. o 3 780,1 mln zł mniej niż w 2019 r. Za niemal połowę spożycia odpowiadała dziedzina *Sztuki audiowizualne i multimedia* (22 963,9 mln zł). Wysokie spożycie odnotowano także w przypadku dziedziny *Książki i prasa* (7 717,7 mln zł) oraz *Sztuki performatywne* (6 376,2 mln zł). Największy wzrost spożycia ogółem odnotowano w przypadku dziedziny *Biblioteki i archiwa* (blisko 4-krotny). Znaczący wzrost spożycia odnotowano także w przypadku: *Dziedzictwa kulturowego* (o 35,0%) i *Architektury* (o 26,9%). Duży spadek natomiast obserwowany był w przypadku *Sztuk performatywnych* (o 45,3%) i *Sztuk wizualnych* (o 24,9%).

Spożycie gospodarstw domowych stanowiło 65,7% łącznego spożycia ogółem w obszarze kultury. W ich przypadku najwyższą wartość spożycia odnotowano w dziedzinie *Sztuki audiowizualne i multimedia* (20 937,0 mln zł, tj. 63,3% całego spożycia gospodarstw domowych). Na spożycie to składały się przede wszystkim wydatki na opłaty radiowe i telewizyjne, a także sprzęt do odbioru i nagrywania oraz odtwarzania dźwięku. W sektorze instytucji rządowych i samorządowych⁹⁰ ponad 1/3 wartości spożycia odnotowano w dziedzinie *Sztuki performatywne* (4 970,4 mln zł). Znaczący udział miały również *Biblioteki i archiwa* (21,1% ogólnej wartości spożycia przez instytucje rządowe i samorządowe) oraz *Edukacja artystyczna* (17,7%). W sektorze instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych⁹¹, związanych z obszarem kultury spożycie wyniosło 1 330,4 mln zł (o 40,9 mln zł więcej niż w 2019 r.). Najwyższą wartość spożycia w tym sektorze odnotowano w dziedzinie *Dziedzictwo kulturowe* (27,5% ogółu spożycia w tym sektorze). Istotny był także udział dziedzin *Sztuki performatywne* (24,6%) oraz *Edukacja artystyczna* (21,8%).

88 Akumulacja brutto mierzy przyrost majątku, obejmującego nakłady na środki trwałe, przyrost rzeczowych środków obrotowych oraz nabycie pomniejszone o rozdysonowanie aktywów o wyjątkowej wartości.

89 Spożycie obejmuje spożycie prywatne przez gospodarstwa domowe i instytucje niekomercyjne działające na rzecz gospodarstw domowych, jak również spożycie przez instytucje rządowe i samorządowe w celu zaspokojenia indywidualnych i zbiorowych potrzeb.

90 Spożycie w sektorze instytucji rządowych i samorządowych obejmuje wartość wyrobów i usług wytworzonych przez ten sektor, a także wartość transferów socjalnych w naturze – w praktyce są to zatem w większości wydatki, jakie ponosi budżet państwa oraz samorządy w związku z dostarczaniem usług, jakie świadczą instytucje kultury oraz podmioty edukacji artystycznej.

91 Spożycie w sektorze instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych obejmuje sumę wartości wyrobów i usług wytworzonych przez ten sektor, a także wartość transferów socjalnych przekazanych nieodpłatnie gospodarstwom domowym.

Tabl. 45. Główne transakcje w satelitarnym rachunku kultury według dziedzin kultury w 2020 r.
Table 45. Main transactions in the culture satellite account by cultural domains in 2020

Wyszczególnienie Specification	Produkcja globalna Gross output	Zużycie pośrednie Intermediate consumption	Wartość dodana brutto Value added, gross	Koszty związane z zatrudnieniem Compensation of employees	Pozostałe podatki związane z produkcją Other taxes on production	Pozostałe dotacje związane z produkcją Other subsidies on production	Nadwyżka operacyjna brutto Operating surplus, gross
	w mln zł in PLN millions						
Ogółem Total	128 694,5	69 600,9	59 093,6	26 080,1	843,2	5 945,3	38 115,5
Dziedzictwo kulturowe Cultural heritage	3 294,3	1 602,2	1 692,2	1 334,9	31,8	24,3	349,8
Biblioteki i archiwa Libraries and archives	2 522,9	829,3	1 693,6	1 499,5	15,9	16,2	194,3
Książki i prasa Books and press	13 203,3	6 802,0	6 401,3	2 926,8	58,3	361,6	3 777,7
Sztuki wizualne Visual arts	7 097,7	3 147,3	3 950,4	827,5	14,9	486,9	3 594,9
Sztuki performatywne Performing arts	8 017,6	3 220,2	4 797,4	3 215,3	81,3	169,6	1 670,5
Sztuki audiowizualne i multimedia Audio-visual arts and multimedia	25 411,2	15 172,1	10 239,0	3 345,0	424,1	243,0	6 713,0
Architektura Architecture	10 323,8	4 484,7	5 839,1	1 196,0	26,3	370,8	4 987,7
Reklama Advertising	30 637,6	20 144,2	10 493,5	3 845,9	97,3	732,2	7 282,4
Edukacja artystyczna Artistic education	13 013,9	4 454,1	8 559,7	4 423,3	46,3	3 140,6	7 230,7
Powiązane z kulturą Related to culture	14 687,3	9 501,7	5 185,6	3 220,6	45,0	383,6	2 303,6
Zarządzanie i administracja kulturą Culture management and administration	485,0	243,3	241,7	245,2	2,1	16,6	11,1

Tabl. 45. Główne transakcje w satelitarnym rachunku kultury według dziedzin kultury w 2020 r. (dok.)
 Table 45. Main transactions in the culture satellite account by cultural domains in 2020 (cont.)

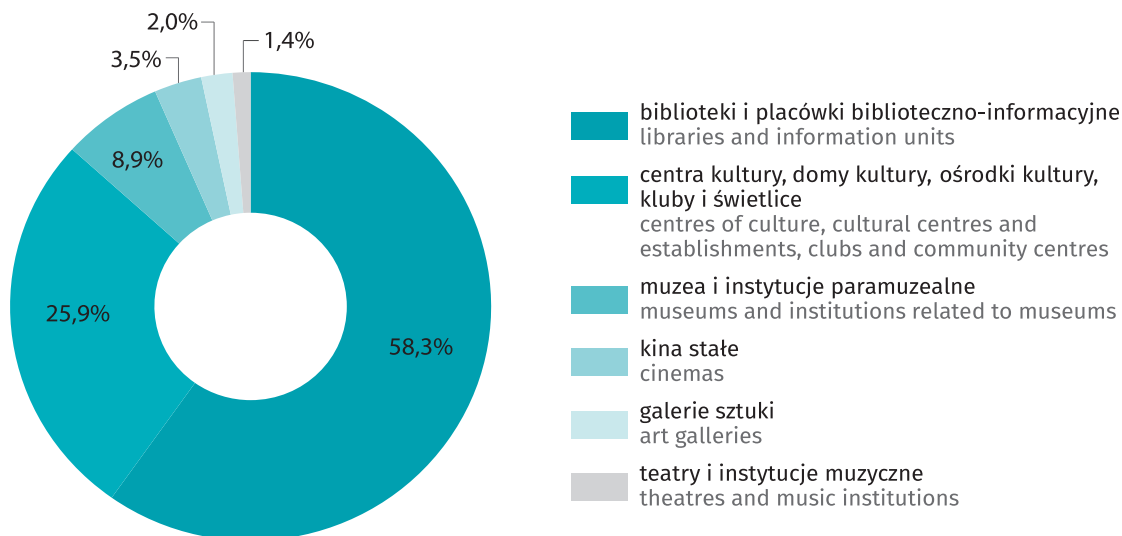
Wyszczególnienie Specification	Spożycie Final consumption expenditures			Akumulacja brutto Gross capital formation	Import towarów i usług Imports of goods and services	Eksport towarów i usług Exports of goods and services
	przez gospodarstwa domowe by households	przez instytucje niekomercyjne działające na rzecz gospodarstw domowych by non-profit institutions	przez instytucje rządowe i samorządowe by general government			
	w mln zł in PLN millions					
Ogółem Total	33 065,0	1 330,4	15 951,9	5 013,1	21 044,9	26 480,7
Dziedzictwo kulturowe Cultural heritage	592,2	366,2	682,3	-1,8	278,5	453,5
Biblioteki i archiwa Libraries and archives	-	142,4	3 372,4	-0,5	-	-
Książki i prasa Books and press	6 059,4	44,4	1 613,9	25,9	2 994,2	6 771,6
Sztuki wizualne Visual arts	3 081,0	56,3	69,2	1,2	71,8	31,3
Sztuki performatywne Performing arts	1 077,9	327,9	4 970,4	1 616,9	600,7	277,1
Sztuki audiowizualne i multimedia Audio-visual arts and multimedia	20 937,0	6,1	2 020,8	684,5	9 847,2	8 600,0
Architektura Architecture	-	-	315,0	2 655,8	127,1	208,8
Reklama Advertising	-	-	-	-4,3	7 082,6	9 991,0
Edukacja artystyczna Artistic education	797,0	289,8	2 822,2	1,3	-	-
Powiązane z kulturą Related to culture	520,5	7,7	-	33,4	42,9	147,4
Zarządzanie i administracja kulturą Culture management and administration	-	89,5	85,7	0,7	-	-

14. Rozkład terytorialny podmiotów kultury

14. Territorial dissemination of cultural entities

W 2024 r. w Polsce działało 15,1 tys. podmiotów prowadzących działalność w obszarze kultury. Biblioteki i placówki informacyjno-biblioteczne stanowiły ponad połowę (58,3%) ogólnej liczby podmiotów, a centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice – ponad 1/4 (25,9%).

Wykres 69. Rodzaje podmiotów kultury w 2024 r.
Chart 69. Types of cultural entities in 2024

Spośród ogólnej liczby podmiotów działających w obszarze kultury, 12,4% było zlokalizowanych w województwie mazowieckim, 10,6% w małopolskim, a 9,5% w śląskim, co stanowiło łącznie niemal 1/3 wszystkich podmiotów. Najmniej podmiotów (2,4% – 365 podmiotów) działało w województwie lubuskim.

Województwo mazowieckie wyróżniało się w większości przypadków pod względem liczby działających na jego obszarze poszczególnych rodzajów podmiotów kultury. W województwie tym swoją działalność prowadziło 20,4% wszystkich teatrów i instytucji muzycznych (42 podmioty), 15,1% ogółu kin stałych (81 podmiotów), 13,6% wszystkich bibliotek i placówek biblioteczno-informacyjnych (1 203 podmioty) oraz 13,3% ogółu muzeów (łącznie z oddziałami) i instytucji paramuzealnych (178 podmiotów). Natomiast województwo małopolskie skupiało najwięcej galerii sztuki (17,7% – 55 podmiotów) oraz centrów kultury, domów kultury, ośrodków kultury, klubów i świetlic (10,8% – 421 podmiotów).

Tabl. 46. Podmioty kultury według województw w 2024 r.
Table 46. Cultural entities by voivodship in 2024

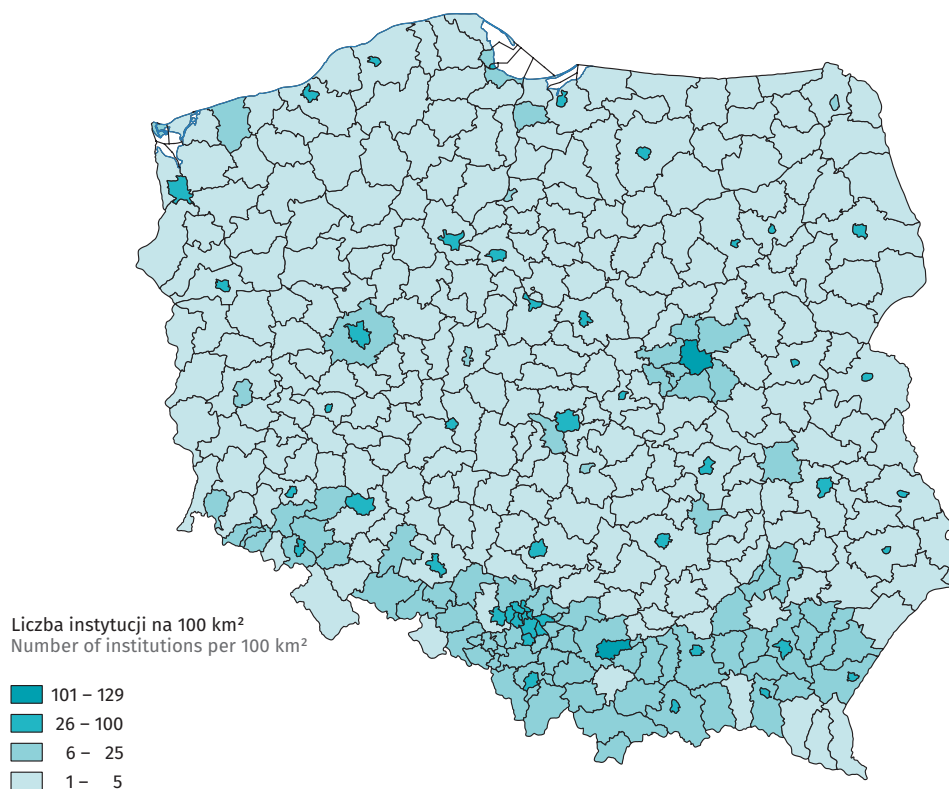
Wyszczególnienie Specification	Ogółem Grand total	Na 10 000 ludności Per 10 000 population	Na 100 km ² Per 100 km ²
POLSKA	15 125	4	5
Dolnośląskie	1 145	4	6
Kujawsko-pomorskie	728	4	4
Lubelskie	985	5	4
Lubuskie	365	4	3
Łódzkie	850	4	5
Małopolskie	1 602	5	11
Mazowieckie	1 868	3	5
Opolskie	537	6	6
Podkarpackie	1 175	6	7
Podlaskie	513	5	3
Pomorskie	851	4	4
Śląskie	1 439	3	12
Świętokrzyskie	467	4	4
Warmińsko-mazurskie	562	4	2
Wielkopolskie	1 242	4	4
Zachodniopomorskie	796	5	3

Najwięcej podmiotów kultury w przeliczeniu na 10 km² zlokalizowanych było, podobnie jak w latach ubiegłych, w miastach na prawach powiatu – średnio 5 podmiotów. Najwyższy wskaźnik, tak jak w latach poprzednich, odnotowano w Warszawie (13 podmiotów na 10 km²), a niewiele mniejszy wskaźnik był w Krakowie (12) oraz Lublinie i Zamościu (po 9).

W 2024 r., tak jak rok wcześniej, na jeden podmiot działający w obszarze kultury przypadają średnio 2,5 tys. mieszkańców. Najwyższą wartość tego wskaźnika zanotowano w województwie mazowieckim i śląskim (po 3,0 tys. osób), natomiast najniższą – w województwie opolskim (1,7 tys. osób). Wśród miast na prawach powiatu najwyższy wskaźnik odnotowano w Bytomiu (7,0 tys.), a najniższy w Sopocie (1,7 tys.). Z kolei wśród powiatów najwyższy wskaźnik osiągnął powiat gdański (5,6 tys.), a najniższy – słupski (0,8 tys.).

W Warszawie działało najwięcej kin stałych oraz teatrów dramatycznych i lalkowych (odpowiednio 34 oraz 25). W Polsce, w 24 miastach (Bydgoszczy, Częstochowie, Gdańsku, Gorzowie Wielkopolskim, Jeleniej Górze, Kaliszu, Katowicach, Kielcach, Koszalinie, Krakowie, Lublinie, Łodzi, Łomży, Olsztynie, Opolu, Poznaniu, Rzeszowie, Słupsku, Szczecinie, Wałbrzychu, Warszawie, Wrocławiu, Zabrze oraz Zielonej Górze) działały filharmonie, po jednej w każdym z nich. Ponadto w Białymstoku działała Filharmonia Podlaska, która jest częścią Opery i Filharmonii Podlaskiej – Europejskiego Centrum Sztuki w Białymstoku.

Mapa 33. Terytorialne zróżnicowanie liczby podmiotów kultury według powiatów w 2024 r.
Map 33. Territorial differentiation in number of cultural entities by powiat in 2024

Obiekty uznane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za Pomniki Historii

Stan w dniu 31 grudnia 2024 r.

List of monuments regarded as Historic Monuments by the decision of the President of the Republic of Poland

As of 31 December 2024

Lp. No.	Obiekt Object	Województwo Voivodship	Rozporządzenie Prezydenta RP Regulation of the President RP
1	Duszniki Zdrój – młyn papierniczy Paper mill in Duszniki Zdrój	dolnośląskie	20.09.2011 (Dz. U. Nr 217, poz. 1282)
2	Jawor – kościół ewangelicko-augsburski pw. Ducha Świętego zwany Kościołem Pokoju The Evangelical-Augsburg Church of the Holy Spirit called the Church of Peace in Jawor	dolnośląskie	15.03.2017 (Dz. U. poz. 673)
3	Kamieniec Żąbkowicki – zespół architektoniczno-krajobrazowy Architectural and landscape team	dolnośląskie	06.03.2024 r. (Dz. U. poz. 410)
4	Kotlina Jeleniogórska – pałace i parki krajobrazowe Kotliny Jeleniogórskiej (11 zespołów): zespół pałacowo-parkowy w Bukowcu, zespół pałacowo-parkowy „Paulinum” w Jeleniej Górze, zespół pałacowo-parkowy Schaffgotschów w Cieplicach (Jelenia Góra), zespół pałacowo-parkowy w Karpnikach, willa „Dębowy Dwór” z parkiem w Karpnikach, zespół pałacowo-parkowy w Ciszycy (Kowary), zespół pałacowo-parkowy w Łomnicy, zespół pałacowo-parkowy w Mysłakowicach, zespół pałacowo-parkowy w Stanisławowie Górnym, zespół pałacowo-parkowy w Wojanowie, zespół pałacowo-gospodarczy w Wojanowie-Bobrowie Jeleniogórska Valley – castles and landscape parks (11 complexes)	dolnośląskie	20.09.2011 (Dz. U. Nr 217, poz. 1283)
5	Krzyszów – zespół dawnego opactwa cystersów The complex of former Cistercian abbey in Krzyszów	dolnośląskie	14.04.2004 (Dz. U. Nr 102, poz. 1057)
6	Legnickie Pole – pobenedyktynski zespół klasztorny The complex of former Benedictine monastery in Legnickie Pole	dolnośląskie	14.04.2004 (Dz. U. Nr 102, poz. 1056)
7	Srebrna Góra – Twierdza Srebrnogórska, nowożytna warownia górska z XVIII wieku Fortress of Srebrna Góra	dolnośląskie	14.04.2004 (Dz. U. Nr 102, poz. 1058)
8	Strzegom – kościół pw. św. św. Apostołów Piotra i Pawła Strzegom – the church of St. Apostles Peter and Paul	dolnośląskie	22.10.2012 (Dz. U. poz. 1241)
9	Świdnica – katedra pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika i św. Wacława Męczennika Cathedral of St. Stanislaus the Bishop and Martyr and St. Wenceslas the Martyr in Świdnica	dolnośląskie	15.03.2017 (Dz. U. poz. 655)
10	Świdnica – zespół kościoła ewangelicko-augsburskiego pw. Świętej Trójcy zwanego Kościołem Pokoju The complex of the Evangelical-Augsburg's Church of the Holy Trinity called the Church of Peace in Świdnica	dolnośląskie	15.03.2017 (Dz. U. poz. 672)
11	Trzebnica – zespół dawnego opactwa cysterek The complex of former Cistercian abbey in Trzebnica	dolnośląskie	04.07.2014 (Dz. U. poz. 957)
12	Wrocław – zespół historycznego centrum Historical Centre of Wrocław	dolnośląskie	08.09.1994 (M.P. Nr 50, poz. 425)
13	Wrocław – Hala Stulecia The Centennial Hall in Wrocław	dolnośląskie	13.04.2005 (Dz. U. Nr 64, poz. 570)
14	Ziębice - Kościół parafialny pw. św. Jerzego Parish Church of St. George	dolnośląskie	19.02.2024 (Dz. U. poz.240)
15	Żórawina - Kościół pod wezwaniem Trójcy Świętej wraz z dziełem budownictwa obronnego Church under the invocation of the Holy Trinity along with the work of defensive architecture	dolnośląskie	14.03.2024 (Dz. U. poz. 407)

Obiekty uznane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za Pomniki Historii (cd.)

Stan w dniu 31 grudnia 2024 r.

List of monuments regarded as Historic Monuments by the decision of the President of the Republic of Poland (cont.)

As of 31 December 2024

Lp. No.	Obiekt Object	Województwo Voivodship	Rozporządzenie Prezydenta RP Regulation of the President RP
16	Biskupin – rezerwat archeologiczny Archaeological reserve in Biskupin	kujawsko-pomorskie	08.09.1994 (M.P. Nr 50, poz. 412)
17	Chełmno – stare miasto Chełmno – the Old Town	kujawsko-pomorskie	13.04.2005 (Dz. U. Nr 64, poz. 568)
18	Ciechocinek – zespół tężni i warzelni soli wraz z parkami Tężniowym i Zdrojowym A group of graduation towers and salt works with spa parks in Ciechocinek	kujawsko-pomorskie	22.11.2017 (Dz. U. poz. 2276)
19	Grudziądz – zespół zabytkowych spichlerzy wraz z panoramą od strony Wisły The complex of historic granaries, along with a panoramic view of the Vistula river in Grudziądz	kujawsko-pomorskie	22.11.2017 (Dz. U. poz. 2271)
20	Lubostroń - zespół pałacowo-parkowy Palace in a palace and park complex in Lubostroń	kujawsko-pomorskie	15.11.2023 (Dz. U. poz. 2507)
21	Strzelno – zespół dawnego klasztoru Norbertanek The former Norbertine Monastery complex in Strzelno	kujawsko-pomorskie	20.04.2018 (Dz. U. poz. 981)
22	Toruń – Stare i Nowe Miasto Toruń – the Old and New Town	kujawsko-pomorskie	08.09.1994 (M.P. Nr 50, poz. 422)
23	Włocławek – katedra pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny Cathedral of the Assumption of the Blessed Virgin Mary in Włocławek	kujawsko-pomorskie	10.12.2018 (Dz. U. poz. 2421)
24	Jabłeczna - Prawosławny klasztor św.Onufrego Orthodox Monastery of St. Onuphrius	lubelskie	26.01.2023 (Dz. U. poz. 223)
25	Janów Podlaski – stadnina koni The Janów Podlaski Stud	lubelskie	22.11.2017 (Dz. U. poz. 2250)
26	Kazimierz Dolny Kazimierz Dolny	lubelskie	08.09.1994 (M.P. Nr 50, poz. 417)
27	Kozłówka – zespół pałacowo-parkowy Palace and park complex in Kozłówka	lubelskie	25.04.2007 (Dz. U. Nr 86, poz. 573)
28	Lublin – historyczny zespół architektoniczno-urbanistyczny Lublin – the historical complex of town	lubelskie	25.04.2007 (Dz. U. Nr 86, poz. 574)
29	Puławy – zespół pałacowo-parkowy Puławy - palace and park complex	lubelskie	31.05.2021 (Dz. U. poz. 1019)
30	Zamość – historyczny zespół miasta w zasięgu obwarowań XIX wieku Historical Centre of Zamość	lubelskie	08.09.1994 (M.P. Nr 50, poz. 426)
31	Gościkowo-Paradyż – pocysterski zespół klasztorny Former Cistercian abbey complex in Gościkowo-Paradyż	lubuskie	22.11.2017 (Dz. U. poz. 2256)
32	Kłępsk – kościół pw. Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny Church of the Visitation of the Blessed Virgin Mary in Kłępsk	lubuskie	15.03.2017 (Dz. U. poz. 688)
33	Łęknica – Park Mużakowski, park w stylu krajobrazowym Muskaer Park in Łęknica	lubuskie	14.04.2004 (Dz. U. Nr 102, poz. 1059)
34	Międzyrzecz – zamek piastowski z zespołem dworsko-parkowym Piast castle with a palace-park complex	lubuskie	13.11.2024 (Dz. U. poz. 1677)

Obiekty uznane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za Pomniki Historii (cd.)

Stan w dniu 31 grudnia 2024 r.

List of monuments regarded as Historic Monuments by the decision of the President of the Republic of Poland (cont.)

As of 31 December 2024

Lp. No.	Obiekt Object	Województwo Voivodship	Rozporządzenie Prezydenta RP Regulation of the President RP
35	Rokitno – Sanktuarium Matki Bożej Rokitniańskiej Sanctuary of Our Lady of Rokitno	lubuskie	20.11.2024 (Dz. U. poz. 1734)
36	Żagań – poaugustiański zespół klasztorny The complex of former Augustinian monastery in Żagań	lubuskie	28.02.2011 (Dz. U. Nr 54, poz. 280)
37	Łowicz – Bazylika Katedralna (dawna Kolegiata Prymasowska) pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny Cathedral Basilica of the Assumption of the Blessed Virgin Mary (formerly Primate's Collegiate) in Łowicz	łódzkie	22.10.2012 (Dz. U. poz. 1239)
38	Łódź – wielokulturowy krajobraz miasta przemysłowego Łódź – multicultural landscape of the industrial city	łódzkie	16.02.2015 (Dz. U. poz. 315)
39	Nieborów i Arkadia – zespół pałacowo-ogrodowy i ogród sentymentalno-romantyczny The palace garden and the sentimental and romantic garden in Nieborów and Arkadia	łódzkie	22.11.2017 (Dz. U. poz. 2274)
40	Sulejów – zespół opactwa cystersów The complex of Cistercian Abbey in Sulejów	łódzkie	22.10.2012 (Dz. U. poz. 1242)
41	Tum – zespół archikolegiaty pw. Najświętszej Maryi Panny i św. Aleksego Tum – archicollegiate of Blessed Virgin Mary and Saint Alexis	łódzkie	04.04.2022 (Dz. U. poz. 808)
42	Bochnia – kopalnia soli The Bochnia Salt Mine	małopolskie	26.09.2000 (Dz. U. Nr 83, poz. 938)
43	Kalwaria Zebrzydowska – krajobrazowy zespół manierystycznego parku pielgrzymkowego The Mannerist Architectural and Park Landscape Complex and Pilgrimage Park in Kalwaria Zebrzydowska	małopolskie	30.10.2000 (Dz. U. Nr 98, poz. 1062)
44	Kraków – historyczny zespół miasta Kraków – the historical complex of town	małopolskie	08.09.1994 (M.P. Nr 50, poz. 418)
45	Kraków – Kopiec Kościuszki z otoczeniem The Kościuszko Mound with surroundings in Kraków	małopolskie	22.11.2017 (Dz. U. poz. 2267)
46	Kraków – zespół architektoniczny i urbanistyczny dzielnicy Nowa Huta Kraków architectural and urban complex of the Nowa Huta	małopolskie	30.01.2023 (Dz. U. poz. 222)
47	Kraków – zespół opactwa cystersów w Mogiła Cistercian abbey in Mogiła	małopolskie	05.09.2023 (Dz. U. poz. 1867)
48	Nowy Wiśnicz – zespół architektoniczno-krajobrazowy The landscape and architectural historical complex in Nowy Wiśnicz	małopolskie	20.04.2020 (Dz. U. poz. 841)
49	Orawka – kościół pw. św. Jana Chrzciciela Orawka – the church of St. John the Baptist	małopolskie	08.04.2021 (Dz. U. poz. 719)
50	Raławice – teren historycznej Bitwy Raławickiej Historical battle area in Raławice	małopolskie	14.04.2004 (Dz. U. Nr 102, poz. 1060)
51	Staniątki – opactwo św. Wojciecha Mniszek Benedyktynek St. Wojciech abbey of Benedictine nuns in Staniątki	małopolskie	20.04.2020 (Dz. U. poz. 840)
52	Stary Sącz – zespół staromiejski wraz z klasztorem Sióstr Kларыsek The old-town complex with the monastery of the Poor Clares in Stary Sącz	małopolskie	10.12.2018 (Dz. U. poz. 2415)

Obiekty uznane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za Pomniki Historii (cd.)

Stan w dniu 31 grudnia 2024 r.

List of monuments regarded as Historic Monuments by the decision of the President of the Republic of Poland (cont.)

As of 31 December 2024

Lp. No.	Obiekt Object	Województwo Voivodship	Rozporządzenie Prezydenta RP Regulation of the President RP
53	Szalowa – kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła The Parish Church of St. Michael the Archangel in Szalowa	małopolskie	22.11.2017 (Dz. U. poz. 2251)
54	Tyniec – zespół opactwa benedyktynów Benedictine abbey complex in Tyniec	małopolskie	15.03.2017 (Dz. U. poz. 667)
55	Wieliczka – kopalnia soli The Wieliczka Salt Mine	małopolskie	08.09.1994 (M.P. Nr 50, poz. 424)
56	Czerwińsk nad Wisłą – dawne opactwo Kanoników Regularnych Czerwińsk nad Wisłą – the former abbey of Canons Regular	mazowieckie	19.04.2021 (Dz. U. poz. 767)
57	Płock – Wzgórze Tumskie Płock – Tumskie Hill	mazowieckie	20.04.2018 (Dz. U. poz. 1003)
58	Pułtusk – kolegiata pw. Zwiastowania Najświętszej Maryi Panny The collegiate church of the Annunciation of the Blessed Virgin Mary in Pułtusk	mazowieckie	10.12.2018 (Dz. U. poz. 2462)
59	Sulejówek – Milusin, zespół domu Marszałka Józefa Piłsudskiego Sulejówek - Milusin, the house of Marshal Józef Piłsudski	mazowieckie	13.08.2020 (Dz. U. poz. 1418)
60	Warszawa – historyczny zespół miasta z Traktem Królewskim i Wilanowem Warszawa – historical complex of Town with King's Route and Wilanów	mazowieckie	08.09.1994 (M.P. Nr 50, poz. 423)
61	Warszawa – Zespół Stacji Filtrów Williama Lindleya William Lindley's Filter Station Complex in Warszawa	mazowieckie	04.01.2012 (Dz. U. Nr 12, poz. 64)
62	Warszawa – zespół zabytkowych cmentarzy wyznaniowych na Powązkach w Warszawie: rzymskokatolicki Cmentarz Powązkowski, zwany Starymi Powązkami; Cmentarz Żydowski; Cmentarz Ewangelicko-Augsburski; Cmentarz Ewangelicko-Reformowany; Muzułmański Cmentarz Kaukaski; Muzułmański Cmentarz Tatarski The complex of historic religious cemeteries in Powązki in Warszawa: Roman Catholic Powązki Cemetery, called Stare Powązki; Jewish Cemetery; Lutheran Cemetery; Evangelic-Reformed Cemetery; Caucasian Muslim cemetery; Tatar Muslim Cemetery	mazowieckie	03.07.2014 (Dz. U. poz. 956)
63	Żyrardów – XIX-wieczna Osada Fabryczna XIX century factory village in Żyrardów	mazowieckie	04.01.2012 (Dz. U. Nr 11, poz. 59)
64	Radom – zespół klasztorny Bernardynów Bernardyn's monastery complex in Radom	mazowieckie	15.03.2022 (Dz. U. poz. 632)
65	Warszawa – gmach dawnego Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Warsaw - The building of the former Ministry of Religious Denominations and Public Education	mazowieckie	28.06.2022 (Dz. U. poz. 1367)
66	Brzeg – Zamek Piastów Śląskich z renesansową bramą i kaplicą zamkową pw. św. Jadwigi – nekropolią Piastów The Silesian Piasts' Castle with a Renaissance gatehouse and a chateau chapel of St. Jadwiga – the necropolis of the Piasts dynasty in Brzeg	opolskie	10.12.2018 (Dz. U. poz. 71)
67	Góra Św. Anny – komponowany krajobraz kulturowo-przyrodniczy Culture-natural landscape on Góra Św. Anny	opolskie	14.04.2004 (Dz. U. Nr 102, poz. 1061)
68	Nysa – zespół kościoła farnego pw. św. Jakuba Starszego Apostoła i św. Agnieszki Dziewicy i Męczennicy Parish church complex of St. James Older the Apostle and St. Agnes – Virgin and Martyr – in Nysa	opolskie	28.02.2011 (Dz. U. Nr 54 poz. 279)

Obiekty uznane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za Pomniki Historii (cd.)

Stan w dniu 31 grudnia 2024 r.

List of monuments regarded as Historic Monuments by the decision of the President of the Republic of Poland (cont.)

As of 31 December 2024

Lp. No.	Obiekt Object	Województwo Voivodship	Rozporządzenie Prezydenta RP Regulation of the President RP
69	Olesno – kościół odpustowy pw. św. Anny The fair church of St. Anna in Olesno	opolskie	10.12.2018 (Dz. U. poz. 2420)
70	Ozimek – żelazny łańcuchowy most wiszący na rzece Mała Panew The chain bridge hanging over the Mała Panew River in Ozimek	opolskie	15.03.2017 (Dz. U. poz. 675)
71	Paczków – zespół staromiejski ze średniowiecznym systemem fortyfikacji Paczków – Old Town complex with its medieval fortification system	opolskie	22.10.2012 (Dz. U. poz. 1240)
72	Małujowice – kościół parafialny pw. św. Jakuba Apostoła Małujowice - Church of the Saint Jacob	opolskie	14.11.2022 (Dz. U. poz. 2390)
73	Bóbrka – najstarsza kopalnia ropy naftowej The oldest oil mine in Bóbrka	podkarpackie	10.12.2018 (Dz. U. poz. 75)
74	Krasiczyn – zespół zamkowo-parkowy The Renaissance-mannerist castle and park in Krasiczyn	podkarpackie	20.04.2018 (Dz. U. poz. 988)
75	Leżajsk – zespół klasztorny oo. Bernardynów The Benedictine monastery complex in Leżajsk	podkarpackie	13.04.2005 (Dz. U. Nr 64, poz. 569)
76	Łańcut – zespół zamkowo-parkowy Łańcut – the castle and park complex	podkarpackie	25.08.2005 (Dz. U. Nr 167, poz. 1402)
77	Przemyśl – Twierdza Przemyśl Przemyśl Fortress in Przemyśl	podkarpackie	10.12.2018 (Dz. U. poz. 159)
78	Przemyśl – zespół staromiejski The old-town complex in Przemyśl	podkarpackie	10.12.2018 (Dz. U. poz. 2419)
79	Radruż – zespół cerkiewny Orthodox church complex in Radruż	podkarpackie	22.11.2017 (Dz. U. poz. 2253)
80	Białystok – zespół kościoła pw. Chrystusa Króla i św. Rocha The church complex of Christ the King and St. Roch in Białystok	podlaskie	10.12.2018 (Dz. U. poz. 86)
81	Bohoniki i Kruszyniany – meczety i mizary Bohoniki and Kruszyniany – Mosques and Mizars	podlaskie	22.10.2012 (Dz. U. poz. 1275)
82	Kanał Augustowski Augustowski Canal	podlaskie	25.04.2007 (Dz. U. Nr 86, poz. 572)
83	Supraśl - klasztor męski Zwiastowania NMP Supraśl, The Monastery of the Annunciation to the Blessed Virgin Mary	podlaskie	26.01.2023 (Dz. U. poz. 224)
84	Tykocin – historyczny zespół miasta Tykocin – the historical complex of the city	podlaskie	19.04.2021 (Dz. U. poz. 768)
85	Gdańsk – miasto w zasięgu obwarowań z XVII wieku Historical town in Gdańsk	pomorskie	08.09.1994 (Dz. U. Nr 50, poz. 415)
86	Gdańsk – pole bitwy na Westerplatte Battle field on Westerplatte in Gdańsk	pomorskie	22.08.2003 (M.P. Nr 148, poz. 1448)
87	Gdańsk-Oliwa – zespół pocystersko-katedralny The Post-Cistercian Complex in Gdansk-Oliwa	pomorskie	22.11.2017 (Dz. U. poz. 2277)
88	Gdańsk – Twierdza Wisłoujście Wisłoujście Fortress in Gdańsk	pomorskie	20.04.2018 (Dz. U. poz. 1008)
89	Gdańsk – Stocznia Gdańska, miejsce narodzin Solidarności Gdańsk Shipyard, place of birth of Solidarity in Gdańsk	pomorskie	10.12.2018 (Dz. U. poz. 2506)

Aneks 1

Obiekty uznane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za Pomniki Historii (cd.)

Stan w dniu 31 grudnia 2024 r.

List of monuments regarded as Historic Monuments by the decision of the President of the Republic of Poland (cont.)

As of 31 December 2024

Lp. No.	Obiekt Object	Województwo Voivodship	Rozporządzenie Prezydenta RP Regulation of the President RP
90	Gdynia – historyczny układ urbanistyczny śródmieścia Gdynia – historical urban planning layout of the city centre	pomorskie	23.02.2015 (Dz. U. poz. 356)
91	Kwidzyn – zespół katedralno-zamkowy Cathedral and castle complex in Kwidzyn	pomorskie	20.04.2018 (Dz. U. poz. 930)
92	Malbork – zespół zamku krzyżackiego The complex of the Castle of the Teutonic Order in Malbork	pomorskie	08.09.1994 (M.P. Nr 50, poz. 420)
93	Pelplin – zespół pocystersko-katedralny Post-cistercian cathedral complex in Pelplin	pomorskie	23.04.2014 (Dz. U. poz. 614)
94	Częstochowa – Jasna Góra, zespół klasztoru oo. Paulinów The Pauline monastery on Jasna Góra in Częstochowa	śląskie	08.09.1994 (M.P. Nr 50, poz. 413)
95	Gliwice – radiostacja Radiostation in Gliwice	śląskie	15.03.2017 (Dz. U. poz. 654)
96	Katowice – Gmach Województwa i Sejmu Śląskiego oraz zespół katedralny Katowice – building of Śląskie Voivodship and Parliament and the cathedral complex	śląskie	20.10.2012 (Dz. U. poz. 1243) (wpis uchylony) 23.11.2017 (Dz. U. poz. 2252)
97	Katowice – osiedle robotnicze Nikiszowiec Workers' housing estate Nikiszowiec in Katowice	śląskie	14.01.2011 (Dz. U. Nr 20, poz. 101)
98	Pszczyna - zespół zamkowo-parkowy Pszczyna – castle and park complex	śląskie	19.04.2021 (Dz. U. poz. 769)
99	Tarnowskie Góry – podziemia zabytkowej kopalni rud srebrno-śnych oraz sztolni „Czarnego Pstrąga” The Tarnowskie Góry silver mine	śląskie	14.04.2004 (Dz. U. Nr 102, poz. 1062)
100	Zabrze - zespół zabytkowych kopalni węgla kamiennego The complex of historic coal mines in Zabrze	śląskie	14.07.2020 (Dz. U. poz. 1288)
101	Kielce – dawny pałac biskupów i katedra The former Palace of the Kraków Bishops and the cathedral in Kielce	świętokrzyskie	22.11.2017 (Dz. U. poz. 2275)
102	Krzemionki k. Ostrowca Świętokrzyskiego – kopalnie krzemienia z okresu neolitu The flint mines from the Neolithic Age in Krzemionki near Ostrowiec Świętokrzyski	świętokrzyskie	08.09.1994 (M.P. Nr 50, poz. 419)
103	Oblęgorek – pałacyk Henryka Sienkiewicza wraz z zabytkowym parkiem i aleją lipową The palace of Henryk Sienkiewicz and the historic park with the lime alley in Oblęgorek	świętokrzyskie	10.12.2018 (Dz. U. poz. 73)
104	Rytwiany – pokamedulski zespół klasztorny Pustelnia Złotego Lasu Golden Forest Hermitage in Rytwiany – post-Camaldolese monastery complex	świętokrzyskie	10.12.2018 (Dz. U. poz. 2413)
105	Opatów – zespół kolegiaty pod wezwaniem św. Marcina Biskupa Opatów – Collegiate Church Complex of St Martin the Bishop	świętokrzyskie	02.02.2023 (Dz. U. poz. 234)
106	Sandomierz – historyczny zespół architektoniczno-krajobrazowy The landscape and architectural historical complex in Sandomierz	świętokrzyskie	22.11.2017 (Dz. U. poz. 2273)

Obiekty uznane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za Pomniki Historii (cd.)

Stan w dniu 31 grudnia 2024 r.

List of monuments regarded as Historic Monuments by the decision of the President of the Republic of Poland (cont.)

As of 31 December 2024

Lp. No.	Obiekt Object	Województwo Voivodship	Rozporządzenie Prezydenta RP Regulation of the President RP
107	Święty Krzyż – pobenedyktyński zespół klasztorny oraz przed-chrześcijańskie obwałowania kamienne na Łysej Górze Holy Cross – post-Benedictine monastery complex and pre-Christian stone embankment on the Łysa Góra	świętokrzyskie	15.03.2017 (Dz. U. poz. 663)
108	Ujazd – ruiny zamku Krzyżtopór The ruins of Krzyżtopór castle in Ujazd	świętokrzyskie	20.04.2018 (Dz. U. poz. 943)
109	Wąchock – zespół opactwa cystersów The Cistercian abbey complex in Wąchock	świętokrzyskie	15.03.2017 (Dz. U. poz. 674)
110	Wiślica – zespół kolegiaty pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny wraz z relikiami kościoła pw. św. Mikołaja oraz grodzisko The collegiate church of the Nativity of the Blessed Virgin Mary together with the relics of the church of St. Nicholas and the fortified settlement in Wiślica	świętokrzyskie	10.12.2018 (Dz. U. poz. 2418)
111	Frombork – zespół katedralny The Cathedral complex of Frombork	warmińsko-mazurskie	08.09.1994 (M.P. Nr 50, poz. 414)
112	Grunwald – pole bitwy Historical battle area in Grunwald	warmińsko-mazurskie	17.09.2010 (Dz. U. Nr 184, poz. 1235)
113	Kanał Elbląski Elbląski Canal	warmińsko-mazurskie	14.01.2011 (Dz. U. Nr 20, poz. 100)
114	Lidzbark Warmiński – zamek biskupów warmińskich Castle of the Bishops of Warmia in Lidzbark Warmiński	warmińsko-mazurskie	20.04.2018 (Dz. U. poz. 944)
115	Olsztyn – zamek kapituły warmińskiej Olsztyn – Castle of the Warmian Chapter	warmińsko-mazurskie	08.09.2023 (Dz. U. poz. 1967)
116	Święta Lipka – sanktuarium pielgrzymkowe Saint Lipka – pilgrimage sanctuary	warmińsko-mazurskie	20.04.2018 (Dz. U. poz. 961)
117	Stoczek Klasztorny – Sanktuarium Matki Pokoju Lady of Peace Sanctuary	warmińsko-mazurskie	19.12.2022 (Dz. U. poz. 2764)
118	Dobrzyca – zespół pałacowo-parkowy The palace and park complex in Dobrzyca	wielkopolskie	10.12.2018 (Dz. U. poz. 2493)
119	Gniezno – katedra pw. Wniebowzięcia NMP i św. Wojciecha The Cathedral Basilica of the Assumption of the Blessed Virgin Mary and St. Adalbert in Gniezno	wielkopolskie	08.09.1994 (M.P. Nr 50, poz. 416)
120	Gostyń – Głogówko – zespół klasztorny Kongregacji Oratorium św. Filipa Neri The monastery complex of the Congregation of the Oratory of St. Filippo de Neri	wielkopolskie	26.02.2008 (Dz. U. Nr 52, poz. 306)
121	Koszuty – zespół dworsko-parkowy The mansion and park complex in Koszuty	wielkopolskie	20.04.2018 (Dz. U. poz. 977)
122	Kórnik – zespół zamkowo-parkowy wraz z kościołem parafialnym – nekropolią właścicieli The castle and park complex in Kórnik with the parish church – necropolis of owners	wielkopolskie	15.06.2011 (Dz. U. Nr 143, poz. 836)
123	Łąd – zespół dawnego opactwa cysterskiego w Łądzie nad Wartą The complex of former Cistercian abbey in Łąd on Warta river	wielkopolskie	17.06.2009 (Dz. U. Nr 104, poz. 861)
124	Lubiń – zespół opactwa benedyktynów The complex of Benedictine abbey in Lubiń	wielkopolskie	09.12.2009 (Dz. U. Nr 214, poz. 1659)

Aneks 1

Obiekty uznane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za Pomniki Historii (dok.)

Stan w dniu 31 grudnia 2024 r.

List of monuments regarded as Historic Monuments by the decision of the President of the Republic of Poland (cont.)

As of 31 December 2024

Lp. No.	Obiekt Object	Województwo Voivodship	Rozporządzenie Prezydenta RP Regulation of the President RP
125	Ostrów Lednicki – wyspa Ostrów Lednicki („Lednica Holm“)	wielkopolskie	08.09.1994 (M.P. Nr 50, poz. 421)
126	Poznań – historyczny zespół miasta Poznań – historical complex of Town	wielkopolskie	28.11.2008 (Dz. U. Nr 219, poz. 1401)
127	Rogalin – zespół pałacowo-parkowy z obszarem dawnego majątku ziemskiego Palace and park complex with an area of a former estate in Rogalin	wielkopolskie	20.04.2018 (Dz. U. poz. 929 ze zm.)
128	Rydzyzna – założenie rezydencjonalno-urbanistyczne Rydzyzna – assumption of residential and urban planning	wielkopolskie	15.03.2017 (Dz. U. poz. 662)
129	Kamień Pomorski – zespół katedralny The Cathedral complex in Kamień Pomorski	zachodniopomorskie	25.08.2005 (Dz. U. Nr 167, poz. 1401)
130	Kołbacz – założenie dawnego klasztoru cystersów The assumption of the former Cistercian monastery in Kołbacz	zachodniopomorskie	03.07.2014 (Dz. U. poz. 955)
131	Stargard – zespół kościoła pw. Najświętszej Marii Panny Królowej Świata oraz średniowieczne mury obronne miasta The Church of the Blessed Virgin Mary Queen of the World complex and the medieval city walls in Stargard	zachodniopomorskie	17.09.2010 (Dz. U. Nr 184, poz. 1236)

Źródło: Narodowy Instytut Dziedzictwa.
Source: National Institute of Cultural Heritage.

Wpisy na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO

Polish entries on the UNESCO World Heritage List

Lp. No.	Województwo Voivodship	Miejsca Światowego Dziedzictwa World Heritage sites	Wyszczególnienie Specification
1	dolnośląskie	Kościoły Pokoju w Jaworze i Świdnicy (wpis z 2001 r.) The Churches of Peace in Jawor and Świdnica	Kościół Pokoju pw. Ducha Świętego w Jaworze The Churches of Peace in the invocation of the Holy Spirit in Jawor Kościół Pokoju pw. Trójcy Świętej w Świdnicy The Churches of Peace in the invocation of the Holy Trinity in Świdnica.
2	dolnośląskie	Hala Stulecia we Wrocławiu (wpis z 2006 r.) Centennial Hall in Wrocław	
3	kujawsko-pomorskie	Miasto średniowieczne w Toruniu (wpis z 1997 r.) Medieval section of Toruń	
4	lubelskie	Stare miasto w Zamościu (wpis z 1992 r.) Old Town in Zamość	
5	lubuskie	Park Mużakowski/Muskauer Park (wpis z 2004 r.) Muskauer Park/Park Mużakowski	
6	małopolskie	Historyczne centrum Krakowa (wpis z 1978 r.) The historical centre of Kraków	
7	małopolskie	Królewskie Kopalnie Soli w Wieliczce i Bochni (wpis z 1978, rozszerzenie wpisu 2013 r.) Wieliczka and Bochnia Royal Salt Mines	
8	małopolskie	Auschwitz-Birkenau – Niemiecki nazistowski obóz koncentracyjny i zagłady (1940-1945) (wpis z 1979 r.) Auschwitz-Birkenau – German Nazi Concentration and Extermination Camp (1940-1945)	
9	małopolskie	Kalwaria Zebrzydowska: manierystyczny zespół architektoniczno-krajobrazowy oraz park pielgrzymkowy (wpis z 1999 r.) Kalwaria Zebrzydowska: the Mannerist Architectural and Park Landscape Complex and Pilgrimage Park	
10	małopolskie podkarpackie	Kościoły drewniane południowej Małopolski (wpis z 2003 r.) Wooden churches of the Southern Małopolska (Lesser-Poland) region	kościół pw. św. Michała Archanioła w Binarowej Church of St. Michael the Archangel in Binarowa kościół pw. Wszystkich Świętych w Bliznem Church of All Saints in Blizne kościół pw. św. Michała Archanioła w Dębnie Podhalańskim Church of St. Michael the Archangel in Dębno Podhalańskie kościół pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Haczowie Church of Assumption of the Virgin Mary in Haczów kościół pw. św. Leonarda w Lipnicy Murowanej Church of St. Leonard in Lipnica Murowana kościół pw. św. Filipa i św. Jakuba w Sękowej Church of St. Philip and St Jacob in Sękowa
11	małopolskie podkarpackie	Drewniane cerkwie w polskim i ukraińskim regionie Karpat (wpis z 2013 r.) Wooden Tserkvas of the Carpathian Region in Poland and Ukraine	Brunary Wyżne – Cerkiew pw. św. Michała Archanioła Tserkva of St. Michael the Archangel in Brunary Wyżne Chotyniec – Cerkiew Narodzenia Przenajświętszej Bogurodzicy Tserkva of the Nativity of the Mother of God in Chotyniec

Wpisy na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO (dok.)**Polish entries on the UNESCO World Heritage List (cont.)**

Lp. No.	Województwo Voivodship	Miejsca Światowego Dziedzictwa World Heritage sites	Wyszczególnienie Specification
11	małopolskie podkarpackie	Drewniane cerkwie w polskim i ukraińskim regionie Karpat (wpis z 2013 r.) Wooden Tserkvas of the Carpathian Region in Poland and Ukraine	Kwiatów – Cerkiew pw. św. Paraskiewy Tserkva of St. Paraskeva in Kwiatów Owczary – Cerkiew Opieki Bogurodzicy Tserkva of the Protection of the Mother of God in Owczary Powroźnik – Cerkiew pw. św. Jakuba Młodszeo Apostoła Tserkva of James, son of Alphaeus in Powroźnik Radruż – Cerkiew pw. św. Paraskiewy Tserkva of St. Paraskeva in Radruż Smolnik – Cerkiew pw. św. Michała Archanioła Tserkva of St. Michael the Archangel in Smolnik Turzańsk – Cerkiew pw. św. Michała Archanioła Tserkva of St. Michael the Archangel in Turzańsk
12	mazowieckie	Historyczne centrum Warszawy (wpis z 1980 r.) Historic Centre of Warsaw	
13	podlaskie	Puszcza Białowieńska (wpis z 1979, 1992 i 2014 r.) Białowieża Forest	
14	pomorskie	Zamek krzyżacki w Malborku (wpis z 1997 r.) Castle of the Teutonic Order in Malbork	
15	śląskie	Kopalnia rud ołowiu, srebra i cynku wraz z systemem gospodarowania wodami podziemnymi w Tarnowskich Górach (wpis z 2017 r.) Tarnowskie Góry Lead-Silver-Zinc Mine and its Underground Water Management System	
16	świętokrzyskie	Krzemionkowski region pradziejowego górnictwa krzemienia pasiastego (wpis z 2019 r.) Krzemionki Prehistoric Striped Flint Mining Region	
17	podkarpackie	Pradawne i pierwotne lasy bukowe w Karpatach i innych regionach Europy (wpis polskiego komponentu z 2011 r.) Ancient and Primeval Beech Forests of the Carpathians and Other Regions of Europe	

Puszcza Białowieńska, Park Mużakowski i Drewniane cerkwie w polskim i ukraińskim regionie Karpat to przykłady miejsc dziedzictwa ponadnarodowego; obiekty te obecnie rozdzielone są granicami państwowymi - ujęte jako całość w ramach wpisów transgranicznych – jako polsko-białoruskie, polsko-niemieckie i polsko-ukraińskie.

The Białowieża Forest, Mużakowski Park and wooden tserkvas of the Carpathian Region are examples of transnational heritage sites; these sites are currently separated by national borders - included as a whole in transboundary entries - as Polish-Belarusian, Polish-German and Polish-Ukrainian.

Źródło: Narodowy Instytut Dziedzictwa.
Source: National Institute of Cultural Heritage.

Polskie obiekty na Światowej Liście Programu UNESCO Pamięć Świata

Stan w dniu 31 grudnia 2024 r.

Polish documentary heritage included in the World Register of the UNESCO Memory of the World Programme

As of 31 December 2024

Lp. No.	Wyszczególnienie Specification	Rok wpisu Year
1	De revolutionibus autograf dzieła Mikołaja Kopernika, w zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie	1999
2	Autografy Fryderyka Chopina, w zbiorach Biblioteki Narodowej w Warszawie i Towarzystwa im. Fryderyka Chopina (obecnie w Narodowym Instytucie Fryderyka Chopina) w Warszawie	1999
3	Archiwum Ringelbluma (podziemne archiwum getta warszawskiego), w zbiorach Żydowskiego Instytutu Historycznego w Warszawie	1999
4	Akt Konfederacji Generalnej Warszawskiej z 1573 roku, w zasobie Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie	2003
5	Tablice 21 Postulatów Gdańskich z Sierpnia 1980, w zbiorach Centralnego Muzeum Morskiego w Gdańsku wraz z kolekcją dokumentacji pod nazwą „Narodziny Solidarności”, przechowywaną w Ośrodku KARTA w Warszawie	2003
6	Kodeks supraski (wpisano wspólny ze Słowenią i Rosją), polski fragment w zbiorach Biblioteki Narodowej w Warszawie	2007
7	Archiwum Komisji Edukacji Narodowej, zachowane części zespołu archiwalnego w zbiorach Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie, Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie, Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz Fundacji Książąt Czartoryskich przy Muzeum Narodowym w Krakowie- Biblioteki Książąt Czartoryskich w Krakowie	2007
8	Archiwum Instytutu Literackiego w Paryżu, w zbiorach Stowarzyszenia Instytut Literacki "Kultura" z siedzibą w Maisons-Laffitte	2009
9	Archiwum Radziwiłłów i Księgozbiór Nieświeski (wpis wspólny Białorusi, Finlandii, Litwy, Polski, Rosji i Ukrainy), część polska w zasobie Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie	2009
10	Archiwum Biura Odbudowy Stolicy, w zasobie Archiwum Państwowego w Warszawie	2011
11	Traktaty pokojowe zawarte od II poł. XV do końca XVIII w. między Rzeczpospolitą i Imperium Osmańskim, w zasobie Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie	2013
12	Zbiory z XIX w. Towarzystwa Historyczno-Literackiego, Biblioteki Polskiej w Paryżu i Muzeum Adama Mickiewicza w Paryżu, w zbiorach Stowarzyszenia Biblioteki Polskiej w Paryżu	2013
13	Księga Henrykowska, w zasobie Archiwum Archidiecezjalnego we Wrocławiu	2015
14	Akta Braci Czeskich, główna część w zasobie Archiwum Państwowego w Poznaniu, pozostała w zbiorach Biblioteki Kórnickiej i Biblioteki Raczyńskich w Poznaniu	2015
15	Akt Unii Lubelskiej (wpis wspólny Białorusi, Litwy, Łotwy, Polski i Ukrainy), w zasobie Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie	2017
16	Akta wywiadu radiowego z okresu Bitwy Warszawskiej 1920 r., w zasobie Centralnego Archiwum Wojskowego	2017
17	Raport Jürgena Stroopa dotyczący Holokaustu, w zasobie Instytutu Pamięci Narodowej	2017
18	Dokumenty nt. historii Hanzy – wspólna nominacja belgijsko-duńsko-estońsko-łotewsko-niemiecko-polska dokumentów istotnych dla długiej historii związku kupców i miast, sięgającego od Flandrii po Nowogród i norweskiego Bergen po Kraków, który odegrał istotną rolę jako przestrzeń wymiany gospodarczej i kulturowej w północnej Europie. Wpisanych zostało 17 wybranych dokumentów o szczególnym znaczeniu dla dziejów Hanzy. Polską część wpisu stanowi księga cła funtowego, z lat najpewniej 1369-1371, przechowywana w Archiwum Państwowym w Toruniu. Należy ona do najwcześniejszych dokumentów do historii handlu w tej części Europy.	2023

Krajowa Lista Programu UNESCO Pamięć Świata
National List of UNESCO Memory of the World Programme

Lp. No.	Wyszczególnienie Specification
Edycja 2024 2024 edition	
1	Praedicationes Kazania z ok. 800 r. - Archiwum i Biblioteka Krakowskiej Kapituły Katedralnej
2	Dokument papieża Innocentego II dla arcybiskupstwa gnieźnieńskiego z 1136 r. - Archidiecezja Gnieźnieńska
3	Przywilej koszycki z 17 września 1374 r. - Muzeum Narodowe w Krakowie Oddział Biblioteka Książąt Czartoryskich
4	Psałterz floriański (koniec XIV – początek XV w.) - Biblioteka Narodowa w Warszawie
5	Metryki Uniwersytetu Krakowskiego (1400-1642) - Biblioteka Jagiellońska Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie
6	Księga zastępcy króla w Wielkopolsce z 1440 r. - Archiwum Państwowe w Poznaniu
7	Statuty niezawskie z 1454 r. - Archiwum Narodowe w Krakowie
8	Przywilej lokacyjny miasta Zamościa z 10 kwietnia 1580 r. - Archiwum Państwowe w Zamościu
9	Mapa Beniowskiego z 1772 r. - Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. Stanisława Leszczyckiego, Polska Akademia Nauk
10	Akt detronizacji cara Mikołaja I z 25 stycznia 1831 r. - Biblioteka Polska w Paryżu
11	Chłopi. Powieść współczesna (1901-1905) - Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Wrocławiu
12	Pierwsze posiedzenie Sejmu Śląskiego w Katowicach z 10 października 1922 r. - Archiwum Państwowe w Katowicach
13	Zbiór dokumentów pochodzących z masowych mogił w Katyniu, Charkowie i Miednoje (1900 - maj 1940 r.) - Muzeum Katyńskie Oddział Martyrologiczny Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie
14	Dziennik Zygmunta Klukowskiego z lat okupacji Zamojszczyzny (18 listopada 1939 r. – 18 marca 1954 r.) - Biblioteka Uniwersytecka Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II
15	Rękopisy dzieł symfonicznych, kameralnych i filmowych Henryka Warsa (1947-1974) - Polish Music Center w Los Angeles
16	Spuścizna Jerzego Kukuczki – dokumentacja fotograficzna (1948-1989) - Fundacja Wielki Człowiek
17	Zapis socjologiczny Zofii Rydet (1978-1990) - Fundacja im. Zofii Rydet
Edycja 2021 2021 edition	
1	Przywilej chełmiński z 1 października 1251 r. - Archiwum Państwowe w Toruniu
2	Dokument Przemysła II z 15 sierpnia 1295 r. - Archiwum Diecezjalne w Pelplinie
3	Średniowieczne rotulusy z klasztoru premonstratensów na Ołbinie we Wrocławiu (1257, 1305-1370) - Archiwum Państwowe we Wrocławiu
4	Dokument króla Kazimierza Wielkiego dla biskupa ormiańskiego Grzegorza we Lwowie z 4 lutego 1367 r. - Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie
5	Teki Górskiego – Biblioteka Narodowa w Warszawie
6	Trybunał Koronny Lubelski (1579-1811) - Archiwum Państwowe w Lublinie
7	Archiwum Ordynacji Zamojskiej ze Zwierzyńca (1581-1944) - Archiwum Państwowe w Lublinie
8	Mapa Księstwa Pszczyńskiego z 1636 r. - Archiwum Państwowe w Katowicach
9	5 unikatowych egzemplarzy dzieł Jana Heweliusza (1647-1690) - Polska Akademia Nauk Biblioteka Gdańska
10	Rękopiśmienny atlas Mappy Hrabstwa Białskiego z 1781 r. - Towarzystwo Naukowe Płockie

Krajowa Lista Programu UNESCO Pamięć Świata (cd.)
National List of UNESCO Memory of the World Programme (cont.)

Lp. No.	Wyszczególnienie Specification
Edycja 2021 2021 edition	
11	Kolekcja utworów Fryderyka Chopina z lat 30. i 40. XIX w. - Biblioteka Jagiellońska Uniwersytetu Jagiellońskiego
12	Rękopis Balladyny Juliusza Słowackiego (ok. 1834-1838) - Biblioteka Narodowa w Warszawie
13	Rękopiśmienna spuścizna Juliusza Słowackiego (1835-1865) - Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Wrocławiu
14	Kolekcja płyt gramofonowych Polskiego Radia z września 1939 r. - Archiwum Polskiego Radia S. A.
15	Rękopis zbioru wierszy Krzysztofa Kamila Baczyńskiego pt. „W żalu najczystszy”, 1942 - Biblioteka Narodowa w Warszawie
Edycja 2018 2018 edition	
1	Henryk Sienkiewicz” Trylogia”. Autografy powieści: „Ogniem i mieczem”, „Potop”, „Pan Wołodyjowski” (1882-1888) - Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Wrocławiu
2	Dekret Rady Regencyjnej z dnia 31 października 1918 r. o opiece nad zabytkami sztuki i kultury - Archiwum Akt Nowych w Warszawie
3	Dokumenty Powstania Wielkopolskiego (1918-1919) - Archiwum Państwowe w Poznaniu, Muzeum Historii Miasta Poznania, Oddział Muzeum Narodowego w Poznaniu
4	Film „Polonia Restituta” z 1928 r. - Narodowe Archiwum Cyfrowe i FilMOTEKA Narodowa - Instytut Audiowizualny
5	Polska jednostka monetarna – Złoty. Zespół monet, ich prób oraz wzorów banknotów ([1919] 1924) – 28 lutego 1919 r. - Narodowy Bank Polski
6	Józef Pawlikowski, „Czy Polacy wybić się mogą na niepodległość?” – pierwodruk z 1800 r. - Biblioteka Narodowa w Warszawie
7	Stefan Żeromski, „Przedwiośnie” – rękopis oprawny, autograf (ok. 1921–1924) - Biblioteka Narodowa w Warszawie
8	Towarzystwo Naukowe Krakowskie jako korzenie Polskiej Akademii Umiejętności 1815-1872-1918 – zespół dokumentów - Archiwum Nauki Polskiej Akademii Nauk i Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie
9	Uchwała połączonych Izb Sejmowych w sprawie wprowadzenia kokardy narodowej z 7 lutego 1831 r. – Towarzystwo Historyczno-Literackie, Biblioteka Polska w Paryżu
10	Afisz „Rada Regencyjna do Narodu Polskiego!” z 11 listopada 1918 r. - Biblioteka Narodowa w Warszawie
11	Zespół akt Naczelny Komitet Narodowy (1914-1920) – Archiwum Narodowe w Krakowie
12	Dokumentacja Polskiej Organizacji Wojskowej (1914-1920) – Wojskowe Biuro Historyczne Centralne Archiwum Wojskowe
13	Akta Wydziału Narodowego Polskiego (1917-1918) – Muzeum Polskie w Ameryce, Muzeum Romantyzmu w Opinogórze
14	Akta Adiutantury Generalnej Naczelnego Wodza (1918-1922) – Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce
15	Atlas, mapa i rękopisy Eugeniusza Romera związane z jego działalnością w procesie kształtowania granic Polski (1916-1920) – Biblioteka Jagiellońska w Krakowie
16	Traktat pokoju między Polską a Rosją i Ukrainą, podpisany w Rydze 18 marca 1921 r. - Archiwum Ministerstwa Spraw Zagranicznych
17	Akt pamiątkowy objęcia Górnego Śląska przez rząd Rzeczypospolitej Polskiej podpisany 16 lipca 1922 roku w Katowicach – Archiwum Państwowe w Katowica
18	Plakaty z okresu wojny polsko-bolszewickiej (1919-1920) autorstwa wybitnych artystów (m.in. Edmund Bartłomiejczyk, Bogdan Nowakowski, Edmund John, Kamil Mackiewicz, Stanisław Sawiczewski, Felicjan Szczęśny Kowarski - Muzeum Plakatu w Wilanowie Oddział Muzeum Narodowego w Warszawie
19	Dokumenty związane z budową portu w Gdyni (1921-1927): ustawa z 23 września 1922 r. o budowie portu w Gdyni - Archiwum Akt Nowych i Muzeum Miasta Gdyni
20	Projekt dekretu o ordynacji wyborczej do Sejmu Ustawodawczego, ogłoszonego w Dzienniku Praw Państwa Polskiego z 6 grudnia 1918 r. – Archiwum Akt Nowych w Warszawie
21	Depesze poselstwa RP w Bernie z lat 1940-1945 - Archiwum Akt Nowych w Warszawie

Krajowa Lista Programu UNESCO Pamięć Świata (dok.)
National List of UNESCO Memory of the World Programme (cont.)

Lp. No.	Wyszczególnienie Specification
Edycja 2016 2016 edition	
1	Akt erekcyjny Związku Pruskiego – Archiwum Państwowe w Toruniu
2	Statut Łaskiego z 1506 r. – Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie
3	Proces o Morskie Oko 1902 r. – Biblioteka Kórnicka Polskiej Akademii Nauk
4	Dokument Zbiluta z 1153 r. – Archiwum Państwowe w Poznaniu i Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie
5	Akt unii krewskiej - Archiwum i Biblioteka Krakowskiej Kapituły Katedralnej
6	Mszał Zakonu Krzyżackiego z Biblioteki Mariackiej w Gdańsku - Biblioteka Gdańska Polskiej Akademii Nauk
7	Rocznik świętokrzyski dawny - Biblioteka Narodowa w Warszawie
8	Andrzeja Frycza Modrzewskiego „O poprawie Rzeczypospolitej” - Biblioteka Jagiellońska Uniwersytetu Jagiellońskiego
9	Kazimierza Stronczyńskiego „Opisy i widoki zabytków starożytności w Królestwie Polskim” - Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie
10	Testament polityczny księcia Adama Jerzego Czartoryskiego z 14 lipca 1861 r. - Fundacja Książy Czartoryskich w Krakowie
11	Archiwum Towarzystwa Naukowego Warszawskiego - Archiwum Polskiej Akademii Nauk w Warszawie
Edycja 2014 2014 edition	
1	Konstytucja 3 maja 1791 (Ustawa Rządowa) – Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie
2	Złoty kodeks gnieźnieński z II poł. XI w. (Codex Aureus Gnesnensis) – Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie
3	Kronika Galla Anonima z XII w. – Biblioteka Narodowa w Warszawie
4	Dokument lokacyjny miasta Krakowa z 5 czerwca 1257 r. - Archiwum Narodowe w Krakowie
5	„Banderia Prutenorum” autorstwa Jana Długosza z 1448 r. – Biblioteka Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie
6	Kazania świętokrzyskie z II poł. XIII w. – Biblioteka Narodowa w Warszawie
7	Opis żup bocheńskich i wielickich z 1518 r. (Brevis et accurata regiminis ac status zupparum Vieliciensium et Bochnensium sub annum Christi 1518 descriptio) – Biblioteka Naukowa Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie
8	Białoruski Tristan z XVI-XVII w. – Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu
9	Autograf „Pana Tadeusza” Adama Mickiewicza (1832-1834) – Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Wrocławiu
10	Akta Organizacji Narodowej Powstania Styczniowego (1863-1864) – Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie
11	Memoriał Ignacego Jana Paderewskiego do prezydenta Stanów Zjednoczonych Woodrowa Wilsona z 17 stycznia 1917 roku – Archiwum Akt Nowych w Warszawie

Wybrane wydarzenia zorganizowane przez Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi w 2024 r. Events supported by the National Institute of Culture and Rural Heritage in 2024

Lp. No.	Wydarzenia, które odbyły się w 2024 r. w Warszawie:
1	Zapusty z Potanicówką – 10 lutego – zorganizowano wydarzenie prezentujące zapustne spektakle obrzędowe wraz z zabawą taneczną i muzyką ludową. Zaprezentowano dwa spektakle obrzędowe „Zapusty” w wykonaniu Zespołu Obrzędowego Futomianie oraz „Wywożenie młodożeńców” w wykonaniu Zespołu Obrzędowego KGW Moszczanka. O muzyczną stronę wydarzenia zadbały: Kapela Ludowa Młoda Harta, Wieluńska Kapela Ludowa z Łąk Dużych, Kapela Ludowa Zbigniewa Ciechowicza z Rdzowa ⁹² .
2	Dzień Kobiet na Ludowo – 9 marca ⁹³ . Celem projektu było popularyzowanie dziedzictwa polskiej wsi, podkreślenie aktywnej roli kobiet w kulturze ludowej. W siedzibie Instytutu odbyły się koncerty kobiecych kapel ludowych i zespołów śpiewaczych: Saltatio Incantata, Zespół Węgojska Stróżka, Kapela Strefień. Uczestnicy wydarzenia mogli wziąć udział w warsztatach z tworzenia naturalnych kosmetyków, lepienia z gliny oraz organizacji tradycyjnego stołu świątecznego. Pojawiły się stoiska z tradycyjną, ręcznie malowaną ceramiką, kwiatami z kolorowego papieru. Całość uzupełniły stragany z rękodziełem ludowym oraz tradycyjnymi potrawami przygotowanymi przez koła gospodyń wiejskich.
3	Jarmark Wielkanocny – 23 marca ⁹⁴ . Celem wydarzenia było przybliżenie mieszkańcom stolicy oraz turystom tradycji świąt Wielkanocnych. Podczas wydarzenia uczestnicy mogli zapoznać się z wykonanymi przez twórców ludowych akcesoriami wielkanocnymi: pisankami, palmami wielkanocnymi, koszykami wiklinowymi, haftowanymi serwetami, wyrobami ceramicznymi. W programie znalazły się warsztaty z aranżacji świątecznego stołu, zdobienia opolskich kroszonek, tworzenia palm oraz warsztaty plecionkarskie. Oprawę muzyczną zapewnił Zespół Pieśni i Tańca Chłudowianie.
4	Noc Muzeów – 18 maja ⁹⁵ . Odbyła się kolejna edycja tego wydarzenia w NIKiDW, które zorganizowano pod hasłem „Spotkanie z Kulturą Świętokrzyską” we współpracy z Muzeum Wsi Kieleckiej. Na scenie folklor muzyczny regionu zaprezentowały: Zespół Pieśni i Tańca Małogoszcz, Zespół Pieśni i Tańca Wierna Rzeka, Zespół Pieśni i Tańca Piekoszowanie. Zwieńczeniem wydarzenia był wieczór taneczny, podczas którego zagrały na żywo: Kapela Macieja Ulewińskiego, Działoszacy Adama Kocerby, Rodzinna Kapela Korbanów, Kapela Piekoszków.
5	Spotkanie z kulturą Podkarpacia, 27 lipca ⁹⁶ . Celem wydarzenia było przybliżenie kultury Regionu Podkarpacia. Podczas wydarzenia odbyły się występy w wykonaniu Zespołu Tańca Ludowego Sanok, Regionalnego Zespołu Pieśni i Tańca Markowianie oraz Zespołu Pieśni i Tańca Wiercany. Wieczorem odbyła się potanicówka z muzyką na żywo w wykonaniu Zespołu Pieśni i Tańca Wiercany, Ludowej Kapeli Młodzieżowej z Albigowej oraz Kapeli Ludowej Rymanowianie. Goście mieli możliwość udziału w warsztatach rękodzielniczych wykonywania ozdób z wiórow osikowych oraz w warsztatach drzeworytniczych. W trakcie wydarzenia swoje wyroby prezentowali twórcy ludowi oraz koła gospodyń wiejskich.
6	Spotkanie z kulturą Śląska – 10 sierpnia ⁹⁷ . Celem wydarzenia było przybliżenie kultury Śląska (historycznego oraz w granicach województwa śląskiego), a także wsparcie twórców z tego regionu. Podczas wydarzenia można było skosztować specjałów kuchni regionalnej, przygotowanych przez koła gospodyń wiejskich oraz Fundację Rozbark.
7	Europejskie Dni Dziedzictwa – 14 września ⁹⁸ pod hasłem „Szlaki, sieci, połączenia”, wraz z wystawą prac stypendystów NIKiDW z roku 2023 (Stypendium dla Twórców Ludowych oraz Mistrz – Uczeń). Podczas wydarzenia uczestnicy mogli spróbować wyrobów kulinarnych przygotowanych przez koła gospodyń wiejskich oraz zapoznać się z rękodziełem ludowym. Odbyły się również warsztaty rękodzielnicze: tworzenia ozdób ze słomy prowadzone przez Tomasza Krajewskiego; malowania na szkle pod okiem Zbigniewa Micherdzińskiego. Całość dopełniły występy stypendystów i solistów, warsztaty taneczne. Goście mogli oglądać wystawę prac stypendystów NIKiDW pt. „Mistrzowie...uczniowie...twórcy”, która była dostępna także w późniejszym okresie do 31 października 2024 r. Jednocześnie na scenie odbywały się wywiady z przybyłymi stypendystami na temat ich twórczości i realizowanych projektów.

92 <https://nikidw.edu.pl/zapusty-z-potancowka/> [dostęp 22.05.2025].

93 <https://nikidw.edu.pl/kolejny-dzien-kobiet-w-ludowym-stylu-2/> [dostęp 22.05.2025].

94 <https://nikidw.edu.pl/jarmark-wielkanocny-w-instytucie/> [dostęp 22.05.2025].

95 <https://nikidw.edu.pl/noc-muzeow-wies-swietokrzyska-w-stolicy/> [dostęp 22.05.2025].

96 <https://nikidw.edu.pl/kultura-podkarpacia-na-krakowskim-przedmiesciu-w-warszawie/> [dostęp 22.05.2025].

97 <https://nikidw.edu.pl/spotkanie-z-kultura-slaska-relacja/> [dostęp 22.05.2025].

98 <https://nikidw.edu.pl/32-edycja-europejskich-dni-dziedzictwa/> [dostęp 22.05.2025].

Wybrane wydarzenia zorganizowane przez Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi w 2024 r. (cd.)

Events supported by the National Institute of Culture and Rural Heritage in 2024 (cont.)

Lp. No.	Wydarzenia, które odbyły się w 2024 r. w Warszawie:
8	XXI Warszawskie Święto Chleba – 6 października ⁹⁹ . Podczas wydarzenia uczestnicy mogli skosztować rzemieślniczego pieczywa. Dodatkowo na stoiskach wyrobów regionalnych można było nabyć: wędliny, miody, sery i kiszonki. Ofertę kulinarną zapewniły koła gospodyń wiejskich, które przygotowały dania kuchni tradycyjnej. Podczas całego wydarzenia trwał kiermasz twórczości ludowej, gdzie można było kupić wyroby hafciarskie, koronkowe, ceramiczne, haft, koronkę i ceramikę. Podczas warsztatów uczestnicy mogli poznać tajniki tradycyjnych receptur wypieku chleba, sękacza oraz ubijania masła. Przed Instytutem rozbrzmiała tradycyjna muzyka w wykonaniu zespołów i kapel ludowych.
9	Święto Niepodległości – 11 listopada ¹⁰⁰ zorganizowano coroczny koncert. Tradycją obchodów Święta Niepodległości w Instytucie stały się koncerty pieśni narodowych w wykonaniu zespołów ludowych. Nastrój wydarzenia podkreśliła iluminacja – fasada Instytutu w czerwieni i bieli. Zaspiewał Zespół Pieśni i Tańca Ziemi Nowodworskiej Soli Deo.
10	Wieczór Andrzejkowy – 30 listopada ¹⁰¹ . Na scenie można było obejrzeć przedstawienia dwóch wesel: Zespołu Obrzędowego z Chojnego i „Wesele Sieradzkie” oraz Marię Siwiec wraz z Kapelą Niwińskich z „Weselem Gałecim”. Dopełnieniem wydarzenia były wróżby andrzejkowe. Muzykę na żywo dopełniły kapele: Borynioki, Kożuch, Chełmińska i Kapela Niwińskich.
11	Jarmark Bożonarodzeniowy – 15 grudnia ¹⁰² . Uczestnicy mogli zakupić lub własnoręcznie wykonać ozdoby choinkowe. Wystąpiły zespoły: Zespół Śpiewaczy Marzyszanki oraz Dziecięcy Zespół Folklorystyczny Kujawy oraz „Kapela ze Wsi Warszawa” oraz Zespół „Czeremszyna”.
Lp. No.	Wybrane wydarzenia organizowane poza siedzibą NIKiDW w Polsce ¹⁰³
12	Beskidzki Jarmark Karnawałowy – Żywiec, 27 stycznia ¹⁰⁴ – wydarzenie mające na celu podkreślenie charakteru kultury żywieckiej oraz zaakcentowanie odrębności regionalnej.
13	Ostatki na ludowo – Toruń, 10 lutego ¹⁰⁵ – wydarzenie miało na celu popularyzację wiedzy o tańcach ludowych i umiejętności tanecznych oraz wsparcie lokalnych kapel i zespołów ludowych.
14	Majówka na ludowo. Potańcówka – Zwierzyniec Pierwszy, 18 maja ¹⁰⁶ – wydarzenie miało na celu popularyzację wiedzy i umiejętności dotyczących tańców ludowych oraz wsparcie lokalnych kapel i zespołów ludowych.
15	Piknik rodzinny na św. Izydora – Drwały, 18 maja ¹⁰⁷ – wydarzenie wspierające twórców oraz zespoły ludowe. Celem była popularyzacja wiedzy o charakterze regionu oraz zapoznanie mieszkańców z tradycyjnym rękodziełem i muzyką.
16	Górska Strefa Tradycji z NIKiDW – Wilkowice, 15 czerwca ¹⁰⁸ – wydarzenie wspierające twórców oraz zespoły ludowe. Celem była popularyzacja wiedzy o charakterze regionu oraz zapoznanie mieszkańców z tradycyjnym rękodziełem i muzyką.
17	Obchody 104. rocznicy Bitwy Warszawskiej w Centralnej Bibliotece Rolniczej Oddział NIKiDW w Puławach – sierpień.
18	XXXIII Krajowa Wystawa Rolnicza – Częstochowa, 31 sierpnia – 1 września – współpraca ze Śląskim Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego w Częstochowie ¹⁰⁹ .

99 <https://nikidw.edu.pl/12837-2/> [dostęp 22.05.2025].

100 <https://nikidw.edu.pl/11-listopada-swieto-radosci-i-wolnosci/> [dostęp 22.05.2025].

101 <https://nikidw.edu.pl/wieczor-andrzejkowy-w-nikidw/> [dostęp 22.05.2025].

102 <https://nikidw.edu.pl/jarmark-bozonarodzeniowy-w-nikidw/> [dostęp 22.05.2025].

103 Przy wyborze kierowano się kryterium najbardziej znaczących według NIKiDW.

104 <https://zywiecinfo.pl/zywiec-za-nami-beskidzki-jarmark-karnawalowy/> [dostęp 8.07.2025].

105 <https://nikidw.edu.pl/ostatki-w-toruniu-na-ludowo/> [dostęp 8.07.2025].

106 <https://nikidw.edu.pl/majowka-na-ludowo/> [dostęp 8.07.2025].

107 <https://nikidw.edu.pl/piknik-rodzinny-na-sw-izydora-patrona-rolnikow/> [dostęp 8.07.2025].

108 <https://nikidw.edu.pl/gorska-stefa-tradycji-z-nikidw/> [dostęp 8.07.2025].

109 <https://nikidw.edu.pl/przed-nami-xxxiii-krajowa-wystawa-rolnicza/> [dostęp 22.05.2025].

Wybrane wydarzenia zorganizowane przez Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi w 2024 r. (dok.)

Events supported by the National Institute of Culture and Rural Heritage in 2024 (cont.)

Lp. No.	Wybrane wydarzenia organizowane poza siedzibą NIKiDW w Polsce ¹¹⁰
19	Finał IX edycji Konkursu Kulinarnego dla Kół Gospodyń Wiejskich „Bitwa Regionów”, 22 września na Placu Świętego Wojciecha w Gnieźnie. W finale znalazło się 16 kół gospodyń wiejskich, które prezentowały regionalne potrawy w oparciu o własną recepturę i rodzime produkty. W strefie NIKiDW odbyły się warsztaty bibułkarskie, garncarskie, z wykonania ryczek i koszyczków wiklinowych ¹¹¹ .
20	Bożonarodzeniowe Spotkanie Ludowe – Łążynek, 14 grudnia ¹¹² – wydarzenie mające na celu zapoznanie mieszkańców Łążyńka z tradycyjnymi technikami zdobnictwa bożonarodzeniowego oraz wsparcie twórczości ludowej i ludowej kapeli.
21	Pieśni adwentowe. Spotkanie Śpiewacze. Adam Strug. Kujawiaki ¹¹³ . Warsztaty instrumentalne. Kapela spod Kowala – Toruń, 14–15 grudnia – wydarzenie mające na celu wspieranie tradycyjnej muzyki ludowej oraz zaznajomienie mieszkańców Torunia (głównie osób z toruńskiego środowiska tanecznego) z pieśniami adwentowymi oraz grą na tradycyjnych instrumentach.
Lp. No.	Wybrane największe wydarzenia współorganizowane:
1	Festiwal Kapel i Śpiewaków Ludowych w Kazimierzu Dolnym, 20–23.06.2024 r. ¹¹⁴
2	Bukowińskie Spotkania w Jastrowiu 20–21.06.2024 r. ¹¹⁵
3	Święto Pasterskie w Lipnicy Wielkiej, 4–7.07.2024 r. ¹¹⁶
4	Sabałowe Bajania w Bukowinie Tatrzańskiej 10–14.07.2024 r. ¹¹⁷
5	Tydzień Kultury Beskidzkiej 27.07–4.08.2024 r. ¹¹⁸
6	Święto Dzieci Gór w Nowym Sączu 21–27.07.2024 r. ¹¹⁹
7	Sejmik Teatrów Wsi Polskiej w Tarnogrodzie, 11–13.10.2024 r. ¹²⁰

110 Przy wyborze kierowano się kryterium najbardziej znaczących według NIKiDW.

111 <https://bitwaregionow.pl/> [dostęp 22.05.2025].

112 <https://nikidw.edu.pl/bozonarodzeniowe-spotkanie-ludowe-w-lazyнку/> [dostęp 8.07.2025].

113 <https://nowosci.com.pl/zapraszamy-na-piesni-adwentowe-spotkanie-spiewacze-prowadzone-przez-adama-struga/ar/c13p2-27064955> [dostęp 22.05.2025]

114 <https://csklublin.pl/wydarzenia/kazimierz/> [dostęp 1.08.2025].

115 <https://nikidw.edu.pl/bukowinskie-spotkania-w-jastrowie/> [dostęp 1.08.2025].

116 <https://mieszkanicy.lipnicawielka.pl/48-swieto-pasterskie-2/> [dostęp 1.08.2025].

117 <https://nikidw.edu.pl/58-sabalowe-bajania/> [dostęp 1.08.2025].

118 <https://nikidw.edu.pl/tydzien-kultury-beskidzkiej-2024/> [dostęp 1.08.2025].

119 <https://swietodziecigor.pl/aktualnosci/edycja-2024> [dostęp 1.08.2025].

120 <https://nikidw.edu.pl/relacja-z-41-ogolnopolskiego-sejmiku-teatrow-wsi-polskiej-w-tarnogrodzie/> [dostęp 1.08.2025].

Aneks 6

Muzea o najwyższej frekwencji w 2024 r.
 Museums of the highest attendance in 2024

Lp. No.	Muzeum Museum	Zwiedzający Visitors
1	Muzeum Łazienki Królewskie w Warszawie ^{ab}	5 109 459
2	Zamek Królewski na Wawelu - Państwowe Zbiory Sztuki ^a	3 182 286
3	Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie	2 763 395
4	Zamek Królewski w Warszawie - Muzeum	1 950 421
5	Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu	1 833 646
6	Muzeum Narodowe w Krakowie ^a	1 747 924
7	Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka	1 700 052
8	Muzeum Historyczne Miasta Krakowa ^a	1 431 510
9	Muzeum Narodowe w Warszawie ^a	950 772
10	Muzeum Narodowe we Wrocławiu ^a	750 814
11	Muzeum Zamkowe w Malborku ^a	714 063
12	Muzeum Niepodległości w Warszawie ^a	693 239
13	Muzeum Gdańska ^a	619 855
14	Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku	572 828
15	Muzeum Okręgowe w Toruniu	474 136
16	Muzeum Powstania Warszawskiego	471 428
17	Muzeum Narodowe w Lublinie ^a	432 504
18	Muzeum Narodowe w Poznaniu ^a	425 473
19	Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrzu	400 227
20	Muzeum Historii Żydów Polskich Polin	398 334
21	Narodowe Muzeum Morskie w Gdańsku ^a	389 364
22	Muzeum Historyczne w Lubinie	350 000
23	Muzeum-Zamek w Łańcucie	326 849
24	Muzeum Zamoyskich w Kozłówce	319 602
25	Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie	313 656
26	Muzeum Warszawy ^a	267 242
27	Muzeum Zespół Zamkowy w Niedzicy	261 837
28	Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego ^a	240 654
29	Muzeum Śląskie w Katowicach ^a	226 302
30	Muzeum Romantyzmu w Opinogórze	220 861

a Łącznie z oddziałem/oddziałami. b Dane częściowo szacunkowe.
 a Including branch/branches. b Data partly estimated.

Filmy o najwyższej frekwencji nowowprowadzone na ekrany kin w Polsce w 2024 r.
 Movies newly introduced in the cinemas in Poland in 2024 with the highest attendance

Lp. No.	Tytuł polski Polish title	Kraj produkcji Country of production	Data premiery Date of premiere	Widzowie Attendance
1	Akademia Pana Kleksa	Polska	05.01.2024	2 925 907
2	W głowie się nie mieści 2	USA	12.06.2024	2 669 900
3	Listy do M. Pożegnania i powroty	Polska	07.11.2024	1 913 094
4	Vaiana 2	USA/ Kanada	27.11.2024	1 910 825
5	Diuna: Część druga	USA/ Kanada/ ZEA/ Węgry/ Włochy/ Nowa Zelandia/ Jordania/ Gambia	29.02.2024	1 738 493
6	Deadpool & Wolverine	USA/ Wlk. Brytania/ Nowa Zelandia/ Kanada	26.07.2024	1 699 141
7	Sami swoi. Początek	Polska	16.02.2024	814 986
8	Mufasa: Król Lew	USA/ Kanada	20.12.2024	795 788
9	Paddington w Peru	Wlk. Brytania/ Francja/ Japonia/ USA	15.11.2024	783 547
10	Za duży na bajki 2	Polska	15.03.2024	617 600
11	Baby boom czyli kogel mogel 5	Polska	26.01.2024	609 592
12	Budda. Dzieciak '98	Polska	21.03.2024	602 073
13	Beetlejuice Beetlejuice	USA/ Francja	06.09.2024	592 424
14	Joker: Folie a Deux	USA/ Kanada	04.10.2024	523 445
15	Terrifier 3	USA	11.10.2024	478 776
16	Obcy: Romulus	USA/ Wlk. Brytania/ Węgry/ Australia/ Nowa Zelandia/ Kanada	15.08.2024	439 226
17	Emma i czarny jaguar	Francja/ Kanada/ Włochy	09.02.2024	438 211
18	Substancja	Wlk. Brytania/ Francja	20.09.2024	424 140
19	Biedne istoty	USA/ Irlandia/ Wlk. Brytania/ Węgry	19.01.2024	363 847
20	U Pana Boga w Królowym Moście	Polska	25.10.2024	353 918

Źródło: dane Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej.
 Source: the Polish Film Institute.

Europejskie stolice kultury

European Capitals of Culture

Rok Year	Miasto (państwo) City (country)
1985	Ateny (Grecja)
1986	Florencja (Włochy)
1987	Amsterdam (Holandia)
1988	Berlin Zachodni (Berlin Zachodni)
1989	Paryż (Francja)
1990	Glasgow (Wielka Brytania)
1991	Dublin (Irlandia)
1992	Madryt (Hiszpania)
1993	Antwerpia (Belgia)
1994	Lizbona (Portugalia)
1995	Luksemburg (Luksemburg)
1996	Kopenhaga (Dania)
1997	Saloniki (Grecja)
1998	Sztokholm (Szwecja)
1999	Weimar (Niemcy)
2000	Reykjavík (Islandia), Bergen (Norwegia), Helsinki (Finlandia), Bruksela (Belgia), Praga (Czechy), Kraków (Polska), Santiago de Compostela (Hiszpania), Awinion (Francja), Bolonia (Włochy)
2001	Rotterdam (Holandia), Porto (Portugalia)
2002	Brugia (Belgia), Salamanka (Hiszpania)
2003	Graz (Austria)
2004	Genua (Włochy)
2005	Cork (Irlandia)
2006	Patras (Grecja)
2007	Luksemburg (Luksemburg), Sybin (Rumunia)
2008	Liverpool (Wielka Brytania), Stavanger (Norwegia)
2009	Wilno (Litwa), Linz (Austria)
2010	Essen/Zagłębie Ruhry (Niemcy), Pecz (Węgry), Stambuł (Turcja)
2011	Turku (Finlandia), Tallinn (Estonia)
2012	Guimarães (Portugalia), Maribor (Słowenia)
2013	Marsylia-Prowansja (Francja), Koszyce (Słowacja)
2014	Umeå (Szwecja), Ryga (Łotwa)
2015	Mons (Belgia), Pilzno (Czechy)
2016	Wrocław (Polska), San Sebastián (Hiszpania)
2017	Aarhus (Dania), Pafos (Cypr)
2018	Leeuwarden (Holandia), Valetta (Malta)
2019	Matera (Włochy), Płowdiw (Bułgaria)
2020	Rijeka (Chorwacja), Galway (Irlandia)
2021	Z powodu pandemii koronawirusa Nowy Sad (Serbia) przeniesiono na rok 2022, a Timisoara (Rumunia) i Eleusis (Grecja) na 2023
2022	Kowno (Litwa), Esch-sur-Alzette (Luksemburg), Nowy Sad (Serbia; przeniesione z 2021)
2023	Veszprém (Węgry), Timișoara (Rumunia), Eleusis (Grecja)
2024	Tartu (Estonia), Bad Ischl (Austria), Bodø (Norwegia)
2025	Nova Gorica (Słowenia, kandydatura łączona z Gorizją po włoskiej stronie granicy), Chemnitz (Niemcy)

Uwagi metodologiczne¹²¹

Badania statystyczne dotyczące działalności podmiotów w obszarze kultury realizowane przez Główny Urząd Statystyczny, których wyniki prezentowane są w niniejszej publikacji, prowadzone są metodą pełną.

Informacje według województw oraz wybrane dane w układzie miasto-wieś podano zgodnie z siedzibą jednostki sprawozdawczej. Dane dla teatrów, instytucji muzycznych i rozrywkowych, ze względu na charakter ich działalności są prezentowane według siedziby i województw, w których odbyły się przedstawienia (koncerty). Wybrane dane przedstawiono także według regionów, podregionów i powiatów.

Miary względne odnoszące się do liczby ludności, dotyczące stanu opisywanych zmiennych (np. liczby miejsc na widowni, księgozbioru bibliotek) ustalono przy wykorzystaniu danych demograficznych według stanu w dniu 31 grudnia, a dla zjawisk trwających pewien okres, np. rok (m.in. wypożyczenia zbiorów, widzowie teatralni i kinowi, zwiedzający muzea, uczestnicy imprez, działalność wydawnicza) – według stanu ludności w dniu 30 czerwca.

Ze względu na zaokrąglenia danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą się nieznacznie różnić od podanych wielkości „ogółem”.

Wydatki budżetu państwa i jednostek samorządu terytorialnego na kulturę

Dane o wydatkach publicznych na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego opracowano zgodnie z klasyfikacją dochodów i wydatków publicznych, wprowadzoną rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 2 marca 2010 r.¹²²

Przez wydatki publiczne rozumie się wydatki budżetu państwa (po wyeliminowaniu transferów z budżetu państwa do jednostek samorządowych) oraz budżetów jednostek samorządu terytorialnego (gmin, miast na prawach powiatu, powiatów i województw) łącznie (po wyeliminowaniu transferów między jednostkami samorządu).

Wydatki bieżące budżetu państwa i budżetów samorządów terytorialnych, prezentowane w niniejszym opracowaniu, to wydatki ogółem pomniejszone o wydatki majątkowe. „Wydatki bieżące jednostek budżetowych obejmują: 1) wynagrodzenia i uposażenia osób zatrudnionych w państwowych jednostkach budżetowych oraz składki naliczane od tych wynagrodzeń i uposażeń; 2) zakupy towarów i usług; 3) koszty utrzymania oraz inne wydatki związane z funkcjonowaniem jednostek budżetowych i realizacją ich statutowych zadań; 4) koszty zadań zleconych do realizacji jednostkom zaliczanym i niezaliczanym do sektora finansów publicznych, z wyłączeniem organizacji pozarządowych.”¹²³

Wydatki na kulturę w gospodarstwach domowych

Dane dotyczące przeciętnych wydatków gospodarstw domowych, a także o ich wyposażeniu w przedmioty trwałego użytkowania, pochodzą z reprezentacyjnego badania budżetów gospodarstw domowych¹²⁴. Badanie to służy do analizy warunków życia ludności, oceny wpływu różnych czynników na kształtowanie się poziomu i zróżnicowania sytuacji materialnej gospodarstw domowych. W opracowaniu stosowana jest obowiązująca od 2014 r. „Klasyfikacja przychodów i rozchodów do badania budżetów gospodarstw domowych opracowanej na postawie klasyfikacji spożycia indywidualnego według celu eCOICOP”.

W badaniu budżetów gospodarstw domowych, wśród kilkunastu podstawowych grup rozchodów, wyodrębnia się grupę wydatków związanych z kulturą i rekreacją. W skład tej grupy wchodzi wydatki na aktywność typowo kulturalną, rekreacyjną oraz łącznie na aktywność kulturalno-rekreacyjną, z których nie można wydzielić dwóch rozłącznych podgrup obejmujących tylko jeden rodzaj aktywności. Z tego powodu wydatki „na kulturę ogółem”, liczone wraz z tymi wydatkami na rekreację, których nie można wyodrębnić, mogą być zawyżone.

121 Szczegółowy opis metodologii badań z zakresu kultury znajduje się w zeszycie metodologicznym dostępnym na stronie GUS: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/kultura-turystyka-sport/zeszyty-metodologiczne/statystyka-kultury,2,2.html>

122 Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 2 marca 2010 r. w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych (Dz.U. 2022 r. poz. 513 z późn. zm.).

123 Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. 2023 r. poz. 1641 z późn. zm.).

124 Szczegółowy opis metodologii badania budżetów gospodarstw domowych (m.in. doboru próby) zamieszczany jest corocznie w publikacji GUS „Budżety gospodarstw domowych...”.

Dodatkowo należy zaznaczyć, że dane za 2021-2024 rok zostały obliczone na podstawie wyników Badań budżetów gospodarstw domowych w oparciu o nową, wprowadzoną od 2023 r. metodę uogólniania wyników, uwzględniającą dodatkowo strukturę ludności według wieku i płci, w związku z czym nie są one wprost porównywalne z analogicznymi danymi za lata wcześniejsze.

Ochrona zabytków i dziedzictwo kulturowe

Rejestr zabytków jest podstawową, a jednocześnie najstarszą formą ochrony zabytków. Został utworzony na podstawie rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 17 lipca 1928 r. o prowadzeniu rejestru zabytków (Dz.U. z 1928 r. Nr 76, poz. 675). Obecnie rejestr ten prowadzony jest na podstawie przepisów:

- ustawy z dnia 23.07.2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024, poz.1292 z późn. zm.),
- rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (t.j. Dz.U z 2021 poz. 56 z późn. zm.).

Informacje Narodowego Instytutu Dziedzictwa (NID) dotyczące dziedzictwa kulturowego gromadzone są corocznie również na podstawie:

- dokumentu: Kryteria i procedury uznawania obiektu za Pomnik Historii, przyjętego w 2005 r. przez Radę Ochrony Zabytków,
- zarządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 31 maja 2024 r. (poz. 68) zmieniające zarządzenie w sprawie nadania statutu Narodowemu Instytutowi Dziedzictwa,
- zarządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 31 maja 2024 r. (poz. 67) zmieniające zarządzenie w sprawie połączenia państwowych instytucji kultury: Narodowego Instytutu Dziedzictwa i Narodowego Instytutu Konserwacji Zabytków oraz utworzenia państwowej instytucji kultury – Narodowego Instytutu Dziedzictwa,
- zarządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 17 maja 2024 r. (poz. 59) w sprawie nadania statutu Narodowemu Instytutowi Dziedzictwa,
- konwencji w sprawie ochrony Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego z 1972 roku (Dz. U. z 1976 nr 32, poz. 190),
- konwencji w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego z 2003 roku (Dz. U. z 2011 nr 172, poz. 1018).

Obejmują one (w nawiasie znajduje się początek daty gromadzenia danych):

- zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków (od 1928 r.),
- zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków (od 1928 r.),
- ruchome zabytki techniki wpisane do rejestru zabytków (od 1962 r.),
- zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków (od 1928 r.),
- obiekty uznane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za Pomniki Historii (od 1994 r.),
- dane o obiektach odnowionych i zaadaptowanych do innych celów, zgłoszonych do konkursu Zabytek Zadbany przez właścicieli i zarządców obiektów zabytkowych według przyjętych kategorii (od 1975 r.),
- reprezentatywna lista niematerialnego dziedzictwa kulturowego ludzkości (od 2018 r.),
- Krajowa lista niematerialnego dziedzictwa kulturowego (od 2014 r.),
- Krajowy rejestr dobrych praktyk w ochronie niematerialnego dziedzictwa kulturowego (od 2018 r.).

Archiwa państwowe

Dane dotyczące archiwów państwowych są gromadzone poprzez sprawozdania z działalności archiwów państwowych. Sprawozdania te stanowią także źródło danych na potrzeby badania 1.28.05 „Działalność sieci Archiwów Państwowych”. Zakresem podmiotowym badania objęte są archiwa państwowe podległe Naczelnemu Dyrektorowi Archiwów Państwowych oraz Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych. Dane są przekazywane raz w roku do Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych. Celem badania jest dostarczenie informacji dotyczących działalności sieci Archiwów Państwowych. Badaniu podlegają: zasób archiwalny, wykorzystanie i popularyzacja zasobu archiwów państwowych, kształtowanie narodowego zasobu archiwalnego, wykonywanie kopii materiałów archiwalnych, baza lokalowa archiwów państwowych, przechowywanie dokumentacji niearchiwalnej, zatrudnienie w archiwach państwowych.

Biblioteki

Informacje dotyczące bibliotek gromadzone są corocznie – począwszy od 2011 r. – przy pomocy jednego, wspólnego sprawozdania GUS o symbolu K-03 dla różnych typów bibliotek: publicznych, pedagogicznych oraz ich filii, naukowych, bibliotek zakładów pracy (fachowych/zakładowych, fachowo-beletrystycznych, ośrodków informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej) i bibliotek towarzystw naukowych. Sprawozdaniem objęte są również:

- biblioteki publiczne, niestanowiące samodzielnych jednostek organizacyjnych, funkcjonujące w strukturze innych instytucji, np. w domach i ośrodkach kultury lub w ośrodkach sportu i rekreacji,
- biblioteki pedagogiczne, niestanowiące samodzielnych jednostek organizacyjnych, funkcjonujące w strukturze innych instytucji, np. placówek doskonalenia nauczycieli, zespołu placówek oświatowych, działające w strukturze innej placówki oświatowej,
- biblioteki uczelni, niestanowiące samodzielnych jednostek organizacyjnych, funkcjonujące w strukturze bibliotek głównych.

Zasady działania ogólnokrajowej sieci bibliotecznej i poszczególnych rodzajów bibliotek regulują przepisy ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach¹²⁵.

Centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice

Informacje dotyczące działalności centrów kultury, domów kultury, ośrodków kultury, klubów i świetlic pozyskiwane są z wykorzystaniem sprawozdania GUS o symbolu K-07. Zbierane są m.in. informacje ogólne o jednostce (organizator jednostki, rodzaj jednostki, użytkowane budynki/lokale, kategoria i rodzaj budynku/lokalu, powierzchnia budynku/lokalu, przystosowanie budynku/lokalu do potrzeb osób niepełnosprawnych, dane dotyczące posiadania sal widowiskowych wraz z liczbą miejsc, prowadzenia pracowni specjalistycznych oraz współpracy z innymi podmiotami), dane o zorganizowanych imprezach oraz ich uczestnikach, grupach artystycznych oraz kołach/klubach/sekcjach i ich członkach, kursach i ich absolwentach; informacje o działalności wydawniczej i digitalizacji zasobów.

Do imprez organizowanych przez jednostki zalicza się imprezy zorganizowane w roku sprawozdawczym, dostępne dla publiczności i dla stałych uczestników kół, klubów, pracowni itp.

Filie sporządzają odrębne sprawozdanie ze swojej działalności.

Teatry, instytucje muzyczne i rozrywkowe

Informacje o sieci i działalności teatrów, instytucji muzycznych i rozrywkowych, pochodzą z rocznego badania prowadzonego przez GUS na sprawozdaniu o symbolu K-01. W ogólnej liczbie teatrów i instytucji muzycznych (teatry, filharmonie, orkiestry, chóry, zespoły pieśni i tańca) uwzględniono jednostki wyodrębnione pod względem prawnym, organizacyjnym i ekonomiczno-finansowym, prowadzące jednorodną działalność sceniczną, niezależnie od liczby posiadanych scen. Ponadto w ogólnej liczbie teatrów i instytucji muzycznych (jeżeli wyraźnie tego nie zaznaczono) ujęto zarówno podmioty posiadające własny zespół artystyczny, jak i podmioty, które takiego zespołu nie posiadają.

¹²⁵ Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2022 r. poz. 2393).

Do liczby teatrów i instytucji muzycznych nie zaliczono przedsiębiorstw (agencji) organizujących imprezy o charakterze teatralnym i muzycznym, dane natomiast obejmują ich działalność – włącza się je do liczby scen, miejsc na widowni w stałej sali, przedstawień i koncertów oraz widzów i słuchaczy.

Własny zespół artystyczny to zespół teatru (instytucji muzycznej) złożony z zatrudnionych na stałych etatach artystów, z których dobiera się obsadę do wszystkich pozycji repertuarowych prezentowanych przez instytucję.

Przez scenę rozumie się wydzieloną organizacyjnie stałą salę widowiskową w instytucji artystycznej, w której prowadzona jest stała działalność, zazwyczaj w oparciu o odrębny zespół lub koncepcję programową.

Miejsca na widowni w stałych salach podają jednostki będące właścicielem lub głównym gestorem, wpisując liczbę wszystkich miejsc – według stanu w dniu 31 XII. Stała sala to pomieszczenie przystosowane do prowadzenia działalności widowiskowej, będące własnością albo wdzierżawione lub pozostające w wyłącznym użytkowaniu jednostki sprawozdawczej w okresie co najmniej 1 roku. Nie wykazuje się sali zastępczej, która spełnia inną funkcję podstawową (np. sala kinowa).

Informacje według województw dotyczą wszystkich przedstawień i koncertów, które odbyły się na terenie danego województwa, wykonane przez teatry, instytucje muzyczne i rozrywkowe mające siedzibę na terenie danego województwa, jak również występy gościnne teatrów, instytucji muzycznych i rozrywkowych z innych województw. W informacjach podanych według siedziby wykazano wszystkie przedstawienia i koncerty zorganizowane przez instytucje muzyczne i rozrywkowe mające siedzibę na terenie danego województwa, niezależnie od faktycznego miejsca realizacji konkretnych przedstawień i koncertów.

W Polsce funkcjonuje wiele zespołów pieśni i tańca, jednak obowiązkiem sprawozdawczym K-01 objęte są tylko zespoły pieśni i tańca, które mają charakter zawodowy. Należą do nich: Państwowy Zespół Ludowy Pieśni i Tańca „Mazowsze” im. Tadeusza Sygietyńskiego i Zespół Pieśni i Tańca „Śląsk” im. Stanisława Hadyny, których organem prowadzącym są samorządy województw oraz Reprezentacyjny Zespół Artystyczny Wojska Polskiego, którego organizatorem jest minister właściwy do spraw obrony narodowej.

Muzea i instytucje paramuzealne

Muzea i oddziały muzealne, których podstawowym zadaniem jako instytucji kultury jest gromadzenie i upowszechnianie dóbr kultury sporządzają roczne sprawozdanie GUS o symbolu K-02. Począwszy od danych za 2020 r. do muzeów zaliczane są wyłącznie muzea, które działają w oparciu o uzgodniony z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego statut bądź regulamin, zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz.U. 2022 r. poz. 385). Przy pomocy sprawozdania K-02 zbierane są również informacje o tzw. instytucjach paramuzealnych, do których zalicza się¹²⁶:

- ogrody zoologiczne (także akwaria, terraria, w których hodowane są niewielkie gady i płazy oraz wiwaria, będące połączeniem akwariów z terrariami),
- ogrody botaniczne,
- inne jednostki obejmujące m.in. planetaria, centra nauki i techniki, a także niebędące muzeami ekspozycje stałe ukazujące osiągnięcia, odkrycia i ciekawostki z dziedziny historii, archeologii, kultury, przyrody, techniki itp.

W zależności od sektora prezentowane w niniejszej publikacji dane obejmują:

1. w sektorze publicznym:
 - a. podmioty utworzone przez ministrów i kierowników urzędów centralnych,
 - b. podmioty samorządowe, utworzone przez jednostki samorządu terytorialnego,
2. w sektorze prywatnym – muzea, których właścicielami są:

¹²⁶ Zgodnie z rekomendowaną przez UNESCO klasyfikacją Międzynarodowej Rady ds. Muzeów (ICOM – International Council of Museums).

- a. stowarzyszenia,
- b. fundacje,
- c. spółki,
- d. jednostki organizacyjne kościołów lub związków wyznaniowych,
- e. osoby fizyczne i inne.

Organizatorami większości muzeów w sektorze publicznym są jednostki samorządu terytorialnego na szczeblu gminnym. Jednostki posiadające więcej niż jednego organizatora wskazują organizatora wiodącego (organizator wiodący to organizator, w rejestrze którego znajduje się muzeum).

Galerie sztuki

Dane o działalności wystawienniczej prowadzonej przez galerie sztuki uzyskiwane są na podstawie rocznego sprawozdania o symbolu K-05. Badanie obejmuje jednostki, których podstawowym (lub jednym z głównych) rodzajem działalności jest organizowanie wystaw.

Wśród galerii sztuki wyodrębniono działalność galerii państwowych i samorządowych oraz innych galerii. Nie uwzględnia się tu galerii, które są oddziałami muzealnymi, ani jednostek, które zajmują się handlem dziełami sztuki, nie prowadząc przy tym działalności wystawienniczej.

Rynek dzieł sztuki i antyków

Informacje o wybranych aspektach funkcjonowania rynku dzieł sztuki i antyków pozyskiwane są na podstawie rocznego sprawozdania o symbolu K-10, realizowanego przez GUS od 2014 r. Sprawozdawczością objęte są jednostki, które prowadzą działalność gospodarczą związaną ze sprzedażą dzieł sztuki lub antyków własnych oraz komisowych. W szczególności są to domy aukcyjne, galerie sztuki, antykwariaty oraz galerie autorskie.

Przez kwotę sprzedaży dzieł sztuki i/lub antyków rozumie się kwotę brutto, za jaką nabywca zakupił towar.

Kina

Dane o produkcji filmowej pozyskiwane są na rocznym sprawozdaniu o symbolu K-06, którym objęte są podmioty gospodarki narodowej zaklasyfikowane według PKD 2007 do klasy 59.11 lub zajmujące się produkcją filmów. Dane o produkcji filmów pozyskiwane od jednostek dotyczą produkcji zakończonej w roku sprawozdawczym. Za film wyprodukowany uznaje się film, którego realizacja została doprowadzona w roku sprawozdawczym do wykonania kopii wzorcowej, poświadczonej dokumentem w postaci protokołu wykonania kopii wzorcowej.

Informacje dotyczące działalności kin pochodzą z rocznego badania prowadzonego przez GUS na sprawozdaniu o symbolu K-08. Dane dotyczące kin według okresu ich działalności, obejmują także kina, które w ciągu roku sprawozdawczego zostały zlikwidowane lub zawiesiły swoją działalność oraz kina ruchome, które działają okresowo. Dane dotyczące liczby kin ruchomych według województw prezentowane są według siedziby jednostki, natomiast w przypadku seansów i widzów dane wykazywane są w tych województwach, na terenie których miały miejsce projekcje filmów. Działalność w zakresie kinematografii reguluje ustawa o kinematografii¹²⁷.

Dane o pełnometrażowych filmach fabularnych nowowprowadzanych na ekrany kin podano na podstawie informacji Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego zebranych przy pomocy systemu służącego raportowaniu danych z kin do Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej - boxoffice.gov.pl. Zakres i rodzaj przekazywanych przez podmioty prowadzące kina informacji określa art. 19a Ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o kinematografii (Dz.U. z 2023 r. poz. 130), a sposób przekazania opisany jest w Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 31 stycznia 2020 r. w sprawie przekazywania danych Polskiemu Instytutowi Sztuki Filmowej przez podmioty prowadzące kino. Sprawozdanie obejmuje m.in. dane o liczbie widzów nowowprowadzonych filmów.

¹²⁷ Ustawa z dnia 30 czerwca 2005 r. o kinematografii (Dz.U. 2023 r. poz. 130).

Wydawnictwa

Dane do działu o wydawnictwach są opracowywane na podstawie nadsyłanych do Biblioteki Narodowej tzw. egzemplarzach obowiązkowych poszczególnych wydawnictw opublikowanych w kraju.

Abonenci radiowi i telewizyjni

Tablice o abonentach radiowych i telewizyjnych opracowano na podstawie danych Dyrekcji Generalnej Poczty Polskiej, natomiast dane o abonentach telewizji kablowej – według informacji Urzędu Komunikacji Elektronicznej. Dotyczą osób i instytucji, które uiściły opłaty abonamentowe uprawniające do korzystania z urządzeń odbiorczych radiofonii bezprzewodowej oraz odbiorczych urządzeń telewizyjnych. Dane dotyczą także osób korzystających z prawa do bezpłatnego korzystania z urządzeń odbiorczych. Abonent jest liczony tylko raz bez względu na liczbę użytkowanych odbiorników. W przypadku instytucji (z wyjątkiem podmiotów prowadzących działalność leczniczą, sanatoriów, żłobków, publicznych i niepublicznych jednostek objętych systemem oświaty i uczelni oraz domów pomocy społecznej), obowiązuje rejestracja wszystkich posiadanych odbiorników radiowych i telewizyjnych i wysokość opłaty abonamentowej zależy od ich liczby. Instytucje obowiązane są również uiszczać opłaty abonamentowe za posiadanie odbiorników radiowych i telewizyjnych w samochodach¹²⁸.

Imprezy masowe

Dane o organizacji imprez masowych uzyskiwane są na podstawie rocznego sprawozdania o symbolu K-09, realizowanego przez GUS od 2011 r. Sprawozdanie sporządzają urzędy miast i gmin właściwe ze względu na miejsce przeprowadzenia imprezy masowej. Działalność w zakresie imprez masowych reguluje ustawa o bezpieczeństwie imprez masowych¹²⁹.

Szkolnictwo artystyczne

Źródłem prezentowanych danych dotyczących szkół artystycznych jest System Informacji Oświatowej¹³⁰ administrowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej, natomiast danych dotyczących szkolnictwa wyższego artystycznego jest Zintegrowany System Informacji o Nauce i Szkolnictwie Wyższym POL-on administrowany przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

System kształcenia artystycznego w Polsce tworzą publiczne i niepubliczne szkoły artystyczne, wśród których można wyróżnić te o charakterze ogólnokształcącym lub kształcące wyłącznie w zakresie przedmiotów artystycznych. Kształcenie artystyczne można kontynuować w ramach instytucji szkolnictwa wyższego (uczelni artystycznych).

Działalność szkół artystycznych regulują przepisy ustawy Prawo oświatowe¹³¹, natomiast w zakresie szkół wyższych – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce¹³².

Dane o uczniach podane są według stanu na początek roku szkolnego, dane o absolwentach szkół dotyczą końca poprzedniego roku szkolnego. Dane o studentach dotyczą osób wpisanych do ewidencji studentów w uczelniach, włącznie ze studentami po ostatnim roku studiów bez egzaminu dyplomowego oraz korzystającymi z urlopów dziekańskich. Dane o studentach pierwszego roku studiów dotyczą studentów studiów jednolitych magisterskich oraz pierwszego stopnia (studiów zawodowych) inżynierskich i licencjackich.

Dane o absolwentach uczelni dotyczą osób, które uzyskały dyplomy stwierdzające ukończenie studiów wyższych. Absolwenci wykazani są według stanu z poprzedniego roku akademickiego.

Do prezentacji studentów i absolwentów według grup i podgrup kierunków studiów wykorzystano opracowaną w oparciu o Międzynarodową Standardową Klasyfikację Edukacji (ISCED 2011)¹³³ klasyfikację kierunków kształcenia i szkoleń z 2013 r.¹³⁴

128 Ustawa z dnia 21 kwietnia 2005 r. o opłatach abonamentowych (Dz.U. 2020 r. poz. 1689 z późn. zm.).

129 Ustawa z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz.U. 2023 r. poz. 616).

130 Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o systemie informacji oświatowej (Dz.U. 2024 r. poz. 152 z późn. zm.).

131 Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz.U. 2025 r. poz. 1043 z późn. zm.).

132 Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2024 r. poz. 1571 z późn. zm.).

133 International Standard Classification of Education ISCED 2011. UNESCO Institute for Statistics, Montreal 2012.

134 ISCED Fields of Education and Training 2013 (ISCED-F 2013). UNESCO Institute for Statistics, Montreal 2014.

Wyniki finansowe instytucji kultury

Informacje o wynikach finansowych instytucji kultury, przekazywane są na rocznym sprawozdaniu o symbolu F-02/dk realizowanym przez GUS. Sprawozdaniem objęte są państwowe i samorządowe instytucje kultury mające osobowość prawną, prowadzące działalność gospodarczą zaklasyfikowaną według PKD 2007 do działu 59, 90, 91. Dane dotyczące wyników finansowych instytucji kultury (bilansu oraz rachunku zysków i strat) wykazywane są zgodnie z zasadami ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz.U. 2023 poz. 120 z późn. zm.). Formularz został dostosowany do wzoru zawartego w załączniku nr 1 do wyżej wymienionej ustawy. Podziału środków trwałych i nakładów na ich budowę, zakup lub ulepszenie (w tym również nakładów na budowy rozpoczęte, a niezakończone) na grupy i rodzaje, jednostki dokonują zgodnie z Klasyfikacją Środków Trwałych wprowadzoną rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT) (Dz. U. 2016 r. poz. 1864).

Przemysły kultury i kreatywne

Dane na temat przemysłów kultury i kreatywnych są prezentowane w układzie dziedzin, na które składają się: *Biblioteki i archiwa, Dziedzictwo kulturowe, Edukacja artystyczna, Książki i prasa, Sztuki performatywne, Sztuki audiowizualne i multimedia, Architektura, Reklama* oraz *Sztuki wizualne*.

Dane dotyczące działalności finansowej oraz zatrudnienia i wynagrodzenia zostały opracowane w oparciu o dane pochodzące z badania stałego GUS 1.61.05 *Roczne badanie działalności gospodarczej przedsiębiorstw* realizowanego na formularzach sprawozdawczych: SP *Roczna ankieta przedsiębiorstwa* oraz SP-3 *Sprawozdanie o działalności gospodarczej przedsiębiorstw*. Zakres podmiotowy badania działalności gospodarczej przedsiębiorstw obejmuje spółki osobowe, spółki kapitałowe, spółki cywilne prowadzące działalność w oparciu o umowę zawartą na podstawie Kodeksu cywilnego, spółki przewidziane w przepisach innych ustaw niż Kodeks spółek handlowych i Kodeks cywilny lub formy prawne, do których stosuje się przepisy o spółkach, oddziały zagranicznych przedsiębiorców, przedsiębiorstwa państwowe, spółdzielnie, państwowe jednostki organizacyjne, jednostki badawczo-rozwojowe, instytuty badawcze oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

Dane dotyczące eksportu i importu dóbr i usług kulturalnych i kreatywnych pochodzą z badań GUS: 1.51.01 *Realizacja eksportu i importu w wyrażeniu ilościowo-wartościowym z krajami spoza UE (niebędącymi członkami UE)* oraz 1.51.07 *Realizacja przywozu i wywozu towarów w wyrażeniu ilościowo-wartościowym z krajami UE*. Zakres podmiotowy badań stanowią podmioty dokonujące wymiany towarów z krajami spoza UE, których rodzaj i ilość wskazują na przeznaczenie do działalności gospodarczej. W przypadku wymiany handlowej z krajami UE, podmioty, których obroty z państwami członkowskimi UE przekroczyły statystyczny próg podstawowy oraz te, które w bieżącym roku sprawozdawczym przekroczą ten próg.

Dane o obrocie usługami kulturalnymi i kreatywnymi pochodzą z badania 1.51.09 *Międzynarodowy handel usługami*, realizowanego na formularzu DNU-R *Roczne sprawozdanie o międzynarodowej wymianie usług*. Zakres podmiotowy badania stanowią podmioty gospodarki narodowej, rezydenci, którzy uczestniczą w międzynarodowym obrocie usługami (nabycie lub dostarczenie usług), w tym również jednostki sektora finansów publicznych.

Szczegółowe informacje na temat wykorzystanych źródeł danych oraz zastosowanych rozwiązań metodologicznych przedstawia publikacja „*Przemysły kultury i kreatywne w latach 2017–2021*”.

Satelitarny rachunek kultury

Dane na temat satelitarnego rachunku kultury są prezentowane w układzie dziedzin, na które składają się: *Biblioteki i archiwa, Dziedzictwo kulturowe, Edukacja artystyczna, Książki i prasa, Sztuki performatywne, Sztuki audiowizualne i multimedia, Architektura, Reklama, Sztuki wizualne, Zarządzanie i administracja kulturą* oraz *Powiązane z kulturą*. Dziedzina *Edukacja artystyczna* grupuje publiczne jak i prywatne podmioty, zarejestrowane w dziale 85 PKD 2007, których przedmiotem działalności jest formalna edukacja artystyczna na wszystkich poziomach kształcenia, a także podmioty prowadzące różne formy pozaszkolnej edukacji artystycznej (tj. obejmuje szerszą grupę podmiotów niż w przypadku przemysłów kultury i kreatywnych). Dziedzina *Zarządzanie i administracja kulturą* obejmuje w dużej mierze podmioty wpisane

w dziale 84 PKD 2007, które odpowiadają za zarządzanie działalnością publiczną i kulturalną, a także część organizacji z działu 94 PKD 2007, skupiających różnego rodzaju stowarzyszenia i związki. W ramach satelitarne rachunku kultury uwzględniono w tej kategorii m.in. instytucje takie jak Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Wojewódzkie Urzędy Ochrony Zabytków czy Polski Instytut Sztuki Filmowej. Dziedzina *Powiązane z kulturą* obejmuje przede wszystkim działalność podmiotów zarejestrowanych w dziale 18 PKD 2007, związanych z drukowaniem oraz reprodukcją zapisanych nośników cyfrowych.

Dane dotyczące produkcji globalnej, zużycia pośredniego, wartości dodanej brutto pochodzą z wtórnego wykorzystania wyników badań: *Rachunek podaży i wykorzystania wyrobów i usług (przepływów produktowych)*, *Roczne badanie działalności gospodarczej przedsiębiorstw*, *Badanie finansów instytucji kultury*, *Budżety jednostek samorządu terytorialnego*, *Rachunki narodowe niefinansowe według sektorów i podsektorów instytucjonalnych* oraz *Dochody i wydatki budżetu państwa*, a także *Stowarzyszenia, fundacje, samorząd gospodarczy i zawodowy oraz społeczne jednostki wyznaniowe*. Pomocniczo wykorzystuje się także wyniki innych badań jak *Szkolnictwo wyższe i jego finanse*, *Oświata i wychowanie*. W wyliczeniu danych dotyczących eksportu i importu towarów i usług kulturalnych stosowane są wtórne dane z badań: *Realizacja międzynarodowego handlu towarami w wyrażeniu ilościowo-wartościowym i Międzynarodowy handel usługami*. W wyliczeniach spożycia wykorzystuje się wyniki badań: *Budżety gospodarstw domowych* i *Spożycie indywidualne w gospodarstwach domowych*, a obliczenia akumulacji dokonuje się z wykorzystaniem wyników badań *Środki trwałe w gospodarce narodowej* oraz *Nakłady na środki trwałe*.

Szczegółowe informacje na temat wykorzystanych źródeł danych oraz zastosowanych rozwiązań metodologicznych znajdują się w *Raporcie z pracy metodologicznej. Satelitarny Rachunek Kultury*.

Methodological notes¹³⁵

Statistical surveys on the activities of entities in the area of culture carried out by the Statistics Poland, the results of which are presented in this publication, are conducted using the full method.

Information by voivodships and selected data by urban-rural areas were provided according to the locality of each reporting unit. Data for theatres, music and entertainment institutions, due to the nature of their activities, are presented by locality and by voivodship, where concerts (performances) took place. Selected data are also presented by regions, subregions and powiats.

Relative measures relating to the population, referring to the variables described (e.g. the number of seats in the audience, library collection) were established using demographic data as of 31 December, while for phenomena lasting a certain period, e.g. for a year (i.a. loans of books, theatre and cinema audience, museum visitors, event participants, publishing activities) – on the basis of the population as of 30 June.

Due to rounding of data, the sums of components in some cases may differ slightly from the “total” values.

Public expenditure on culture

Data on public expenditure on culture and protection of national heritage was prepared in accordance with the Classification of Public Income and Expenditure, introduced by the Regulation of the Minister of Finance of March 2, 2010¹³⁶.

Public expenditure is understood as expenditure of the state budget (after eliminating transfers from the state budget to local government units) and budgets of local government units (gminas, cities with powiat status, powiats and voivodships) jointly (after eliminating transfers between local government units).

Current expenditure of the state budget and budgets of local government units, presented in this study, are total expenditure less property expenditure. „Current expenditure of budgetary units include: 1) salaries and wages of persons employed in state budgetary units and fees calculated on these wages and salaries; 2) purchases of goods and services; 3) maintenance costs and other expenses related to the functioning of budgetary units and the implementation of their statutory tasks; 4) costs of tasks commissioned for implementation to units included and not included in the public finance sector, with the exception of non-governmental organisations¹³⁷.

Households’ expenses on culture

Data on average household expenditure, as well as on their equipment with durable goods, come from a representative household budgets survey¹³⁸. This survey is used to analyse the living conditions of population, assess the impact of various factors on the shaping of the level and diversification of households’ material situation. The study uses, applicable from 2014 „Classification of revenues and expenditure for the household budgets survey, developed on the basis of the Classification of Individual Consumption by Purpose eCOICOP”.

In the study of household budgets, the group of expenses related to culture and recreation is distinguished among a dozen or so basic groups of expenditures. This group includes expenditure on typi-

¹³⁵ A detailed description of the methodology of research in the field of culture can be found in the methodological notebook available on the website of the Statistics Poland <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/kultura-turystyka-sport/zeszyty-metodologiczne/statystyka-kultury,2,1.html>

¹³⁶ Regulation of the Minister of Finance of March 2, 2010 on the detailed classification of income, expenses, revenues and expenditures as well as funds from foreign sources (Journal of Laws of 2022, item 513).

¹³⁷ Act of 27 August 2009 on Public Finances (Journal of Laws of 2023, item 1641).

¹³⁸ A detailed description of the methodology (including sampling) for the Survey on Household Budgets is published annually as part of the Statistics Poland publication, entitled “Household Budgets...”.

cally cultural and recreational activities as well as on activities which are both cultural and recreational, from which it is impossible to separate two subgroups covering only one type of activity. For this reason, expenditure on „culture in general”, including those for recreation that cannot be identified separately, may be overstated.

Additionally, it should be noted that the data for 2021 - 2024 were calculated on the basis of the results of the Household Budget Survey which are based on the new method of generalising the results introduced from 2023, that additionally takes into account the population structure by age and gender. Therefore the data are not directly comparable with analogous data for previous years.

Protection of monuments and cultural heritage

The register of monuments is the basic and oldest form of monument protection. It was established on the basis of the regulation of the Minister of Religious Denominations and Public Education of July 17, 1928 on keeping a register of monuments (Journal of Laws of 1928, No. 76, item 675). Currently, this register is kept pursuant to the provisions of:

- Act of July 23, 2003 on the protection and care of monuments (Journal of Laws of 2024, No. 162, item 1292, as amended),
- regulation of the Minister of Culture and National Heritage of May 26, 2011 on keeping a register of monuments, national, powiat's and gmina's records of monuments and a national list of monuments stolen or exported abroad illegally (consolidated text: Journal of Laws of 2021, item 56, as amended).

Information from the National Institute of Cultural Heritage regarding cultural heritage is also collected annually on the basis of:

- document: Criteria and procedures for recognising an object as a Historical Monument, adopted in 2005 by the Council for the Protection of Monuments,
- ordinance of the Minister of Culture and National Heritage of May 31, 2024 (item 68) amending the ordinance on granting statute to the National Institute of Cultural Heritage,
- ordinance of the Minister of Culture and National Heritage of May 31, 2024 (item 67) amending the ordinance on the merger of state cultural institutions: the National Institute of Cultural Heritage and the National Institute for the Conservation of Monuments and the establishment of a state cultural institution - the National Institute of Cultural Heritage,
- ordinance of the Minister of Culture and National Heritage of May 17, 2024 (item 59) on granting statute to the National Institute of Cultural Heritage,
- Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage of 1972 (Journal of Laws of 1976, No. 32, item 190),
- the 2003 Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage (Journal of Laws of 2011, No. 172, item 1018).

They include (in brackets there is the start of the data collection date):

- immovable monuments entered in the register of monuments (from 1928),
- movable monuments entered in the register of monuments (from 1928),
- movable technical monuments entered in the register of monuments (from 1962),
- archaeological monuments entered in the register of monuments (from 1928),
- objects recognised by the President of the Republic of Poland as Historical Monuments (since 2005),
- data on objects renovated and adapted for other purposes, submitted to the Neighbourhood Monument competition by the owners and managers of historic buildings according to the adopted categories (since 1975),

- representative list of the intangible cultural heritage of mankind (from 2018),
- national list of intangible cultural heritage (from 2014),
- national register of good practices for the protection of intangible cultural heritage (from 2018).

Archival activities

Data on state archives is collected through reports on the activities of state archives. These reports are also a source of data for the study on 1.28.05 „State Archives' network activity". The subjective scope of the study covers state archives subordinate to the General Director of the State Archives and the State Archives Head Office. The data is transferred once a year to the State Archives Head Office. The aim of the study is to provide information on State Archives' network activities. The research covers: archival resource, use and popularisation of the resource of state archives, shaping the national archival resource, making copies of archival materials, office base of state archives, storage of non-archival documentation, employment in state archives.

Libraries

Information on libraries is collected on a yearly basis - starting from 2011 - with the help of one, joint report with the symbol K-03 for various types of libraries: public, pedagogical, scientific, specialised, fiction and specialised and libraries of scientific, technical and economic information centres, as well as libraries of scientific societies. The report also covers:

- public libraries that do not constitute independent organisational units, functioning within the structure of other institutions, e.g. in cultural centres and centres of culture or in sports and recreation centres,
- pedagogical libraries that do not constitute independent organisational units, operating within the structure of other institutions, e.g. teacher training institutions, a complex of educational institutions, operating within the structure of another educational institution,
- libraries of higher education institutions that do not constitute independent organisational units, functioning within the structure of the main libraries.

The principles of operation of the nationwide library network and individual types of libraries are regulated by the provisions of the Act of 27 June 1997 on libraries¹³⁹.

Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres

Information on the activities of centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres is obtained with the use of the report with the symbol K-07. The Statistics Poland collects among others general information about the unit (organiser of the unit, type of unit, buildings/premises used, category and type of building/premises, area of the building/premises, adaptation of the building/premises to the needs of the disabled, data on the possession of theatre halls with the number of seats, running specialist workshops and cooperation with other entities, data on organised events and their participants, artistic groups and clubs/sections and their members, courses and their graduates; information on publishing activities and digitisation of resources.

Events organised by units include events organised in the reporting year, available to the public and for regular participants of clubs, sections, workshops, etc.

Branches prepare a separate report on their activities.

¹³⁹ Act of 27 June 1997 on libraries (Journal of Laws of 2022, item 2393).

Theatres, music and entertainment institutions

Information on the network and activities of theatres, music and entertainment institutions comes from the annual survey conducted by the Statistics Poland on the K-01 report. The number of theatres and music institutions (theatres, philharmonics, orchestras, choirs, song and dance ensembles) includes legally, organisationally, economically and financially separated units, conducting homogeneous stage activity, regardless of the number of stages owned. Moreover, the total number of theatres and music institutions includes both entities with their own artistic team and entities that do not have such a team.

The number of theatres and music institutions does not include enterprises (agencies) organising theatrical and musical events. The data, however, covers their activities - they are included in the number of stages, seats in the permanent hall, performances and concerts, as well as audience.

Own artistic group is a theatre (music institution) group composed of permanently employed artists from whom the cast is selected for all repertoire items presented by the institution.

A stage is understood as an organisationally separated, permanent auditorium in an artistic institution where permanent activities are conducted, usually based on a separate group or program concept.

Seats in permanent auditoriums are reported by the entities that own or manage them, providing the total number of seats as of 31 December. A permanent auditorium is a room adapted for entertainment activities, owned or leased by, or used exclusively by, the reporting entity for a period of at least one year. A substitute hall that serves another primary function (e.g. a cinema hall) is not reported.

The information broken down by voivodship concerns all performances and concerts that took place in a given voivodship, performed by theatres, music and entertainment institutions having their headquarters in the given voivodship, as well as guest performances by theatres, music and entertainment institutions from other voivodships. The information broken down by location includes all performances and concerts organised by entities conducting performing arts activities having their headquarters in the given voivodship, regardless of the actual location of specific concerts and performances.

There are many song and dance ensembles operating in Poland, but only professional song and dance ensembles are subject to the K-01 reporting obligation. These include: the Tadeusz Sygietyński State Folk Song and Dance Ensemble „Mazowsze” as well as the Stanisław Hadyna Song and Dance Ensemble „Śląsk”, for which leading bodies are voivodship governments, and the Representative Artistic Ensemble of the Polish Army, organised by the minister responsible for national defence.

Museums and museum branches

Museums and museum branches whose main purpose is to collect and make available cultural heritage collections prepare an annual report for the Statistics Poland with the symbol K-02. Starting from the data for 2020, statistics of museums cover only museums that operate on the basis of a statute or regulations agreed with the minister competent for culture and protection of national heritage, in accordance with Art. 6 of the Act of November 21, 1996 on museums (Journal of Laws of 2022, item 385). With the K-02 report, information is also collected about the network of institutions supplementing the offer of museums and art galleries the so-called “institutions related to museum”, which include¹⁴⁰:

- zoological gardens (also aquaria, terraria in which small reptiles and amphibians are kept, and vivaria, which are a combination of aquaria and terraria),
- botanical gardens,
- other units including, inter alia, planetariums, science and technology centres, as well as permanent non-museum exhibitions showing achievements, discoveries and curiosities in the field of history, archaeology, culture, nature, technology, etc.

Depending on the sector, the data presented in this publication includes:

¹⁴⁰ In accordance with the UNESCO-recommended classification of the International Council for Museums (ICOM).

1. in the public sector:
 - a) national museums, established by ministers and heads of central offices,
 - b) local government museums, established by local government units,
2. in the private sector - museums owned by:
 - a) associations,
 - b) foundations,
 - c) companies,
 - d) organisational units of churches or religious associations,
 - e) natural persons and others.

Most museums in the public sector are organised by local government units at the gmina level. Units with more than one organiser indicate the leading organiser (the leading organiser is the organiser in which register the museum is recorded).

Art galleries

Data on exhibition activities conducted by art galleries are obtained on the basis of the annual report with the symbol K-05. The survey covers units whose primary (or one of the main) activity is the organisation of exhibitions.

Among the art galleries, the activities of state and local government art galleries as well as other art galleries were distinguished. The data does not include art galleries, which are museum branches, or units that deal with the trade of works of art without carrying out an exhibition activity.

Market of the works of art and antiques

Information on selected aspects of the functioning of the market of works of art and antiques is obtained on the basis of the annual report with the symbol K-10, which is carried out since 2014 by the Statistics Poland. The survey covers the units that conduct business activities related to the sale of their own works of art or antiques and sale of works of art or antiques on commission. In particular, these are auction houses, art galleries, antique shops and author's galleries.

The sale price of works of art and/or antiques is understood to be the gross amount for which the buyer purchased the goods.

Cinematography

Data on film production are obtained from the annual report with symbol K-06, which covers entities of the national economy classified according to PKD 2007 in class 59.11 or involved in film production. Data on film production obtained from entities concern production completed in the reporting year. A film is considered to be produced if its production was completed in the reporting year with the creation of a master copy, certified by a document in the form of a master copy production report.

Reporting on the activity of cinemas is carried out by the Statistics Poland on a report with the symbol K-08. Data on cinemas by period of operation also includes cinemas that were closed or suspended their operations during the reporting year, as well as mobile cinemas, which operate seasonally. Data on the number of mobile cinemas by voivodship are presented according to the location of the unit, while in the case of screenings and audience, data are presented in those voivodships where the screenings of films took place. Activities in the field of cinematography are regulated by the Cinematography Act¹⁴¹.

Data on full-length feature films newly released on cinema screens are based on information from the

¹⁴¹ Act of 30 June 2005 on Cinematography (Journal of Laws of 2023, item 130).

Ministry of Culture and National Heritage collected with the use of a system for reporting data from cinemas to the Polish Film Institute - boxoffice.gov.pl. The scope and type of information provided by entities operating cinemas are specified in Art. 19a of the Act of June 30, 2005 on cinematography (Journal of Laws 2005 No. 132 item 1111), and the method of transmission is described in the Regulation of the Minister of Culture and National Heritage of January 31, 2020 on the transfer of data to the Polish Film Institute by entities operating the cinema. The report covers, inter alia, data on the audience size of newly introduced films.

Publishing activity

The data for the publishing activity section is compiled on the basis of the so-called obligatory copies of individual publications issued in the country, that are sent to the National Library.

Subscribers of radio and television

Tables on radio and TV subscriber were prepared on the basis of data from Polish Post Directorate, while data on cable TV subscribers – on the basis of information from Office of Electronic Communications. They apply to people and institutions that have paid subscription fees entitling them to use wireless radio receiving devices and TV receiving devices. The data also applies to people exercising the right to use receiving devices free of charge. The subscriber is counted only once, regardless of the number of receivers used. In the case of institutions (with the exception of entities conducting medical activity, sanatoriums, nurseries, public and non-public units covered by the education system and universities, and social welfare homes), all radio and TV sets are registered and the amount of the subscription fee depends on their number. Institutions are also obliged to pay subscription fees for having radio and TV sets in cars¹⁴².

Mass events

Data on the organisation of mass events are obtained on the basis of the annual report with the symbol K-09, which is prepared by the Statistics Poland since 2011. The report is prepared by city councils and gmina's offices according to the place where the mass event took place. The activity in the field of mass events is regulated by the Act on Mass Events Security¹⁴³.

Artistic education

The sources of the presented data on art schools and higher education institutions are the Information System of Education¹⁴⁴ administered by the Ministry of Education and Science, while the data on higher education of art comes from the Integrated Information System on Science and Higher Education POL-on administered by the Ministry of Science and Higher Education.

The artistic education system in Poland consists of public and non-public art schools, including general education schools or schools educating only in artistic subjects. Artistic education can be continued within higher education institutions.

The activities of art schools are regulated by the provisions of the Education Law while in the field of higher education institutions - the Law on Higher Education and Science¹⁴⁵.

Data on students are provided as of the beginning of the school year, while data on school graduates refer to the end of the previous school year. Data on students concern persons entered in the register of students at higher education institutions, including students after their last year of study without a diploma examination and taking dean's leaves. Data on first-year students concern students of uniform

¹⁴² Act of 21 April 2005 on Subscription fees (Journal of Laws of 2005, item 1689 as amended).

¹⁴³ Act of 20 March 2009 on Mass Events Security (Journal of Laws of 2023, item 616).

¹⁴⁴ Act of 15 April 2011 on Information System of Education (Journal of Laws of 2024, item 152, as amended).

¹⁴⁵ Act of July 20, 2018 Law on Higher Education and Science (Journal of Laws of 2024, item 1571, as amended).

Master's studies and first-cycle (professional) engineering and bachelor's studies.

Data on higher education institutions graduates concern people who obtained diplomas confirming completion of higher education. Data on graduates is provided as of the previous academic year.

The 2013 classification of education and training courses based on the International Standard Classification of Education (ISCED 2011)¹⁴⁶ was used to present students and graduates by groups and subgroups of fields of study¹⁴⁷.

Financial results of cultural institutions

Information on the financial results of cultural institutions is provided on the annual report with the symbol F-02/dk carried out by the Statistics Poland. The report covers state and local government cultural institutions with legal personality, conducting business activities classified according to PKD 2007 to sections 59, 90 and 91. Data on the financial results of cultural institutions (balance sheet and profit and loss account) are disclosed in accordance with the provisions of the Act of September 29, 1994 on Accounting (Journal of Laws of 2023, item 120, as amended). The report has been adapted to the model report included in Annex 1 to the above-mentioned Act. The division of fixed assets and investment outlays on construction, purchase or improvement (including outlays on constructions started but not completed) into groups and types, are made by units in accordance with the Classification of Fixed Assets introduced by the Regulation of the Council of Ministers of October 3, 2016 on the Classification of Fixed Assets (Journal of Laws of 2016, item 1864).

Cultural and creative industries

Data on cultural and creative industries are presented by domains, comprising: *Libraries and archives, Cultural heritage, Artistic education, Books and press, Performing arts, Audio-visual arts and multimedia, Architecture, Advertising and Visual arts.*

Data on the financial activity as well as employment and gross wages and salaries were prepared on the basis of data from the Statistics Poland constant survey 1.61.05 *Annual survey of economic activity of enterprises* carried out on reports: *SP Annual enterprise survey* and *SP-3 Report on economic activity of enterprises*. The subjective scope of the research of business activities of enterprises includes partnerships, capital companies, civil partnerships operating according to agreement concluded on the basis of the Civil Code, other companies provided for in provisions different than the Commercial Companies Code and the Civil Code or legal forms to which apply the provisions on companies, branches of foreign entrepreneurs, state-owned enterprises, cooperatives, state organisational units, research and development units, research institutes and natural persons conducting business activity.

Data on exports and imports of cultural and creative goods and services come from the research: 1.51.01 *Performance of exports and imports in quantitative and value terms with non-EU countries (non-EU members)* and 1.51.07 *Performance of import and export of goods in quantitative and value terms with EU countries*. The subjective scope of the research consists of entities exchanging goods with non-EU countries, the type and quantity of which indicate their intended use for business, and in the case of trade with EU countries, entities which turnover with EU Member States exceeded the statistical basic threshold and those that exceed this threshold in the current reporting year.

Data on the turnover of cultural and creative services come from the study 1.51.09 *International trade in services*, carried out on the DNU-R report *Annual report on the international exchange of services*. The subjective scope of the research includes entities of the national economy, residents who participate in the international trade in services (purchase or delivery of services), including public finance sector entities.

Detailed information on the data sources used and the methodological solutions applied is presented in the publication '*Cultural and creative industries in 2017–2021*'.

146 International Standard Classification of Education ISCED 2011. UNESCO Institute for Statistics, Montreal 2012.

147 ISCED Fields of Education and Training 2013 (ISCED-F 2013). UNESCO Institute for Statistics, Montreal 2014.

Culture satellite account

Data on the culture satellite account are presented by domains, which comprise: *Libraries and archives, Cultural heritage, Artistic education, Books and press, Performing arts, Audio-visual arts and multimedia, Architecture, Advertising, Visual arts, Culture management and administration* and *Related to culture*. The domain of *Artistic education* groups together public and private entities registered in section 85 of the Polish Classification of Activities (PKD 2007), whose business is formal cultural education at all levels of education, as well as entities providing various forms of extracurricular cultural education (i.e. it covers a broader group of entities than in the case of cultural and creative industries). The domain of *Culture management and administration* largely covers entities listed in section 84 of PKD 2007, which are responsible for the management of public and cultural activities, as well as some organisations from section 94 of PKD 2007, which bring together various types of associations and unions. The culture satellite account includes in this category institutions such as the Ministry of Culture and National Heritage, Voivodship Offices for the Protection of Monuments and the Polish Film Institute. The domain of *Related to culture* activities primarily covers the activities of entities registered in section 18 of PKD 2007, related to printing and reproduction of recorded digital media.

Data on output, intermediate consumption and gross value added come from the secondary use of research results, i.a.: *Supply and use account of goods and services (product flows), Annual survey of economic activity of enterprises, Research on financial results of cultural institutions, Budgets of local government units, National non-financial accounts by institutional sectors and subsectors and State budget income and expenditure*, as well as *Associations, foundations, economic and professional self-government and social religious units*. The results of other research, such as *Higher education and its finances, Education and upbringing*, are also used as auxiliary sources. In the calculation of data on the export and import of cultural goods and services, secondary research data are used: *Performance of exports and imports in quantitative and value terms with non-EU countries (non-EU members) and Performance of import and export of goods in quantitative and value terms with EU countries and International trade in services*. The consumption calculations are based on the results of the research: *Household budgets and Individual consumption in households*, and the gross capital formation is calculated with the use of the research results: *Fixed assets in the national economy and Outlays on fixed assets*.

Detailed information on the data sources used and the methodological solutions applied can be found in *'Report on methodological work. Culture Satellite Account'* (PL version only).